

90263

BENEDEK
—
Magyar
mese és
mondavilág

SZK

III

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

L. m.
MAGYAR

MESE- ÉS MONDAVILÁG.

*

— EZER ÉV MESEKÖLTÉSE. —

MESELI

BENEDEK ELEK.

HARMADIK KÖTET.

(SZÉCHY GYULA SZÖVEGRAJZAIVAL)

BUDAPEST.

AZ ATHENAEUM R. TÁRSULAT KIADÁSA.

1895.

OSZK

E2

R
1965

90263

M. N. MŰZEUM KÖNYVTÁRA
Nyomtatv. Növedéknapló

1896. év. 47. sz.

Budapest, 1895. Az Athenaeum r. társ. könyvnyomdája.

A III. KÖTET TARTALMA.*)

	Oldalszám.
1. Hamupipóke királyfi (Merényi: Eredeti népmesék. II. köt. A hamupipóke)	1
2. A bolondok	18
3. Andorás vitéz	21
4. Szép Miklós (Merényi: Sajóvölgyi eredeti népmesék II. köt.)	23
5. A kakas és a pipe (Magyar Nyelvőr II. köt.)	45
6. Firtos és Tartod	47
7. A zöld király. (Merényi: Sajóvölgyi eredeti népmesék, II. köt. A három kalmárfi)	49
8. A lud lába (Magyar népk. gyűjt. III. köt.)	64
9. Az arany mozsár (Magyar Nyelvőr IV. köt.)	66
10. Az örökifjuság vize (Merényi: Dunamelléki eredeti népmesék I. köt.	69
11. A macska (Magyar Nyelvőr IV. köt.)	81
12. Etéd, Szolokma, Atyha	83
13. A tizenhárom hattyú (Merényi: Dunamelléki eredeti népmesék, I. köt. Az örökbefogadott testvérek)	84
14. Az özvegyasszony tehene (Magyar népk. gyűjt. III. köt.)	99
15. Eresztevény	101
16. A farkas, a róka, a nyúl meg a varjú (Magyar Nyelvőr IV. köt.)	102

*) Azoknak a kedvéért, kiket talán érdekel, hogy a meséket miként dolgoztam újra a meglévő gyűjteményes mesekönyvekből, megnevezem a forrást is, hogy munkájuk t megkönnyítsem. A mely mesék után nincs forrás megnevezve, azok vagy saját régibb mesekönyveimből valók (ezeket is többnyire újra irtam), vagy újabb gyűjtések.

17. A varjú király (Merényi: Sajó völgyi eredeti népmesék, II. köt. A szegény ember és a varjak királya)	104
— 18. A nyárfa meg a fenyőfa)	114
19. A boszorkányság (Magyar Nyelvőr IV. köt.))	115
20. Az ország angyala (J. Gebhart »Oesterreichisches Sagen- buch« Pest, 1862. Der warnende Reichsengel))	118
21. A három vadás királyfi)	120
22. Csabor vitéz (Erdélyi János, Népdalok és mondák, I. köt.)	137
23. A ló és a szamár (Magyar népk. gyűjtemény I. köt.) ...	141
24. Világszép Nászsál kisasszony (Merényi eredeti népmesék II. köt. A nászsál kisasszony))	142
— 25. A juhász báránya (Magyar népk. gyűjtemény I. köt.) ...	151
26. Krisztus a csárdában (Magyar népk. gyűjtemény I. köt.)	153
27. A hét éves gyermek)	154
28. A szürke (Magyar népk. gyűjt. I. köt.))	163
29. Brugó (Merényi: Sajó völgyi eredeti népmesék II. köt. Brugó, az ördög))	166
30. Isten (Magyar népk. gyűjt. I. köt.))	176
31. A zsoldáréneklő madár)	179
32. A varga három kérése (Magyar népk. gyűjt. I. köt.) ...	192
33. Támán és Ámán)	195
34. A gyémánt-krajczár (Magyar népk. gyűjt. I. köt.))	208
35. A szegény ember hat fiacskája)	212
36. Krisztus és a madarak (Magyar népk. gyűjt. I. köt.) ...	219
37. Teddneki János)	220
38. A kereszt (J. Gebhart. »Oesterreichisches Sagenbuch« Das Kreuz im Mátra Gebirge))	229
39. A lelkecskék (Magyar népk. gyűjt. I. köt. A béka ko- mája))	231
40. Szélike királykisasszony (Magyar népk. gyűjt. I. köt.)	235
41. Réka királyné sírja)	243
42. A három árk-angyal (Magyar népk. gyűjt. I. köt.))	245
43. A gyermekek faluja)	247
— 44. A szegény ember és a róka (Magyar népk. gyűjt. A róka, a medve és a szegény ember))	250
45. Firtos lova)	254
46. Tündér Erzsébet (Kriza: Vadrózsák))	255
47. Ördögárka)	270
48. A kutágas (Magyar népk. gyűjt. I. köt.))	273

49. Hattyú vitéz (Pintér Sándor: Eredeti palócz mesék. Mese a hattyú vitézről)	277
50. A rózsát nevető király kisasszony (Gróf Majláth János: Magyar népregék, mondák és népmesék. A rózsát nevető hercegnő)	286
51. Halász Józsi (Krizsa: Vadrózsák)	291
52. A csudaerejű sár (Erdélyi János: Népdalok és mondák II. köt. A három testvér)	302
53. Gyöngyvirág Palkó	308
54. A bárány mája (Magyar népk. gyűjt. I. köt.)	318
55. A szegény ember szőlője (Erdélyi János: Népdalok és mondák II. köt. Hamupipőke)	324
56. Fadöntő	329
57. A ljetavai pap (Lovesányi Gyula: A Vág és Vidéke ...	340
58. Ördög Jánoska (Pintér Sándor: Palócz népmesék: Mese jaz ördögrel memeg ekkiráraó)	343
59. A vadgalamb és a szarka (Magyar népk. gyűjt. I. köt.)	352
60. A griffmadár (Kálmány Lajos: Koszoruk az Alföld vad- virágaiból, II. köt.)	353
61. Kaczor király (Magyar népk. gyűjt. I. köt.)	365
62. Mezőszárnyasi (Pintér Sándor: Palócz népmesék: Mese a seteet ország királyáraó)	370
63. A cigány a pokolban (Merényi Dunamelléki eredeti népmesék II. köt. A cigány és az ördög. Magyar népk. gyűjt. I. köt. A cigány az égben és a pokolban)	378
64. A váltott gyermek (Magyar Nyelvőr VII. köt.)	387
65. Ördög Rózsa (Merényi: Dunamelléki eredeti népmesék II. köt. Ráró Rózsa)	390
66. Az arató leányok (Magyar Nyelvőr VI. köt.)	399
67. Haragszik-e, gazduram? (Magyar népk. gyűjt. I. köt.) ...	401
68. Vas Laczi (Gróf Majláth János: Magyar regék, mondák és népmesék)	410
69. Csali mese (Magyar Nyelvőr VII. köt.)	425
70. A gyertya meg a vasfű (Magyar népk. gyűjt. I. köt. A kis gyertya)	426
71. Pihári (Pintér Sándor: Palócz népmesék: A feészkereső).	433
72. »Félsz.« (Magyar Nyelvőr IX. köt. A királyfi meg a szeretője.)	443

Hamupipőke királyfi.

OL volt, hol nem volt, heted-
hétországon túl, volt egy-
szer egy király s annak
tizenkét fia. Szép, erős legény
volt a tizenegy idősebb fiú
hanem a legkisebb olyan
gyöngé teremtés, hogy egy kicsi szél is könnyen elfu-
vinthatta volna. Ez a kicsi királyfi mindég a porban s
hamuban játszadozott s el is nevezték a bátyjai Hamu-
pipőkének.

Telt, múlt az idő, a királyfiak már házasulandó
legények voltak s azt határozták, hogy elmennek világgá
s addig meg sem állnak, míg olyan házra nem találnak,
ahol éppen tizenkét leány van, mind egy anyának a
gyermekai, azokat aztán feleségül veszik. Az ám, de mégis
meggondolták a dolgot s Hamupipőkét nem vitték maguk-
kal, mert attól féltek, hogy e miatt a gyöngé, sindevész
legényecske miatt még ők sem kapnak feleséget.

Utnak indult a tizenegy királyfi aranyszörű paripá-
kon s Hamupipőke otthon maradt, de nem játszadozott
többet a hamuban, hanem keserves sírás közt kiment a

73. A sündisznó (Merényi: Dunamelléki eredeti népmesék II. köt.)	446
74. A török basa (Magyar Nyelvőr VIII. köt. A rab asszony és fia.)	453
75. A csillagszemű juhász (Magyar népk. gyűjt. I. köt. Adj' Isten egészségére!)	455
76. Furulyás Palkó	461
77. A táltos asszony (Magyar Nyelvőr, VI. köt. Bákaíné) ...	467
78. Az ezüst ló (Erdélyi János: Népdalok és Mondák II. köt. A két legkisebb király gyermek)	470
79. A gulyás leánya (Magyar Nyelvőr, X. köt. Mese egy királyfiról	477

OSZK

Nemzeti Széchényi Könyvtár

város végére, ott járt-kelt fel s alá. Amint ott járdogált, megszólítja egy öreg koldus:

— Mért sírsz, Hamupipőke királyfi?

— Ó, hogyne sirnék, öreg koldus, mikor a bátyáim elmentek házasodni s engem itthon hagytak, nehogy szegyet valljanak velem.

— Ne búsulj, Hamupipőke királyfi, — mondta az öreg koldus, — csak menj ki az apád ménesébe, vígy magaddal egy tekenő égő parazsat, ott tedd le s azt a girbe-görbe csikót, amelyik a parazsat megeszi, fogd meg, kantározd fel, vezesd ki a városból, a többit aztán bizd rá.

Megköszönte szépen Hamupipőke királyfi a jó tanácsot, volt egy arany a zsebében, azt az öreg koldusnak adta, azzal hazament s vitt a rétre egy tekenő parazsat. Hát, ahogy letette a tekenőt, csak kiszakad a ménesből egy girhes-görhes csikó s egy szempillantásra felhabzsolja az égő parazsat. Hamupipőke egyszeribe kantárt húzott a csikó fejébe, vezetni kezdi s ím, alig lépnek egyet, kettőt, olyan hatlábu táltos paripa lett a csikóból, hogy szemé-szája tátva maradt a királyfinak. Meg is szólalt egyszeribe s mondta Hamupipőkének:

— No, kicsi gazdám, ne keseregj többet, ülj fel a hátamra. Ne félj, csak egyet ugrom, kettőt szököm s utólérem a bátyáidat, akik most az óperenciás tengeren túl járnak, a boszorkány királyné országában. Hát tudd meg, hogy ennek a boszorkány királynénak tizenhárom leánya van, de egyet rejteget, a legszebbiket: ezt nem akarja adni senki fiának. Hanem hallod-e, akármilyen nagy dinom-dánom legyen, jól vigyázz, hogy meghalljad az én dobrolásomat, mert különben mind a tizenketten halál fiai vagytok.

Felült a királyfi a táltos hátára s hát, Uram, Teremtőm, egyet ugrott, kettőt szökött s ott volt már a boszor-

kány királyné országában, éppen a királyné palotája előtt. A bátyjai már ott voltak, sétáltak a palota udvarán a tizenkét királykisasszonnyal, illegették-billegették, kellették magukat, de a királykisasszonyok messziről meglátták Hamupipőkét, aki aranyos, gyémántos gúnyában volt, akárcsak egy tündérr királyfi, s mind elejébe szaladtak nagy örvendezéssel. Elejébe mentek a bátyjai is, de nem ismerték meg Hamupipőkét, olyan szép volt, olyan dali volt, hogy bezzeg megakadt a szem rajta.

Lett is mindjárt nagy dinom-dánom, de még jóformán az asztalhoz sem ültek, szörnyű dobrokolást kezdett a táltos s Hamupipőke szaladt ki az istállóba.

— Mi baj, édes lovam?

— Az, édes gazdám, hogy a boszorkány királyné feni a kést a nyakatoknak. Majd éjjelre egy szobában vet ágyat nektek a tizenkét leányával, balra lesz a ti ágyatok, jobbra a leányoké; de te ne aludjál el, hanem éjjélkor költsd fel a bátyáidat, a lányokat fektessétek a ti helyetekre, ti pedig feküdjetek a lányok helyére s így a gonosz boszorkány a lányok nyakát nyisszenti el, nem a tiéteket. Azt mondom neked, Hamupipőke, hogy, amint a boszorkány kimegy a szobátokból s lefekszik, ill' a berek, nádak, erek, kiki a maga lovára pattanjon, mert ha a boszorkány királyné észreveszi, hogy a leányait őt te meg helyettetek, meg nem szabadultok élve a keze közül.

Ugy lett éppen, ahogy a táltos mondotta; jött éjjel után a boszorkány királyné, egyenest balfelé tartott s mormogott magában a gonosz lélek, míg a leányai nyakát nyisszentette: így la, nesztek, majd nektek adom a leányaimat! Mikor aztán azt hitte, hogy nem élnek a királyfik, kiment a szobából, lefeküdt s aludt, mint a bunda. De csak ezt várták a királyfik, szépen kisompolyogtak az

udvarra, lóra pattantak s elnyargaltak a szélnél is sebesebben. Reggel aztán, mikor a boszorkány királyné észrevette, hogy a leányait pusztította el, ülhetett már seprőnyélre, vágthatott a királyfik után, hegyen, völgyön túl voltak azok, a királyné országától egy sánta araszsal odébb. Hiszen csak hogy egy sánta araszsal odébb voltak, mert a boszorkány királynénak vissza kellett fordulni az országa széliről. No, hanem utána kiáltott Hamupipókének:

— Várj csak, Hamupipóke! Jössz te még az én országomba, de itt is hagyod a fogadat!

Föl sem vette ezt a fenyegetést Hamupipóke, de bezzeg a bátyjai megijedtek s elment a kedvük a házaságtól. Mind a tizenegyen hazamentek, csak Hamupipóke folytatta az utját nagy bátran. Egyet ugrott s kettőt szökött a táltos s megint csak a boszorkány királyné országában voltak. Mondja a táltos:

— Hallod-e, kicsi gazdám, megint a boszorkány királyné országában járunk, hát azt mondom te néked, hogy se jobbra, se balra ne nézz le a földre, hanem csak mindig a két fülem közt nézz előre.

Hiszen meg is fogadta Hamupipóke a táltos szavát, nem is nézett se jobbra, se balra, de egyszer mégis meglepedkezett magáról, jobbra tekintett s meglátott a földön egy aranypatkót.

— Hej, édes lovam, — mondá Hamupipóke — de szép aranypatkót látok! Felvegyük-e, ott hagyjuk-e?

— Akár felvegyük, akár ott hagyjuk, mindenképpen baj, — felelt a táltos. — Úgy-e mondtam, hogy csak a fülem között nézz előre!

Hát, ha ennyiben volt, fölverték a patkót, Hamupipóke bedugta a tarisznyájába.

Tovább vágat a táltos s Hamupipőke megint csak megfélekedezett magáról s balfelé talált pillantani. Mos meg egy ragyogó szép arany kacsatollat látott a földön,

— Jaj de szép kacsatoll, édes lovam! Fölvegyük-e, itt hagyjuk-e?

— Föl is veheted, itt is hagyhatod. Mindenképen baj. Úgy-e, mondtam, hogy ne nézz se jobbra, se balra?

No, ha mindegy, hát föl is vették a kacsatollat s Hamupipőke azt is a tarisznájába dugta. De még hét mértföldre sem vágatott a táltos, harmadszor is oldalt pislantott Hamupipőke s most egy aranyhajszálat látott meg a földön.

— Megállj, édes lovam, megállj! — kiáltott Hamupipőke — egy aranyhajszálat látok a földön. Fölvegyük-e, ott hagyjuk-e?

— Föl is veheted, ott is hagyhatod, — mondotta a táltos — így is baj, úgy is baj. Mondám úgy-e, hogy csak előre nézz?

Fölvették az arany hajszálat is s vágatott a táltos tovább, sebesen, mint a szél, még annál is sebesebben. Hét nap s hét éjjel folyton-folyvást repült a táltos, akkor hirtelen leereszkedett a földre, nagyot dobbanzott a lábával.

Mondta Hamupipőkének:

— No, édes gazdám, itt vagyunk a naplementi országban, éppen a király városában. Eredj a királyhoz, majd befogad téged az igás-lovak mellé, de rólam se feledkezzél meg.

Abban a szempillantásban a táltosból megint gírhés-görhes csikó lett, ott maradt az út közepén, a királyfi pedig ment egyenest a király színe elé. Hát csakugyan igaza volt a táltosnak: egyszeriben felfogadta a király az

igás-lovak mellé Hamupipőkét. Jó dolga volt itt a királyfinak, mikor ült az istállóban, mikor nem, de azért egy hét sem telt belé, úgy meghíztak az igás-lovak, hogy szalonnát lehetett volna hasítani a hátukból. De bezzeg csudálkoztak ezen a többi kocsisok, mert Hamupipőke a lovak abrakját mind a korcsmába hordotta, az árán muzsikáltatta magát, soha egy lónak is a hátára sem vakarót, sem kefét nem tett, mégis olyan fényes volt a szőrük, mint a csillagos ég. Nem is volt egyéb a sok árulkodásnál, hogy az igás kocsis így mulatja el a zabot, meg úgy mulatja el, de a király azt mondta a kocsisoknak: hadd mulasson, ördög adta kocsisa, csak a lovai épüljenek.

Hiszen azok épültek is, s két hétre már az igás lovakból lett parádés ló, amin a kocsisok még jobban felbosszankodtak. Fogták magukat, ők is az abrakot a korcsmába hordották, de lett is látszatja, mert egy pár hétre a lovak úgy lesoványodtak, hogy kutyának sem voltak valók. Megegyeztek most a kocsisok, hogy meglesik egyszer Hamupipőkét, vajjon mi ördögösséget csinálhat az istállóban. Bekukucskáltak egy este az istálló ajtaján s hát ott ül Hamupipőke a zabos hombáron, a tenyerében egy arany hajszálat simogat, egyebet nem is csinált a világon semmit. De olyan ragyogó fényesség volt az istállóban, hogy a szemük káprázdott a szertelen ragyogástól. Na, most tudtak, amit tudtak, mentek is reggel a királyhoz s elmondták, hogy mi csudát láttak.

Hivatja mindjárt a király Hamupipőkét s kérdi, igaz-e, hogy arany hajszála van.

— Ami igaz igaz, nem is tagadom, felséges királyom, — mondta Hamupipőke.

— No bizony, akkor csak add elé azt az arany-

hajszálat, fiam, mert az nem szegény kocsisnak való. Ide vele, hadd látom.

Előveszi Hamupipőke az arany hajszálat, átaladja a királynak, de csak a szeméhez kap ez nagy hirtelen: azt hitte, hogy megvakult, úgy a szeme közé csapott a ragyogása. Mikor aztán megint egy kicsit helyre jött a szeme világa, nézte, nézegette, forgatta, simogatta az aranyhajszálat s egyszerre csak azt mondta Hamupipőkének:

— No, te legény, ha azt a leányt, akinek a hajából kihullott ez a szál, ide nem hozod, szörnyű halálnak halálával halsz meg.

Hej, megszorodott Hamupipőke, nagy erős búbánat nehezedett a szívére, kiment az istállóba, leborult a zabos hombárra s úgy kesergett magában. Hát egyszerre csak betoppint a táltos csikó s kérdi Hamupipőkét:

— Mért búsulsz, édes gazdám?

— Jaj, hogyne búsulnék édes lovam, mikor a király ezt s ezt parancsolta nekem, más különben halál fia vagyok.

— Azért ugyan ne búsulj, inkább menj vissza a királyhoz, kérj tőle egy véka égő parazsat s egy véka kölest.

Bemegy Hamupipőke a királyhoz, mondja a kívánságát s mértek neki mindjárt parazsat is, kölest is, azt kivitte az istállóba, a táltos elé öntötte, az pedig egy szempillantásra felhabzsolta.

— Készen vagy-e, kicsi gazdám?

— Készen, édes lovam.

— No ha készen, én is; kantárt a fejembe s huzz ki a városból.

Úgy tett Hamupipőke, ahogy a lova mondta. Kihúzta a városból nagy keserves kínládással, hogy aki látta, dőlt el a kaczagástól, de hiszen nem bánta Hamupipőke, hadd

kaczagjanak, csak egyszer kint legyenek a város határán. Na, kiértek s ott csak megrázkódott a csikó s egyszeribe aranyszörű, hat lábu táltos paripa lett belőle.

Repült a táltos a levegő-égben, repült, mint a gondolat, hogy Hamupipőke ki sem nyithatta a szemét, mert egyszeribe leszédült volna. Amikor hetedhét országon is túl voltak, kezdett lefelé szállani, aztán hirtelen a földre toppant s mondta:

— Nyisd ki a szemedet, édes gazdám!

— Kinyitottam, édes lovam!

— Hát azt a selyem rétet látod-e?

— Látom, lovam, látom.

— A selyem rét közepén azt a szépséges szép leányt látod-e? Tizenkét leány jár előtte s utána. Hát jól vigyázz. Amint én oda ugratok, ragadd meg hirtelen azt a szép leányt, kapd fel a nyeregbe. A többi az én dolgom.

Ugy tett Hamupipőke királyfi, amint a lova mondta. Fölkapta a leányt, akinél emberi szem szebbet nem látott s elvágatott vele szélnél sebesebben.

Szaladtak haza a leányok nagy sikoltozással, nagy jajgatással s jelentették a vén boszorkánynak, hogy mi történt.

Ucczu neki! előrántja a lapátot a boszorkány, ráül, utána vágat Hamupipőkének. De mire nyomába ért volna, Hamupipőke túl volt az ország határán s tovább a vén boszorkány nem mehetett. Utána kiabált szörnyű átkozódással:

— Megállj! Hamupipőke, tizenkét leányomat miattad megöltem. A tizenharmadikat elraboltad. De még kétszer hozzám jössz, akkor majd beszélek veled.

Eközben föleszénkedett az aranyhajú királykisasszony, mert bizony elájult volt, amikor Hamupipőke fölkapta volt lovára s kérdezte tőle:

— Kinek viszel, magadnak-e, vagy másnak?

Felelte Hamupipőke:

— Viszlek a naplementi királynak:

Azt mondta a leány:

— Akkor meg is térülhetsz velem, sohasem leszek én a naplementi királyé. Vigy magadnak, a tied leszek.

Mondta Hamupipőke:

— Hiszen én is úgy szeretném, de karóba húztatja a fejemet a király, ha neki nem viszlek.

Egy szempillantás alatt ott voltak a király udvarában. Hej, Istenem, nem találta a király helyét öröme-

ben. Mindjárt papot hivatott, hogy eskessék össze, de a leány azt mondta:

— Várjon csak egy kicsit, felséges királyom, elébb hozza el huszonnégy rend bársonyos köntösömet, akkor aztán felesége leszek.

— Jól van! — mondta a király — hiszen majd elhozza ezt is, aki téged ide hozott.

Még meg sem szusszanhatott a táltos paripa, de még Hamupipőke sem, parancsolta mindjárt a király:

— Hintós kocsis állj elé, hozd el a menyasszonyomnak huszonnégy rend bársony köntösét, mert különben karóba kerül a fejed.

Mondja a Hamupipőke nagy búval a táltos lovának, hogy mit parancsolt megint a király.

— Jól van, édes gazdám, egyet se búsulj. Csak hozzál nekem két véka kölest, két véka égő parazsat s azzal megyünk.

Vitt Hamupipőke, mit a lova kívánt. Egy szempillantásra fel is habzsolta a táltos a kölest is, a parazsat is. Aztán mintha menni sem tudna, kihúzatta magát a városból. Ottan a városon kívül megrázkódott, ismét aranyszőrű paripa lett belőle s mondta:

— Ülj fel a hátamra, kicsi gazdám!

Amikor aztán Hamupipőke felült, azt mondta neki a táltos:

— Ismét a selyem rétre viszlek, kicsi gazdám. Éppen most teregeti a selyem réten az a huszonnégy leány a huszonnégy bársony köntöst. Én majd hirtelen letoppanok, te kapj meg egy köntöst, a többi jön utána.

Hát csakugyan úgy volt, ahogy a táltos mondotta. Ahogy a selyem rét fölé értek, lecsapott a táltos, mint egy saskeselyű, Hamupipőke pedig megkapott egy köntöst. Jött vele a többi. Azzal ucczu neki, repültek viszsa, mint a szél.

Szaladnak haza a leányok, jelentik a vén boszorkánynak, hogy mi történt. Fölpattan a vén banya egy lapátra. Csakúgy surrogott-burrogott a levegő, amint keresztül hasított rajta a lapát nyele. De hiába, mikor éppen nyomába ért, túl röppent az ország határán a táltos. Utána kiabált a vén banya:

— Megállj Hamupipőke, tizenkét leányomat megöltem miattad, tizenharmadikat elraboltad, most elvitted huszonnégy rend bársonyköntösét is, de még egyszer viszszejössz, s akkor itt is maradsz.

Bezzeg örült a király, mikor Hamupipőke megérkezett a bársony köntösökkel. Mondta a leánynak nagy örömmel:

— Itt vannak a bársony köntösök, teljesítettem szíved kívánságát, most már ásó, kapa s a nagy harang választ el egymástól.

— Jaj még nem lehet, — mondotta az aranyhajú királykisasszony — míg el nem hozod a szépen szóló arany kacsát is.

Hát bizony megint hogy meg sem szusszanhattak. Jött a parancsolat Hamupipőkének, hogy hozza el a szépen szóló arany kacsát is.

Búsult Hamupipőke, de nem búsult a táltos. Mondta neki:

— Csak hallgasd meg jól, amit mondok, akkor aztán ne félj semmitől.

A szépen szóló arany kacska a vén boszorkány palotája előtt van, éppen az ajtó felett egy arany kalitkában. Amint én lecsapok, te hirtelen ragadd meg a kezdeddel az arany kalitkát, balkezdeddel fogd be az arany kacska száját, mert ha elkiáltja magát, ott hagyod a fogadat.

De hogy történt, hogy nem történt, mikor a táltos lecsapott, Hamupipőke a jobb kezével lerántotta a szegről az arany kalitkát, de a bal kezével nem tudta ügyesen befogni az arany kacska száját s az elkezdett kiabálni:

— Asszonyom, visznek!

A vén boszorkány éppen a sütő-kemence előtt ült. Kapja a szévonó lapátot, rápattan a nyelére s a táltos még neki sem iramodhatott, ott volt a sarkában.

Hej, neki keseredett a táltos. A két hátulsó lábával rúgni kezdi a földet, de úgy, hogy nagy fergeteg kerekedett egyszeribe. Telerúgta földdel a vén banya

szemét-száját s amíg letisztogatta magáról, repült a táltos a levegő-égben s kiabálhatott utána a vén boszorkány. Egy szempillantásra otthon volt a király udvarában.

— Na, — mondta a király a leánynak — itt van a szépen szóló arany kacsa is, most már csakugyan feleségem léssz te.

— Jaj még nem lehet, — mondta a lány — míg az aranyszőrű, aranypatkójú ménest ide nem hajtod,

— De hogy tudjam én azt ide hajtani? kérdezte a király.

— Majd ide hajtja, — felelt a királykisasszony — aki elhozta a szépen szóló arany kacsát.

Hivatja a király Hamupipókét s mondja neki, hogy így meg úgy, idehajtsa az aranyszőrű s aranypatkójú ménest, mert különben karóba kerül a feje.

Kimegy nagy búsan Hamupipóke. Mondja, hogy mi a király parancsolatja.

— Te csak eredj, hozz négy véka kölest, négy véka égő parazsat, — mondta a táltos — majd lesz, ahogy lesz.

Vitt Hamupipóke parazsat, kölest. A táltos felszipantotta az egyik orra likán a kölest, a másikon a parazsat, aztán kihuzatta magát Hamupipókével a városból, hogy aki látta, eldőlt a kaczagástól. Hanem mikor kiértek a város végire, ottan megrázkódott a táltos, lett belőle aranyszőrű, aranypatkójú s hat lábu paripa.

— No, kicsi gazdám, ülj fel a hátamra, s hunyd be a szemedet.

Volt, ami volt eddig, de ami ezután következett, az volt a valami. Olyan magasan repült a táltos, hogy a Hamupipóke feje mind a csillagokat verte.

Nagy fergeteg keletkezett mindenütt, amerre repült. Egyszer jobbra, másszor balra rángatta a szél Hamu-

pipőkét. De a szemét a viláért ki nem nyitotta. Belekapaszkodott a táltos sörényébe magyarán, aztán egyszerre csak szállani kezdett lefelé a táltos s hirtelen letoppantott, mit gondoltok, hol? A fekete tenger partján.

A fekete tengernek a tulsó partján, a selyem réten legelészett az aranyszőrű s aranypatkójú ménes.

— No most, édes gazdám, — mondotta a táltos — ássál nekem egy gödröt, akkorát, hogy én abba beleállhassak s a fülem se lássék ki belőle.

Előrántja Hamupipőke a kardját, ami nem volt. Kezdi kapargatni a földet, de látja, hogy abból nem lesz gödör. Aztán veszi a fanyelű bicskáját, ami ismét nem volt. Kapargatja a földet, megunja a táltos s mondja:

— Hagyjad, fiam, majd ások én gödröt magamnak. Egyet, kettőt rugott s meg volt a gödör, abba beleállott szépen s mondotta Hamupipőkének:

— Na, édes gazdám, most ezt a magas jegenyefát a gödör fölött látod-e? Te csak mászsz föl rá s én háromszor a nyerítésemmel általcsalom a tengeren a ménest. Mikor harmadszor átjönnek, akkor már nem lesznek olyan tüzesek. Te pedig ügyesen ugorj le a hátamra, de vigyázz, nehogy a hátam helyett a földre essél, mert akkor keresztül gázol rajtad a ménes s a lelkedet is kitapossák.

Fölmászik Hamupipőke a fára, a táltos pedig kiugrott a gödörből. Megállott a tenger partján s akkorát nyerített, de akkorát, hogy zúgott belé a tenger s megcsendült belé az egész tartomány. Akkor aztán hirtelen visszahúzódott a gödörbe s ím, jött az aranyszőrű, aranypatkójú ménes, úsztatott keresztül a tengeren. Aztán ki a partra, ottan hegyezték a fülüket, néztek jobbra, balra, mindenfelé, vajjon hol az a paripa, amelyiknek a nyeri-

tését hallották. Sehol semmit sem láttak, szépen visszautsztattak a tengeren.

Másodszor is éppen így csalta át a táltos a ménest, de még harmadszor is. Csak úgy fujtak. Szakadt ki szájukból, orrukból a kék láng, de már nem voltak olyan tüzesek. Megfáradtak egy kicsit, a testükről csak úgy szakadt le a hab. Akkor aztán a táltos kiugrott a gödörből, Hamupipőke pedig ügyesen leugrott a hátára, azzal ucczu neki, vágatott a táltos, nyomában mindenütt a ménes. Még aznap ott voltak a király udvarában.

Szeme, szája tátva maradott a királynak, mikor a ménes bevágatott az udvarba, rettentő nagy nyerítézzel.

— Jere, jere, — kiáltott a leánynak — itt a ménes; enyém léssz te mostan!

— Jól van, — mondá a leány — a tied leszek. Még csak egy kívánságom van. Fejld meg a ménest, s fürödjél meg a tejében.

— De hát azt én hogy tudjam megfejni? — kérdezte a király.

— Ne búsulj, — mondta a leány — majd megfeji az, aki elhozta s meg is fürdik az.

Hivatja Hamupipőkét a király s parancsolja, hogy fejje meg a ménest s fürödjék meg annak a tejében. De most csakugyan erősen búsult Hamupipőke, majd felvesette a búbanat. Ha meg is feji a ménest, de hogy fürödjék meg annak a forró-meleg tejében. Szörnyű halállal hal meg.

Mondja a táltos-lónak, panaszolja nagy búsan a király parancsolatját s a táltos azt tanácsolja neki:

— Menj be a királyhoz s kérd meg, hogy a te girhes-görhes csikód terelgethesse a kanczákat a kezed alá s hadd lássa a te csikód szomorú halálotat, mikor belé ülsz a forró-meleg tejbe.

Hiszen nem nagyon kellett kérni a királyt, megengedte jó szívvél. Hátramegy az istállóba Hamupipőke. A ménes közé keveredik a táltos is. Oldalba rúg egyet, kettőt. Szépen megjuhászodnak mind, s mint a juhok egymás után eregéltek az istálló ajtajába, Hamupipőke keze alá. Ő pedig sorba mind megfejte s egy nagy kád színültig tele lett zubogó, forró-meleg tejjel.

Akkor aztán Hamupipőke fölkapaszkodott a kádra, de mikor éppen belé akart ereszkedni, odamegy a táltos. Az egyik orralikán felszippantja a tejet, a másikon kiereszti. Aztán másodszor is fölszippantja, megint kiereszti. Harmadszor is föl, ismét ki s hát a forró-meleg tej langyos meleggé változott s nemhogy összeégette volna Hamupipőkét, de még hétszerte szebb lett tőle.

Nézte ezt az ablakból a király, meg a leány s mondja a király nagy örvendezéssel:

— No, most csakugyan ásó, kapa s a nagy harang választ el egymástól.

— Az ám, — mondta a leány — csak hogy nem te fürödtél meg, hanem a parádés kocsis. Nem leszek a tied, amíg meg nem fürdöl.

Mit volt, mit nem tenni, lement a király s mondta Hamupipőkének:

— No fiam, állítsd ide a csikódat, hadd lássa az én szomorú halálomat is.

Azt hitte, hogy neki sem lesz semmi baja. De sőt még szebb lesz, éppen mint Hamupipőke.

Odavezeti Hamupipőke a táltost. Háromszor fölszippantja a tejet, háromszor kiereszti, arra beléugrik a király. De nem hogy hidegebb lett volna a tej, hanem foróbb lett hétszerte s abban a szempillantásban szörnyű halálnak halálával halt meg a király.

Ott mindjárt nyakába borult az aranyhajú királykisasszony Hamupipókének. Papot hívtak, nagy lakodalmat csaptak. Az aranypatkójú ménesből hat lovat befogtak s míg a Hamupipóke hazájába nem értek, meg sem is állottak.

Holnap legyenek a ti vendégeitek.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A bolondok.

Hol volt, hol nem volt, hetedhétországon is túl, volt egy juhászlegény. Mit gondolt, mit nem, azt mondja az öreg juhásznak:

— Bátyámuram, menjünk be a faluba, szeretnék megházasodni.

Kérdi az öreg juhász:

— Hát van-e már jegyesed?

— Még nincs, de majd lesz, bátyámuram.

Jól van, bemennek a faluba. Ott kérdik ettől is, attól is, hogy hol van leány a háznál, aztán egy helyre beigazítják.

Bemennek a házba, otthon volt a gazda, a felesége, a leánya s az öreg juhász mindjárt elémondja, hogy mi járatban vannak. A gazda is, a felesége is, egyszeribe azt mondták, hogy ők nem bánják: a leány eladó, a legény ügyibevaló, egy koldustarisznyából legyen kettő.

Leültetik a vendégeket s a gazda leküldi a leányt a pinczébe, hogy hozzon fel bort. Lemegy a leány a pinczébe, ottan talál egy kicsi baltát, azt a kezibe veszi, nézegeti. Aztán egyszerre elkezd sóhajtozni, keseregni magában.

— Istenem, istenem, ha én férjhez megyek, lesz nekem egy kis fiam. Annak a kicsi fiúnak Kelemenke lesz a neve. Kelemenkének lesz egy kis ködmönkéje. Ha ez

a kicsi Kelemenke egyszer lejön a pinczébe s feltalálja venni ezt a baltát, véletlenségből megvágja magát s meghal. Kire marad a kis ködmenke? elkezdett erre sírni, de olyan keservesen, hogy a szíve is majd meghasadt belé.

Nem győzik várni, lemegy az apja a pinczébe.

— Hát téged mi lelt leányom, miért sírsz?

Elmondja a leány keserves sírással, hogy mire gondolt. Eleget vigasztalja az apja, hogy így, meg úgy, legyen eszed, leányom. De a leány csak sírt keservesen, nem akart felmenni. Utána megy az anyja. Annak is elkesergi, hogy kire marad a kis ködmenke. Lemegy az öreg juhász. Öreg juhász után a vőlegény s azoknak is éppen úgy elkesergi:

— Istenem, istenem, ha meghal a kis Kelemenke, kire marad a kis ködmenke?

Azt mondja az öreg juhász a vőlegénynek:

— No öcsém, azt tanácslom neked, hogy ezt a leányt addig el ne vedd feleségül, míg három ilyen bolondot nem találsz a világon.

— Én bizony meg is fogadom a kend tanácsát, — mondja a legény s azzal ott hagyták a leányt a pinczében. Az öreg juhász ment vissza a tanyára, a legény pedig ment bolondok után.

Ment, mendegélt, s ért egy faluba. Betér egy házba s hát látja, hogy ott egy ember vasvillával hányja a diót a padlásra.

— Mit csinál kend, bátya? — kérdi a legény.

— Jaj ne is kérdezze, öcsémuram, — három esztendeje, hogy hányom ezt a diót s nem tudom felhányni a padlásra.

— No, — mondja a legény magában, — már találtam egy bolondot. Zsákot kért az embertől, abba beleseedte a diót s fölvitte a padlásra. Aztán ment tovább.

A mint ment, mendegélt, benéz egy udvarra s hát ott egy asszony úgy fonja a gyapjat, hogy a birkát felkötötte a rokkára. Kérdi a legény:

— Mit csinál kend, nénémasszony?

— Gyapjat fonok, öcsémuram.

— Hiszen azt nem úgy kell csinálni, nénémasszony.

Mindjárt megmutatta, hogy kell. Szépen lenyírta a birkáról a gyapjat s mondta az asszonynak:

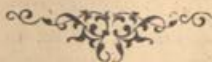
— No, most mossa meg, ha megszáradott, gerebenezze meg s úgy kösse a rokkára a gyapjat.

Azzal ott hagyta az asszonyt, s a mint ment kifelé, mondotta magában nagy örömmel: megtaláltam a második bolondot is.

Megy, mendegél a legény s egy olyan faluba ér, ahol éppen akkor építették fel a templomot, de a templomra nem vágtak ablakot. A bíró kiharancsolta az egész falut, hogy hordjanak a templomba világosságot. Ment az egész falu, még a gyerekek is. Vittek egy-egy zsákot. A zsák száját arra tartották, a merre a nap sütött. Mikor aztán azt gondolták, hogy tele van a zsák világossággal, hirtelen bekötötték a zsák száját, szaladtak a templomba; ott a zsákot kioldották, hadd áradjon ki belőle a világosság.

Hej, mondja a legény, meg van a harmadik bolond is, de még több a háromnál. Megtanította az embereket, hogy a templomra ablakot kell vágni s úgy lesz világosság. Azzal szépen megfordult, vissza ment a mátkájához s még aznap megtartották a lakodalmat.

Itt a vége, fuss el véle!

Andorás vitéz.

Amikor a legelső magyar királyt koronázták, akkor történt, a mit most elmondok nektek; hallgassatok ide.

Hej, jöttek a világ minden tájékáról királyfik, világ-híres deli vitézek, s a király tiszteletére kiállottak mind a hányan voltak a palota udvarára, hadd lássa országvilág, ki a legvitézebb. Volt a rengeteg sok vitéz között egy, aki egymásután döntötte porba a vitézeket: magyarokat, németeket, mindenféle nemzetségbelieket. Nem tudta senki, hogy ki s mi, miféle nemzetségből való, honnét jött, de sajdították, hogy nem magyar. Búsult István király, szomorú volt erősen, hogy ím így meggyalázza egy idegen vitéz az ő vitézeit. Mikor aztán már egy vitéz sem volt, aki szembeálljon, jött az udvarba egy legény, kard nem volt az oldalán, buzogány nem a kezében, gyalog szerrel jött, nem czifra paripán.

— Uram király, — mondotta ez a legény, — adj nekem kardot. Kiállok én ezzel a vitézzel.

Adott a király, hogyne adott volna. Senkisé tudta, hogy ki s honnét jött, mi a neve, csak a formájáról, meg a gunyájáról látták, hogy Atillának lehet az ivadéka.

Hát összecsap a két vitéz, hogy a föld is megrengett alattuk, vívtak reggeltől délig, s meg sem pihentek. Vívtak sötét estig, s ím egyszerre csak ledöndült a földre az idegen vitéz. No volt öröm a király udvarában,

Ment a király nagy örömmel a vitézhez, a vállára ütött:

— Mi a neved, fiam?

— Andorás a nevem.

— Hát legyen a te neved ezután Erős Andorás, s mert látom, hogy székelj vagy, te léssz ezután a székelők vezére.

Híre ment ezután Andorás vitéznek. Erejének, vitézségének nem is volt párja messze földön. Ő verte meg Gyula herceget is, a ki István király ellen fellázadott volt. Adott is a király neki várat, földet, rengeteg sokat. Jutott a fiainak, mikor meghalt, földből, várból elég.

És az Andorás nemzetség nem halt ki, él még ma is. Csakhogy most nem Andorás, hanem Andrásy a nevük.

Szép Miklós.

EGYSZER volt, hol nem volt, hetedhét országon túl volt, de még az óperenciás tengeren is túl, túltonnan túl, volt egy szegény ember, annak egy fia, úgy hívták, hogy Miklós. Ez a legény olyan szép volt, hogy a szépségének híre ment messze földre, lepingálták a képét s úgy árulták ország-világszerte. Nem is hítták másként: Szép Miklós.

Egyszer Szép Miklós kimegy a rétre kaszálni s amikor éppen fenné a kaszáját, leszáll elébe egy pelikán madár, hozott a csőrében aranyos levelet s szépen letette a földre. Fölveszi Miklós a levelet, nézi, nézi, hát igazán neki van írva. Az volt kívül a levélen:

Ajánlom a levelemet világhíres szép Miklósnak.

Nézi belül, hát oda vajjon mi van írva?

— Hallod-e te világhíres szép Miklós, láttam én is a te képedet, szeretném látni, hogy igazán olyan szép vagy-e? Gyere hát el szép Tündérországba, menj mindenütt a pelikán után. Aki neked e levelet írja, nem más, mint Tündér Ilona, Tündérországnak a királynéja.

Vállára vetette Miklós a kaszát, bement a faluba, elbucszúzott apjától anyjától, minden atyafiától, elindult Tündérországba, ment szépen a pelikán madár után. Ment, mendegélt árkon-bokron át, erdőn-mezőn keresztül, leszakadt a testéről a gúnya, nem volt a csizmájának se sarka, se talpa, olyan rongyos volt, mint egy koldús. De szép Miklós csak ment, mendegélt a pelikán után. No, megérkezik nagy rongyosan Tündérországba, s azon rongyosan beállít a Tündér Ilona udvarába. Meglátja Miklóst egy szobaleány, szalad be Tündér Ilonához s jelenti:

— Felsőleges királyné, megjött már szép Miklós.

— Már hogy jött volna meg, ne beszélj olyan bolondot, — pattant fel Tündér Ilona, s jól pofonütötte a szobaleányt.

Beszalad a másik szobaleány s jelenti az is:

— Felsőleges királyném, itt van szép Miklós.

Tündér Ilona ezt is jól pofonüti. Szalad a harmadik szobaleány, jelenti az is, hogy itt van Szép Miklós, de Tündér Ilona úgy pofonveri a szobaleányt, hogy a szeme is szikrát hányt belé.

— Kitakarodj, még nem lehet itt szép Miklós.

Ahogy kiszalad a harmadik szobaleány, be is lépett az ajtón szép Miklós. Mondja Miklós:

— Irtad leveledben, felsőleges királyné, hogy jőjjelek el szép Tündérországba. Eljöttem, itt vagyok.

Megnézi Tündér Ilona a legényt:

— Jól van Miklós, ha eljöttél, itt vagy. Eredj,

menj ki az istállóba, van ott három ló, mind a három nyakig van a ganajban. Még ma takarítsd ki az istállót, etesd meg, itasd meg, keféld meg a lovakat, mától fogva ennél a három lónál egyéb gondod ne legyen.

De bezzeg elszontyolodott szép Miklós. Na ez ugyan szép dolog, hogy ő ezért jött Tündérországba. Most már mit csináljon, nem is mehet vissza a hazájába. Ide csak eljött a pelikán után, de hazafelé? Míg a világ s még két nap haza nem érne magától.

Isten neki, fakeseszt; kiment az istállóba, vette a lapátot, s nekikeseredett a ganéjhányásnak. Szedte, vitte, hánnya, de mennél jobban hánnya, annál jobban szaporodott. Csurgott róla a verejték s leült nagy fáradtan az ajtóküszöbre, a tenyerébe temette a fejét s akkorákat sóhajtott, hogy majd összedúvadott az istálló. Egyszerre csak megszólal az egyik ló, mert táltos volt mind a három s kérdi tőle:

— Hát te, mit búsulsz, szép Miklós?

— Hogyne búsulnék, — mondja Miklós, — mikor Tündér Ilona azt parancsolta, hogy takarítsam ki az istállót. Lássátok, hogy ha megfeszülök, sem vagyok képes.

— No, hallod-e, — mondja a táltos, — ezen ugyan ne búsulj, feküdj le s aludj, reggelre olyan tiszta lesz az istálló, mint a tükör. De reggel kelj fel jókor, mert Tündér Ilona holnap idegen országba megy, hat hatytyúval, ottan van egy világhíres templom, oda jár misére; majd elmegyünk mi is. Te csak nyúlj be a fülembe, ottan van egy dió, a dióban egy rézköntös, azt vesd magadra, királyfi sem mutat különbet majd, mint te. Mikor a templomba bemegy, mindenki te rád néz, különösen Tündér Ilona. Ő majd rád mosolyog, kelleti magát, de te ne nézz senkire, föl se vedd a szemedet, s ahogy a

pap ámen-t mondott, siess ki a templomból, ülj fel rám, hogy Tündér Ilonánál hamarább hazaérhessünk.

Úgy tett Miklós, ahogy a táltos ló tanácsolta.

Amint Tündér Ilona beszállott a kocsijába s a hat hattyúval kiröppent az udvarról, Miklós is felült a táltosra, kiugratott az istálló tetején, hogy senki se lássa, aztán hupp, hopp! köd előttem, köd utánam, egyet ugrott, kettőt szökött a táltos s letette Miklóst a templom előtt.

Bemegy Miklós a templomba, ottan egy padba leül, nem néz sem jobbra, sem balra. De bezzeg nézték őt, hogy majd felfalták. Nézte különösen Tündér Ilona, mosolygott rá; de mind hiába, Miklós rá nem nézett, s mikor a pap ámen-t mondott, kifordult az ajtón, nagy hirtelen föl pattant a táltosra, s hupp, hopp! köd előttem, köd utánam, úgy elnyargalt, mint a sebes szélvész. De ment utána Tündér Ilona is, üzte, zargatta a hat hattyút, ha utólérhetnék a világszép legényt, de bizony nem érték utól. Ahogy Tündér Ilona hazaért, ment tüstént az istállóba, hadd lássa, ott van-e Miklós. Ott volt bizony, csak hogy abban a rongyos ruhában, amelyikben Tündérországba jött.

Kérdi Tündér Ilona:

— No, Miklós, hol, merre jártál ma?

— Nem jártam én sehol, felséges királyné, egész nap a lovakat takarítottam, etettem, itattam.

— Hát ebben s ebben a templomban nem voltál?

— Nem voltam én, felséges királyné, hogy is lettem volna?

Hát ez így eltelt, elmúlt. Tündér Ilona nem tudta meg az igaz valóságot. Elkövetkezik a másik vasárnap. Ment Tündér Ilona a templomba hat hattyús kocsiján, de bizony ment szép Miklós is a táltosnak az

egyik csikáján. Hanem elébb felöltözött szépen ezüstszín ruhába. Ez is a táltosnak a fülében volt egy kics dióban.

Éppen úgy volt minden, mint első vasárnap. Mindenki nézte, csudálta Miklóst, legkiváltképpen Tündér Ilona, de nézhették, csudálhatták, Miklós föl sem vetette a szemét, s mikor a pap ámen-t mondott, kifordult az ajtón, s hipp, hopp! haza, mint a szél! Repült a hat hattyú, biztatta, üzte, zargatta Tündér Ilona, de mire hazaért, szép Miklós már vakarta a táltosokat rongyos ruhájában. Ment Tündér Ilona egyenest az istállóba s kérdezte Miklóst.

— Hallod-e, Miklós, nem voltál ebbe s ebbe a templomba?

— Nem én, felséges királyné.

— Na, az igazán csuda. Éppen olyan legényt láttam, mint te, csak hogy más ruhában.

— Nem én voltam, felséges királyné.

Harmadik vasárnap is elment Miklós a templomba, Tündér Ilona után, de most már színarany gúnyában. De hiába mosolygott Tündér Ilona, rá sem nézett szép Miklós. Ahogy a pap ámen-t mondott, vágatott haza, mint a sebes szél, még annál is sebesebben.

Hej Istenem, szörnyű haragra lobbant Tündér Ilona, hogy most sem tudta utólélni azt a dali szép

legényt. Ahogy hazament, lefeküdt az ágyába, s úgy kirázta a hideg, hogy azt hitték, mindjárt szörnyű halált hal. Mikor aztán egy kicsit lecsendesedett, hivatja Miklóst, s ez jó is, de abban a rongyos ruhában, hogy aki látta rongyosságát, megesett rajta a szive.

— Hallod-e, Miklós, mondd meg nekem a tiszta igazságot, voltál-e ebbe s ebbe a templomba?

— Nem voltam én, felséges királyné, hogy is lettem volna, nincs vasárnapja a szolgának.

— Na, ez igazán világ csodája, — mondotta Tündér Ilona. — Szakasztott olyan legényt láttam, mint te, csak hogy színarany ruhában, nem ilyen rongyosban. — Többet nem szólt Tündér Ilona s szép Miklós kiment az istállóba.

Mondja az öreg táltos Miklósnek:

— Na, fiam, csak öltözz fel ismét a rézgúnyába, kimegyünk a Tündér Ilona kertjébe, éppen az ablak alá, ott te tánczoltatsz engem, de járok is én olyan tánczot, hogy tudom Istenem, elmúlik a betegsége Tündér Ilonának, kiszökik az ágyából, az ablakhoz szalad, szeme, szája tátva marad a csudálkozástól.

Felöltözik Miklós a rézgúnyába, felpattan az öregebb táltosra, kiugratnak a Tündér Ilona kertjébe, ottan tánczra kerekedik a táltos, forog egy helyben, mint a forgószeél, rúgja a port az égig, s nyerit akkorákat, hogy megcsendült belé a világ. Hallja ezt Tündér Ilona, szalad az ablakhoz, nézi, mi van a kertben, s hát az a dali szép legény, éppen az, akit a templomban látott, az tánczoltatja lovát az ő ablaka alatt.

Lekiált Tündér Ilona :

— Gyere fel, gyere fel, te világszép legény.

Miklós rá sem nézett.

Lekiált másodszor.

Miklós rá sem nézett.

Lekiált harmadszor:

— Gyere fel, gyere fel, tudom meg nem bánod.

Rá sem nézett Miklós, tovább tánczoltatta lovát.

Hej, megmérgeledött Tündér Ilona, küldte az inasokat, szaladjanak a kertbe s hozzák fel tüstént azt a rézgúnyás legényt. De mire az inasok leszaladtak, a táltos keresztülugratott a kerítésen, be az istállóba, de úgy, hogy senki lélek nem látta.

Jelentik Tündér Ilonának, hogy volt rézgúnyás világszép legény, nincs rézgúnyás világszép legény.

Küld le egy szobalányt az istállóba, szaladjon, mint a szél, nézze, mit csinál Miklós. Szalad a szobalány, benéz az istállóba, hát Miklós a lovakat vakarja a rongyos ruhában. Jelenti a szobaleány:

— Felséges királyné, Miklós a lovakat vakarja. Olyan a ruhája, hogy szakad a rongy le róla.

De még betegebb lett erre tündér Ilona, hétszer rázta ki a hideg egymás után.

Másnap mondja megint az öreg táltos:

— No, édes gazdám, nyúlj be a fülembe, vedd ki onnét az ezüst diót. Abban van az ezüst gúnya. Vedd fel s menj az egyik csikómon a Tündér Ilona kertjébe. Majd meglátod, hogy meggyógyul a királyné, csak elkezdjen tánczolni az ablak alatt. Mikor kihajlik az ablakon, te ugrass fel hozzá, csókold meg háromszor, de akárhogy hívjon, csalogasson, be ne menj a szobájába. Te csak ugorj le a csikóm hátáról, mintha leesnél, egy kicsit majd betörik a homlokod, de sebaj, ebsont hamar forr. Amikor te leesel, Tündér Ilona lehajítja hozzád a selyemkendezét, hogy kösd be a fejedet. Aztán ismét hív:

— Gyere be, gyere be! Vetek neked puha selyem ágyat, meggyógyítlak.

— De te csak azt mondjad neki:

— Mindjárt jövök, felséges királyné, csak elébb megfogom a paripámat, mert különben nagy kárt tesz a kertedben.

— Eszedben se legyen, hogy bemenj hozzá. Szökjél föl a csikód hátára, ugrass át a kerítésen s be az istállóba.

Felöltözik Miklós az ezüst gúnyába, beugrat a táltos csikón Tündér Ilona kertjébe, ott az ablak alatt volt

egy réztányér, arra ráugrott a csikó, elkezd rajta táncolni körbe, karikába, fel-felugrott, visszaugrott, hogy nagyokat csendült belé a kert, a palota. De bezeg szaladott is az ablakhoz Tündér Ilona. Egyéb sem kellett Miklósnak, felugratott az ablakba, háromszormegcsókolta Tündér Ilonát, de azzal le is fordult a csikó hátáról, puff, leesett a kertbe, elborította a vér a homlokát,

nagyot sikoltott Tündér Ilona, leoldotta fejről selyem kendejét, ledobta.

— Kösd fel a homlokodra, — kiáltott Miklósnak — s gyere fel én hozzám. Vetek neked puha selyem ágyat, éjjel-nappal ágyad mellett leszek s meggyógyítlak téged.

Monáta Miklós:

— Megyek mindjárt, felséges királyné, csak elébb

megfogom vágató lovamat, ne tapossa össze sok szép virágodat.

No, a csikót megfogta Miklós, fel is pattant rája, keresztül is ugratott a kerítésen, de bizony várhatta Tündér Ilona, nem ment föl a palotába. Visszavágtatott az istállójába. Várja, várja Tündér Ilona, de hiába várja. Küldi a szobaleányt, menjen az istállóba, nézze meg, hogy Miklós mit csinál? Megy a szobaleány, vissza is jó mindjárt s jelenti, hogy Miklós a lovakat vakarja.

— Milyen ruha van rajta, — kérdi a királyné.

— Csupa ringy-rongy, felséges királyné.

— No, ha ringy-rongy, nesze, — s jól pofonütötte a szobaleányt. Azzal lefeküdt az ágyába keserves sirással, kirázta a hideg hétszer egymásután.

Mikor egy kicsit lecsöndesedett, fölkel az ágyából, s maga ment ki az istállóba. Gondolta, ha Miklós volt az a dali szép legény, hiába van rongyos ruhában, mégis megismeri, mert a homlokán lesz az ő selyem kendője. Az ám! De amint Miklós az istállóba ért, leoldotta fejről a selyem kendőt, az öreg táltos háromszor ráfűjt a homlokára, s híre-nyoma sem volt a sebnek.

Kérdi a királyné:

— No, Miklós, hol voltál ma, nem voltál a kertben?

— Nem én, felséges királyné. Hajnal óta a lovakat takarítom.

— Ne tagadd, Miklós, mondd meg az igaz valóságot, s te léssz ez órában Tündérország királya.

— Nem voltam a kertben felséges királyné.

— Mutasd a homlokod.

Nézi, nézi Tündér Ilona, nem volt azon seb, de még csak karmolás sem. Kimegy az istállóból a királyné nagy búsan, ahogy kiment, megszólal az öreg táltos:

— Na, édes gazdám, holnap a másik csikóval menj a kertbe, tánczoltasd meg azt is. Holnap majd neveden szólít Tündér Ilona, de akkor csakugyan ugrass be a szobájába. A többi a te dolgod.

Felöltözik másnap szép Miklós a szinarany gúnyába, beugrat a táltos csikón a királyné kertjébe, ugratja, tánczoltatja az ablak alatt a réztányér közepén, de csegett-bongott az, hogy ég, föld megcsendült belé. Megnyílik az ablak, kiszól Tündér Ilona:

— Jere fel, jere fel, világhíres szép Miklós, tiéd a palotám, tiéd az országom, tiéd vagyok én is.

Egyet ugrott a táltos csikó, s hopp, bent volt a szobában szép Miklós, ott egymás nyakába borultak:

— Te az enyém, én a tied, ásó, kapa s a nagy harang válasszon el minket.

Mindjárt csaptak nagy lakodalmat, volt nagy dínom-dánom, heje-huja, czimbalomszó; járták a kállai kettőst, hogy csakúgy döngött a palota földje.

Aztán telt-múlt az idő, éltek nagy vigasságban. Eltelik egy hét, eltelik két hét, eltelt bizony több is s mondja egyszer Tündér Ilona:

— No, édes uram, én nekem most nagy útra kell mennem, de te csak maradj itthon, hogy gazda nélkül ne legyen a ház, hanem hallgass jól reám. Van a palotámban háromszázhetvenhét szoba, háromszázhetvenhatban járhatsz, kelhetsz, de a háromszázhetvenhetedikbe be se nézz, mert bizony mondom neked, holtod napjáig megsiratod. Elbúcsúznak egymástól. Felült Tündér Ilona hat hattyús kocsijába, de még ki sem szállott az udvarból, nem volt maradása Miklósnak s megy a háromszázhetvenhetedik szobába a boldogtalan. Hát, Uram teremtem, mi volt ott. A falra volt szegezve egy tizenkét fejű sárkány, rettentő nagy vasszegekkel le volt szegezve a

jobb szárnya, a bal szárnya s le a lába. Megszólal a sárkány, mondja Miklósnak:

— Hallod-e te, világhíres szép Miklós, adj nekem egy pohár vizet, s bizony, mondom, egy világot adok érte.

Ad neki Miklós egy pohár vizet, már hogyan adott volna, s ím abban a szempillantásban kiszabadult a sárkánynak a jobb szárnya.

— Köszönöm, szép Miklós, adj még egy pohár vizet, egy világot adok azért is.

Ad neki Miklós még egy pohár vizet.

Erre kiszabadult a sárkánynak a bal szárnya.

— Hej, világhíres szép Miklós, ha még egy pohár vizet adnál, azért is adnék neked egy világot.

— Hát én hogyan adnék, — mondja Miklós, — adok én jó szívvel.

Adott neki még egy pohár vizet, s azzal hopp talpra szökött a sárkány, egy szó nem sok, annyit sem

szólt Miklósnak, még Isten áldjont sem mondott, kiszalad a palotából, utána Tündér Ilonának, mint a sebes szélvész. Amerre szaladt, kerekedett mindenütt rettentő nagy fergeteg, levitte Tündér Ilonát a levegőégből a földre hattyústól, kocsistól, mindenestől, akkor aztán megragadta a tizenkétfejű sárkány és sebes szélnél sebesebben vitte nagy sárkányországba. Szaladnak fel a palotába a tündérek szörnyű nagy jajgatással, jelentik Miklósnak, hogy a tizenkétfejű sárkány elvitte a királynét. De még csak most esett le az álla Miklósnak. Hogy is lehetett olyan boldogtalan, hogy azt a czudar sárkányt megszabadította! Hát most mit csináljon, merre menjen, merre van nagy sárkányország, napkeletre-e, vagy napnyugatra, északra, vagy délre. Nem volt maradása a palotában, kiszaladt az udvarra, hátra az istállóba, ott nyakába borult az öreg táltosnak s úgy sírt, mint egy gyermek.

Kérdi az öreg táltos:

— Mért sírsz, édes gazdám?

— Hej, hogylene sírnék, rínék édes lovam, mikor elrabolta a feleségemet a tizenkétfejű sárkány, nagy sárkányországba.

-- No, bizony, ha sírsz, nem is ok nélkül sírsz, mert van ám a tizenkétfejű sárkánynak egy vasderes, háromlábú táltos paripája, többet tud az egyedül, mint mi hárman. De hát édes gazdám, ülj fel a hátamra, ahogy lesz, úgy lesz. Próbáljunk szerencsét.

Nem kellett, hogy kétszer mondja, felpattan Miklós az öreg táltosra, vágattak, mint a sebes szél, hegyen túl, völgyön túl, még az óperenciás tengeren is túl, ahol a kis kurta farkú malacz túr, aztán csak egyet ugrott, kettőt szökött, ott voltak nagy sárkányországban, ottan is a sárkánykirály udvarában. Nem volt homn a tizenkétfejű sárkány, de honn volt Tündér Ilona, s

ahogy meglátta Szép Miklóst, kiszalad elébe, megölelik, megcsókolják egymást, s hopp! föl is kapja Miklós a

nyeregbe. Azzal nekiiramodik a táltos s repült, hogy csakúgy zúgott a levegőg.

Jő haza a tizenkétfejű sárkány, s hallja, hogy a vasderes paripa nyerít, dobrokol szörnyen, szalad az istállóba s rákiált nagy mérgesen:

— Nye, te nye, hogy a kutyák egyék meg a húsdát, talán bizony sem szénát, sem zabot nem kaptál eleget, hogy olyan erősen dobrokolsz.

— Szénám is van, zabom is van, — mondja a vasderes, de neked nincsen Tündér Ilonád.

— Hát, ehetem-e, ihatom-e, alhatom-e, — kérdi a sárkány.

— Ehetsz is, ihatsz is, alhatsz is, még két véka mogyorót is megtörhetsz, meg is eheted, akkor is utólérem szép Miklóst.

Fölment a sárkány a palotába, evett, ivott, amennyi belefért, azután aludott, mint a bunda. Mikor fölkel, megtört két véka mogyorót, azt mind egy szemig megette, akkor kiment az istállóba, felült a vasderesre, s halljatok csudát, az csak egyet ugrott, kettőt szökött s utólérte szép Miklóst. Megfogja Miklóst a sárkány s azt mondja neki:

— No, világhíres szép Miklós, emlékszel-e, hogy három világot ígértem neked? Egyet már akkor adtam, amikor megszabadultam, mert megölhettelek volna. Most adom a második világot, mert most is megölhetnék, de nem öllek meg, meghagyom az életedet. De úgy kerülj vissza még egyszer az én országomba, hogy szörnyű halálnak halálával halsz meg.

Azzal csak általkapta a nyergébe Tündér Ilonát és vitte vissza nagy sárkányországba.

Hazamegy szép Miklós nagy búsan, de nem volt otthon maradása, indult vissza az öreg táltos egyik csikáján. Szerencséjére, a sárkányt másodsor sem találta honn, de ahogy fölkapta nyergébe Tündér Ilonát, elke-

dett nyeríteni, dobrokolni a háromlábú vasderes, s mindjárt otthon termett a tizenkétfejű sárkány. Szalad az istállóba, rákiált a deresre:

— Hogy a farkasok egyenek meg, minek dobrokolsz, talán bizony megint nincsen szénád, zabod.

— Szénám is van, zabom is van, de neked nincsen Tündér Ilonád, elvitte Szép Miklós.

— Ehetem-e, ihatom-e, alhatom-e?

— Ehetsz is, ihatsz is, alhatsz is, még egy véka diót meg is törhetsz, úgy is utólérjük szép Miklóst.

Evett, ivott, aludott a sárkány, megtört egy véka diót, aztán utána szép Miklósnak.

Még a határáig sem ért nagy sárkányországnak szép Miklós, utólérte a sárkány.

— Na, szép Miklós, három világot ígértem neked, kettőt már adtam, most adom a harmadikat. De jól megjegyezd, hogy többet igazán nem adok.

Azzal csak kikapta az öléből Tündér Ilonát s visszavágtatott vele a palotájába. Búsult Szép Miklós, olyan szomorú volt az arca, mint a háromnapos esős idő. Otthon elegyedik az öreg táltossal, hogy még egyszer próbáljon szerencsét, ámbátor hiába, mert a tizenkétfejű sárkány most csakugyan irgalom nélkül megöli. Hanem, ha már így van, hát legyen így, mondja az öreg táltos. Eredj, édes gazdám, a kisebb csikómon, az valánivel sebesebb. Vigy magaddal egy zsákot, hogyha izréborrá törne a sárkány, legyen amibe felszedje a csontolat az én fiam.

Visszamegy szép Miklós nagy sárkányországba, s ím Tündér Ilonát éppen a kapuban találja. Szót se szól, csak felkapja nyergébe s azzal neki, repült a csikó, mint a sebes szélvész. De bezeg a vasderes is elkezdett nye-

ríteni, dobrokolni, rúgta széjjel a gyémánt-padlást. Szaladt haza a tizenkétéfű sárkány.

— No, te kutyának való, hogy a hollók vájják ki a szemedet, mit nyeresz, mit dobrokolsz olyan czudarul! Szénád, zabod nincs tán elegendő?

— Szénám is van, zabom is van, de neked nincsen Tündér Ilonád, elvitte szép Miklós.

— Hát most ehetem-e, ihatom-e, alhatom-e?

— Ehetel is, ihatol is, alhatol is, diót is törhetsz de csak egy fél vékát.

Eszik, iszik, alszik a sárkány, aztán megtör nagy sebesen egy fél véka diót, azt is megeszi, azzal utána szép Miklósnak. Egyet ugrott, kettőt szökött a vasderes mindjárt utólérte szép Miklóst.

— No, világhíres szép Miklós, — kiáltott a sárkány, — három világot ígértem neked, meg is adtam mind a hármát, most már többel nem tartozom neked. Azzal megfogta szép Miklóst, s úgy levágta a rettentő magasságból a földre, hogy izré-porrá törött mander porczikája. Tündér Ilonát pedig szépen a nyergébe vette s visszavitte a palotájába. Leszállott a táltos csikó a földre, ottan összeszedte szép Miklósnak minden csontját bontját, porczikáját, belevarrta a zsákba, haza vitte. Otthon az öreg táltos háromszor ráfűjt s ím, halljatol csudát, szép Miklós egyszerre megelevenedett s hétszerte szebb volt s erősebb, mint annak előtte. Hát most má mit csináljon? Háromszor próbált szerencsét s hiába. Volt szép Tündér Ilona, nincs szép Tündér Ilona.

— Hallod-e, édes gazdám, — mondja az öreg táltos, — még ne add bűnnek árva fejedet. Menj el ide, meg ide, nagy Meseországba, ottan lakik egy vén boszorkány, annak van három táltos paripája, azok között van egy négylábú vasderes csikó, az édes testvére annak a

háromlábú vasderesnek, amelyik a tizenkétféjű sárkány-nál van. Ezt a három lovat még senki ezen a világon meg nem tudta őrizni. Próbálj te szerencsét. Menj el a vén boszorkányhoz, ha ki tudod szolgálni nála az esztendőt, akármit ígér neked, egyebet el ne fogadj, csak azt a négylábú vasderes csikót. Három napig kell őrizned a három táltost, s mindig eltűnnek a szemed elől; de ne félj, ott leszünk mind a hárman. Egyszer három farkas, másszor három agár s harmadszor három róka képében. A vén boszorkány országának a határán két gyilkos sárkány áll, be csak beeresztenek, de mikor ki akarsz jönni, össze akarnak szaggatni. Kérj a vén boszorkánytól a szolgálatodért még három bárányt, egyet dobj az egyik sárkánynak, egyet a másiknak, a harmadikat a kettőnek, azon összemarakodnak s te szépen megszabadulsz.

Elmegy szép Miklós, megy, mendegél hetedhétország ellen, a hetedik nap megérkezik nagy Meseországba, nagy Meseországban a vén boszorkány udvarába. Bemegy a boszorkányhoz, köszön illendőképpen:

— Adjon Isten jó napot, öreg anyám!

— Köszönd, hogy öreg anyádnak szólítottál, mert különben élve ki nem mégy innét. Mi jóban jársz, fiam?

Mondja szép Miklós, hogy hallotta a hírét a lovainak, hogy azt senki meg nem tudja őrizni, ő szerencsét próbál.

— Jól van fiam, de látod-e, kilenczvenkilencz legénynek már karóban a feje. A tied is oda kerül, hogyha meg nem őrzöd.

— Nem bánom én, öreg anyám, csak adja a kezemre.

Na, kezére adja a vén boszorkány szép Miklósnak a három lovat. De milyen lovak voltak azok! Sánta, bogos mind a három. Meg lehetett számlálni az oldalbor-

dájukat. Jól van, kihajtja a három lovat a selyemrétre, s ahogy kihajtja, csak megcsapja az arczát valami álomszellő, s ott abba a helybe elalszik. Egyszer fölébred, dörzsöli a szemét, néz mindenfelé s hát a lovakat nem látja. Elindul a selyem réten, ment nagy búsán elébb, elébb, kereste a lovakat, de nem találta. Hát, uram Isten csak elejébe toppan három farkas. Megszólal az öregebbik:

— Ne búsulj, Miklós. mindjárt előkerítjük mi a lovaiddat! Látod-e amott azt a három bárányt? Azok a te lovaidd. Mi majd ide tereljük, te meg a legnagyobbik bárányra ülj fel. Abban a pillanatban mind a három visszaváltozik lónak, s te menj haza velük szépen.

Éppen úgy tett, ahogy az öreg farkas mondta s Miklós estére hazavitte a három lovat.

Hej, Uram Isten, mérgelődött a boszorkány, de nem szólt Miklósnak semmit, hanem egy vasrudat megtüzesített, azzal kiment az istállóba, megverte mind a három lovat, hogy csakúgy nyögtek, nyerítettek szegények, s azt mondta nekik:

— Megálljatok kutyák! Ha még egyszer elfog az a legény, lenyúzom a bőrötöket. Pedig elfogta Miklós másnap is. Akkor nyulakká változtak a lovak. De jöttek a Miklós táltosai agárképében s elfogták a nyulakat. Még a föld is sírt belé, úgy megverte a boszorkány a három táltost. De verhette, harmadnap is elfogta Miklós.

Akkor csirkévé változtak a vén boszorkány lovai, de eljöttek a Miklós táltosai is, három róka képében, közrevették a csirkéket, Miklós egyre rápattant, mindjárt lovakká változtak s vitte haza őket.

— Na, Miklós, mondta a vén boszorkány, kiszolgálád az esztendő. Ilyen szolgát még nem láttam napom csillagjában, kívánj, a mit akarsz, akármit adok.

— Nem kívánok én sokat, öreg anyám, csak adja nekem ezt a sánta bogos csikót, ezt a vasderes szőrűt, ni. Aztán adjon még három bárányt, öreg anyám, hadd legyen, amit egyem az uton.

Nagyot kaczagott a vén boszorkány.

— Ó te világbolondja, te, mit akarsz avval a sánta csikóval? Hisz a városból sem tud az kimenni.

— Nem bánom én, öreg anyám, csak adja nekem.

— Te, bolond, te, gyere az istállómba, nézd, ott van egy sereg aranszörű paripa, válaszd, amelyik neked tetszik.

— Nem kell nekem, öreg anyám, adja nekem ezt a sánta csikót.

Igért a vén boszorkány ezüstöt, aranyat, gyémántot annyit, amennyit elbir, de hiába. Miklósnak a sánta csikó kellett.

Mit volt mit nem tenni, a vén boszorkány odaadta a sánta csikót, s adott még neki három bárányt. Aztán mikor Miklós elment, felment a háza tetejére, vitt magával egy vékát, arra ráült a vén banya, s úgy nézte Miklóst, amint nagy kinlódással czipelte a három

bárányt s húzta a kötőféknél fogva a sánta csikót. Mikor kiértek a város végire, megszólal a csikó:

— Nézz vissza, édes gazdám, mit látsz?

Visszanéz Miklós, s azt mondja:

— Nem látok én most semmit, a vén boszorkány már nem ül a házon.

— Nem ül bizony, — mondja a csikó, — mert az ott ül már az anyám hátán. Látod-e a fejed felett azt a nagy fekete felleget? Abban nyargal a boszorkány. De most imádkozzál, mert olyan jégeső szakad ránk, hogy Isten csudája lesz, ha itt nem hagyod a fogadat.

Hát abban a pillanatban megdördül az ég s hal-latszik a fekete fellegből éktelen kiabálás, szörnyű nyerítkezés. A vén boszorkány volt, aki kiabált, s az öreg táltos, aki nyerített. A csikaja után nyerítgetett: csalogatta vissza.

— Ne félj, édes gazdám, nem megyek én vissza többet. Tudom, majd utánam jön az anyám is, a testvérem is. Abban a szempillantásban keresztülvetette magát a fején s lett belőle egy olyan gyönyörű szép paripa, hogy szép Miklósnak szeme-szája tátva maradt.

— Ül a hátamra, édes gazdám.

Felül Miklós, de szakadni is kezd a jégeső abban a szempillantásban, mintha dézsával öntötték volna. Áldott szerencséje volt Miklósnak a hosszú aranyhaja; ezzel betakarta magát, betakarta lovát, szakadhatott a jégeső, semmi baja sem lett. Akkor aztán egyet ugrott, kettőt szökött a négy lábú vasderes s ott voltak nagy Meseország határán. Ott állott istrázsát két sárkánykigyó s közrefogták Miklóst. Dob egy bárányt az egyiknek, az bekapja, dob egyet a másiknak, az is bekapja, akkor megint nekiestek Miklósnak; de Miklós most közójök dobta a harmadik bárányt. Hagyták Miklóst, fogták a

bárányt, húzták, rángatták, összeverekedtek rajta. Azalat Miklós, hipp, hopp túl volt nagy Meseország határán.

— Na, édes gazdám, — mondja a vasderes, — ha nem mondom, úgy is tudom, merre van a szived kívánsága. Csak kapaszkodj jól belém, viszlek nagy sárkányországba. — Repült a sárkány, mint a sebes szélvész, még annál is sebesebben. Egyszerre csak, topp, letoppintott a tizenkétfejű sárkány udvarán. Ablakban könyökölt Tündér Ilona, sírt akkor is keservesen, siratta szép Miklóst. Azt hitte, hogy meghalt Miklós szörnyű halálának halálával. Hej, Istenem, ez volt csak az öröm! Ölelték, csókolták egymást, aztán fölkapta Miklós a nyergébe Tündér Ilonát, fölemelkedett a négylábú vasderes a levegőégbe, mint a nyíl, s repült, mint a madár, mint a gondolat, még a gondolatnál is sebesebben. Aludott a tizenkétfejű sárkány, egyszerre csak fölriad az álmából, hallja, hogy nyerít a háromlábú vasderes, kinéz az ablakon, s hát az istállót is széjjelrugta már. Szalad le esze nélkül.

— Mi bajod van, hogy a farkasok egyenek meg! Szénád, zabod nincsen elegendő?

— Szénám is van, zabom is van, de nincs neked Tündér Ilonád, elvitte szép Miklós.

— Ehetem-e, ihatom-e, alhatom-e?

— Ehetel is, ihatol is, alhatol is, úgy sem érjük utól. Az én bátyám, a négylábú vasderes vitte el.

— Hej, kutya egye meg a májad, — ordított a tizenkétfejű sárkány, utól kell érned, ha hetvenhét lába van is a bátyádnak.

Fölszáll a háromlábú vasderes a levegőégbe, utána szép Miklósnak, de mikor egy hajításnyira közeledett hozzá, visszanyerít a négylábú vasderes az öccsének. Azt nyerítette, hogy:

— Vesd le!

De már azt a mondást senki más nem értette, csak ők ketten. Hej, nagyot ugrik a háromlábú vasderes, felugrott éppen a csillagos éjig, ott a farát fölvetette, s úgy ledobta a tizenkétfejű sárkányt, hogy a hetvenhetedik porczikája is izré-porrá törött. Most már szépen haza mehettek, szép Miklós és Tündér Ilona. Csaptak újra nagy lakodalmat s éltek ezentúl nagy békességben, boldogságban.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A kakas és a pipe.

Egyszer volt egy kakas, meg egy pipe. Meghalt szegénykének az asszonyuk, nem volt, mit egyenek s elbujdostak az erdőbe. Amint ott mennek, mendegélnek, a pipe talál egy vadkörtét, bekapja. Az ám! De nagyobb volt a körte, mint a pipe gégéje s megakadott.

— Jaj, — mondja a pipe — szaladj, édes kakas-kám, hozz egy csepp vizet, mert mindjárt megfulladok. Elszalad a kakas a kúthoz s kéri:

— Adj, kút, egy csepp vizet, hadd viszem a pipének, mert megfullad a körtétől.

— Adok én jó szívvel, — mondja a kút, — ha koszorút hozol szép leánytól.

Szalad a kakas a szép leányhoz:

— Szép leány, adj nekem egy koszorút, koszorút viszem kútnak, kút nekem vizet ad. Vízet viszem a pipének, hogy meg ne fulladjon szegényke a körtétől.

Mondja a leány:

— Adok én jó szívvel, ha tejet hozol nekem a tehéntől.

Szalad a kakas a tehénhez, mondja:

— Tehén, adj nekem tejet! Tejet viszem leánynak, leány nekem koszorút köt, koszorút viszem kútnak, kút nekem vizet ad, vizet viszem pipének, hogy meg ne fulladjon a körtétől.

— Adok én jó szívvvel, — mondja a tehén — ha szénát, hozol nekem.

Szalad a kakas a rétre, de a rét nem ad addig szénát míg kaszát nem hoz a boltból.

Jaj Istenkém! szalad a kakas a boltba, kéri szépen:

— Bolt, adj kaszát, kaszát viszem rétnek, rét ad szénát, szénát viszem tehénnek, tehén ad tejecskét, tejecskét viszem szép leánynak, szép leány ad nekem koszorút, koszorút viszem kútnak, kút ad vizet, vizet viszem pipének, mert különben szegény megfullad a vad körtétől.

Mondja bolt a kakasnak:

— Hozz elébb pénzt, kakaskám, addig nem adok kaszát.

Szaladt a szegény kakaska mindenfelé nagy búsan. aztán megállott egy szemétdombon s ottan addig kipirgászott, kapargászott, míg egy krajczárkát nem talált.

Ucczu! szalad a krajczárkával, vitte a boltnak, bolt mindjárt adott kaszát, ment a réthez. Rét adott szénát. Szénát vitte tehénnek, tehén adott tejecskét. Tejecskét vitte szép leánynak, szép leány kötött koszorút. Koszorút vitte a kútnak, kút adott vizet, Vizet vitte pipének. Haj, de mire odavitte, megdőglött a szegény pipécske.

Ha a kakas a vizet egy kicsit elébb vitte volna, az én mesém is tovább tartott volna.

Firtos és Tartod.

Hej, régi vár még ez a Firtos vára is! Tündérek építették, még azon melegibe, hogy az Ur Isten a világot megteremtette. Mikor a tengervíz lefolydogált, szűrődött a föld színéről, egy gyönyörűséges tündérkirálykisasszony szállott a fellegek közül ennek a magas hegynek a tetejébe, ott letelepedett a többi tündérekkel s mindjárt elhatározták, hogy egy szép várat építenek oda. Ezt a tündér királykisasszonyt Firtosnak hívták, de volt neki egy leány-testvére még, egy Tartod nevű, aki átalkodott rossz teremtés volt s mindig irigykedett Firtosra.

No, hozzálátnak a tündérek a várépítéséhez, dolgoznak serényen, éjjel-nappal. Arra vetődik Tartod, s azt mondja Firtosnak irigykedve:

— Azért is megmutatom, hogy ma éjfélig szebb várat építek a tiednél s ennek a tiednek elvitetem a fundamentomkövét az én váramba.

Firtos vára készen is volt már este, a tündérek nagy örömben tüzeket gyújtottak a vár falain s úgy táncoltak körülötte. De éjfélkor csak ott termett Tartod, az ő gonosz tündéréivel, egy szempillantásra kifeszítették a Firtos várának fundamentomkövét, nagy hirtelenséggel kifúrták, vasrúdra húzták s úgy repültek vele Tartod

vára felé. Repültek a gonosz tündérek a fundamentumkővel, de mikor Korond fölé érkeztek, s a kakasok éppen éjfélre kukoríktak, a vasrúd ketté törött, a kő leesett a Korond vizébe. Most is ott van, a ki nem hiszi, nézze meg a »likas követ«. De mikor a kő leesett, összeomlott a Tartod vára is....

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A zöld király.

OL volt, hol nem volt, heted-hétországban innét, az óperenciás tengeren túl, volt egyszer egy gazdag boltos s annak három fia. Annyi volt a pénze ennek a boltosnak, hogy maga sem tudta, mennyi. De bezzeg nem is adta boltosságra a fiait, hanem járatta mindenféle iskolába, küldötte idegen országokba s olyan módosan kineveltette mind a hármat, hogy aki nem tudta, bizony nem mondta volna, hogy ezek boltos ember gyerekei, azt gongolta mindenki, hogy igazi hercegek.

Egyszer egy reggel azt mondja, az idősebbik fiú az apjának:

— Hej, édes apám, milyen csudaálmot láttam az éjjel.

— Mondjad fiam, mondjad.

— Hát azt láttam, édes apám, hogy a nagyobbik öcsémmel ketten elmentünk a zöld király országába. Volt a zöld királynak három szép leánya s kihirdettette országvilág, hogy annak adja legidősebb leányát, aki egy magas jegenyefa legtelső ágán ülő bagolyfiút éppen a szive köze-

pén talál. Volt sok herczeg, gróf s báró, ki szerencsét próbált, de csak én lőttem a bagolyfiú szive közepébe. Enyém is lett a királykisasszony.

— No, ez igazán szép álom volt, — mondja a boltos. Hát te fiam, — kérdi a középsőt — láttál-e valam álmot?

— Bizony láttam én is, édes apám. Én is ott voltam a zöld király udvarában s én a középső királykisasszonyért vetélkedtem. Azt mondta a király, hogy annak adja a középső leányát, ki legmesszebb tud hajítani parittyából. Sokan próbáltak szerenesét a parittyával is, de olyan messze mint én, egy sem hajított. Nekem is adta a király a középső leányát.

— Ez is szép álom volt, igazán szép álom, — mondja a boltos. — Hát te fiam, — kérdi a legkisebbiket — álmodtál-e valamit?

— Én is álmodtam, édes apám. Én is ott voltam a zöld király udvarában, enyém is lett a legkisebbik leánya, de hogy s mint lett enyém, azt már meg nem mondom.

— Jól van, édes fiam, — mondja a boltos — hiszen ha meg nem mondd, úgy is szép álom volt.

— Na, édes apám, — mondja a legidősebb fiú — nekém már nincs is itthonn maradásom. Csináltasson nekem biborvörös gúnyát, aranynyal, gyémánttal kivert kardot, vegyen nekem drága szép paripát, hadd megyek a zöld király országába, szerencsét próbálni.

— De bizony nekem sincs maradásom, — mondotta a középső fiú — megyek én is a bátyámmal.

— Hát te fiam, — kérdezte a boltos a legkisebb fiát — mégy-e a bátyáiddal?

Mondotta a fiú:

— Nem megyek én, édes apám, jó ráérek én még. Vesz a boltos két szép lovat, olyat, hogy nem volt

annál különb az egész országban. Vesz drága, biborvörös gúnyát, arannyal, gyémánttal kivert kardot s mindjárt el is indul a két idősebb legény szerencsét próbálni.

Mennek, mendegélnek hetedhétország ellen s megérkeznek a zöld király városába. Hát a zöld király udvarában csakugyan össze voltak gyűlve hercegek s grófok, éppen úgy, amint álmodták s lövöldöztek a bagolyfiúra, mely egy jegenyefának a legfelső ágán gubbaszkodott.

Bemennek a boltos legények is, de bezzeg nem mondták, hogy az apjuk boltos, azt mondták, hogy ennek s ennek a hercegnek a fiai. S bizony el is hitték, mert olyan ragyogó, fényes gúnyában voltak, hogy csakugyan beillettek hercegeknek.

Na, fogadta is a zöld király nagy tisztességgel. Puskát adnak a legidősebb kezébe, megczélozza a bagolyfiút s éppen a szíve közepén találta. Övé is lett a legidősebb királykisasszony.

Következett az öcscse. Az meg a legmesszebb hajított a parittyából s övé lett hát a középső királykisasszony. A harmadik királykisasszonyért még nem kellett vetélkedni, mert az még kicsike volt.

Ott mindjárt megtartották a lakodalmat s a zöld király nem is eresztette haza a fiúkat. Adott mind a kettőnek akkora darab földet, hogy országnak is elég nagy lett volna s éltek nagy urasan.

Telik, mulik az idő, egyszer csak azt mondja a legidősebb fiú:

— Hej, öcsém, rossz álmot láttam az éjjel.

— Mit, bátyám, mit?

— Azt láttam, hogy leégett a házunk, le mindennünk s az édes apám az Isten szabad ege alatt maradt, mint egy koldus.

— Na, látod — mondja a középső fiú — én éppen azt láttam álomban, csak nem akartam mondani.

Ott mindjárt azt határozzák, hogy hazamennek s visznek egy-egy zsák aranyat az apjuknak. A feleségüknek nem mondták meg, hová, merre mennek, csak fölvetettek egy-egy zsák aranyat a nyereg kápájára, azzal elindultak, mentek hegyeken, völgyeken át, erdőkön, mezőkön keresztül, addig mentek, míg haza nem értek.

Hát, édes Istenem, csakugyan úgy volt, ahogy álmodták. Még csak egy kötője sem volt a boltosnak s mit volt mit nem tenni szegény fejének, csordapásztor lett a fiával.

Na, most már nem kellett pásztoroskodni, volt ismét pénz, amennyi csak kellett. Akkor aztán a két idősebb fiú visszafordult zöld országba, de most már magukkal vitték az öccsüket is. Nem valami jó szívvél vitték, mert attól tartottak, hogy amilyen bolond, szóki-mondó az öccsük, még majd kikotyogja, hogy ők nem hercegek. De az apjuk addig kérte, addig mondta: vigyétek el, fiaim, az öcséteket is, hadd legyen belőle is valami, hogy nagy kelletlenül elvitték magukkal.

Mennek, mendegélnek, elől a két idősebb legény, utánuk nagy búsan a legkisebb fiú. Ő már jól tudta, hogy mi lesz az ő sorsa. Hiszen meglátta volt álmában, csakhogy — emlékeztek rá, úgy-e? — nem mondta meg senkinek.

Hát bizony, összesúgnak-búgnak a bátyjai s meg-egyeznek, hogy amint a legelső hídra érnek, az öccsüket a vízbe taszítják.

Éppen egy tengerhez értek, a felett volt egy híd, olyan hosszú, hogy hét nap s hét éjjel vágtathatott azon a leggyorsabb paripa, még sem ért a végire. Ahogy erre a

hídra érnek, visszafordul a középső fiú, se szó, se beszéd, betaszítja az öccsét a tengerbe.

No, de ne féljeteK, nem halt bele a fiú. Éppen ott úszott egy bárka a tenger közepén, arra felkapaszkodott. Ő ezt a bárkát is meglátta álmában, azt is tudta, ki van benne: a zöld király legkisebb lánya, akit a zsványok elraboltak, aztán elvettek tőle minden drágaságot, de nem ölték meg, hanem belézárták egy bárkába s úgy a tengerre eresztették.

Fölmászik a fiú a bárka tetejére, benéz az ablakon. Hát ott fekszik a bárka fenekén egy szépséges szép leány, akihez hasonlót emberi szem még nem látott. Megkocoztatja az ablakot s bekiált:

— Ébredj, szép királykisasszony, itt vagyok, eljöttem te érted.

Fölébred a királykisasszony, néz az ablakra, látja ott a fiút. De bezzeg mindjárt kinyitotta az ablakot, beeresztette a bárkába. Ott leültek egymás mellé, elmesélték szomorú sorsukat. Aztán egyszerre csak egymás nyakába borultak s mondták lelkes szóval: Te az enyém, én a tied, ásó, kapa s a nagy harang válasszon el minket.

Csak úszott, úszott a bárka szép csendesen, addig úszott, hogy egy sziget partjára ért. Ott a fiú kikötötte a bárkát, a mátkáját ott hagyta, maga pedig bement a szigetre, hogy széjjel nézzen, ki s miféle emberek laknak ottan.

Elindul a szigeten, de szeme-szája tátva maradt az álmélgodástól, mert ott ember volt ugyan elég, de mind kövé volt válva. Megy, mendegél a kövé vált emberek között s egyszerre csak megszólal valaki a háta mögött:

— Gyere csak, öcsém, — mondok neked valamit.

Visszafordul a fiú s hát a kövé vált emberek közül egy integet felé: — Gyere csak, gyere!

— Na, fiam, — mondja a kövé vált ember — az Isten hozott erre téged. Látod-e amott azt a márvány-palotát, eredj oda. Menj fel a tizenkét garádicson, nyiss be az ajtaján s ahogy belépsz, szépséges szép leányok szaladnak eléd, karonfognak, visznek tovább szobából szobába. Mikor aztán a fehér szobába érkeztek, ottan hínak téged táncolni, de se ne szólj, se ne tánczolj, tégy úgy, mintha néma volnál. Akkor aztán terítnek, lesz ott mindenféle drága étel s ital, kínálnak majd téged, biztatnak mézes-mázos szavakkal, hogy egyél, igyál, de te se ne egyél, se ne igyál, még csak egy szót se szólj. Na, megharagusznak majd rád a kisasszonyok, megfognak s kidobnak az ajtón, utánad dobják az aranyabroszt mindenestől, kést, villát, tányért, ételt, italt, mindent. De te — oda se neki! — szedj fel szépen ételt, italt, mindent s indulj vissza én hozzám. Ám, mielőtt én hozzám érnél, elédbe áll egy óriás, azzal meg kell küzdened, de te ne félj, húzd ki a kardomat, s vidd magaddal. A zsebemben van három üveg, vedd ki a legkisebbet, igyál belőle egy cseppet s aztán az üveget tedd ismét vissza.

Ugy tett a fiú, ahogy a kövé vált ember mondotta. Ivott a legkisebb üvegből s hétszerte erősebb lett, mint annak előtte. Bemegy a palotába s hát csakugyan úgy volt, ahogy a kövé vált ember előre megmondotta: elébe szaladott egy csomó szép leány, egyik szebb a másnál, közre vették s vitték be a fehér szobába, megzendült a muzsika, hívták a fiút tánczra, de meg sem mozdult. Aztán asztalt terítettek, leültették az asztalhoz, kínálták, biztatták, mind hiába! Sem nem evett, sem nem ivott.

No, ha nem, bizony ki is dobták, hogy a nyaka majd

megszakadt belé, utána dobták az arany abroszt s mindent, ami azon volt.

Ő meg szépen összefogta az arany abroszt, fölvetette a hátára és vitte. Kettet-hármat sem lépett, elejébe áll az óriás s nagyot kiált:

— Állj meg, hé! Innét tovább nem mégy, míg nem jössz velem az ólom szérúre s ott meg nem birkózol.

— Jól van — mondta a fiú, — csak menjünk, ha meguntad az életedet.

Kimennek az ólomszérúre, ott megfogja az óriás, felkapja a fiút s úgy levágja, hogy bokáig süppedett a szérúbe. Kiugrik a fiú, ő is felkapja az óriást s térdig vágja a szérúbe. De bizony az óriás is kiugrik s úgy levágja a fiút, hogy a szérúbe éppen derékig süppedett. De a fiú most is kiugrott, neki fohászkodik, fölkapja az óriást s nyakig vágja a szérúbe.

— No, most gyere ki, ha tudsz!

Bezzeg hogy nem tudott kijönni. Vette a fiú a kardját s lenyisszentette az óriás fejét. Azzal megint vállára emelte az abroszt s ment vissza a kővé vált emberhez, ki — úgy tudjátok meg, — nem volt más, mint egy elátkozott király.

— Na fiam, — mondja a király — most csak dugd vissza a kardomat, menj vissza a mátkádhoz, vígy neki ételt, italt, egyeteket, igyatok, aludjatok s jókor reggel gyere ide vissza.

Hej, Istenem, azalatt a királykisasszony veresre sírta miad a két szemét. Azt hitte, eddig bizonyosan megölték az ő mátkáját. No, de mindjárt megvigasztalódott, ettek, ittak, aztán elaludtak. Jókor reggel felkelt a fiú s ment a kővé vált királyhoz.

— Látod-e azt a márványpalotát, fiam? Nem azt kérdem, amelyikbe tegnap voltál, hanem azon túl

van egy másik. Járd meg ezt is. Ugy ahogy tegnap megjártad a másikat. Vedd ki a zsebemből a középső üveget s igyál egyet, húzd ki a kardomat s vigyed. Mert ebben a palotában is szebbnél szebb kisasszonyokat találsz s ezek is kidobnak, ha nem táncolsz, ha sem nem eszel, sem nem iszol, s itt is egy óriás áll eléd, aki az ezüstszerűre hí téged, hogy megbirkozzál vele.

Elmegy a fiú a másik palotába s világos világra úgy járt, mint azelőtt való nap. Pedig voltak, amilyen szépek voltak a leányok az első palotában, de még a szeme is káprázott, amikor ezekre nézett. De hiába csalogatták, de hiába biztatták, olyan volt, mint a néma.

Na, ki is penderítették az ajtón, hogy a nyaka majd megszakadott. Utána az arany abroszt mindenes-tül s ím, ahogy felszedi az abroszt s a vállára veti, elejébe áll egy óriás s hívja az ezüstszerűre, hogy birkozzanak meg. Sokkal erősebb volt ez az óriás, mint a másik. De erősebb volt a fiú is, mert jól húzott volt a középső üvegből. Egyszer az óriás vágta a fiút az ezüst szűrűbe, máskor a fiú az óriást, de csak az lett a vége, hogy az óriás maradott nyakig a szűrűben. Akkor aztán kihúzta a kardját a fiú s lenyisszentette az óriás fejét.

Ment a fiú egyenest a kővé vált királyhoz. Jelen-tette, hogy mit csinált.

— Jól van, fiam, csak eredj a mátkádhoz, egyetek, igyatok, aludjatok s holnap reggel jókor megint gyere ide.

Harmadnap a harmadik márványpalotába kellett menni a fiúnak, — mert volt ám még egy palota. S voltak ott leányok, százszor, ezerszerte szebbek, mint a második palotában. De a fiú rájuk sem hallgatott. Ezer szerencséje, hogy nem, mert akár tánczol, akár eszik, akár iszik velük, mindjárt kővé vált volna ő is

Hát, kidobják innét is a fiút, de úgy hogy megnyekkent belé. Még jóformán föl sem tápázkodott, elejébe áll a harmadik óriás s hívja az arany szérűre.

Jól van! Kiment az aranszérűre, de meg is ölte a harmadik óriást is, éppen úgy, olyan módúlag, mint a másik kettőt.

Megy a kővé vált királyhoz s mondja ez neki:

— No, édes fiam, három próbát kiállottál emberül, vissza se add a kardomat, legyen a tied. Téged illet meg az, nem engem. Most csak siess a mátkádhoz, mert az eddig halálra sírta magát miattad, holnap reggel aztán gyertek ide mind a ketten.

Csakugyan igaza volt a kővé vált királynak. Szakadt a könny a királykisasszony szeméből, mint a záporosó, azt hitte, hogy soha többet meg nem látja jegybéli mátkáját. De bezzeg volt nagy öröm, mikor jött a boltosfiú. Ettek, ittak vígan voliak, aztán elaludtak s reggel szépen a kővé vált királyhoz sétáltak.

Fogadja a király szíves szóval s mondja a leánynak:

— Na, édes leányom, a te jegybéli mátkád emberül kiállott három próbát, mostan te hozzád is vagyon egy kérésem. Látod-e amottan azt a magas hegyet? Menj fel annak a tetejére, ottan találsz egy termő aranyvesszőt, azt húzd ki tövestől, aztán gyere le a hegynek az aljába, ottan látsz egy kőfalat, csapd meg háromszor az aranyvesszővel, harmadik csapásra a kőfal megnyilik s ti mind a ketten szaladjatok be. Se jobbra, se balra ne nézzetek, csak fussatok s addig meg se álljatok, míg a hegy gyomrába nem értek. Ottan van egy mélységes-mély tömlöcz. Ott senyved az én drága fiam, nehéz vasra verve. Háromszor visszafelé kerüljétek meg a fiamat, aztán ahogy csak győzi a lábatok, szaladjatok visszafelé, mert ha csak egy szempillantásra megtántorodtok, becsa-

pódik az ajtó előttetek, kővé váltok, ott maradtok, míg a világ s még két nap. Mikor aztán onnét kiszabadultok, gyertek ide hozzám s te édes leányom, ezt a czedrusfát, mely itten én előttem vagyon, suhintsd meg háromszor az aranyvesszővel, akkor majd láttok csudát.

Kimegy a királykisasszony a hegy tetejére, kitépi a termő aranyvesszőt, lejön a hegy aljába, megsuhintja a kőfalat s beszaladnak a mátkájával a nyiláson. S hát amint szaladnak végig, erről is, arról is tündérszép kisasszonyok, deli szép vitézek kiabálnak rájuk, nevükön szólítják, mézes-mázos szavakkal csalogatják. — Ne fustatok, maradjatok, táncoljatok velünk. — De ők szaladtak tovább, sem félre nem néztek, sem meg nem állottak. Aztán mindenféle arany és ezüst madarak énekeltek szebbnél-szebb nótákat. A királykisasszony meg akart állani, hadd lássa, csudálja, de a mátkája megrántotta s vitte magával. Szaladtak tovább s mindenféle drágaság, gyöngy, gyűrű, fülbevaló s minden, ami leánynak való, tündökölt a földön. Szeretett volna ezekből is felmarkolni a királykisasszony, de a mátkája nem engedte. szaladtak tovább. Aztán arany nyergek, kardok, gyémántos buzogányok heverték a földön. Ezeket meg a boltos fiú szerette volna felszedni, de a királykisasszony megrántotta, szaladtak tovább.

Na, beértek a hegynek a gyomrába. Hát csakugyan ott ült mélységes tömlöcz fenekén a kővé vált király fia, égő tűz között. Majd elepedett szegény a szomjuságtól s nem ihatott egy csepp vizet, pedig csak egy lépésnyire volt tőle a jó forrásvíz. De hiába! A láncz nem eresztette odáig. Kérte a királykisasszonyt s a mátkáját öszszetett kézzel: adjanak egy csepp vizet neki. S a királykisasszony akart is neki adni, de a mátkája nem engedte, hanem, amint a kővé vált király meghagyta, visszafelé

háromszor megkerülték a királyfit. Aztán szaladtak ki a hegyből.

Hiszen éppen jókor jöttek ki. Mindjárt be is csapódott az ajtó utánuk. Még meg is ütötte a fiúnak a sarkát s lehasította a királykisasszony szoknyájának a szélit. Visszafordulnak s hát, szemük, szájuk tátva maradt a nagy csodálkozástól. Im, előttük áll a királyfi. Az is kiszabadult a hegynek a gyomrából.

Szépen visszamentek hárman a kővé vált királyhoz. Ott a királykisasszony az aranyvesszejével háromszor meglegyintette a czedrusfát. Im, halljatok csudát, az első legyintésre nagyot sóhajtottak a kővé vált emberek, a másodikra megmozdultak, a harmadikra egészen meg-elevenedtek, igazi emberekké lettek s köszöntek nagy hálálkodással a királykisasszonynak, a boltos fiúnak, hogy megszabadították a gonosz tündérek varázsától.

Amikor éppen legjobban örvendeznének, lecsap a levegő-égből nagy sebesen egy fehér galamb, egyenesen a királykisasszony vállára.

Haj, Istenem! Örült a királykisasszony. Az ő drága, kedves galambja volt ez. Csókolgatja, simogatja, borzolgatja a tollát s ím, a szárnya alatt egy kis levélkét talált. Jaj Istenem! Mi volt ebben a levélben? Irta benne az édes apja, hogy ha valahol ez a levél megtalálja, tudja meg, hogy tömlöczbe, nehéz rabságba vetették a vejei és a leányai.

Sírva fakadt a királykisasszony, hullott a könnye, mint a záporosó. Mondja, hogy milyen szomorú levelet kapott az édes apjától.

— Ne sírj, édes leányom — mondja a király — sok nagy jót cselekedtél velem, most majd én segítek rajtad. Eredj, az aranyvessződdel suhintsd meg a három márványpalotát, aranyalma lesz mind a háromból. Vigyél-

tek el magatokkal a három aranyalmát s az apád országában tegyétek le a legszebb helyen. Ott háromszor-háromszor suhintsd meg mind a három almát s újra márványpalota lesz belőlük. Akkor aztán csináljatok nagy vendégséget, hívjátok meg arra a király leányait s vejeit, az országban ahány herczeg, gróf s báró van s mikor az asztalnál ültök, kérdjétek meg tőlük, mit érdemelnek az olyan lányok s olyan vők, kik az apjukat a tömlőcz fenekére vetik. A többi legyen a ti dolgotok.

Elmegy a királykisasszony, meglegyinti aranyveszejevel a három márványpalotát, lesz belőlük három aranyalma, szépen beledugja a kebelébe. Aztán elbúcsúznak a királytól, a fiától s mindenkitől, beleülnek a bárkába s elindulnak a zöld ország felé.

Hét nap s hét éjjel úszott a bárka, úgy érkeztek meg zöld országba. Ott kiválasztottak maguknak egy szép helyet, egymástól jó távol letették a három aranyalmát, háromszor-háromszor meglegyintette aranyveszejevel a királykisasszony s kerekedett oda olyan három márványpalota, hogy csudájára járt az egész ország. De azt senki lélek nem tudta elgondolni, hogy ki lehet e három márványpalotának a gazdája.

Na, megtudták azt is. Pecsétes levelet küldött a boltos fiú mindenfelé az országba. Vendégségbe hívta a hercegeket s grófokat, de különösen a bátyjait. Hanem az igazi nevét világért nem írta volna be a levélbe, hadd jőjjenek el csak bátran a bátyjai.

Jöttek is azok nagy örömmel, csakhogy kívül-belől jól szemügyre vehessék azt a három márványpalotát. Megjönnek a vendégek, megtelik az egyik márványpalota, kezdődik a nagy vigasság, van nagy táncz, heje-huja. Egyszerre csak megszólal a boltosfiú:

— Herczegek, grófok, bárók s minden rendű s

rangú vitéz urak, azt kérdem én tőletek, mit érdemel az a két lány, az a két vő, akik az édes apjukat tömlöcz fenekére vetették, nehéz rabságra?

Mind azt felelték egy szívvel-lélekkel:

— Megérdemlik, hogy szörnyű halálnak halálával haljanak meg.

Hej, megijednek a király vejei, meg a lányai! Szót sem szólnak, szépen kisompolyognak a palotából. Az ám, csakhogy a palota udvarán fegyveres istrázsák állottak s visszavitték őket a palotába. Ebből tudták meg a vendégek, hogy kikre czélozott a boltos fiú beszéde.

Mindjárt összeültek az országtartó nagy urak, s azt határozták, hogy mind a négyet lófarkára kell kötni, a beretvahídon hétszer meghordozni, akkor a testüket négyfelé vágatni s szegezzék ki a város négy kapujára. Hanem azt mondotta a boltos fiú:

— Megérdemelnék mind a négyen ezt a szörnyű halált, de kegyelmezzetek meg az életüknek. Elég, ha a hóhér kiseprűzi őket az országból.

Ugy is lett. Hivatták a hóhért, az kiseprűzte az országból a két boltos-legényt s a feleségüket. Akkor aztán felhozták a tömlöcz fenekéről az öreg királyt s folytatták a vendégséget. Hét nap s hét éjjel mindig vigadoztak. Mikor ennek is vége volt, az öreg király a boltos fiúnak adta az országát s egész királyságát. Ő volt ezután a zöld király.

Még ma is él, ha meg nem halt.

A lúd lába.

Krisztus és szent Péter, amint egy falún keresztül utaztak, bementek egy házhoz s ott sült ludat adtak nekik alamizsnába. Krisztus ment elől, Péter utána s azonközben megette a lúd egyik lábát, mert már nem tudta tovább túrni az éhséget. Amint a falú kapuját elhagyták, letelepedtek egy patak partjára, hogy falatozzanak egy keveset. Hát a lúdnak csak egy lába van meg!

— Hé, Péter, hé! hol ennek a lúdnak az egyik lába? — kérdezte Krisztus.

— Uram, ennek csak egy lába volt, — bizonygatózott Péter. — Nézd csak uram, a jégen is áll egy sereg lúd, azoknak is csak egy lábok van.

— A'bizony lehet is, látod-e! — mondá a Krisztus — de mégis, jere csak, szemléljük meg, igazán egy lábok van-e?

Erre mindketten fölkeltek a helyükről s egyenesen a ludaknak tartottak. A Krisztus, mikor csak egy öltre volt tőlük, hessentett egyet s a ludak, amennyi csak volt, mind leeresztették a másik lábukat is, s nagy gigágázva széjjel szaladtak. Ekkor Krisztus Péterhez fordult s mondta:

— No, látod-e Péter, hogy hazudtál, mert ezeknek egytől-egyig két lábuk van. Az volt annak is, akit nekünk

Isten nevében adtak, csak te megetted Péter, míg utánam kullogtál.

Péter erősen elszégyelte magát.

— Igazad van, uram, megettem. Látom, hogy téged nem lehet elámítani, mint a halandó embereket. Azt hittem, csak előre látsz s imé, látsz hátra is!

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Az arany mozsár.

Volt egyszer a világon egy szegény öreg ember, annak a szegény öreg embernek egy szép és erősen okos leánya. De olyan szegények voltak, mint a templom egere, talán még annál is szegényebbek. Mikor volt kenyér az asztalfiában, mikor nem. S amikor volt, akkor is csak hamuban sült kenyér volt.

Elmegy egyszer az öreg ember szántani s amint kettőt-háromat térül-fordul a földön, nagyot csendül az ekevas s kivet egy színarany mozsarat.

Hej, megőrül az öreg ember, félbehagyja a szántást, indul haza, de meggondolja magát: ha mozsár van itt, törőnek is kell lenni s turkálni kezdi az ekevasal a földet, hátha megtalálja a mozsártörőt. De bizony hiába turkálta, nem találta meg. Hiszen, gondolta, sokat ér ez törő nélkül is. Elmegy haza s mutatja a leányának nagy örvendezéssel, hogy mit talált.

— Na, édes leányom, többet nem éhezünk, viszem ezt a mozsarat a királynak. Tudom, megveszi jó drága pénzen.

Mondja a leány:

— Ne vigye el, édes apám, mert meglássa kigyelmed, hogy a király majd megkérdi, hol a mozsár törője. Még azt hiszi, hogy lopta kigyelmed s tömlöczbe vetteti.

Beszélhetett a leány, elment az öreg s meg sem

állott, míg a királyhoz nem ért. Köszön illendőképén, a király fogadja s kérdi:

— Mi járatban vagy, te szegény öreg ember?

— Én bizony, felséges királyom, amint a földcskémen szántottam, egy arany mozsarat találtam, s elhoztam felségednek ajándékba.

— Na, ez igazán szép portéka — mondja a király, s jól megnézte kívül-belül, hogy igazi színarany-e?

Az volt biz' az, igazi színarany.

— Hát a törő hol van? — kérdi a király.

Mondja az öreg ember:

— Kerestem én azt is eleget, felséges királyom, de nem találtam meg.

— Bezzeg hogy nem találtad meg, ilyen-olyan teremtette, — pattogott a király — mert bizonyosan loptad a mozsarat is!

Hiába mondta a szegény öreg ember, hogy így meg úgy, hogy világon való életében soha senkinek még egy kötejét sem lopta el, hivatta a király a katonákat, ezek közre fogták a szegény embert, s vitték a tömlöczbe.

Amint kísérték a katonák az öreg embert, elkezdett sírni keservesen:

— Hej, édes leányom, lelkem leányom, mért nem hallgattam a te szavadra! Nem hiába mondtam mindig, hogy nincs több olyan okos leány a világon, mint te.

Hallotta ezt a király belső inasa, fut a királyhoz s jelenti, hogy mit mondott az öreg ember.

Egyszeribe parancsolja a király, hogy hozzák fel az öreget.

Viszik az öreget a király színe elé s kérdi a király:

— Miféle okos leányod van neked? Igaz-e, amit mondtál, hogy nincs több oly okos leány a világon, mint a te leányod?

— Mondtam, felséges királyom, s meg sem is másolom.

— Na, jól van, — mondja a király — majd meglátjuk. Hozd ide a leányodat s ha megteszi, amit mondok neki, feleségül veszem.

Hazamegy az öreg ember a leánya után. Mondja neki, hogy mi történt, hogy mer-e szerencsét próbálni?

— Csak gyerünk, édes apám, — mondja a leány — majd megsegít az Isten.

Fölmennek a királyhoz s a király azt mondja a leánynak:

— No, te leány, azt hallottam, hogy a legokosabb leány vagy a világon. Hát ha úgy elmégy előttem, hogy se felöltözve, se levetkőzve, se kocsin, se gyalog ne légy, feleségül veszek.

— Jól van, — mondja a leány — megpróbálom, felséges királyom.

Azzal elment haza az apjával. Otthon levetette a ruháját s magára vett egy hálót. Ennek a hálónak négy sarkát szépen odakötötte a kocsi-saroglyához. Így indult el a királyhoz.

Jött a király is hatlovas hintón szembe a leánynyal s amikor meglátta, felültette a hintájába, vitte a palotába, ottan felöltöztette szép aranyos ruhába. Mondta neki:

— Amit kívántam, megtetted; te az enyém, én a tied, ásó, kapa s a nagy harang válasszon el minket.

Mindjárt papot hívtak, nagy lakodalmat csaptak. A cigányok húzták, a legények rúgták. Tánczolt az öreg is, tánczolni kellett nekem is.

Igy volt, mese volt.

Az örök ifjúság vize.

VOLT egyszer egy öreg király, s annak három szép dali fia. Ennek az öreg királynak az egyik szeme mindig nevetett, a másik pedig sírt. De azt senki sem tudta, hogy mi lehet ennek az oka. Egyszer aztán összetanakodik a három királyfi s azt határozzák, hogy bemennek hozzá s megkérdezik. Bemegy először a legidősebb, köszön illendőképen s kérdi:

— Felséges apámuram, ha szavammal meg nem sérteném, mi az oka, hogy az egyik szeme mindig nevet, a másik meg sír.

Megharagszik a király szörnyen, nem szól semmit, fölkap egy kést az asztalról, a fiának hajítja. Áldott szerencsére, a kés nem találta a fiút, belefűrődött a falba, de bezzeg a fiú sem kérdezte másodszer, esze nélkül szaladott ki az udvarra. Kérdik odakünn az öcscsei:

— Na, mit válaszolt az édes apánk?

— Menjetek be, majd megtudjátok.

Bemegy a középső királyfi, s éppen úgy jár, mint a bátyja. Esze nélkül szaladt ki ő is az udvarra. De egy szó nem sok, annyival sem mondta, hogy mi történt vele.

Hát jól van, bemegy a harmadik is. Megáll szépen az ajtó előtt, kérdi az édes apját:

— Ugyan bizony édes apám, miért sír mindig az egyik szeme, a másik meg nevet.

Éppen egy rettentő nagy buzogány volt a király kezében, s úgy a fiához lódítja, hogy, ha éri, menten szörnyet hal. A buzogány a falba fúródott, a királyfi meg szépen kihúzta, odavitte az apjának, letette az asztalra, s mondotta:

— Itt a buzogány, édes apám. Ölj meg, ha vétetem kérdésemmel.

Megváltozott erre a király, lecsendesedett szörnyű nagy haragja, s mondta a fiának:

— Látom, édes fiam, hogy te nem ijedsz meg az árnyéktól. Felelek hát a te kérdésedre. Tudd meg, hogy az egyik szemem azért nevet, mert a szívemnek nagy öröme telik bennetek. A másik meg azért sír, mert nagyon öreg ember vagyok s maholnap meg is halok. De ha valaki elhozná az örök ifjúság vizét, s még egyszer megfiatalodhatnám, majd meglátnád, hogy mind a két szemem nevetne.

— No, ha így van, édes apám, — mondotta a fiú — egy életem, egy halálom, addig megyek, míg az örök ifjúság vizét meg nem találok.

Azzal kifordult az ajtón, mondja a bátyjainak, hogy mi baja az öregnek. Ott egyszeribe elhatározzák, hogy mennek hárman háromfelé s addig meg sem nyugodnak, míg az örök ifjúság forrását meg nem találják. Hátra mentek az istállóba, hogy kiválaszszák a legszebb, a legjobb paripákat. A két idősebb királyfi hamar talált magának valót, de a legkisebbnek ez sem tetszett, az sem tetszett. Amint nézegetné, tapogatná sorba a pari-

kat, jól arcba legyinti egy sovány bogos csikó a farkával s mondja neki:

— Hallod-e királyfi, ha jót akarsz, engem válaszs.

Ő bizony nem sokat gondolkozott: a bogos, sovány csikót választotta. Kaczagott a két idősebb királyfi, gúnyolódott az öcscsével, hogy melyik viszi majd a másikat, ő-e a csikót vagy a csikó őt? Aztán felkaptak az aranyszörű paripákra s szélnél sebesebben elvágattak. Na, kibotorkált nagynehezen az udvarból a bogos csikó is, végig támolygott az utcán, ki a város végére. Ott aztán ismét megszólalt a csikó:

— Búsulsz, úgy-e, kicsi gazdám?

— Hogyne búsulnék, — mondotta a királyfi — bátyáim talán már a világ végén járnak. Sohasem érem őket utól.

— Ne búsulj, kicsi gazdám, utól is éred, el is hagyod őket. Mert a te bátyáid már a legelső csárdában megállanak, ott tizenkét barátsuhás zsványnyal kártyázni kezdenek, azok majd elnyerik minden pénzüket, s még a lovukat, de még a gúnyájukat is el kell hogy adják a csárdásnak. De még ez sem lesz elég. Ott kell hogy maradjanak szolgaságban.

Ahogy ezt mondotta, a csikó, megrázkódott s egyszerűbe aranyszörű, hatlábú paripává változott.

— Űlj föl a hátamra, kicsi gazdám. Hogy menjek veled? Úgy-e, mint a madár, úgy-e, mint a villámlás, vagy úgy, mint a gondolat?

— Akárhogy menj, nem bánom, csak az örök ifjúság vizét megtaláljam.

Felszállott a táltos a levegőégbé, repült, mint a gondolat, még annál is sebesebben. Aztán leszállott egy sűrű rengeteg erdőben, éppen egy kis házikó előtt.

Bemegy a királyfi, s hát egy olyan öreg asszony ül a kuczkóban, hogy az orra a térdét veri.

— Adjon Isten jó estét, öreg anyó!

— Köszönd, hogy öreg anyónak szólítottál, mert különben csúful jársz. Hát mi szél hozott ide?

Elémondja a királyfi, hogy miben jár, hogy keresi az örök ifjúság vizét.

— Hej, — mondja az öreg asszony — hallottam én hírét annak a víznek, de hogy hol s merre találod meg, azt igazán nem tudom megmondani. Hanem ezt a magas hegyet látod-e? A teteje éppen az eget veri. Ennek a hegynek a tulsó aljában lakik az én néném, az talán többet tud, mint én. De ha aztán megtalálod fiam, az örök ifjúság vizét, hozz nekem is egy korsócskával. Nem kívánom ingyen. Nesze, adok neked egy arany lókefét, talán még hasznát veheted.

Megköszönte a királyfi a lókefét, betette a tarisznyájába, elvette a korsócskát is az öreg asszonytól, aztán föl pattant a lovára, s hipp-hopp, a táltos egyet ugrott, kettőt szökött, általugrott azon a rettentő magas hegyen s éppen a kis házikó előtt szállott le. Bemegy a királyfi, hát ott még egy öregebb asszony ül a kuczkóban. Ennek az orra éppen a földet verte. Köszönti illendőképben:

— Adjon Isten jó estét, öreg anyó!

— Köszönd, hogy öreg anyónak szólítottál, mert különben bekaptalak volna. Hát hol jársz itt, ahol a madár se jár?

Elémondja a királyfi, hogy miben jár.

— Hej, édes fiam, hallani hallottam a hírét az örök ifjúság vízének, én is szeretnék ám egy korsócskával abból a vízből. De bizony, nem tudom megmondani, hol s merre keressed. Hanem látod-e ezt a rettentő nagy hegyet? Azon túl lakik az én néném, éppen

az aljában, az mindent tud ezen a világon. Bizonyosan útba igazít. Nesze, fiam, adok neked egy arany törlőt, talán veszed valami hasznát. De aztán meg ne feledkezzél rólam! Hozz nekem is egy korsócskával abból a vizből.

Meg sem állott a királyfi, a táltos egyet ugrott, kettőt szökött, ott volt az öreg asszony háza előtt. Bemegy, köszönti illendőképpen az öreg asszonyt, de ez csakugyan lehetett ezer esztendő, ha nem több. Mondja a királyfi, hogy miben jár.

— No, fiam, jó helyre hozott a szerencséd. Tündér

Ilona várában megtalálod az örök ifjúság vizét. Itt szembe ezen a magas hegyen menj keresztül, aztán elérsz a Kék-tengerhez, a Kék-tengerben van hetvenhét sziget, a hetvenhetediken van Tündér Ilona vára. De tudd meg, hogy ez a vár folytonosan forog s csak úgy kerülsz belől, ha a lovad keresztül ugrik a falán. Csak aztán vigyázz, kösd

be jól a lovadnak a farkát, hogy egy szál se maradjon ki belőle, mert ha csak egy szál is a vár falához ér, megcsendül a vár, talpra áll amennyi tündér mind, s izréporrá törnek téged. Ha benn vagy a várban, annak a közepén megtalálod a Tündér Ilona hálószobáját. Az ő ágya nincs sem égen, sem földön, ég s föld között lebeg. Viráglajtorja van hozzá támasztva, azon menj fel. Az ágy felett van egy arany pintyőke kalitkában, annak a száját kösd be egy arany hajszállal, hogy föl ne ébressze Tündér Ilonát. A szobának a két sarkában van két forrás, az egyikben a halál vize, a másikban az örök ifjúság vize buzog. Meríts mind a kettőből, hozz nekem is egy korsócskával az örök ifjúság vizéből, hej, mert szeretnék még én is egyszer fiatal lenni, fiam.

No, de ez még nem volt elég, adott az öreg asszony egy lóvakarót is a királyfinak. Megköszönte szépen a királyfi a jótanácsot s az ajándékot, úgy tett, ahogy az öreg asszony tanácsolta s még aznap beugratott Tündér Ilona várába, de úgy, hogy senki lélek észre nem vette. Aztán fölment szépen Tündér Ilona szobájába, hát csakugyan ott lebegett az ágy ég s föld között. Fölmegy a viráglajtorjáján, s ím ott alszik Tündér Ilona, hosszú arany hajával végig betakarva. Nézte, nézte a szépséges szép királynét, de mégis eszibe jutott, hogy nem Tündér Ilonáért jött ide. Ámbátor szerette volna elvinni magával. Hamar bekötötte az arany pintyőke száját egy arany hajszállal, aztán telemerítette a korsócskákat az örök ifjúság vizéből s merített egy korsóval a halál vizéből is. Úgy, ahogy jött, kiment a szobából, felült a táltosra hirtelen, de nagy sietségében nem kötötte fel jól a táltos farkát, egy szál kilógott s attól akkorát csendült a vár, hogy a tündérek mind talpra kerekedtek, s a mennyien voltak, utána a királyfinak!

Vágtatott a táltos, mint a gondolat, de egyszer csak megszólal:

— Nézz vissza, édes gazdám, mit látsz, mert a jobb fülem töve erősen viszket.

Visszanéz a királyfi, s látja, hogy a tündérek mindjárt utólérik.

— Végünk van, édes lovam, jönnek a tündérek.

— Ne félj, édes gazdám, csak vedd hátra a lókefét.

Hátraveti a királyfi a lókefét s ím abból egy rengeteg sűrű erdő növekedett, a tündéreket megállította az útjokban. Hanem egy percz mulva, kettő mulva megint csak megszólal a táltos:

— Nézz vissza, kicsi gazdám, mit látsz, mert erősen viszket a bal fülem töve.

Visszanéz a királyfi, s hát a tündérek nyargalnak veszettül utána.

— Végünk van, édes lovam. Mindjárt utólérnek a tündérek.

— Ne félj, kicsi gazdám, csak vedd hátra az arany törlőt.

Visszaveti a királyfi az arany törlőt, s ím halljatok csudát, rettentő nagy tenger lett a törlőből. A tündérek meghökkentek s mire összeszedték magukat, jó messzire nyargalt a táltos. Vágtatott a táltos, hogy szakadott le a hab a hátáról, de megint csak megszólal:

— Kicsi gazdám, nézz vissza, mert most már mind a két fülem töve viszket. Visszanéz a királyfi. Bezzeg hogy a tündérek voltak megint.

— No, most igazán végünk van, édes lovam, mindjárt a farkadba kapaszkodnak a tündérek.

— Ne félj, kicsi gazdám. csak vedd hátra a lóvakarót.

Hátraveti a királyfi a lóvakarót s lett abból mind-

járt olyan sűrű rengeteg erdő, hogy madár sem tudott volna átrepülni közte. A tündérek már most csakugyan nem tudtak tovább menni. Nagy dérrel-durral vissza kellett hogy térjenek.

Hogy a tündérektől megszabadultak, sorba elmentek az öreg asszonyokhoz. Mind a háromnak vitt egy korsóska vizet a királyfi, s csak egy kortyott ittak belőle, úgy megfiatalodtak mind a hárman, hogy az csupa csuda volt. Tovább ment a királyfi, s oda ért abba a csárdába, ahol a két bátyja elvesztette pénzét, lovát s mindenét. Még most is ott voltak a bátyjai. A csaplárosnak dolgoztak, úgy fizették le a tartozásukat. Hanem a királyfi kiváltotta a bátyjait s úgy indultak hárman hazafelé.

Útközben elbeszélte, hogy milyen nagy szerencsével járt. Nem tetszett ez az idősebb királyfiaknak, szégyenlettek erősen, hogy ők hiába indultak szerencsét próbálni. Összesúgtak-búgtak, az öcscsüknek levágták kezét, lábát, s az út mellett egy kútba beledobták. Ők meg szépen hazamentek, vitték az örök ifjúság, meg a halál vizét, s eldicsekedtek az apjuknak, hogy így, meg úgy jártak be országot-világot, csakhogy teljesítsék szive kívánságát. Hanem hiába, az öreg királynak ezután is sírt az egyik szeme, sírt, mert a legkisebbik fia nem került haza, s hiába dicsekedtek a bátyjai, nem tudták megmondani, hogy melyik az ifjúság s melyik a halál vize.

Hát e közben a kicsi királyfival mi történt?

A kicsi királyfival az történt, hogy, áldott szerencséire, a bátyjai egy csoda-forrásba dobták. Csonka lába, karja egyszeribe kinőtt, kimászott a kútból s szép csendesen hazament. De elébb felöltözött szolgálégénynek, úgy ment az apja elé s kérte, hogy fogadja fel

kocsisnak. A királynak tetszett a szemrevaló legény, mindjárt felfogadta igás-kocsisnak.

Telt, múlt az idő, s az öreg király nem tudta, hogy melyik víz a másik. Kihirdettette az egész országban, hogy hat szekér aranyat ad annak, aki megmondja, hogy melyik az örök ifjúság s melyik a halál vize. Jöttek mindenfelől szerencsepróbálók, mesterkedtek mindenféle képen, de egy sem tudta megmondani, melyik az örök ifjúság s melyik a halál vize. Akkor eléállott az igás-kocsis, s megmutatta, hogy melyik korsóban van az örök ifjúság, s melyikben a halál vize. Ivott is mindjárt az öreg király egy jó nagyot az örök ifjúság vizéből, s abban a szempillantásban úgy megfiatalodott, akárcsak a fiai, olyan dali szép legény lett belőle.

Örült a király szertelenül, node nem sokáig tartott az öröme, mert ím, hozzák a hírt, hogy Tündér Ilona felkerekedett minden katonájával s hogy aranyhidat építtetett a várától a város határáig. Ezen a hídon sétál be a városba s kő kövön nem marad, de még egy élő lélek sem elevenen, ha a király hozzá nem küldi azt a fiát, aki merített az örök ifjúság, meg a halál vizéből. Mit volt mit nem tenni, küldötte a király a legidősebb fiát.

— Eredj, fiam, ha csakugyan ott voltál, kérj pardont s gráciát Tündér Ilonától.

Megszontyolodott erősen a királyfi, de hiába, menni kellett. Hanem az arany hídra nem mert rálépni, csak mellette ódalgott lesütött szemmel s úgy ment Tündér Ilona elé. Kérdi Tündér Ilona:

— No hát, te voltál az én váramban?

— Én voltam, — felelt a királyfi,

— Ha te voltál, mondd meg, hogy állt az én váram?

— Úgy, mint a többi, a földön.

— Hát a kútam?

— Úgy, mint a többi kút, a földben.

— Hát az ágyam?

— Mint a többi ágy, a földön.

— Nem igaz, — kiáltott Tündér Ilona — nem voltál az én váramban. Mars vissza az apádhoz s mondd meg neki, küldje ide azt a fiát, aki nálam járt.

Hazamegy a királyfi nagy szégyenkezve, s most a király elküldte középső fiát. De az éppen úgy járt, mint az idősebb. Még jobban, mert Tündér Ilona nagy haragjában lehuzatta s ötvenet vágatott rá.

Hazamegy a középső királyfi, s szörnyű nagy bűnak ereszkedik a király. Szavát sem lehetett venni. Egyik szeme sem nevetett, sírt mind a kettő. Akkor aztán bement az igás-kocsis s mondta:

— Felséges királyom, életem, halálom, kezedbe ajánlom, látom, hogy nagy a bánatod, hátha én segíthetnék rajtad.

— Nem segíthetsz te rajtam, fiam, sokkal nagyobb az én bajom annál. Hej, csak volna itthon a legkisebbik fiam, búmat sem mondanám.

Mondja az igás-kocsis:

— Felséges királyom, adjon nekem biboros, bársonyos gúnyát, olyant, amilyen a két idősebb fiának van, s hátha akkor megvigasztalódik.

— Jól van, — gondolta a király — úgy lesz, ahogy lesz, — odaadta a legkisebb fia gúnyáját. Fölveszi magára a legény, s csak nézi, nézi a király, nagyot kiált:

— Te vagy az, te vagy az, az én kedves fiam!

Ment a királyfi, de mindjárt. Fölkapott a táltos lovára s úgy vágatott végig az arany hídon. Mikor Tündér Ilona meglátta messziről, mondotta magában: no most az igazi jön. Ez volt s nem más az én váramban.

Ahogy ezt mondotta, előtte termett a királyfi, szalutált neki katonásan.

— Itt vagyok, felséges királyné. Én voltam a te váradban.

— No, ha te voltál, hogy áll az én váram?

— A te várad, felséges királyné, a Kék-tenger hetvenhetedik szigetén van, arany kacsának a lábán áll s forog szüntelenül.

— Igazad van. Mondd meg nekem mostan, hogy áll az én kutam?

— A te kutad a hálósobádban van. A két sarkában van két forrás. Az egyikben az örök ifjúság, a másikban a halál vize buzog.

— Igazad van. Hát az ágyam, hogy áll?

— A te ágyad, fölséges királyné, ég s föld között lebeg s virágos lajtorján lehet reá menni.

— Te voltál a váramban, te voltál! — mondotta Tündér Ilona — s enyém is vagy mostan. Ásó, kapa s a nagy harang válasszon el minket.

Bezzeg lett a nagy háborúságból mindjárt nagy vigaság, dinom-dánom, heje-huja, lakodalom. Egyik szeme sem sírt a királynak, de nevetett mind a kettő. Mindjárt általadta egész királyságát a legkisebbik fiának. Nem volt egyéb gondja ezután, csak nevetett mind a két szeme.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A macska.

Hol volt, hol nem volt, hetedhétországon is túl volt, volt egyszer egy leány. Ennek a leánynak nem volt sem apja, sem anyja, egyedül lakott egy házban a macskával.

Egyszer kalácsot süt a leány s amint falatoznék, hozzá dörgölődzik a macska s kéri:

— Adj nekem is egy kis kalácsot!

Rákiáltott a leány:

— Siccz, takarodj, nem neked való a kalács.

A macska elszaladt, de egy kicsi idő múlva visszatért, a leányhoz dörgölődött s kérte szépen:

— Adj nekem is egy kis kalácsot!

De a leány megint rákiáltott:

— Siccz, takarodj a szemem elől, nem neked való a kalács.

Na, jól van, elszalad a szegény macska, lefekszik a kemence-padka alá s ott dorombol nagy szomorán. Aközben beesteledik s hát az ajtón zörget valaki erősen.

Bekiált az a valaki:

— Nyisd ki, leány, az ajtót, mert ha nem nyitod, betöröm s úgy is elviszlek.

Ugyan bizony, mit gondoltok, ki lehetett ez a valaki. Az ördög volt ez, aki a leányt szerette volna feleségül venni. Mert úgy tudjátok meg, olyan szép volt

a leány, de olyan szép, hogy nem akadt párja hét puszta határban.

Haj édes Istenem, megijed a leány, nem tudta hová legyen, hová rejtőzzék el. Sírva, ríva kérte a macskát:

— Cziczurkám, maczurkám, segíts rajtam.

Mondta a macska:

— Te sem adtál kalácsot, én sem adok tanácsot.

Közben az ördög elment, de egy óra sem telt belé, visszajött s még erősebben kezdett zörgetni az ajtón. Bekiáltott másodszor is:

— Nyisd ki az ajtót, leány, mert ha nem nyitod, betöröm s úgy is elviszlek!

Még jobban megijedett a leány. Sírva, ríva kérte a macskát:

— Cziczurkám, maczurkám, adj nekem jó tanácsot, akkor én is adok jó meleg kalácsot.

Mondta a macska:

— Amikor kértelek, nem adtál kalácsot, most már hiába kérsz, nem adok tanácsot.

Ezalatt az ördög csak zörgetett, zörgetett az ajtón, egyszer aztán puff, betörte, fogta a leányt s elvitte.

Ha a leány csunya lett volna, az ördög nem szerette volna. Ha kalácsot nem süített volna, a macska meg nem kívánta volna. Ha a macskának adott volna kalácsot, a macska a leánynak adott volna tanácsot s akkor az én mesém is máskép történt volna.

Itt a vége, fuss el véle!

Etéd, Szolokma, Atyha.

Volt egyszer egy székely ember s annak három fia. Mind a három legénysorban volt már, meg akartak házasodni. Mondta nekik az apjuk:

— Hát gyertek, fiaim, ki a határra, hadd osszam el köztetek a földeket.

Kimentek a határra ott egy nagy darab helyet kimért s mondta a legidősebb fiának:

— Ez a hely a tiéd!

A fiú aztán ide egy falut épített s ennek a falunak Etéd lett a neve.

Mikor a nagyobbik fiúnak kimérte a helyet, tovább mentek s a középsőnek is kimért éppen akkorát. De a mérés után azt mondta:

— Erről még szólok ma.

A középső fiú is falut épített erre a helyre. Ennek a falunak Szolokma lett a neve.

Hanem, hogy szavamat ne felejtsem, míg az apa a középső fiúnak méregette a helyet, a harmadik nem győzte várni, míg rákerül a sor s ingerülten mondta:

— Adj hát nekem is, apám!

Az apa kimérte a harmadik helyet is, s a harmadik fiú is falut épített ide. Ennek a falunak Atyha lett a neve.

A tizenhárom hattyú.

OL volt, hol nem volt, he-
tedhét országon is túl volt,
volt egyszer egy szegény
ember. Ennek a szegény
embernek annyi gyermeke
volt, mint a rostalika, még
egygyel több.

Már nagyocskák voltak a gyerekei, ki erre, ki arra ment szolgálatba, s mikor már a szegény ember búját sem mondotta, az Isten megint megáldotta két gyermekkel, egy fiúval s egy leánynyal. Az egész falú csudájára járt a két gyereknek: színarany volt a haja mindkettőnek.

Hanem mikor arra került a sor, hogy meg kellene a gyerekeket kereszteltetni, az egész faluban nem talált komát a szegény ember. Attól félték a népek, hogy bizonyosan valami ördögfajzatok, mert szegény embernek különben nem lehetnek aranyhajú gyermekei.

Mit csináljon a szegény ember? Elindult komát keresni. Ment, mendegélt torony irányban s egyszerre csak szembe jön vele egy hatlovas hintó, a hatlovas hintón maga a király.

Megállíttatja a király a hintót s megszólítja a szegény embert:

— Hová, merre, földi?

Mondja a szegény ember, hogy miben jár.

— No, ha csak ez a bajod, ne búsulj. Ül fel a bakra, majd én keresztvíz alá tartom a gyerekeidet s ha megtetszenek nekem, föl is nevelem, mert nekem úgy sincsenek gyermekeim.

Felül a szegény ember a király hintájára, hamarosan a házához érnek. S hát a királynak szeme-szája tátva maradt a csudálkozástól, mikor meglátta a két aranyhajú gyereket. Mindjárt keresztviz alá tartotta, a szegény embernek adott temérdek aranyat, magával vitte a két gyermeket s úgy tartotta őket, mintha a fiú igazi királyfi, a leányka igazi királykisasszonyka lett volna.

Aztán nőttek a gyerekek s nem mondta meg nekik senki, kik s mik, miféle eredetűek. Királyúrfinak zólitották a fiút, királykisasszonynak a leányt.

De még a király is úgy bánt velük, mintha édes gyermekei lettek volna s fel is tette magában, hogy Miklóstra hagyja majd a királyságát, — mert így hívták a fiút — s csak királyhoz adja feleségül a leányt.

Telt, múlt az idő s hát egyszer mi történt? Az történt, hogy Miklós a hűgával kiment a kertbe, ottan leültek a flegoriába s mivel nem tudták, hogy mit csináljanak, kockát kezdetek játszani. Egy darabig szépen ment a játék, de egyszer csak Miklós valami hunczutságot csinált s a hűga nagy mérgesen azt mondta:

— Nem hiszem, hogy igazi királyfi vagy, nem vagy az én testvérem!

— No hallod, — mondotta Miklós, — ha te megtagadtál engem, én is megtagadlak téged. Az Isten ne

áldjon meg addig téged gyermekkel, míg a kezemet a melledre nem teszem.

Ahogy ezt kimondta Miklós, égből szállott-e le, földből szökött-e ki, azt én nem tudom, elég az, hogy közējök toppant egy hétfejű sárkány, megragadta a leányt s úgy eltűnt vele, mintha a föld nyelte volna el.

Haj, megijedt Miklós szörnyűségesen. Nem is mert menni a király színe elé. Onnan a filegóriából indult világgá.

Ment, mendegélt nagy búsan. Akivel csak találkozott, mindenkit megkérdezett: nem láttak-e ilyen s ilyen leányt. Bizony nem látott senki.

Addig ment, mendegélt, míg a fekete király városába nem ért s fölment egyenesen a kivályhoz, hogyha valami szolgálatot találna.

— Éppén jókor jöttél, — mondotta a király, — mert egy kocsisra van szükségem. Nem lesz sok dolgod, csak három lovat kell őrzened. Azt a három lovat minden reggel elviszed a tündérkirályné szigetjére, de úgy vidd át, hogy se hidon ne menjenek, se a vízben ne úsztassanak, s mégis csak a körmük se vizüljön meg. Estefelé aztán ugyanolyan módulag haza hozod a lovakat.

Mindjárt kezére adják a három lovat s másnap reggel elindul velök. Megy a víz partjára, ott megáll, gondolkozik, töri a fejét, hogy is tudjon átmenni, hogy a lovak meg ne vizesedjenek. Isten neki, fakereszt, felül a legidősebb lóra, neki vág a víznek s hát a lovak olyan szépen átmentek, hogy még a körmük sem lett vizes.

No, ezen ne csudálkozzatok, mert mind a három ló táltos volt.

Általmennek a szigetre s hát azon csupa selyem-fű van, akkora, hogy derékig ért Miklósnak. S a selyem rétnek a közepén egy ragyogó szép almafa.

Elereszi a lovakat, hadd legeljenek, ő pedig lehevredik az arany almafa alá. Éppen elakart szenderülni s hát olyan szép énekszó zendül meg a feje fölött, amelyet még világeletében nem hallott. Néz erre, néz arra, vajjon ki énekel, s hát tizenhárom hattyú repdes az arany almafa körül, azok énekelnek olyan szépen. S ím, halljatok csudát, a tizenhárom hattyú leszáll a földre s abban a pillanatban mind leánynyá változik.

Haj, de gyönyörű szép leányok voltak ezek! Különösen a tizenharmadik. Ennek a bokájig ért az aranyhaja. Ez volt a tündérkirályné.

Nézi, nézi Miklós nagy álmélkodással s hát egyszerre csak hozzá megy a tündérkirályné s mondja neki szépen, kedvesen:

— Isten hozott, Miklós! Éppen téged vártalak. Hallottam a híredet, tudom, hogy világ bujdosója lettél

a hugod miatt, de ne búsulj, majd én megvigasztallak s megtalálod a hugodat is. Csak járj ide egy esztendeig. Az arany almafa alatt találkozunk mindennap. De jól megjegyezd, hogy ezalatt az egy esztendő alatt senkinek sem szabad megmondanod, hogy találkozol velem, mert ha elárulsz, akkor kereshetsz, míg a világ s még két nap.

Ahogy ezt mondta a tündérkirályné, ismét hattyúvá változott. Hattyúvá változott a tizenkét leány is s szomorú énekszóval elrepültek mind a tizenhárman.

Bezeg, hogy azután Miklós mindennap általjárt a szigetre s az arany almafa alatt találkozott a tündérkirálynéval.²

Hanem egy este az történt, hogy a király cselédei bált csináltak. Még a király is lement közéjük s úgy nézte a cselédek tánczát. Mindenik tánczolt, csak Miklós nem. Ő meghuzódott a sarokban s ott üldögélt nagy szomorúan.

— Hát te fiam, Miklós, miért nem tánczolsz? — kérdi a király.

— Nincs itt hozzám való leány, felséges királyom, — felelte Miklós.

— No, ha nincs, várj csak, mindjárt leküldöm a leányomat.

Fölmegey a király s mondja a leányának, hogy van ám egy kocsisa, Miklós, aki nem talál magához való leányt s nem akar tánczolni. Eredj, leányom, tánczolj egyet velem.

Lemegy a királykisasszony, lement jó szívvvel, mert látta Miklóst több rendben, tetszett neki a legény. Odamegy egyenest Miklóshoz s mondja neki:

— Na, Miklós, azt hallottam, hogy nincs itt hozzád való leány, itt vagyok én, tánczolj egyet velem.

Mondotta Miklós:

— Már meg ne haragudjon a királykisasszony, de én senkivel sem tánczolok, mert az én jegybéli mátkám a tündérkirályné.

Hej, fölszalad nagy sírva a királykisasszony! Panasolja az apjának, hogy mely nagy gyalázat érte. Megharagszik a király is, hívhatja Miklóst.

— Igaz-e Miklós, amit te mondtál?

— Igaz, felséges királyom s meg sem is másolom.

— Na, majd meglátom holnap, elmegyek veled a szigetre, hadd látom, igazat beszéltél-e.

Másnap jó reggel a király is átalment a szigetre. S hát csakugyan igaza volt Miklósnak. Jött a tizenhárom hattyú, mindjárt leánynya változtak s a tündérkirályné egyenesen szaladott Miklósnak, ölelte, csókolta.

Hanem egyszerre csak a színében megváltozott a tündérkirályné. Fehér lett az arcza, mint a fehéritett vászon, amint meglátta a királyt. Mondotta nagy búsán:

— Nem tartád meg a szavadat Miklós, nem tudtad megvárni az esztendő. Elárultad, hogy én vagyok a jegybéli mátkád. Most már jöhetsz az arany almafa alá. Hattyú szárnyom még csak egyszer nő ki, hogy hazamehessek. Isten tudja, látsz-e többet vagy sem.

Azzal mind a tizenhárom leány hattyúvá változott s szomorú énekszóval elrepültek.

Haj, nagy nehéz búbanat esett a Miklós szívére. Hazavitte a király lovait s aztán elment világgá. Ment mendegélt hetedhétország ellen. S amint ment, mendegélt, egy malomhoz ért. Bemegy ide s köszönti a molnárt:

— Adjon Isten jó napot, molnár gazda.

— Adjon Isten, fiam, hol jársz itt, ahol a madár sem jár?

— Tündérországot keresem, bátyámuram, ugyan bizony hallotta-e a hírét?

— Hogyne hallottam volna, fiam, hiszen én vagyok a tündérkirályné molnársa. Hanem hiába el se indulj, mert Tündérország messzebb van innét, mint ég a földtől. De ne búsulj, fiam, majd segítek én rajtad. Ide jár egy griffmadár, az mindennap két zsák lisztet visz a tündérkirálynénak. Majd az egyik zsákba belebujtatlak, a másikba meg lisztet töltök. Felkötlek a griffmadárra s szépen fölkerülsz a tündérkirályné várába.

Eljön a griffmadár, a molnár ráköti a két zsákot. Liszt volt az egyikben, Miklós volt a másikban. Elindul a madár, repül, repül fölfelé, de egyszerre csak nagy fekete felleg kerekedik, szakadni kezd az eső, mintha dézsából öntenék. Megnehezednek a zsákok s a griffmadár mind alább-alább ereszkedik, leszáll a földre, éppen egy sűrű rengeteg erdő közepében, ott leoldja lábáról a nehezebbik zsákot, azt, amelyikben Miklós volt, s úgy repült fel nagy nehezen a tündérkirályné várába.

No, szegény Miklós most már mit csinálsz? Elévette fanyelű bicskáját, kihalította a zsákot, kibujt belőle s nagy búsán tovább ment.

Amint ment, mendegélt, szembe jön vele egy kis legényecske.

Köszönti a fiú: — Adjon isten, jó napot, édes gazdám, éppen téged vártalak. Ne búsulj, majd elviszlek téged oda, ahová a szíved vágyakozik.

Csak ámult, bámult Miklós, nem tudta, hogy mit gondoljon, mert ő soha világ életében nem látta ezt a fiút. Hát jól van, mindegy, csak elvezesse a tündérkirályné várába.

Mennek, mendegélnek együtt s a gyerek elvezeti Miklóst egy kovácsműhelybe. Mondja a kovácsnak:

— Hallja-e, mest' uram, csináljon huszonnégy pár vasbocskort. Tizenkettőt a gazdámnak, tizenkettőt nekem.

Míg a kovács a bocskort csinálta, azalatt a kovácsné behívta Miklóst s a fiút, asztalhoz ültette s jól megtraktálta őket. Aztán a gyerek kimegy a szobából, utána megy a kovácsné, — akinek közbe legyen mondva egy csunya leánya volt s szerette volna, ha Miklós elveszi, mert tetszett ám neki ez a legény — mondom, utána megy a gyereknek s kérdi tőle:

— Ugyan bizony, hova igyekeztek ezzel a nagy készülettel?

— Mi bizony, — felelte a fiú — a tündérkirályné várába. Mert úgy tudja meg kend, hogy a tündérkirályné az én gazdámnak jegybéli mátkája. Látja-e kend azt a nagy hegyet? Annak a tetején fürdik mindennap a királyné tejben.

— No, az Isten segéljen, — mondotta a kovácsné — hanem mondok neked valamit, te legényke. Nesze adok neked egy kicsi fuvót s valahányszor a gazdád várja a tündérkirálynét, fuvints rá. Tedd el ezt az iskatulyát is, ebben csudaír vagyon s mikor a tündérkirályné elmegy kend meg ezzel a gazdád halántékát. Mert vagy szerette vagy nem eddig a tündérkirályné a gazdátat, de azután még hétszerte jobban szereti, meglátod.

Eközben a kovács elkészült a huszonnégy pár vasbocskorral. Egy párt felkötött Miklós, egy párt kicsi szolgálja, többit a hátukra vetették s úgy indultak annak a rengeteg nagy hegynek, amilyen nagyot még emberi szem nem látott.

Az igaz, hogy mikor a tetejére értek, a huszonnégy pár vasbocskor miszlikbe szakadott. Ott a hegy

tetején értek mindjárt a rézerdőbe, rézerdőből az ezüsterdőbe, ezüst erdőből az arany erdőbe. Aranyerdő közepében találtak egy arany almafát, szakasztott olyant, amilyen a szigeten volt. Az arany almafa alatt volt egy arany kád, az arany kád tele volt tejjel. Ebben fürdött a tündérkirályné.

Leheveredett Miklós az almafa alá s úgy várta a tündérkirálynét. Hanem amíg ő észrevette volna, a szolgálja elővette a kicsi fuvót, ráfuvintott s abban a szempillantásban úgy elaludott Miklós, hogy tőle ugyan elvihették volna az egész arany erdőt. S hát alighogy lekoppant a szeme, jön a tizenhárom hattyú, leszállanak az almafa alá, a szárnyukat összecsatogtatják, megrázkódnak s leánynyá változnak. Meglátja a tündérkirályné Miklóst, ráborul, költi, szólítgatja :

— Kelj fel, Miklós, kelj fel!

De hiába költi, Miklós meg sem mozdul.

Aztán ismét költögeti, szólítgatja, sírva kéri:

— Kelj fel Miklós, kelj fel, mert még csak kétszer jöhetek el, többet nem.

De hiába, Miklós meg sem mozdult. Akkor aztán mind hattyúvá változtak ismét s szomorú énekszóval elrepültek.

Eléveszi a fiú az iskátulyát, a csudairral megkeni a Miklós halántékát s Miklós abban a pillanatban fölébredt.

— Hej, kicsi szolgál, — mondja Miklós — de szép álmot láttam! Itt járt a tündérkirályné, reám borult s ébresztgetett: »Kelj fel, Miklós, kelj fel«. De én nem ébredtem fel s nagy búsan elrepült hattyú képében.

— Nem álom volt ez, édes gazdám, hanem igaz valóság, csakugyan itt volt a tündérkirályné, ébresztgetett

téged, de te meg sem mozdultál s csakugyan azt mondta, hogy még csak kétszer jöhet el, többet nem.

— No, hiszen csak jöjjön el, holnap, tudom, nem alszom el.

De hiába erőlködött, másnap, mikor közeledett a tündérkirályné, megint elnyomta az álom, mert a kicsi szolga álomszellőt fuvintott rá.

Harmadik nap sem volt különben. A kicsi szolga elaltatta Miklóst. Hiába borult rá a tündérkirályné, hiába mondotta keserves sírással: kelj fel, Miklós, kelj fel, mert ha most föl nem kelsz, többet nem jövök el, — most sem ébredett fel.

Hattyúvá változott a tündérkirályné és a tizenkét leány s szomorú énekszóval elrepültek.

Ahogy elrepültek, a kicsi szolga eléveszi az iskátulyát, a csudairral megkeni a Miklós halántékát s fölébred Miklós.

— Hej, kicsi szolgálóm, de szomorú álmod láttam. Itt volt a tündérkirályné s azt mondta keserves sírással, hogy többet nem jöhet s most megint bujdoshatom utána.

— Nem volt ez álom, édes gazdám, hanem igaz valóság. Itt volt csakugyan a tündérkirályné, költött, ébresztgetett, de te meg sem mozdultál.

Hát most mit csináljon, merre facsarodjék? Lehet ismét világ bujdosója. Azt mondta a kicsi szolgának:

— Ne jöjj velem többet, kicsi szolgám, te csak menj keletre, én megyek nyugatra, az Isten megáldjon.

Elindult Miklós naplemente felé. Ment erdőkön, mezőkön által, hetedhétország ellen, még az óperenciás tengeren is túl, ahol a kis kurta farkú malacz túr s érkezik egy nagy városba.

De hát az a város gyászfeketével van bevonva. Kérdi az embereket, hogy kit s mit gyászolnak.

Mondják, hogy a királynét gyászolják, aki hét álló esztendeje beteg, nehéz beteg.

— Hát miért beteg a királyné? — kérdezte Miklós.

Hej, nagy oka van annak! Mert úgy tudd meg, hogy a mi királyunk, a hétfejű sárkány, ennek előtte hét esztendővel rabolta el a feleségét, aki a fehér király leánya. Azóta a királyné halálos beteg. Hiába járnak hozzá csudadoktorok, nem tudják meggyógyítani.

— Haj, Istenem, Istenem, — gondolja magában Miklós, — hátha ez a királyné az én hugom!

Fölmegy egyenest a palotába, ottan bejelentik s viszik a királyné szobájába. S hát csakugyan ott fekszik az ágyban az ő huga. Fehér volt az arca, mint a fehér lilium.

De édes Istenem, megváltozott egyszerre a színében a királyné! Ölelték, csókolták egymást s ím halljatok csudát, amint Miklós a kezét rátette a huga mellére, csak megszólal a szobában egy fiú.

— Ne félj, édes anyám, meggyógyulsz te most már! Ámul-bámul a királyné, nézi a fiút, mutatott vagy

hét esztendőst. Szép aranyhaja volt, éppen olyan, mint Miklósnak. Aztán csak odament Miklósához, köszöntötte:

— Isten hozott, Miklós bátyám! Ne félj, hazaviszszük az édes anyámat s azután majd megtaláljuk a tündérkirálynét is.

Szeme-szája tátva maradott Miklósnak. Im, most jött a világra ez a fiú s már mindent tud. Táltos lesz a gyerek bizonyosan.

Az ám, csakugyan táltos volt a fiú. Megmagyarázta a bátyjának, hogy s mint szabadíthatják meg édes anyját a hétfejű sárkánytól. Azt mondta, hogy van a pinczének a hetedik gádorjában egy kőhordó, a kőhordóban vashordó, vashordóban rézhordó, rézhordóban ezüsthordó, ezüsthordóban aranyhordó, aranyhordóban kristályhordó, kristályhordóban gyémánt hordó, ebben van az élet bora. Ezt csak ki kell eresztetni s a sárkány mindjárt elveszti rettentő nagy erejét.

Elékeresi a királyné a pinczekulcsot, lemegy a táltos fiú a pinczébe, visz magával egy nagy kalapácsot, azzal rákoppint a kőhordóra, s mondja:

— Kőabroncs szakadjon, kőhordó pusztuljon!

S hát a kőhordó egyszeribe diribbe-darabba tört s ott volt alatta a vashordó. Rákoppintott erre is a kalapáccsal s mondta ennek is:

— Vasabroncs szakadjon, vashordó pusztuljon!

Igy szépen sorjában mind miszlikbe törte a hordókat. Legutoljára maradott a gyémánthordó. Mikor ezt is összetörte, kifolyt az élet bora.

Térdig járt a táltos fiú az élet borában, jól megmosakodott benne. Egyszeribe olyan lett a teste, mint az aczél. Semmiféle fegyver azt nem fogta. Azután merített egy korsóval az élet borából, jót húzott belőle, kínálta a bátyját is. Ivott egyet az is s mind a ketten

hétszerte erősebbek lettek, mint voltak annak előtte. Fölmennek a pinczéből az udvarra s hát jön a hétfejű sárkány, de csak úgy csúszik, mászik a földön. Annyi ereje sem volt, mint egy légynek.

— Hallod-e, — mondotta a táltos fiú — mostan megölhetnélek s meg is érdemelnéd, mert sok keserves könyvet hullatott miattad az édes anyám, de meghagyom az életedet.

Ott hagyták a hétfejű sárkányt s azzal mind a hárman felkerekedtek.

— Na, bátyám — mondotta a táltos fiú — az édes anyámat megszabadítottuk, gyere, most elvezetlek téged a tündérkirálynéhoz. Látod amott azt a rettentő nagy hegyet? Annak a gyomrában fekszik a tündérkirályné, s aluszik örök álmot te miattad. Ám, ha megfogadod az én szavamat, felébresztjük álmából, de vigyázz, mert ha nem úgy cselekszel, amiként én mondom, sohasem látod meg az áldott napot. Én majd elől megyek, te csak gyere utánam. Ügyelj arra, hogy mindig az én nyomomba lépj, mert ha csak egyszer félre lépsz, becsattan az ajtó megettünk s ki sem nyilik többet. Amerre megyünk, csakúgy nyüzsögnek mindenütt a kigyók, békák s mindenféle csúszó-mászó állatok, nehogy egyre is rálépj, mert akkor jaj neked. A hegy kellős közepében találunk tizenhárom vetett ágyat. Mind a tizenháromban egy szép leány fekszik. Egy közülök a tündérkirályné. Te menj hozzá s háromszor csókoold meg a homlokát. Az első csókra megmozdul, a másodikra felsóhajt s a harmadikra valósággal felébred. Van ebben a szobában egy rácsos almáriom, abban egy aranyvessző. Ezt kiveszed s háromszor-háromszor sorba meglegyinted a tizenkét leányt s mondod: Ébredjetek, leányok, megvirradott. Azok egyszeribe fölkelnek s hasonlatosképpen meglegyinted az

aranyvesszővel, ahány csúszó-mászó állat elédbe kerül s azok mind tündérfjakká s leányokká változnak.

Mikor ezt így mind szépen elémondta a táltos fiú, térült, fordult s honnét, honnét nem, kerített egy nagy szurkos fáklyát s elindultak a hegy felé. Ahogy odaértek, a táltos fiú egy helyen ráütött a hegyre s mondta:

— Nyilj meg, ajtó, előttünk!

S hát csakugyan felpattan egy rengeteg nagy vas-ajtó, bemennek s a fáklya világánál szép lassan mennek elébb-elébb. Amerre mentek, mindenütt tengersok kigyó, béka s mindenféle csúszó-mászó állat került az utjukba, de vigyáztak erősen, nehogy egyre is rálépjenek. Aztán nagy ügygyel-bajjal megérkeztek abba a szobába, ahol volt a tizenhárom vetett ágy, mind a tizenháromban egy szép leány. Ott feküdt a tizenharmadik ágyban a tündérkirályné. Hosszú aranyhaja volt a takarója. Odamegy Miklós, megcsókolja a tündérkirályné homlokát, s hát megmozdul egyszeribe. Megcsókolja másodszor is, nagyot, de nagyot sóhajtott. Megcsókolja harmadszor is s ím egyszerre kinyitotta a szemét, felült az ágyában. Aztán kivette a rácsos almáriomból az aranyvesszőt, háromszor-háromszor meglegyintette a tizenkét leányt, smondotta:

— Keljetek, keljetek, megviradott!

S csakugyan fölébredt mind a tizenkettő. S jöttek sorban egymás után a csúszó-mászó állatok, meglegyintette ezeket is az aranyvesszejével s ím, dali szép legényekké, gyönyörű szép leányokká változtak mind. S halljatok csudát, a földnek sötét gyomra egyszeribe tündérpalotává változott s csakúgy zengett a palota a szép muzsikaszótól. Akkor a tündérkisasszonyok közrefogták Miklóst, aranykútban megmosdatták, arany törlővel megtörölték, aranyfésűvel megfésülték s öltöztették királyfinak való bitoros-bársonyos ruhába. Akkor aztán szaladtak mind-

járt a papért, hadd eskesse össze Miklóst a tündérkirálynéval.

Volt nagy dinom-dánom, lakodalom. Nem is ment haza Miklós, ott maradt Tündérország királyának. De hazament a huga a táltos fiával. Ugy megörült nekik az öreg király, hogy mindjárt a táltos fiúnak adta egész királyságát.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

Az özvegy asszony tehene.

Krisztus urunk a földön jártában-keltében, szent Péterrel egy szegény özvegy asszonyhoz tért be szállásra. Ennek a szegény özvegy asszonynak egyebe sem volt, csak egy tehene. Hanem azért jó szívvvel fogadta a vándorokat, adott nekik puha kenyeret, jó meleg tejet vacsorára.

Volt a szegény asszonynak egy kicsi fiacskája is. De ezt úgy szerette, úgy kényeztette, becézgette, hogy királyfinak sem lehetett volna jobb dolga, mint ennek a fiúcskának.

Reggel tovább megy Krisztus urunk szent Péterrel, megköszöni a szegény özvegy asszonynak a vacsorát, a szállást, s mikor a falú határára érnek, azt mondja szent Péternek:

— Hát hiszed-e, Péter, hogy a melyik özvegy asszonynál az éjjel háltunk, annak a tehenét éppen most szaggatták szét a farkasok.

— Oh, Uram, — mondotta Péter, — hát azt hogy tudád megengedni, hiszen ennek a szegény özvegy asszonynak egyebe sem volt, s még is olyan jó szívvvel adott nekünk vacsorát s szállást!

Mondotta Krisztus:

— Igaz, Péter, igaz, de az az özvegy asszony kényezteti, becézgeti a fiát, azt hiszi, míg a világ, kénye-

sen tarthatja, nevelheti annak az egy tehénnek a tejéből. Dolog nélkül nőne fel a gyermek s hitvány, tekergő, tolvaj lenne belőle. De csak ne tudja az anyja kényesen nevelni, bezzeg meg fogja a dolog végét s meglásd, derék ember lesz még abból a fiúból. Ezért engedtem, Péter, hogy a szegény özvegyasszony tehenét széttépjék a farkasok.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Eresztevény.

Tudjátok-e, hogy miért hívják Eresztevény falut Eresztevénynek? No, elmondom mindjárt.

Mikor az a nagy tatárjárás volt az országban s vitték lánczokra fűzve a férfiakat, az asszonyokat, de még a gyermekeket is, egy tatár vezér rengeteg sok lánczravert néppel ment hazafelé, Háromszéken keresztül. Amerre mentek, mindent megettek, mint a sáskák.

Egyszer csak azon vették észre magukat, ennének, s nincs mit. Nemhogy a raboknak, de még maguknak sem tudtak szerezni ételmet.

Mikor éppen Eresztevény mellé értek, azt mondja egy öreg tatár a vezérnek:

— Uram, hogyha én neked volnék, elereszteném ezeket a rabokat, azzal is kevesebb gondunk volna.

— Igazad van, mondta a vezér s mindjárt kiáltott a katonáknak: Ereszszétek el, hadd menjenek!

Azóta hívják ezt a helységet Eresztevénynek.

A farkas, a róka, a nyúl, meg a varjú.

A farkas, a róka, meg a nyúl nagy barátságban voltak, erdőn, mezőn mindig együtt sétáltak. Egyszer, amint járnak, kelnek, egy nagy ároknak a szélére érnek. Megegyeznek, hogy szép sorjában átugratják az árkot. Előre ment a róka s mondta:

— Rövid fülem, hosszú lábam, hosszú farkam, hopp, de nagy ez az árok!

Azzal neki ugrott s szépen bele is esett az árokba. Utána a nyúl s mondja:

— Hosszú lábam, hosszú fülem, kurta farkam, de nagy ez az árok!

Úgy keresztül ugrott az árkon, mintha nem is lett volna. Harmadiknak jött a farkas. Azt mondja:

— Hosszú lábam, hosszú fülem, hosszú farkam, hopp, de nagy ez az árok!

Neki ugrik az ároknak s szépen belepotytyan. Na, próbálja a róka, próbálja a farkas mindenféleképen, hogy kimászszanak az árokból. De mély volt az árok, nem tudtak kimászni.

— Állj meg, farkas koma — mondja a róka, — mindjárt kikerülünk innét. Én felállok a te válladra, kiugrom, aztán hosszú farkamat leeresztem s kihúzlak téged is.

— E bizony jó lesz, — mondja a farkas — s hagyta, hogy a róka a vállára álljon.

Róka koma egy szempillantás alatt kint volt az árokból, aztán nagyot kaczagott, ott hagyta a farkast.

Orgonált a szegény farkas nagy keservesen s egyszer csak arra jön egy varjú. Kiszól a farkas:

— Hej, lelkem, varjam, ha én úgy tudnék repülni, mint te!

Mondja a varjú:

— Ne búsulj, megtanítlak én jó szívvel, csak fogódz bele a farkamba.

Letartja a varjú a farkát, belefogószik a farkas. Elkezd vele repülni. Felrepül jó magasra s kérdi a farkast:

— Látod-e még a földet?

— Még látom.

Följebb repül a varjú s kérdi megint:

— Farkas koma, látod-e még a földet?

— Még látom.

Még följebb repül a varjú s harmadszor is kérdi:

— Farkas koma, látod-e még a földet?

— Már nem látom.

— No, ha nem látod, ereszd el a farkamat, most már tudhatsz repülni.

Elereszti a farkas a varjúnak a farkát, de bezzeg repült lefelé, mint a sebes szél, még annál is sebesebben.

Amint közeledett a föld felé, látott egy szenes-tuskót s rákiált:

— Szaladj te, szenes tuskó, előlem, mert agyonütlek!

Hanem a szenes tuskó nem ijedt meg, ott maradt a helyén. A farkas meg ráesett, s még a hetvenhetedik porczikája is izré-porrá törött.

A varjú király.

VOLT, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az üveghegyeken is túl, volt egyszer egy szegény ember. Ennek a szegény embernek nem volt egyebe, mint egy kicsi földceskéje, meg két kicsi tehene. Ezzel a két tehénnel szántotta a földjét, ez adott este, reggel tejet. Így élt a szegény ember a feleségével s a sok gyerekével.

Egyszer, amint a szegény ember szántogatott, csak odahajt nagy sebesen egy hatlovas hintó, abban a hatlovas hintóban a varjak királya s mondja:

— Hallod-e te, szegény ember, add nekem a két tehenkédet, becsületes árát adom, de még többet is, mert a katonáim három nap óta nem ettek egy befaló falást sem s mind elpusztulnak, ha húst nem szerzek nekik.

Mondja a szegény ember:

— Nem kell nekem pénz, felséges királyom, adjon majd nekem tehenéért tehenet. Nem tudok én élni tehen nélkül.

— Adok én akármit, — mondé a király — csak most add ide a teheneket a katonáimnak. Aztán, ha

megették, gyere csak a váramba. Innét északra van, Feketevár a neve, ott megtalálsz engem.

Azzal a varjú király elvágatott hatlovas hintaján. Hát jöttek a katonái, mint valami fekete felleg, éktelen károgaással, leszállottak a földre, ott a szegény ember szeme láttára diribről-darabra tépték, szaggatták a tehencskéket, még csak egy porczikájukat sem hagyták meg.

A varjak aztán elrepültek, de a szegény ember nem ment haza tehén nélkül, hanem indult a varjak után, ment abban az irányban, amerre elrepültek.

Ment, mendegélt a szegény ember, hegyeken, völgyeken át, erdőkön, mezőkön keresztül, hegyen ki, lejtőn be, erdőből ki, erdőbe be. Aztán keresztül rengeteg nagy pusztaságokon, de sem házat nem talált, sem embert nem talált. Ami kicsi kenyere volt a tarisznyában, az is elfogyott. Nem tudta már, merre facsarodjék. Étlen-szomjan majd meghalt.

Hanem amint ment a nagy pusztaságban, egyszerre mégis valami gyenge világosságot vett észre. Megy arra, oda is ért, s hát három pásztoreMBER heverész a tűz körül, s főzik egy nagy bográcsban a gulyáshúst. Köszönti a szegény ember illendőképpen, a pásztoremberek fogadják, aztán kérdi:

— Ugyan bizony, nem hallották-e kigyelmetek hirét a fekete várnak?

— De bizony hallottuk, — mondják a pásztorok, — ottan lakik a varjú király, mi is az ő cselédjei vagyunk. Meg is mondotta nekünk, hogy ha ilyen, meg ilyen szegény ember jár erre, jól megtraktáljuk s igazgassuk el a fekete vár felé. Talán bizony kend az a szegény ember?

— Én volnék a micsodás, — mondja a szegény ember.

— No, ha kend, heveredjék le mellénk. Van itt kenyér, gulyáshús, de még bor is. Egyék, igyék. Ne éhezzenek, mint otthon.

Esznek, isznak, aztán jót alusznak s reggel a pásztorok útba igazítják a szegény embert, hogy csak menjen ezen, meg ezen az úton, majd a fekete várra talál.

Ment, mendegélt a szegény ember s este felé a varjú király csikósainak a tanyájára ért. Azok is jól megtraktálták, mikor megtudták, ki s miféle ember. Harmadnap a varjú király kondásaival találkozott. Megtraktálták azok is magyarosan, paprikás szalonnával s malacz-pecsenyével. Aztán beállították a szegény embert az igaz útra, hogy csak menjen, mert már nincs messze a varjú király vára. Hanem elébb adtak neki egy baltát s megmagyarázták, hogy jól nyomja a fekete vár falához, hogy szikrázzék, mert a fekete vár pulykalábon forog s ha valamiképpen meg nem akassza a forgásában, bizony nem jut a király elé világeletében.

No még mondtak egyebet is a kondások. Azt mondták :

— Vigyázz te, szegény ember, mert a varjú király olyan jó szívvvel lát, mintha az édes testvére volnál. Ad neked akármit, amit csak a szived kíván, de, ha a világ minden kincsét kínálja is, semmi egyebet el ne fogadj, csak azt a kicsi sódarálót, amelyik a szobájában van, éppen az ágya fejénél.

Megköszöni a szegény ember a jó tanácsot, elmegy s addig meg sem áll, míg a fekete várhoz nem talál. Hát, Uram Jézus, forog a fekete vár egy pulykalábon, mint a veszedelem. Forog olyan sebesen, hogy nem látott rajta a szegény ember sem kaput, sem ablakot. Pedig volt rajta ezer is, ha nem több.

Odamegy a szegény ember, a kőfalnak nyomja a bal-

táját, hogy csakúgy szikrázott. Hát meglassodik a vár a forgásában, a kicsi balta bele akad a kapuba, felfeszíti s hopp, beugrott rajta a szegény ember. Aztán ahogy benn volt, a vár forgott tovább, mint a szél.

Megy fel a szegény ember a palotába, a varjú király már messziről jön elébe, fogadja nagy örvendezéssel, leülteti maga mellé arany lóczára. Azután asztalhoz ülteti, s ím az asztal csak megterül magától, mindenféle drága étel, ita! kerekedik az asztalra magától. A szegény ember csak ámult-bámult, nem tudta, hogy mi csoda

lehet ez. Rajtuk kívül senki sem volt a szobában, mégis volt minden jó, megenni való.

No, még ilyen élete nem volt a szegény embernek világ életében. Eltelt egy nap, eltelt kettő. A varjú király csak mindig etette, itatta, traktálta. Hanem a harmadik nap a szegény embernek nem esett jól sem étele, sem itala. Elkezdett sóhajtozni:

— Hej, Istenem, Istenem, én itt dúskálok a sok minden jóban s ki tudja, mennyit sirnak, rínak otthon az én gyermekeim! Mondja is a királynak:

— Felséges királyom, ha meg nem sérteném, haza mennék, mert tudom, hogy otthon éheznek a gyermekeim.

— Jól van, szegény ember, eredj. Csak mondd meg, mit adjak neked azért a két tehénkéért, mert igazán nagy jót tettél akkor velem.

— Nem kívánok én sokat, felséges királyom, csak adja nekem azt a sódarálót, ahol ni azt, amelyik az ágyafejénél van.

Nagyot kaczag a varjú király.

— Ugyan bizony, mit gondolsz, te szegény ember, mi hasznát vennéd te annak?

— Sok hasznát venném én ennek, felséges királyom. Sőt örölnék rajta magamnak s másnak, meg egy kicsi kukoriczát.

— Hallod-e te, szegény ember, ne bolondozz, neked adom azt a gulyámat, melyet errefelé jöttödben láttál.

— Hát én azzal mit csináljak, felséges királyom? Az sincs, ahova rekesszem s még azt hinnék a faluban, hogy valahonnét elhajtottam.

— Jól van, ha nem kell a gulya, adok neked hat szekér aranyat.

— Ó, felséges királyom, nem nekem való az a tengersok pénz. Még azt hinnék otthon, hogy megöltém valakit. Vagy talán haza sem tudnám vinni, elrabolnák tőlem az uton.

— Hiszen, ha csak ez a bajod, adok én melléd katonát.

— No, bezzeg a felséged katonái, — kaczagott a szegény ember — hisz egy tyúk is elkergeti azokat!

— Úgy-e? No majd meglátod mindjárt.

Azzal belefűjt egy sípba s mindjárt beröppent az ablakon egy varjú. Ott abban a helyben keresztül bucskázott a fején, s olyan derék, szép szál legény lett belőle, hogy csupa csuda.

— Látod, szegény ember, ilyenek az én katonáim.

Aztán csak intett a katonának, az keresztül bucskázott a fején, ismét varjú lett belőle s elrepült.

— Én mégis arra kérem felségedet, hogy adj nekem azt a sódarálót.

— Hallod-e te, szegény ember, neked adom minden jószágomat, csak a sódarálót ne kívánd.

De beszélhetett a király, ígérhetett akármit, a szegény embernek nem kellett egyéb a sódarálónál.

— Na, jól van, te szegény ember, neked adom, mert megígértem, hogy azt adok, amit kívánsz. Hát tudd meg, ha már a tiéd lesz a sódaráló, hogy sem sót, sem kukoriczát kell ezzel darálni, hanem csak gondolnod kell akármit s minden gondolatod s minden kívánságod abban a szempillantásban teljesedik. Csak azt kell neki mondanod: Derülj, édes darálókám! Amikor meg azt akarod, hogy ne járjon tovább, csak azt kell mondanod: Borulj, édes darálókám!

Elbúcsuzik a szegény ember a királytól, viszi a darálót s ahogy ment visszafelé, jól megtraktálta a kondásokat, csikósokat s a gulyásokat. Aztán elbúcsuzott tőlük, ment tovább erdőkön, mezőkön által. Ahol elfáradt s megéhezett, leült s szólt a darálónak: Derülj, édes darálókám! S mindjárt terített asztal ugrott elé, volt étel, ital bőven.

Egyszer amint ment, mendegélt egy nagy erdőben, leül egy fa alá s szólítja a darálót: Derülj, édes darálókám! S ím, abban a szempillantásban asztal terül s az asztal mellé honnét, honnét nem, egy nagy zsíros bundás ember került.

— Hát, ha bizony itt van, hadd legyen itt — gondolta magában a szegény ember — úgy is meguntam már, hogy mindig egyedül egyem s igyam — s kínálja nagy erősen:

— Egyék, igyék, földi, van itt minden elegendő.

Na, esznek, isznak, lakmároznak. Egyszer csak azt mondja a zsíros bundás ember :

— Hiszen ez a sódaráló is ér valamit, hanem sokkal többet ér az én botom. Ennek csak ezt kell mondani : Üssed, üssed botocskám ! s leüt ez a lábáról embert, állatot, nem egyet, de százat, nem százat, de ezret, még annál is többet.

Elkezdi biztatni a szegény embert, hogy cseréljenek. Mondja a szegény ember :

— Nem kell nekem az a bot, földi, nem akarok én senkit megverni.

De addig beszélt, hogy így, meg úgy, hogy a szegény embert kiforgatta a fejéből. Gondolta magában : Mégis csak jobb lesz, ha odaadom a sódarálót, mert még agyonveret a botjával s úgy is az övé lesz.

Mindjárt kezét csapnak, cserélnek. De ahogy cseréltek, a szegény ember mindjárt megbánta. Kérte szépen a zsíros bundás embert :

— Adja vissza, földi, hadd legalább egyszer tartsam jól a gyermekeimet.

De a bundás ember azt sem mondta, hogy befellegzett, elindult a sódarálóval.

— Hiszen mindjárt visszaadod, — gondolja magában a szegény ember, s szól a botnak :

— Üssed, üssed, botocskám !

De a bot sem mondatta kétszer, elkezdett táncolni a bundás ember hátán. Úgy elagyabugyálta, hogy a bundás ember jó szívvel visszaadta a sódarálót, neki hagyta a botot is, csak ne bántsa többet.

Hazamegy a szegény ember nagy örömmel.

Hiszen, csakhogy hazajött. A felesége, a gyermekei el voltak éhezve. A lábukon is alig állottak.

— Na, feleség, — mondotta a szegény ember —
többet nem éheztek.

— Hát ugyan mit hozott? — kérdi az asszony.

— Ezt a sódarálót, feleség.

— Oh, hogy az istennyila üssön a kend dolgába,
— mondta az asszony, — hát azért adta el a két tehenet?

— Lassan a testtel, — mondta a szegény ember
— várd meg előbb, hogy mit tud ez a sódaráló.

Leteszi a szegény ember a sódarálót a szoba közepére s szól neki: Derülj, derülj, darálócskám! S hát

abban a szempillantásban egy hosszú asztal kerekedik a szobában s tele az asztal étellel, itallal rogyásig. Leülnek az asztal mellé, az ember, az asszony, a gyermekek. Esznek, isznak s virágos kedvük kerekedik s nagyot rikkant a szegény ember:

— Hej, csak cigányok volnának itt, milyen nótát húzatnék én mindjárt!

Még jól ki sem mondja, tizenkét cigány potyyan a szobába, a jó Isten tudja, honnét s húzzák a nótákat, hogy zeng belé a falú. De bezzeg jöttek a népek

mindenfelől csudalátni. Aztán akik befértek, bekerekedtek a szobába. Ettek, ittak, tánczoltak azok is. De úgy megtelt a szoba, hogy egymás hátán nyüzsögtek.

— Hej, de kár, hogy nem nagyobb ez a ház! — mondja a szegény ember.

Ahogy ezt mondja, akkora gyémánt-palota kerekedik a viskó helyébe, hogy a király palotája cigányputri volt ahhoz.

Híre megy ennek a csudának az egész országban. Hallja a király is s nem volt maradása. Fölkerekedett az udvarbéli gála úri népekkel, hadd lássák a szegény ember gyémánt-palotáját.

Odamegy a király s a sok úrinép. Fogadja a szegény ember nagy örvendezéssel s csak szól a darálónak, mindjárt terült asztal s azon annyi mindenféle drága étel s ital, amennyit a király sem látott életében.

Na, esznek, isznak, vigadoznak, hát egyszer csak jön egy staféta, nagy pecsétes levelet hoz a királynak. Olvassa a király, kékül, zöldül, fehéredik. Hej, nem hiában változott meg színében, mert az volt írva a levélben, hogy jön a török császár minden népével s úgy elpusztítja az országot, hogy kő kövön nem marad s még a szopós gyermeknek sem kegyelmez. Kérdi a szegény ember:

— Ugyan, bizony, felséges királyom, ha meg nem nem sérteném, mi szomorú hír van abban a pecsétes levélben?

— Ne is kérdezz, szegény ember, úgy sem tudsz te rajtam segíteni. Jön a török császár rettentő nagy sereggel s még a szopós gyermeknek sem kegyelmez, az van ebben a levélben.

— No bizony, ha jön, — mondja a szegény ember — itt is hagyja a fogát.

— Mit beszélsz, te szegény ember?

— Én azt, felséges királyom, hogy a török császárt minden katonájával elpusztítom még ma.

— Bizony ha elpusztítod, te szegény ember, három leányom van s azt a te három legény fiadnak adom, mert, ha jól emlékszem, három fiad vagyok.

— Hát csak maradjon itt, felséges királyom — mondta a szegény ember, — egyenek s igyanak, a többit bízzák rám.

Vette a botját s egy szempillantásra ott volt a csatasíkon. Már fel is voltak állítva a katonák szépen glédába. Erről a király katonái, arról a török császár katonái.

Na, nem sokáig állottak sem glédában, sem semmiképpen. Szólott a szegény ember:

— Üssed, üssed, botocskám. Haj, elkezdett a bot táncolni! Ütötte fejbe, hátba, ahol találta a török császár katonáit. Úgy hullottak, mint a kéve, még hírmondó sem maradt belőlük. Azzal a szegény ember szépen megfordult, haza ment s jelentette a királynak, hogy most már ehetik, ihatik békén, míg a világ s még két nap, tudom, nem jön ellenség az országába.

Bezzeg a király is szavának állott s másnap mindjárt megtartották a lakodalmat. A három királykisasszony felesége lett a szegény ember három legény fiának. Ez volt csak a lakodalom! Tánczolt itt még a sánta koldús is, tánczoltam én is, menjetek oda s tánczoljatok ti is.

Itt a vége, fuss el véle!

A nyárfa meg a fenyőfa.

Elmondom nektek, hogy miért reszket, s miért zúg oly szomorúan a nyárfa.

Egyszer Jézus Krisztusnak el kellett rejtőzni az ellenségei elől. Nem volt egyéb menedéke a pusztán, csak egy nyárfa. Fölment arra s meghuzódott az ágai között.

Hanem a nyárfa ága, levele nem tudta eléggé elrejteni Jézus Krisztust s megtalálták az ellenségei. Akkor mondotta Jézus:

— No, te nyárfa, nem rejtettél el engem, ezentúl téiben, nyárban dideregj.

S azóta a nyárfa reszket télen, nyáron, s zúg olyan szomorúan, mintha valami nagy bánata volna.

Hát azt tudjátok-e, miért zöld mindig a fenyőfa?

Az is Jézussal történt, hogy egyszer az ellenségei elől a fenyőfára menekült. Fenyőfának sűrű lombja úgy eltakarta, hogy az ellenségei, kik az életére fenekedtek, nem találták meg. Mikor aztán az ellenségei eltávolodtak, leszállott a fenyőfáról s megáldotta.

— No, te fenyőfa, télen, nyáron zöldelj.

Azóta zöld a fenyőfa levele télen is, nyáron is.

A boszorkányság.

Volt egyszer egy ember s annak egy fia. Ez a fiú minden tudományt kitanult a világon, de még egyet szeretett volna megtanulni: a boszorkányságot. Mondja az apjának:

— Édes apám elmegyek, s addig meg nem nyugszom, míg a boszorkányságot meg nem tanulom.

Eleget mondta az apja, maradjon, ne menjen, fehérnépnek való a boszorkányság, nem volt a fiúnak maradása.

Hát jól van, a fiú elmegy, estére kelve egy faluba ért s ottan szállást kért egy gazdag embernél. A gazdag ember szívesen fogadja, ad neki jó vacsorát, s vacsora közben kérdi a fiútól, hogy mi járatban van. A fiú nem akarta megmondani, de a gazda addig vallatta, hogy mégis megmondta: ő bizony meg akarja tanulni a boszorkányságot, mert már mindent tud, csak ezt nem.

A gazda, egy szó nem sok, annyit sem szólt a fiúnak. Ágyat vettetett neki a másik szobában s a fiú lefeküdt.

Azt látta álmában a fiú, hogy egy nagy városban van, s ő az utcán fekszik éjnek idején egy padon. Hát egyszer jó az istrázsa, nyakon csípi, beviszi a városházára. Ottan rásütik, hogy valami rosszban jár s akasztófára itélik. Mindjárt közre is vették a katonák

s kísérték az akasztófa alá. A mint kísérték a fiút, kiszalad az utcára a király leánya s kérdi a katonákat, hogy hová viszik ezt a legényt. Mondják a katonák, hogy az akasztófa alá.

— Mindjárt elereszszétek, — mondja a királykisasszony s fölvezette a fiút a palotába.

Közmént legyen mondva, a királykisasszony, hiába erőltette az apja, senkihez sem akart menni, de ez a legény úgy megtetszett neki, hogy egyenesen fölvezette az apjához s azt mondta:

— Na, édes apám, többet nem kell hogy erőltess senkihez, mert az Isten rendelt egy nekem való legényt.

Hej, szörnyű haragra lobbant a király! Hogy ő ilyen jött-mentnek adja a leányát, mikor királyfiak vetekednek érte!

— Már én nem bánom, ha jött-ment is — mondotta a királykisasszony, nekem ezt a legényt a jó Isten rendelte s ha édes apám nem ad hozzá, máshoz sem megyek.

— Hát jól van, légy a felesége — mondotta a király.

Egyszeribe papot hívtak, nagy lakodalmat csaptak s egy esztendő-kettő el sem telt, egy szép aranyhajú fiuk született. Egyszer az apa kimegy a kicsi fiá ul a kertbe. Ottan volt egy arany almafa, az arany almafa alatt egy arany kút. Karjára vette a gyereket s aztán felnyúlt a fára, hogy almát szakítson neki Hogy, hogy nem, a gyerek lefordult a karjáról, s beleesett a kútba. Ő meg elkezdett keservesen sírni. De úgy sírt, hogy a gazda felébredett belé. Beszalad a gazda, megrázza a fiút.

— Ébredj öcsém, — miért sírsz?

Fölébred a fiú, de még ébren is bögött.

— Jaj, istenem, istenem, — a drága szép gyermekem belé esett a kútba!

— Hiszen neked nincs gyermeked, — mondja a gazda — mit beszélsz?

Csak akkor tért magához a fiú. Aztán elmondotta az álmát a gazdának.

— Látod, látod, — mondotta a gazda — ilyen a boszorkányság is, meg akarod-e tanulni?

— Nem én soha, bátyámuram — mondotta a fiú s egyszeribe felöltözött, elbúcsúzott a gazdától s hazáig meg sem állott.

Ha az a kicsi gyermek a kútba nem esett volna, az én mesém is tovább tartott volna.

Az ország angyala.

A szomorú mohácsi csata előtti napokban történt, amit most elmondok nektek.

A király ott volt még Buda várában, nagy szomórán ült a palotában. Egyszer csak nagy lárma, kiabálás, jajgatás hallszik fel a király szobájába.

Mondja a király egy inasnak:

— Eredj, menj le, s nézd meg, mi történt.

Lemegy az inas s hát ott egy szerencsétlen nyomorék jajgatva, összetett kézzel kéri az udvarbélieket, hogy vezessék a király színe elé, mert különben nagy veszedelem éri a királyt is, az országot is.

Kinevették az udvarbéli emberek a nyomorékot s nem eresztették fel a királyhoz. Akkor a nyomorék még erősebben jajgatott, kiabált s olyan keservesen sírt, hogy sírásától, jajgatásától zengett a palota.

Jelenti az inas a királynak, hogy mi történt. De a király szörnyű rossz kedvében volt, azt mondta: senkit az ő színe elé ne bocsássanak, hanem menjen le az udvarmester, mondja, hogy ő a király s kérdezze meg a nyomoréktól, hogy mit akar.

Megy az udvarmester s kérdi a nyomorékot:

— Mit akarsz? Beszélj, én vagyok a király.

— Te nem vagy a király! — jajgatott a nyomorék, — neked egy szót sem szólok. De mondd meg a

királynak, hogy nagy veszedelem éri őt is, országát is, mert engem nem hallgatott meg.

S ím, abban a szempillantásban a nyomorék anygallá változott s ragyogó fényesség között felszállott az égbe. Térdre hullottak az emberek s reszketve mondták:

— Ez az ország anygala volt, jaj nekünk!

Hát azt már tudjátok, hogy mi történt Mohácsnál. Ott egy nagy temetőt ástak a magyarnak. Abba temették el az országot is, a királyt is....

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A három vadas királyfi.

VOLT egyszer egy öreg király, s annak egy fia, meg egy leánya. Nagy beteg lesz a király, hivatja a fiát s mondja neki:

— Édes fiam, érzem, hogy meghalok, azt hagyom hát neked, hogy addig meg ne házasodjál, amíg a hugodat férjhez nem adod, de akárki kérje, annak add oda.

Meghal a király, a királyfi s a királykisasszony ketten maradnak. Eltelik egy esztendő, eltelik kettő, három, a királykisasszonynak nem akad kérője. Az igaz, hogy nem is volt erősen szép leány s a lelke sem volt valami jó. Azt mondja egyszer a királyfi:

— Hallod-e hugom, én többet nem istrázsállak mert én országot, világot akarok látni.

Kéri a leány, hogy maradjon, ne menjen még egy esztendeig, hátha addig szerencséje akad.

Várt a királyfi még egy esztendeig, nem jött senki a királykisasszonyért.

— De már többet nem várok, — mondotta a királyfi. Eleget ültem itthon, lássak már én is világot. Mondotta a királykisasszony:

— Vigy el engem is magaddal, legalább nem jársz egyedül!

A királyfi beléegyezett, az országot a miniszterekre bízta, vittek magukkal tenger kincset, aranyat, ezüstöt, s elindultak hetedhétország ellen. Mennek, mendegélnek s beérnek egy rengeteg erdőbe. Egyszerre csak nagyot sikolt a királykisasszony:

— Jaj Istenem, nézd, ott jó tizenkét zsvány! Vége az életünknek!

— Ne félj, hugom, itt a kardom, — mondja a királyfi s kirántja a kardját. Ez a kard — közmént legyen mondva — olyan kard volt, hogy ez volt ráírva: Jobbra hatot, balra ötöt vágatsz.

Megsuhintja a királyfi a kardot balfelé s hat suhintásra levágja hat zsvány fejét, suhint jobbra is ötöt s levágja még öt zsvány fejét. Csak egyetlen egy maradott életben, a zsványok vezére, egy dali szép legény. Mondta a zsványok vezére:

— Hagyd meg az életemet s ihol itt a váram az erdőben, neked adom.

Jól van, a királyfi megkegyelmezett a legénynek. Mentek hárman a várba, sorba kinyittatta a szobákat. Volt éppen hetvenhét szoba, tele voltak drága kincsekkel, minden szoba sarkában volt egy-egy kád, aranynyal, ezüsttel színig tele. Ahogy a hetvenhetedik szobába érnek, azt mondja a királyfi a legénynek:

— Az életedet meghagyom, hanem a szabadságot elveszem. Itt maradsz halálig ebben a szobában.

Nem szólt semmit a legény, beült a szobába, a királyfi rázárta az ajtót. A királykisasszony sem szólt semmit, de félrefordult, elpityeredett. Megakadt a szeme a zsványok vezérének, megsajnálta szíve gyökeréből.

Telt, mult az idő, a királyfi eljárt az erdőbe vadász-

gatni, mert hiába volt a tenger kincs, abból nem lehetett megélni. Egyszer, mikor a királyfi oda volt vadászni dörömbölni kezd a legény az ajtón.

Odaszalad a királykisasszony, kérdi tőle:

— Mit akarsz?

— Nyisd ki, édes hugom, az Isten is megáldjon.

— Nem lehet, — mondotta a királykisasszony, — félek, hogy megölsz.

-- Dehogy öllek, dehogy, — mondotta a legény — csak ereszs ki bátran.

— Nem lehet, megöl a bátyám.

— Akkor hát gyere az ablakhoz. Látod-e ott azt az eperfát, milyen szépen zöldül?

— Látom bizony, immár virágzik is, — felelte a királykisasszony.

— Hallod-e, te leány, pusztítsd el a bátyádat, s csak ketten leszünk ebben a nagy várban. Te az enyém én a tied, élünk együtt holtig boldogságban.

— Jaj, mit beszélsz, — mondotta a királykisasszony, — hogy öljem én meg a bátyámat!

— Hát jól van, ne öld meg, hanem mondd neked valamit. Feküdj le az ágyba, s mondd, mikor hazajön a bátyád, hogy nagyon beteg vagy. A váron túl van egy forrás, mondd neki, hogy hozzon onnét egy korsó vizet, mert amíg abból nem iszol, meg nem gyógyulsz. De igaz, mondd csak nekem, virágzik-e az eperfa?

Felelte a leány:

— Érett eper is van rajta.

— No, akkor mindjárt hazajő a bátyád.

Hát csakugyan jött a királyfi, s a királykisasszony ott feküdt már az ágyban, s jajgatott, nyögött, hogy a bátyjának megesett a szíve rajta.

— Mi bajod van, édes hugom?

— Jaj, meghalok édes bátyám, ha meg nem gyógyítasz. Az imént egy kicsit elszenderültem, s azt láttam álmomban, hogy a váron túl van egy forrás, s ha annak a vizéből egy cseppet ihatnám, mindjárt meggyógyulnék.

Hamar egy korsót keresett a királyfi, szaladott a forráshoz, telemeríti, de amikor el akar indulni, elejibe áll egy oroszlán, egy medve s egy farkas.

Megszólítja az oroszlán:

— Hé, ember, tudod-e, hogy ebből a vízből csak vadállatnak szabad inni?

— Én azt nem tudtam, honnét tudtam volna, — mondotta a királyfi — de, ha tudtam volna, akkor is merítek, mert a hugom halálán van s ettől meggyógyul.

A három vad összenézett, egyszerre megszeliidültek, s mondotta az oroszlán:

— Jól van, látjuk, hogy jó szíved van, nem bántunk, de sőt inkább adok neked egy sípot is, s ha valahol bajba kerülsz, csak fuvints belé: ott leszünk mind a hárman. Hanem ezt a vizet akár vigyed, akár ne ettől nem gyógyul meg a hugod.

— Mindegy, — gondolta magában a királyfi, — ha nem használ, nem is árt, én megpróbálom.

Megköszönte a vadaknak a jószágát, elbúcsúzott tőlük s ment a várba vissza. Amint ment visszafelé, kérdezte otthon a zsványok vezére:

— Virágzik-e az eperfa, hugom?

— Már érett eper is van rajta, — felelt a királykisasszony.

— No, bizony, ha van érett eper rajta, mindjárt itthon is lesz a te bátyád. Hanem te még nagyobb betegnek tetesd magadat s mondjad neki, van a vár keleti oldalán egy szikla, ennek a sziklának a barlang-

jában egy vaddisznó hét malaczával s addig meg nem gyógyulsz, míg egy malacznak a húsából nem eszel.

Már most igazán látta a királykisasszony, hogy a legény az ő bátyjának a vesztit akarja, de gonosz volt az ő lelke is, s mikor a bátyja hazajött, még keservebben jajgatott:

— Jaj, jaj, ne hozd azt a vizet, mert a szagát sem állhatom. Eredj, van a vár keleti oldalán egy szikla, ennek a sziklának a barlangjában lakik egy vaddisznó, hét malaczával, hozz el egy malacgot, mert míg annak a húsából nem eszem, addig meg nem gyógyulok.

Meg sem állott a királyfi, levett a szegről egy nyilat s vitt hét nyílvezzőt, gondolta magában: lelövi ő, ha kell, mind a hét malacgot, csak a huga meggyógyuljon.

Elmegy a barlanghoz a királyfi, hát annak éppen a szélén hevert a vaddisznó a hét malaczával, süttették magukat a jó meleg nappal. Megáll a királyfi s célba vesz egy malacgot. De mikor éppen lőni akart, megszólalt a vaddisznó:

— Ne lőjj ide, te vadászember, adok neked én jó szívvel egy malacgot, ha szükséged van rá, de ha nem lenne szükséged, ereszd el, visszatalál ide magától.

A királyfi leeresztette a nyilat. Nem lőtt a malaczra. A vaddisznó odaadott egy malacgot s még egy sípot is adott neki, hogy csak fujjon belé, ha bajba kerül. Megy a királyfi a vár felé, s amig ment, azalatt a zsványok vezére kérdezte a királykisasszonytól:

— Nézd meg, virágzik-e az eperfa?

— Érett is van rajta, — mondta a királykisasszony.

— No, akkor mindjárt is jön a bátyád. Ne is tedd magadat többet betegnek, mondd, hogy meggyógyultál, süssél neki őzczombból vacsorát, hozz fel sok bort a pinczéből, itasd le. A hetvenedik szobában egy

kicsi ládikában van egy arany karperecz, azt vedd ki, tedd ezt bátyádnak a két karjára s mondjad neki tréfásan: próbálja meg, szakítsa ketté. Ő megpróbálja, de nem tudja ketté szakítani, úgy el lesz gyengülve. Akkor te a kicsi ujjadat dugd be a kulcs lyukán, erre az ajtó kinyilik, én kijövök, s egymásé leszünk halálig.

Hazajő a királyfi a malaczczal, s hát a királykisasszonynak semmi baja. Vigan szalad fel s le a szobákban, énekel, készíti a vacsorát.

— No, hál' Istennek — mondja a királyfi — hogy

meggyógyultál, akkor ezt a malaczt el is eresztem. S mindjárt el is ereszti a malaczt, az meg nagy sebe- sen visszaszalad az anyjához.

Eközben elkészül a vacsora, asztalhoz ülnek, esznek, isznak. Biztatja a leány a bátyját: igyál bátyám, igyál, s mikor jól leitta magát, elővette a karpereczet.

— Tedd össze a két kezedet, bátyám, — mondotta a királykisasszony tréfásan.

A királyfi összeteszi a két kezét s a huga rácsatolja a karpereczet.

— No, szeretném látni, ketté tudod-e szakítani? Próbálja a királyfi, de hiába, nem volt már ereje.

A leánynak sem kellett több, szaladt a hetvenhetedik szoba ajtajához, a kis ujját bedugta az ajtó kulcslyukán, arra kinyílt az ajtó s kiszökött a zsványok vezére. Ment egyenesen a királyfi szobájába.

— No, te kutya, most ütött az utolsó órád.

A királyfi alig tudott megmozdulni. Nézte, hol a huga, nem volt a szobában. De, ha nem volt ereje, volt esze. Azt mondta a legénynek:

— Jól van, ölj meg, csak engedd meg, hogy búcsuzzam el az én kedves testvéremtől.

Kimegy a királyfi, de nem a hugához, hanem letántorgott az udvarba, ottan belefújt a sípjába s egyszeribe ott termett az oroszlán, a medve s a farkas.

Kérdi az oroszlán:

— Mit parancsolsz, édes gazdám?

Mondja a királyfi:

— Nem parancsolok semmit, csak annyit mondok, hogy van odafel a várban egy ember, aki hitvány fortélyllyal az erőmet elvette s meg akar ölni. Ne hagyjatok elveszni.

Hiszen a három vadnak sem kellett egyéb. Felszaladtak a várba s ott izré-porrá tépték, szaggatták a zsványok vezéréét. Akkor a királyfi felment a hugához s azt mondotta neki:

— Hallod-e, hugom, a zsványok vezéréével czimboráltál, megérdemelnéd, hogy megöljelek, de nem öllek meg. Maradj itt a várban egyedül, élj boldogul, velem többet egy uton nem jársz, engem többet ez életben nem látsz.

Azzal ott hagyta a hugát s indult világgá.

Mondotta az oroszlán:

— Veled megyünk mi is, királyfi, hűséges szolgálid leszünk, jóban, rosszban el nem hagyunk.

Elindultak négyen, mentek hetedhétország ellen, hegyeken, völgyeken át, erdőkön, mezőkön keresztül. Egyszer egy városba érnek s hát az a város fekete gyászba van borulva. Kérdi egy öreg asszonytól a királyfi:

— Mit gyászolnak, kit gyászolnak, öreg anyám, talán bizony meghalt a király?

— Nem halt meg, — mondja az öreg asszony — hanem van a város szélén egy feneketlen tó, abban lakik egy tizenkétfejű sárkány, ennek mindennap egy leányt kell adni, mert különben felszítja mind, ami vize van a városnak, s szomjan pusztulunk el. Ahány lány volt a városban, már mind odaadták a bestiának, ma került a sor a királykisasszonyra, ezért borult a város fekete gyászba. Hej pedig, ha valaki a királykisasszonyt megmentené, a király annak adná a lányát s fele országát, s holta után az egész országát.

Mondja a királyfi:

— Öreg anyám, van-e egy pohár vize?

— Nincs nekem, lelkem fiam, egy cseppet sem tudok adni, az éjjel mind megitta a tizenkétfejű sárkány, ami a kútakban volt, s addig nem is lesz, míg a királykisasszonyt ki nem viszik neki.

— Nem baj, — mondja a királyfi — menjen a feneketlen tóhoz, hozzon onnét egy korsóval.

— Dehogyan megyek, lelkem, hiszen megöl a sárkány.

— Csak menjen kend, s ha kérdi a sárkány, hogy kinek kell a víz, mondja, hogy a három vadas királyfiak.

Na, neki bátorodik a vén asszony, elmegy a tóra, merít egy korsó vizet, s ahogy indulni akar vele, kiugrik a sárkány s rákiált:

— Hé, megállj, vén szipirtyó, hogy mersz innét

vizet vinni? Tudod-e, hogy nem szabad, amíg a királykisasszonyt ide nem hozzák!?

Mondja a vén asszony:

— Tudom, de te is tudd meg, hogy a három vadas királyfinak viszem a vizet.

— Jaj, csak vigyed, — mondotta a sárkány — mert senkitől a világon nem félek, csak a három vadas királyfítól.

Hazaviszi a vén asszony a vizet, jót hajt belőle a királyfi, megitatja a vadakat is, azzal fölmegey a királyhoz, jelenti, hogy ő megverekszik a tizenkétfejű sárkánnyal. Egyet se sírjanak, egyet se búsuljanak a királykisasszony miatt.

Hiszen mondhatta, hogy ne sírjanak, ne búsuljanak, de bizony sírtak, búsultak. Keserves sírásuk felhatott a magas egekig. Fekete gyászba öltöztették a királykisasszonyt, úgy vitték fekete gyászhintón a tóhoz, ott a király s a királyné keserves könnyhullatások közt elbúcsuztak tőle: nem hitték, hogy többet lássák ez életben.

Visszament a király s királyné, vissza az egész város népe, csak a királykisasszony maradt ott, na meg a királyfi a három vaddal.

No, nem mondtam igazat, maradt ott még más is, csak ezt nem látta sem a királyfi, sem a királykisasszony. Egy cigány-legény. Ez fölmászott egy fűzfára s onnét várta, leste, hogy mi lesz.

Leülnek a tó partján s kérdi a királyfi a királykisasszonytól:

— Miről ismerjük meg, hogy jó a sárkány?

Mondja a királykisasszony:

— Arról, hogy háromszor egymásután felzavarodik a víz színe.

— No, akkor én egy kicsit lefekszem s pihenek, — mondja a királyfi, — de mikor a víz színe másodszer felzavarodik, költözz fel, ha el találnék aludni.

Szépen a királykisasszony ölébe fekteti a fejét s mindjárt el is alszik.

Hát egyszer csak felzavarodik a víz színe, hogy egészen megfeketedett belé, aztán megint kitisztul szépen. Egy kis idő múlva megint felzavarodik a víz színe, de a királykisasszony nem vette észre, úgy rajta felejtette a szemét a királyfin. Hanem mikor harmadszor is felzavarodott a víz színe, nagyot loccsant s abban a szempillantásban kiugrott a sárkány a tó partjára. Megrázza a királykisasszony a királyfit:

— Kelj föl, kelj föl, három vadas királyfi, itt a sárkány!

Fölugrik a királyfi, kirántja a kardját, egyet suhint s leesik a sárkánynak két feje. Hanem aztán tovább hiába erőlködött, egy fejét se tudta levágni. Gyengült az ereje, szakadt a verejték a szegény királyfiról. Felsőhajtott keservesen:

— No, szegény királykisasszony, vége az életednek, vége az enyémnek is.

Hanem akkor megszólalt az oroslán, mondta a társainak:

— Mozduljunk meg, hé, mert különben vége a gazdánknak.

Azzal nekiesnek a sárkánynak háromfelől, s izréporrá szaggatták a tizenkétfejű sárkányt. Akkor a királyfi elévette a kését, levágta a sárkány hosszú körmeit s belétette a tarisznyájába. De többre nem is volt képes, úgy el volt fáradva. Lefeküdt a tó partján s egyszeribe elaludt.

Jönnek estefelé a népek, jön az egész udvar, hadd lássák, mi történt, s hát Uram Istenem, semmi baja a királykisasszonynak, ott sétál a tó partján. Eszükbe sem jutott a királyfi, mi van vele. Felkapták a királykisasszonyt, hintóba ültették s vitték haza. A királyfi pedig aludt tovább szépen, csendesen.

Azt mondja az oroszlán a farkasnak:

— Hallod-e, farkas, mi most medve komával lefekszünk s egy kicsit alszunk, te vigyázz addig, nehogy valami baja legyen a gazdánknak, mert látod-e, egy cigány legény ül a fűzfán, annak valami rosszban jár az esze.

Elalszik az oroszlán, el a medve s egy jó félóra sem telik belé, a farkast is elnyomja az álom. Alszanak mind a hárman.

No, egyéb sem kellett a cigánynak. Leszáll a fűzfáról, levágja a királyfi fejét s a sárkány körmeiből, a mit a királyfi hagyott. Azzal elszaladt, fel a királyi palotába.

Egyszer fölébred az oroszlán s látja, hogy a gazdájának a nyaka vérzik. Fölrázza a farkast s jól eldöngeti:

— Hát te kutyának való, így vigyáztál a gazdánkra? Nézz oda, mi történt! Szaladj hamar forrasztófüért, mert különben izré-porrá szaggatlak!

Elszalad a farkas, vissza is kerül nagy hirtelenséggel, hozza a forrasztó füvet. A királyfi fejét szépen össze-forrasztják a nyakával s talpra állítják.

— Jaj, de jót aludtam, — mondja a királyfi.

— Bizony jót, — mondja az oroszlán — s alúdtál volna ítélet napjáig, ha mi itt nem vagyunk.

Elmondja, hogy mi történt.

Mindjárt gondolta a királyfi, hogy most bizonyosan a cigánynak adják a királykisasszonyt. Nem volt

maradása, bemennek a városba s kérdi az öreg asszonytól, hogy hazavitték-e a királykisasszonyt?

— Ó már lakodalmaznak is, — mondja az öreg asszony.

— Ugy-e? Hát csak lakodalmazzanak!

Azt mondja a királyfi az oroszlánnak:

— Eridj, szolgám, menj fel a palotába, mondd meg a királykisasszonynak, adjon neked is abból a lakodalmi kalácsból, talán megérdemled.

A nyakába akasztanak egy nagy kosarat az oroszlánnak, azzal megy a palotába, de az istrázsák nem akarják beereszteni a kapun.

Nagyot ordít az oroszlán, félre lódítja az istrázsákat s fölment a palotába. Ott éppen javában folyt a lakodalom, húzták a cigányok, táncoltak a legények s leányok. A cigány-legény tizenkét párnán ült, olyan nagy volt a becsülete. Hanem, mikor az oroszlánt megpillantotta, egyszeribe kiesett alóla három párna.

Eleget mondta a királykisasszony, hogy nem a cigány ölte meg a sárkányt, nem hitték neki, mert a

czigánynál volt a bizonyság. No, hanem azért a királykisasszony jól telerakta a kosarat kalácscsal, mindenféle jó pecsenyével, borral.

Visszamegy az oroszán a királyfihoz, esznek, isznak, s egy kis idő múlva a királyfi elküldi a medvét. A czigány-legény alól megint kiesett három párna s a királykisasszony a medvétől is küldött egy kosár ételt, italt.

Mikor ezt is megették, megitták, mondja a farkas: — No, most én megyek el.

Fölmegy a farkas is s a czigány-legény alól megint kiesik három párna.

Hanem mikor a farkas visszatért a sok étellel, itallal, az utczán megtámadták a kutyák, kirángatták a nyakából a kosarat s nagy szégyenkezve vissza kellett menni étel nélkül, ital nélkül.

— Nem baj, — mondotta a királyfi, — most felmegyünk mind a négyen.

S felmentek mind a négyen.

Hej, Istenem, ahogy beléptek a szobába, kiesett a czigány alól az a három párna is, ami még alatta volt. Szaladt a királykisasszony a királyfihoz, a nyakába borult s kiáltotta nagy örömmel:

— Ez mentett meg engem, édes apám!

Most már mutathatta a czigány a bizonyágát, mert a királyfi elévette a sárkány körmeit, úgy, amint levágta. No, szegény czigány, meleg lett most a hely neki. Egyszeribe lófarkára köttették s úgy hurczolták végig a városon.

Folytatták a lakodalmat, összeeskették a királyfit a királykisasszonnyal, hét nap s hét éjjel szólott a muzsika, döngött a padló a tánczról.

Lakodalom után a három vad elbúcsuzott a királyfitól, de az oroszán azt mondta:

— Elmegyünk, de meglehet, hogy még szükséged lesz reánk. Ne félj, visszajövünk a világ végiről is.

Telt, mult az idő, egyszer a királyfnak eszébe jut, hogy vajjon mit csinál az ő huga. Gondolta magában: elmegy utána. Ami elmult, elmult, s ha még él, elhozza magához, hadd éljen velük.

Elmegy a királyfi, s hát ott találja a hugát a várban, éppen abban a szobában, ahol a zsvány vezért széjjelszaggatták a vadak. Mondta a királyfi:

— Gyere velem, hugom. Ha rossz voltál irántam, szenvedtél eleget.

Hálálkodott a királykisasszony, ment a bátyjával nagy örömmel, de a zsványok vezérének a csontjából egy darabot magával vitt: egy jó hegyes csontot.

Egyszer a királyfi elmegy vadászni, s késő este jött haza. Azalatt a huga besurrant a szobájába, s azt a hegyes csontot belesúrta az ágyába.

Hazajön a királyfi, lefekszik az ágyába, s az a hegyes csont belemegy a testébe: éppen a szíve közepét súrta keresztül.

Várják reggel, nem jó a királyfi. Délre harangoznak, nem jó a királyfi; bemennek a szobájába s hát Uram, Teremtőm, meghalt a királyfi. Van nagy bánat, szomorúság, sírás, de hiába sírnak, szomorkodnak, azzal föl nem támasztják. Az öreg király egy szép kápolnát épített a palota elé s kőkoporsóban befektetik a királyfit.

Telik, mulik az idő, eltelik egy esztendő, azt mondja az oroszlán a társainak:

— Már egy esztendeje, hogy hírét sem hallottuk a gazdánknak. Menjünk, nézzük meg, hátha valami baja esett.

Elindul a három vad, mennek egyenesen az öreg asszonyhoz.

Kérdik tőle:

— Mit csinál a királyfi?

— Ó, hát azt sem tudjátok! Esztendeje, hogy eltemették, — mondja az öreg asszony.

Mennek a kápolnába, felrántják a koporsó fedelét, nézik, vizsgálják a királyfi testét s megtalálják benne a hegyes csontot.

— Szaladj, farkas, forrasztó fűért! — kiált az oroszlán.

— Van a fülemben, — mondja a farkas, — tartok ott én mindig.

S kiveszi a füléből a forrasztó fűvet. Azzal az oroszlán szépen kihúzza a csontot a királyfi testéből, a forrasztó fűvel összeforrasztják a sebet s ím, abban a pillanatban fölébred a királyfi:

— Jaj, de sokáig aludtam!

— Bizony sokáig aludtál, — mondja az oroszlán — s aludhattál volna ítélet napjáig, ha mi ide nem jövünk. Egy esztendeje már hogy alszol. De én tudom, hogy kinek köszönheted ezt: a te édes hugodnak.

Megy föl a királyfi a palotába, de lett nagy öröm, Istenem! A felesége, az öreg király s az udvar népe nem találták helyüket szertelen nagy örömükben, csak az a gonosz lelkű leány nem örült egyedül.

Mondta neki a királyfi:

— No, te leány, kedvesebb volt neked más, mint az édes testvéred, hát légy vele halálod órájáig!

S visszavitette hugát a várba, s bezáratta oda, hogy többet onnét ki ne jöhessen.

Akkor eléállott a három vad, s azt mondotta a királyfinak:

— No, te királyfi, háromszor mentettük meg az életedet, jótettünkért fizess meg nekünk.

— Ó, Istenem, — mondotta a királyfi — hát mivel

tudjak én nektek fizetni? Adok mindent, amit szemetek, szájatok kíván, maradjatok itt az udvaromban.

— Nem az kell nekünk, — mondotta az oroszlán — hanem háromszor vágd le a fejünket, s tedd mind a háromszor vissza.

— Hát azt én hogy tenném? Ne kívánjátok ezt tőlem.

— De bizony megteszed, mert különben izré-porrá szaggatunk, — mondotta az oroszlán.

Mit volt, mit nem tenni a királyfinak, mind a három vadnak levágta háromszor a fejét s vissza is tette. Im, halljátok csudát, mi történt! Abban a pillanatban a három vadból három deli szép legény lett.

Mondta a legidősebb:

— No, te királyfi, látod-e, mi sem voltunk mindig vadállatok, legények voltunk mi is, mégpedig királyfiak. Hanem egy gonosz boszorkány vadállatnak varázsolt s

arra kárhoztatott, hogy mindaddig vadak maradjunk, amíg egy királyfinak háromszor az életét meg nem mentjük. Megmentettük háromszor az életedet, királyfiak lettünk ismét.

De még csak most lett igazi dinom-dánom, hejehuja lakodalom. Hét nap s hét éjjel folyton ettek-ittak s tánczoltak. Akkor a három királyfi elbúcsuzott, mentek az ő hazájukba.

Az öreg király még életében általadta egész királyságát a királyfinak. Még ma is él, ha meg nem halt.

Országos Széchényi Könyvtár

Csabor vitéz.

Mátyás király válogatott vitézei között volt egy híres vitéz, Csabor volt a neve. Nem járt az a vitéz olyan fényes gúnyában, mint a többi, csak egyszerű feketében, hanem a mellén egy tündöklő csillag ragyogott. Ezt a csillagot Mátyás király adta Csabor vitéznek, mert egyszer megmentette az életét. Szerették Csabor vitézt az udvarbéli népek erősen, szerették mindenütt, amerre járt, különösen a szegények, mert adakozó jó szive volt. Aki tőle pénzt kért, nem kért hiába, az ingét is odaadta volna a szegénynek.

Hanem volt egy nagy ellensége a király udvarában: a főpap. Azért volt olyan nagy ellensége, mert a király Csabort jobban szerette; de nem merte mutatni a haragját, sőt inkább szembe szépet mutatott, hanem alattomban mindig mesterkedett Csabor vitéz ellen. Egyszer ős idején éppen háborúból jött hazafelé a nagy király, mellette volt Csabor vitéz is. Fáradtak voltak erősen, megpihent a sereg is, meg a király is egy folyó partján. De még le sem nyergelték a lovakat, jött egy staféta nagy lelkendezve, pecsétes levelet hozott a királynak. Olvassa a király a levelet és mondja Csabornak:

— No, fiam, Csabor, pihenj egy keveset, s jó hajnalban indulj néhány biztos embereddel az alföldi havasokon túl, Románba, az öreg Demeter püspökhöz, mert

azt írják nekem ebben a levélben, hogy oláh uraméknak nem elég az én barátságom, czimborálnak a törökkel. Eredj fiam, tudd meg, hány hét ott a világ s mond meg annak az öreg rókának, vigyázzon magára, mert az érseki palást helyett istrángot küldök neki.

Szegény Csabor vitéz még el sem búcsuzhaték feleségétől, a szép Margit asszonytól. A nagy hóban-fagyban keresztül vergődött a havasokon, aztán beszállott Jordán boérnál, a nagy király hű emberénél. Itt aztán megtudott mindent tövéről-hegyére. Elbeszélte Jordán boér, hogy az udvarból indul az ármánykodás, hogy alattomban a király főpapja csábítja rosszra Demeter püspököt.

Nem volt maradása Csabor vitéznek. Ment tovább a rettentő hidegben, járatlan úton, a havasokon keresztül, negyednapra Románba ért s egyenesen a püspökhöz szállott. Na, hiszen fogadta ez mézes-mázos szavakkal; mondott sok szépet Csabor vitéznek, hogy így, meg úgy, nincs itt semmi baj, hűséges szolgája itt a nagy királynak minden lélek. Hanem Csabor vitézt nem lehetett elbolondítani. Észrevette, hogy a boérok minden éjjel összegyűlnek a templomban Demeter püspökkel. Fogta magát, boér gúnyát kerített magának s egy éjjel belopódzott a templomba, hadd lássa, hallja, mi történik ottan. Hát, bizony ott mind arról beszélgettek, hogy s mint lehetne segedelmet szerezni a töröktől s hogy lehetne elfoglalni nagy Magyarországot. Mikor vége volt a gyülekezésnek, kijött a templomból ő is a többivel, ment a szállására, pennát fogott s megírt a királynak mindent, amit látott s hallott.

Hanem ravasz róka volt ám Demeter püspök. Vigyázott Csabor vitézre. Észrevették, hogy egy magyar vitéz levéllel indul haza Magyarországra, s amint a vitéz

beért egy erdőbe, ott körülfogták az oláhok, megölték, a levelet elvették tőle s abból megtudta Demeter püspök hogy Csabor vitéz a templomba járt.

Mikor aztán következő éjjel ismét a templomba mentek s ott összegyülekeztek, Demeter püspök bezáratta a templom ajtaját s elmondta a gyülekezetnek, hogy egy áruló van köztük.

— Halál reá! — kiáltották a boérok.

Akkor a püspök egy széket tétetett az oltár garáncsára, leült a székre, s akik a templomban voltak, azoknak sorba mind az ő színe elé kellett lépni s megesküdni, hogy nem árulók. Már mind megesküdtek, csak egy barna bundás ember állott a szentelt víz edénye mellett, neki dőlt az oszlopnak s nem mozdult.

— Hát te ki vagy, — kérdezte a püspök — hogy nem járulsz az én szíнем elé?

A barna bundás ember erre sem mozdult meg s nem is felelt semmit.

— Kötözzétek meg, — kiáltott a püspök — s hozzátok elém.

Abban a pillanatban ledobta magáról a barna bundát Csabor vitéz, jobb kezében aranyozott nyelű rézfütykös, a balkezében egy széles pallós, egyszerre emelte fel mind a kettőt s kiáltott a boéroknak:

— Jertek!

Meghökkenetek a boérok, összenéztek, de mégis szégyellették, hogy annyi ember egygyel ne merjen kezdeni. Közrevették Csabort, s vágtak feléje, ahányan hozzáfértek, ki karddal, ki lándzsával, ki buzogánnyal. Vágott Csabor vitéz is kétfelé, döngött a fütykös, suhogott a pallós. Harmincz boért vágott le egy végtében, akkor

aztán halva rogyott össze s piros vére magasra freccsent, befestette az oszlopot.

A románi templom bejáratánál az oszlop még ma is véres. Meszelik az oláh papok minden esztendőben, de az oszlop sohasem lesz fehér, ott piroslik Csabor vitéz vére.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A ló és a szamár.

Egyszer Jézus Krisztus a földön jártában-keltében át akart menni egy folyó vizen, de nem volt sem hid, sem palló, de még egy csónak sem, nem tudott általmenni. Néz erre, néz arra, hol találna segedelmet, hát ott legelész a folyó partján egy ló s egy szamár. Mondja Jézus a lónak:

— Te, ló, vigy át a vizen!

— Nem viszlek én, — felelt a ló — éhes vagyok, ennem kell.

— No, ha enned kell, egyél örökké, de sohase lakjál jól.

Aztán a szamárhoz fordult, azt kérte:

— Vigy át a vizen, te szamár!

Mondta a szamár:

— Én jó szívvel, éhes vagyok ugyan én is, de majd jóllakom azután is.

A szamár szépen átvitte Jézust a viz túlsó partjára s akkor Jézus azt mondta neki:

— No, te szamár, megáldlak, hogy még a szemétdombon is jóllakjál.

S ime, úgy lett, amint Jézus mondotta. A ló, ámbátor éjjel, nappal eszik, sohasem tud egészen jóllakni, a szamár pedig minden giz-gazzal, bógánckóróval s ha egyebütt nem talál eleséget, a szemétdombon is jóllakik.

Világszép Nádszál kisasszony.

GYSZER volt, hol nem volt,
hetedhét országon is túl,
az óperenciás tengeren
is túl, de még az üveg-

hegyeken is egy sánta araszszál túl, volt egyszer egy király, s annak két fia. Az idősebbik fiú, ahogy egy kicsit fölcseperedett s kiserkedett a bajusza, feleségül vett egy szép királykisasszonyt, de a kisebbiket hiába biztatta az édes apja; azt mondta, hogy ő addig meg nem házasodik, míg kerek e világon a legszebb királykisasszonyt meg nem találja.

— No, azt keresheted, — mondotta a bátyja, — mert a legszebb királykisasszonyt én vettem feleségül.

— Hiszen, szép a feleséged, — mondotta a királyfi, — de nem hiszem, hogy még szebb ne volna ezen a világon.

Hallja ezt a beszédet a kisebbik fiú fölnevelő dajkája, s mikor az idősebb királyfi tovább ment, azt mondta a kicsi királyfinak:

— Bizony jól mondottad, hogy van ezen a világon a bátyád feleségénél szebb királykisasszony. Csakhogy sem a bátyád, sem a felesége nem árulják el neked, mert az a világszép királykisasszony a te bátyád feleségének a húga.

— No, bizony, ha az, megyek is utána.

— Megállj csak, fiam, — mondja az öreg asszony, — nem találod azt meg az apja házában. El vagyon az rejtve egy nádszálban. Hallottad-e hírét a Fekete tengernek? Fekete tengernek a hetvenhetedik szigetjében vagyon három nádszál, a középsőben van a világszép királykisasszony, a két szélsőben a két szobalánya. De ezen a szigeten olyan nagy sötétség van, hogy a kardodat felakaszthatod rája. Aztán, ha odatalálsz is, egy vén boszorkány őrzi a három nádszálat s jobban vigyáz rájuk, mint a két szeme világára, mert csak addig ég az élete gyertyája, amíg valaki ezt a három nádszálat le nem vágja.

Hiszen a királyfinak sem kellett egyéb, felnyergelte legjobb lovát, s indult még az nap, hogy felkeresse a világszép Nádszál kisasszonyt. Ment hetedhét ország ellen, estére kelve beért egy rengeteg nagy erdőbe, rengeteg nagy erdőben betért egy kicsi házikóba. Nem lakott ott más, csak egy öreg asszony. Köszönti az asszonyt illendőképpen, fogadja az is nemkülönben s kérdi:

— Ugyan hol jársz itt fiam, ahol a madár sem jár?

— Világszép Nádszál kisasszonyt keresem, aki a Fekete tenger hetvenhetedik szigetjében egy nádszálba vagyon elrejtve. Ugyan bizony, hallotta-e a hírét?

— Sem hírét, sem nevét nem hallottam, édes fiam, de túl a hegyen, kerek erdő aljában, lakik a néném, az talán hallotta hírét. Hé, Miczi, hopp elé a sutból! — szólott a macskájának — igazítsd útba ezt a legényt.

Kiszökött a macska a sutból s a királyfi ment utána.

Mire pitymallott, megtalálta a másik öreg asszonyt is. Elémondja, hogy mi jóban jár. Hallgat, hallgat az öreg asszony, mintha erősen gondolkoznék s aztán mondja :

— Hej, fiam, nem érsz te oda soha, világon való életedben, ha olyan paripát nem szerzesz, amely sárkány tejet szopott, égő parazsat evett s tűzlángot ivott. De nini, mi van a fejedben? Ihol három arany-hajszál, ezt a

három arany-hajszálat kihúzom a fejedből, adok hozzá egy kilincs-madzagot. Mikor aztán kiérsz erre meg erre a magas hegyre, ott a madzaggal csapd meg a három arany-hajszálat s egyszeribe elébed toppan a táltos-paripa.

Kihúzza az öreg asszony a királyfi fejéből a három arany-hajszálat, oda adja a kilincs-madzagot, köszöni szépen a királyfi, s meg sem állott, míg annak a magas hegynek a tetejére nem ért. Ott megcsapja a kilincs-

madzaggal a három arany-hajszálat s im, halljatok csudát: ég, föld megzendül, száll levegőégből nagy erős vágtatással egy arany-szűrű ménes, arany-szűrű ménesből kiválik egy paripa, szakad a láng a két orralikán, s nyerít hármat egymásután, hogy megcsendült-bondult bele az egész világ, s csak elejébe toppan a királyfinak.

— Itt vagyok, kicsi gazdám!

De hallgassatok csak ide, mi lett a madzagból! Szép aranyos kantár, hogy csakúgy ragyogott, hogy csakúgy tündökölt.

— No, kicsi gazdám, hogy menjek? Úgy-e, mint a szél, vagy úgy, mint a madár, vagy még ennél is sebesebben: úgy, mint a gondolat?

Mondotta a királyfi:

— Mint a gondolat, édes lovam.

— Jól van, jól, kicsi gazdám, tudom én, mi a szived szándéka. De addig hiába megyünk a Fekete tenger hetvenhetedik szigetére, amíg meg nem jártuk a Napnak fényes pitvarát s onnét egy égő sugarat el nem hozunk.

Nekiereszkedik a táltos a levegőnek, felszáll, mint a madár, aztán nekivág, hasítja a levegőt, vágtat, mint a gondolat, s egy jó szempillantás nem telt bele, megérkeznek a Föld kapujához. Az ám, csakhogy a Föld kapujában két farkas állott istrázsát, s azt mondták, hogy addig be nem eresztik a kapun a királyfit, míg két font húst nem ad a lovából. Gondolja a királyfi, bizony nem nem adok én a lovam húsából, inkább adok a magaméból. Kivette a zsebéből csillagos bicskáját, kanyarított a czombjából két font húst, odavetette a farkasoknak.

— Most már mehetek, — mondák a farkasok.

Repült a táltos, s im, jóformán be sem húnyta a szemét a királyfi, megszólal a táltos:

— Nyisd ki a szemedet, kicsi gazdám, itt vagyunk a Napnak fényes pitvarában.

Leszáll a királyfi s hát ott a Nap pitvarában van egy arany-kád, arany-kádban tűz-fürdő: megfürdött abban; gyémánt-szegen arany-törülköző, abban megtörülközött, ezüst-polczon arany-fésű, azzal megfésülködött, s vala ottan egy talpig tükör, odaállott s nézegette magát. De Uram Teremtőm, halljátok csak, mi történt! Kijön a pitvarba egy haragos öreg ember, bizonyosan a Napnak a szolgálja, meglátja a királyfit, amint nézegeti magát a tükörben, nagy mérgesen ráfúj, kerekedik rettentő nagy szélvész, s úgy elfújja lovastól, mindenestől, hogy hetvenhétezer mértföldig sem ért földet a talpuk. Akkor meg leestek olyan sötét lyukba, hogy sem eget, sem földet nem láttak.

Hej, bűnak ereszkedik a királyfi! Azt hitte, hogy soha, míg ez a világ s még két nap, meg nem látja az áldott fényes napot, nemhogy annak egy sugarát a Fekete tenger hetvenhetedik szigetére vihesse. Csúszva, mászva tapogattak elébb-elébb, hol kigyóra, hol békára éptek, s mikor vagy hét nap s hét éjszaka eltelhetett, akkor értek egy nagy vaskapuhoz. Na, ide ugyan elcsuszhattak, mászhattak, mert itt meg egy százfejű sárkány állott istrázsát. Az ugyan által nem eresztí a kapun.

Sóhajtozott, tünődött a szegény királyfi, hogy most már mit csináljon. Tapogatott erre, tapogatott arra a kezével, hátha másfelé mehetne, s ím egyszerre valami pálcácska akad a kezébe. Az ám, nem pálcza volt ez, hanem furulya. Nagy bújában, bánatjában belefúj a furulyába, s hát az olyan szépen szólt, hogy annál az angyalok sem muzsikálhatnak szebben. S mit gondoltok, mi történt? Az történt, hogy a százfejű sárkány szépen lefeküdütt a földre, egy feje sem mozdult meg, úgy hall-

gatta a furulyaszót. De bezzeg, nekibátorodott a királyfi is s a vaskapun szépen kísétált.

Hát ahogy keresztülment a vaskapun, nyiladozni kezd a sötétség, s mit látnak szemei? Jön elébe egy szépséges szép leány, aki nem vala más, mint maga a Hajnal, a Napnak legszebb s legkedvesebb lánya. Hogy történt, mint történt, én bizony nem tudom, úgy láttam,

mint ma, elég az, hogy megtetszett Hajnalnak a királyfi, maga mellé ültette az ő szárnyas lovára, s vitte heted-hét ország ellen, emberi szem nem látta gyönyörűséges szép tartományokon keresztül. Először levitte a rézerdőbe. Ott dolgoztak a Nap favágói, vágták, döngették a fákat, rakták a szekerekre s vitték a Nap konyhájára. Innét vitte az ezüst-erdőbe. Ottan ezüst-madarak énekeltek szebbnél szebb nótákat, s az ezüst-fák háromszor egy-

más után szépen meghajoltak Hajnal előtt. Ezüst-erdőből az arany-erdőbe vitte. Csengett az is az arany-madarak énekétől s Hajnal előtt a fák háromszor egymás után szépen meghajoltak.

Ennek az arany-erdőnek a közepén volt a Hajnal kertje, ennek a kertnek a közepén a Hajnal gyémánt-palotája, s ahogy megérkezett Hajnal, összegyűltek mind a ragyogó csillagok, azután intett Hajnal, leszállott a levegőégből biboros fellegkocsi, biboros fellegkocsiban volt arany-lóca, arra ült a királyfival, s azután úgy szállottak feljebb, feljebb, feljebb, mígnem fölértek a Napnak fényes pitvarába. Ottan kiválasztott Hajnal egy sugarat, szépen belefonta a királyfi hajába, s mondotta:

— Na, királyfi, most már mehetsz, megtalálod világszép Nádszál kisasszonyt. — S im, abban a szempillantásban, honnét, honnét nem, ott terem a királyfi táltos paripája, föl pattan rá a királyfi, s vágottak hetedhétország ellen, a Fekete tenger felé. Hanem egyszer csak megszólal a táltos s mondja:

— Hallod-e, kicsi gazdám, mindjárt ott leszek a Fekete tenger hetvenhetedik szigetjén, de jól vigyázz, úgy vágj a három nádszálhoz, hogy egyszerre vágd le, mert különben vége az életednek. Azt a három nádszálat addig fel ne hasítsd, míg valami vízhez nem érünk, mert ha vizet nem tudsz adni nekik, szemed láttára szörnyet halnak mind a hárman.

Hét nap s hét éjjel vágatott a táltos, akkor értek a Fekete tenger hetvenhetedik szigetére. Na, ez a sziget csakugyan olyan sötét volt, hogy a királyfi felakaszthatta volna rá a kardját. De a királyfi levette a süvegjét, megvillant a hajába font napsugár, s lett egyszerre ragyogó világosság. Hát csakugyan ott van a sziget közepén három nádszál, s amint a királyfi oda ér, a három nád-

szál szépen meghajlik előtte, pedig szellő sem fújt. Kirántja a kardját a királyfi, megsuhintotta s egy csapásra többől levágta mind a három nádszálát. S im, a három nádszál tövéből fekete vér bugyogott ki s valami keserves jajgatás hallatszott a földből. Az a fekete vér a vén boszorkány vére volt; a keserves jajgatás az ő jajgatása. No, ez ugyan nem árt senki léleknek, bátran visszaindulhatott tőle a királyfi. Szépen az ölébe fektette a három nádszálát s mondta a lovának:

— No, most édes lovam, vigy az én hazámba; rég nem láttam apámat, anyámat.

Vágtatott a táltos hetedhét ország ellen, a királyfi meg csak nézte, nézegette a három nádszálát, szerette volna felhasítani, hadd lássa, csakugyan leány van-e bennük? Hátha csak hiába ide bolondították a Fekete tenger hetvenhetedik szigetére. Ő bizony elővette a csilagos bicskáját, felhasított egy nádszálát, s kiesett belőle egy gyönyörűséges szép leány, Világszép Nádszál kisasszony egyik szobalánya. Az volt az első szava:

— Vízet, vizet, mert mindjárt meghalok!

De csak most ijedt meg igazán a királyfi. Adott volna vizet, de nem volt sehol. Egy jó szempillantás sem telt belé, meghalt a leány, a két nádszálból pedig keserves sírás hallatszott. A szegény leányt siratták bizonyosan. Búsult a királyfi, majd felvetette a búbanat. Költögette a leányt, ébresztette, de hiába, nem ébredett az fel. Leszállott a lováról, sírt ásott a kardjával s eltemette a leányt.

Aztán mentek tovább s az ördög szállott-e belé, vagy mi, a jó Isten tudja, felhasította a másik nádszálát is. Éppen úgy járt, mint először. Nem tudott vizet adni neki s világszép Nádszál kisasszonynak meghalt a másik szobalánya is. No, de most megfogadta a királyfi, hogy

a harmadik nádszálra vigyáz, mint a szeme világára. Hogy azt addig fel nem hasítja, míg valahol forrásvízhez nem érnek. Hej, pedig úgy szerette volna látni a világszép Nádszál kisasszonyt! De amerre mentek, mindenütt szörnyű nagy pusztaság volt. Nem láttak egy csepp vizet, majd meghaltak a nagy szomjúságban. Hanem egyszerre csak leszállott a táltos a levegő-égből, éppen egy forrásvíz mellé.

— No, édes gazdám, most felhasíthatod a nádszálát. De elébb meríts vizet a süvegedbe.

Telemeríti süvegét a királyfi, aztán szépen felhasítja a nádszálát, nehogy megsértse a világszép Nádszál kisasszony gyöngé testét, s im, csak kipattan a nádszálból egy olyan szépséges szép leány, amilyent még emberi szem nem látott. Ott mindjárt egymás nyakába borultak.

— Te az enyém, én a tied, ásó, kapa s a nagy harang válaszszon el minket!

Aztán felültek mind a ketten a táltos paripára s a táltos egyet ugrott, kettőt szökött, leszállott a királyfi apjának az udvarába. Ott ült éppen a király a palota tornáczában, ott ült az idősebbik fia is s a menyé is, de bezzeg volt álmélkodás! Már rég el is siratták a királyfit, nem hitték, hogy valaha lássák. S ime, megkerült. Elhozta a legszebb királykisasszonyt kerek e világon. Örült az öreg király s mit csináljon a fia, meg a menyé, örültek azok is. Csaptak lakodalmat, hét országra szólót, húzták a cigányok, járták a legények s leányok, még ma is járják, ha ugyan bírják.

Itt a vége, fuss el véle.

A juhász báránya.

Krisztus Urunk, a földön jártában, keltében, egyszer egy nagy pusztaságon ment keresztül. Vele volt szent Péter is. Nagyon elfáradtak, éhesek is voltak s a nagy pusztaságon nem találtak sem egy fát, melynek árnyékában megpihenjenek, sem egy házat, ahová betérjenek.

— Uram, — mondja szent Péter, — nem tudok tovább menni, nem bírnak a lábaim.

— Gyere csak, Péter, — mondá Krisztus, — nézd, amott látok egy juhász-tanyát, ott majd megpihenhetünk s valami ennivalót is találunk.

Hát csakugyan ott volt nem messze egy juhásztanya, a tanya előtt egy nagy sereg juh. Odamennek, köszöntik a juhászt illendőképben, a juhász fogadja, leülteti.

Mondja Jézus:

— Te, juhász ember, szegény vándorok vagyunk, két napja nem ettünk, adj valamit Isten nevében.

Megesett a juhász szíve a szegény vándorokon, de édes Istenem, mit csináljon, csak egy darab száraz kenyere volt, meg egy báránycájája, az a rengeteg sok juh mind a gazdájáé volt, azokból nem ölhetett le.

Gondolja magában, ő bizony leöli az egyetlen báránycáját, az az egy akár van, akár nincs. Csakugyan le is

ölte, jó paprikást csinált. Krisztus Urunk s szent Péter jól neki láttak a paprikásnak, meg is ették mind egy befaló falásig, a juhásznak még csak egy csontot sem hagytak, pedig bizony az is szeretett volna enni belőle.

Mikor a vacsorának vége volt, mondta Jézus Krisztus szent Péternek, hogy szedje össze a csontokat. Péter összeszedte, Krisztus Urunk pedig a szűre ujjába tette, s mikor a juhász elaludott, odament a kasárba, ahol az a sok juh volt, a csontokat ott elszórta, s hát. Uram Teremtőm, minden csontból egy-egy juh lett s minden juhnak a farán ott volt a juhász bélyege! Azzal Krisztus szent Péterrel tovább ment, el sem bucsúztak a juhásztól.

Felébred reggel a juhász, kimegy a kasárba, hát ott annyi az idegen juh, de annyi, sokkal több, mint a gazdájáé. Nézi, nézi s szeme, szája tátva maradt az álmélgodástól, mert im, az idegen juhok farán mind az ő bélyege volt. Keresi a vándorokat, hogy kérjje meg, hogy kerültek ide ezek a juhok, talán azok tudnak róla, de a vándoroknak már hírük, poruk sem volt, ki tudja, hol jártak.

— Ezt a jó Isten rendelte, — rebegette a juhász — s felfogadta, hogy míg csak egy krajczárja lesz, segít a szegényeken.

Krisztus a csárdában.

Krisztus Urunk szent Péterrel egyszer az Alföldön vándorolt s este betértek egy útszéli csárdába. Ott megvacsoráztak, ettek, amit ettek, aztán lefeküdtek a földre.

Krisztus feküdt a fal felől, szent Péter meg kívül.

Még jóformán el sem szenderültek, huszárok jöttek a csárdába, húzatni kezdték a czigánynyal, tánczra kerekedtek s széles jókedvükben nagyokat rúgtak szent Péteren. Gondolta magában szent Péter, ez így nem jól van, majd én fekszem a fal felől. S mikor látta, hogy Jézus szép csöndesen alszik, elhúzta a fal mellől s a helyére feküdt.

A huszárok ebből nem láttak semmit, hanem mikor szent Péter éppen behúnyta a szemét, azt mondja az egyik huszár:

— Hé, fiúk, ezt az embert, amelyik kívül fekszik, elég rugdostuk, rugdossuk most a másikat.

Na hiszen, nem kellett biztatás, rugdosták a huszárok szent Pétert reggelig, Krisztus Urunk pedig aludt szépen, csöndesen...

A hét éves gyermek.

OL volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az üveghegyeken is túl, volt egyszer egy örmény. Ez az örmény elindult világgá szerencsét próbálni, s amint ment, mendegélt, ért rengeteg sűrű erdőbe, rengeteg sűrű erdőben egy akkora sziklához, hogy a teteje az eget verte. Ennek a sziklának az aljában volt egy nagy vaskapu, azon a vaskapun sok irás, de csak annyit tudott elolvasni, hogy a kaput csak egy hét éves gyermek tudja kinyitani. Ment tovább az örmény, s addig meg sem állott, a míg egy faluba nem ért. A mikor oda ért, éppen akkor jöttek ki az iskolából a fiúk. Szóba állott velök, sorba kérdezte valamennyit, hogy melyik hány éves? Az egyik mondta, hogy kilencz, a másik, hogy tíz, a harmadik hogy nyolcz. Egyszer aztán elejébe áll a legrongyosabb gyermek s azt mondja:

— Én éppen hét esztendő vagyok.

— Hát ki s mi a te apád, — kérdete az örmény.

Mondotta a fiú:

— Az én apám csizmadia.

Megörül az örmény, megy a fiúval az apja házához, fizet neki temérdek sok aranyat, ezüstöt, csak adja neki a fiát; örökbe fogadja, felneveli. De bezzeg azt nem mondta, hogy mire kell neki ez a fiú. Azt szerette volna tudni, mi van a mögött a vaskapu mögött.

Hát a csizmadia oda adta a fiát. Maradt neki még vagy tizenkettő. S ment az örmény a fiúval a rengeteg erdőbe s meg sem állott, míg a kősziklához nem ért. Mondja ott a fiúnak:

— No fiam, nézd ezt az írást, olvasd le.

A fiú csak rávetette a szemét, olvasta szépen, amint következik:

— Ez az ajtó befelé nyílik, kifelé nem, ha sokáig ülnek bent. Belül az ajtó sarkán van egy lakat, aki bemegy, vesse a nyakába.

Ahogy ezt leolvasta a fiú, abban a szempillantásban megnyílt magától a kapú. Haj Istenem, a szeme világa is majd elveszett az örménynek! Volt ott a szikla gyomrában egy ezüstház, tele volt ezüst pénzzel; beszaladott az ezüst házba, s a hogy végig szaladott rajta, ezüst házból ért az arany házba. Tele volt az is színarannyal. Arany házból ért a gyémánt házba, tele volt az is ragyogó gyémánttal. Akkor megfordult, s szaladott kifelé, mint a bolond. De eszébe jut a lakat, lekapja az ajtó sarkáról, s a lakat egyszeribe megszólal:

— Mi bajod van, édes gazdám?

Ugy megijedt, hogy még szólni sem tudott. Ledobta a lakatot a földre s abban a pillanatban kiugrott belőle háromszáz katona, kinyílt a vaskapu, s az örmény elszaladt világgá.

De bezzeg nem ijedt meg a hét éves gyermek.

Látott ő jól mindent. Felkapta a lakatot, fordított egyet a kulcsán, arra a katonák mind visszamasiroztak. A lakatot a lábbizsebébe tette s szépen haza ment az apjához.

Eleget kérdezte az apja, hogy mi történt, megszökött-e az örménytől, mit csinált: nem szólt a gyermek semmit, s a lakatot nem mutatta senkinek.

Na, telik, múlik az idő, nagy legénynyé cseperedik a fiú. Azt mondja egyszer az apjának :

— Édes apám, az Isten áldja meg, megyek a királyhoz. Feleségül veszem a lányát.

— Jaj te szerencsétlen, mondja a csizmadia, mit gondoltál? Hiszen a király mindjárt a fejedet véteti.

Sírt-rítt az édes anyja is.

— Ne menj el, édes fiam, ne búsítsd meg az életemet.

Beszélhettek neki, ment egyenesen a királyhoz.

Fölmegy a legény a palotába, köszön illendőképén, a király fogadja s kérdi:

— Hát te, fiam, mi járatban vagy?

— Én bizony, felséges királyom, időtölteni jöttem ide. Ha megtetszik a lánya, feleségül veszem.

Hej, megharagszik a király, hogy egy ilyen jöttment sehonnai így mer vele beszélni! Azt mondja neki:

— Jól van, neked adom a lányomat, de nem adom ingyen. Ha holnap reggelig hat szekér ezüstöt nem hozsz, fejedet vétetem!

Elmegy a legény, megy egyenesen a rengeteg erdőbe, a kősziklához, ott eléveszi a lakatot. Kiugrik belőle mindjárt háromszáz katona, glédába állnak, s kérdi a vezérük: — Mit parancsolsz, édes gazdám?

— Azt parancsolom, hogy menjetek be a sziklába hat szekeret rakjatok meg ezüsttel, s hozzátok utánam a királyhoz.

Ugy lett, a hogy a legény parancsolta. Reggel ott volt a hat szekér ezüst a király udvarában.

Másnap hat szekér aranyat, harmadnap hat szekér gyémántot kívánt a király. Mind oda vitette a legény. Volt annyi ezüst, arany, gyémánt a király palotájában, hogy a király akárhová lépett, ezüstre, aranyra, gyémántra lépett.

— Na, — mondja a király, — ezüstöt, aranyat, gyémántot hoztál eleget. Most azt parancsolom, hogy holnap reggelre az apád kapujától az én kapumig építs egy aranyhidat, aranyhíd mellett legyenek akkora fák, hogy az én palotámban négy órával később virradjon mint más háznál.

Eléveszi a legény a lakatot, s kiugrik belőle hat-ezer katona.

— Mi baj, édes gazdám?

Mondja, hogy mi baj.

No iszen ez nem volt baj. Megvolt reggelre az arany híd, arany híd mellett akkora fák, hogy nem látzott a király palotája tőlök, s csakugyan a király palotájában négy órával később virradott, úgy beárnyékolták a fák a palotát.

Mit volt mit nem tenni a királynak, oda adta a lányát a legénynek. Volt nagy heje-huja, dinom-dánom, lakodalom, voltak a vendégségben királyfik, herczegek, grófok, bárók, de még csóré hasú czigánygyerekek is. Volt a szegény legénynek tizenkét inasa, azt sem tudta, hogy melyiknek parancsoljon; minden zsebében egy arany óra, azt sem tudta, hogy melyiket nézze.

Hogy, hogy nem, meghallja az örmény, hogy milyen jó dolga kerekedett a csizmadia fiának. Egyszer, mikor a legény vadászni volt, elmegy a palotába, s azt hazudja az asszonynak, hogy ő házpingáló, s az úr küldötte ide. Az asszony elhitte a beszédet, beereszti az örményt, az megy egyik szobából a másikba, bekukkint minden szegletbe s meglátja a lakatot.

Hiszen csak ez kellett neki: tüstént a nyakába akasztotta. Megszólal a lakat:

— Mi bajod van, édes gazdám?

S abban a pillanatban ki is ugrik a lakatból hat-ezer katona.

— Azt parancsolom, hogy ezt a kastélyt vigyétek a Sóstenger túlsó partjára.

Hát, Uram Teremtőm, ne hagyj el, mikor a legény haza jön a vadászatból, menne be a palotába, s nincs palota. Sem palota, sem asszony, sem lakat, sem semmi.

De majd felvetette a nagy búbanat szegény fejét. Tarisznyát a hátára, puskát a vállára s indult világgá.

Azt mondta: addig meg sem áll, a míg a feleségét s a palotáját meg nem találja.

Megy, mendegél, s amint megy egy nagy pusztaságon keresztül, elszalad előtte egy róka. Kapja a puskáját, megczélozza a rókát.

Megáll a róka s mondja a legénynek:

— Ne lőjj meg engem, te bús legény, mert bizony nem bánod meg.

A legény szépen leereszti a puská kakashát, nem lövi meg a rókát, nagy barátságot kötnek s együtt mennek tovább.

Amint mennek, mendegélnek, egy farkas szalad eléjük. Lekapja a válláról a puskát a legény s mondja:

— De már ezt meglövöm.

Hanem a farkas is feléje fordult s kérte szépen:

— Ne lőjj meg, te bús legény, s bizony nem bánod meg.

Jól van, a farkast sem lőtte meg. Azzal is nagy barátságot kötött s úgy mentek tovább hárman. Hét álló esztendeig mind mentek, akkor értek a Sóstenger partjára. Ott a legény felült a farkas hátára, a róka belekapaszkodott a farkas farkába, úgy úsztak át a Sóstengeren. Mikor átértek a Sóstenger túlsó partjára, a farkas szépen elbúcsúzik a legénytől, a róka meg vele marad, szed a réten élő-haló füvet, annak a levét kifacsarja egy üvegbe, oda adja a legénynek s ő is elbúcsúzik szépen, Istennek ajánlja a legényt.

Hát Uram Teremtőm, ott volt mindjárt a Sóstenger partján az ő palotája. Bemegy a palota udvarára, meglátja a tornáczból egy belső leány, szalad be az asszonyához s jelenti, hogy itt az ura. Az asszony nagy mérgesen pofon üti a leányt.

— Mit hazudsz, hogy lehetne itt az én uram?

Kiszalad a leány nagy sírva, de szalad be vele szembe egy másik leány s az is jelenti, hogy itt az ura. Azt is jól pofon üti. Szalad a harmadik leány, az is azt jelenti. Jól pofon üti azt is. Abban a szempillantásban belép a legény.

Hej Istenem, örült is, búsult is az asszony!

— Jaj lelkem uram, édes uram, bujj el, mert mindjárt haza jön az örmény s vége az életednek.

S hát még ki sem mondta, megdöndül a palota: hetvenhét mértföldről hajított haza egy buzogányt az örmény, attól döndült meg. De bezzeg nem ijedt meg a

legény, fölkapta a buzogányt s visszahajította, úgy, hogy épen az örmény lovának a lábára esett. Hiszen az örménynek sem kellett egyéb. Vágtatott haza, mint a sebes szélvész, még annál is sebesebben s ahogy belépett a palotába, kérdezte az asszonyt:

— Ki van itt, asszony, idegen szagot érzek.

Mindjárt elejébe állott a legény:

— Én vagyok itt, öreg. Viszem a feleségemet.

— Megállj, öcsém, megállj, elébb lássuk meg, ki az erősebb.

Kardot rántanak, vagdalkoznak, egyik sem tudta legyőzni a másikat.

— No most küzdjünk karból — mondta az örmény.

— Nem bánom én akár-hogy, mondta a legény.

Küzdöttek karból s egyik sem tudta legyőzni a másikat.

Akkor azt mondta az örmény:

— No most pihenjünk egy keveset. Együnk, igyunk s azután folytassuk.

Asztalt terít az asszony, volt ott étel, ital, minden elegendő, ettek, ittak, vigan voltak.

Azt mondja egyszer a legény:

— No te örmény, a te borodat megittuk, most igyuk meg az enyémet.

Eléveszi a legény az üveget, a melyikben az élő-haló víz volt. Hajt egyet belőle az örmény, hajt utána a legény is. Le akarja nyomtatni az italt, tör egy darab pogácsát az örmény, s hát a foga úgy elázott, hogy a pogácsát sem tudja elharapni. Volt az asztalon egy

aczélpogácsa, fölveszi a legény, s úgy kettéharapta, hogy még a foga sem rándult meg belé.

Az ám, mert az örmény a halóvízből ivott, a legény meg az élővízből.

Egyszer csak az örmény elkezd álmosodni, nagyokat bólint a fejével, laposakat pislant a szemével s elalszik az asztal mellett. Aludott, mint a fekete föld.

Hiszen csak ez kellett a legénynek. Mindjárt kiakasztotta az örmény nyakából a lakatot. Kiugrott a lakatból hatezer katona s kérdezte a vezérük:

— Mit parancsolsz, édes gazdám?

— Azt parancsolom, hogy ezt a palotát asszonyostól, mindenestől vigyétek vissza a régi helyére, az örményt pedig hagyjátok itt.

Úgy lett, ahogy a legény parancsolta. Másnap reggel ott volt a régi helyén a palota, ott volt az arany híd, arany híd mellett a nagy fák, s az öreg király palotájában négy órával megint később virradott, mint egyebütt.

Kinéz az öreg király az ablakon, látja a veje palotáját, látja az aranyhidat, a fákat. Nem találta helyét szertelen nagy örömeiben. Csaptak másodszor is nagy lakodalmat. Rostával hordották a bort, mégis elég volt.

Itt a vége, fuss el véle.

A szürke.

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, az óperenciás tengeren innét, volt egyszer egy szegény ember. Ennek a szegény embernek semmi egyebe nem volt a világon, csak egy szürke lova. Azzal mindennap eljárt a száraz-malomba örölni, úgy éldegélt egyik napról a másra. Hát egy esztendeig, kettőig ment, ahogy ment a dolog, hanem egyszer a szürke megunta, hogy mindig csak egyedül járjon, mondta a gazdájának:

— Gazd'uram, szerezzon nekem társat, mert ha nem, kifogy belőlem.

— Ó, édes szürkém, — mondotta a szegény ember — szereznék én jó szívvel, de honnét s mivel, mikor egy árva garasom sincs.

— No ha nincs, — mondotta a szürke — ereszen el, majd keritek én magamnak társat.

Jól van, a szegény ember beleegyezett, a szürke elindult, ment, mendegélt, hetedhét ország ellen, addig ment, mendegélt, míg rengeteg erdőben egy róka-lyukhoz nem ért. Ottan szépen leheveredett a lyuk előtt, behunyta a szemét, mintha meg volna dögölve.

A lyukban egy öreg róka lakott három fiával. Mondja az öreg a legkisebbik fiának:

— Eredj fiam, láss egy kicsit te is a világba, hozz már te is valamit, hadd lám, mit tudsz.

Elindul a kis róka, de a lyuknál visszafordul s mondja az anyjának:

— Jaj, lelkem anyám, nem lehet kimenni, mert a hó befujta a lyukat.

— Mit beszélsz, te bolond, — mondta az öreg róka — hiszen meleg nyár van.

— Hát ha nem hiszi, nézze meg édes anyám.

— Eredj, — mondja a róka a középső fiának — nézd meg, igaza van-e az öcsédnek?

Megy a középső fiú, de mindjárt visszafordul az is.

— Bizony, igaza van, édes anyám, az öcsémnek. Akkora hó van a házunk előtt, hogy nem lehet kimenni.

Küldi az öreg róka a legidősebb fiát, nézze meg az is. De az is csak azzal jön vissza, hogy bizony nem lehet kimenni. Nyár ide, nyár oda, nagy hó esett.

— No, megnézem magam, — mondja az öreg róka.

Hát bezzeg, hogy nem hó volt a házuk előtt, hanem a szürke ló feküdt ott. No, most mit csináljanak? El kellett hogy húzzák ezt a dögöt, mert különben nem tudnak kijárni. Szólítja három fiát, belekapaszkodnak a lóba négyen, rángatják, czibálják, de nem tudták elhúzni. Hanem az öreg róka nagy nehezen még is csak kibújt a lyukból s szaladott a farkas komához.

— Hej, lelkem komám, jőjjön csak hozzám, egy döglött ló van a házam előtt, kendnek adom, vigye el.

Szalad a farkas nagy örömmel, hát csakugyan ott feküdt a ló. Próbálják húzni, nem bírják.

— Hej, hej, — mondja a farkas — hogy lehetne elhúzni, róka koma?

— Tudom én, — mondja a róka. — A kend farkát a ló farkához kötöm, úgy elhúzhatja.

— Bizony jó lesz, — mondja a farkas — mégis van esze kendnek, róka koma.

Azzal a róka jó erősen összekötötte a ló farkát a farkaséval, a farkas elkezdi húzni, de meg sem tudja mozdítani. Pedig úgy erőlködött, hogy majd belészakadt.

Hiszen a szürkének sem kellett több, ucczu, felszökött, szaladt a farkassal, hegyen, völgyön által, erdőn, mezőn keresztül, meg sem állott hazáig.

— No, gazduram, hoztam társat!

Hej, megörült a szegény ember, bunkós bottal jó fejbe vágta a farkast, lenyúzta a bőrét, eladta s az árán társat vett a szürkének.

Most már jobban ment a munka.

Ha a szürkének társa nem akadt volna, az én mesém is tovább tartott volna.

Országos Széchényi Könyvtár

Brúgó.

OL volt, hol nem volt, az óperenciás tengeren túl, még az üveghegyeken is túl, volt egyszer egy szegény ember s annak felesége, meg egy szép leánya.

A szegény ember egyszer elmegy a vásárba, hadd vegyen egy s mást, amire szükség van a háznál, na meg egy ünneplő ruhát is a leányának s fekete kendőt az anyjuknak. Megy a vásáron végig s hát látja, hogy tele van egy korcsma emberekkel, huzzák a cigányok, esznek, isznak, tánczolnak az emberek. De még az utca is tele van néppel, mind a korcsma elé csődültek. Úgy nézték, hallgatták, hogy mi van odabent. Gondolja magában a szegény ember:

— Isten neki, bemegyek én is, megiszok egy meszely bort, nekem sem árt meg.

Bemegy a szegény ember, s hát a korcsma közepén egymagában tánczolt egy nagy fekete, zsíros bundás ember s csakúgy szórja az ezüsttallérokat a

czigányoknak, de még az embereknek is. Aztán kínált boldogot, bolgogtalant:

— Egyék, igyék, bátya, legyen egyszer vasárnapja.

Ahogy bement a szegény ember, parolázott vele a nagy fekete, zsíros bundás ember, leültette, kínálta étellel, itallal. Hát a szegény ember evett, ivott. Mikor aztán ételből, italból elég volt, megköszönte illendőképen, elbúcsúzott a zsíros bundás embertől s ment ki a vásárba. Ott elkezdett alkudozni egy ünneplő ruhára s hát csak odatoppan a nagy fekete, zsíros bundás ember, kiveszi a piros bugyellárisát s a szegény ember helyett kifizeti az ünneplő ruhát.

— Ezt a leányodnak, — mondotta a zsíros bundás ember.

Aztán vett egy egész öltözet ruhát, asszonynak valót.

— Ezt vidd a feleségednek.

No, ez még nem volt elég. Volt ott czifra szűr, dolmány, rámás csizma s mi egyéb, megvette azokat is a szegény embernek. Ott mindjárt volt két szép csikó s fájim vasas szekér: kifizette azt is.

— Ez is a tied, szegény ember.

Szeme-szája elállott a szegény embernek. Hálálkodott, fogadkozott, hogy így, meg úgy megszolgálja, mert ő bizony meg nem érdemelte ezt a nagy jóságot. De el sem búcsuzhatott a zsíros bundás embertől, elvegyült az a vásáros népek közt, a szegény ember pedig elindult hazafelé.

Hajt hazafelé a szegény ember szép csendesen s hát egyszer csak elejébe toppan a zsíros bundás ember. Bezzeg megörült a szegény ember s mindjárt hívta, hogy üljön fel a szekérre.

Na, fel is ült a zsíros bundás ember, pipára

gyújtnak, aztán elkezdenek beszélgetni mindenről. Egyszer azt kérdi a zsíros bundás ember:

— Ugy-e, van neked egy szép eladóleányod?

— Hogyne volna, van bizony nekem, olyan szép, hogy nincsen párja hét puszta határban.

— Ugy-e, hogy Juliskának hívják?

— Annak hívják. Hát azt honnét tudod?

— Ne kérdezd te, hogy honnét tudom, elég az, hogy tudom. Csak menj haza békével, majd elmegyek hozzád háztűznézőbe.

Egy keresztútnál aztán leszállott a zsíros bundás ember, elbucúztak egymástól s a szegény ember hazament a sok szép ajándékkal. Eltelik egy hét, eltelik két hét, el a harmadik is s hát csakugyan jön a zsíros bundás ember, de nem bundában, hanem olyan ragyogó, fényes ruhában, hogy királyfinak is beillett volna.

Bezzeg fogadták nagy örömmel, felvetették a konyhát, ahogy lehetett, etették, itatták, traktálták s még aznap megtartották a lakodalmat. Szép volt a legény, szép a leány is: nem kellett biztatni, hogy szeressék

egymást. Vége lesz a lakodalomnak, a nagy heje-hujának s a fiatalok fölkerelkednek. Az ám! De nem szekéren mentek, hanem, mikor kiléptek az ajtón, honnét, honnét nem, elejükbe ugrott egy kecske, arra felült a zsiros bundás ember, fölkapta rá a feleségét is. Aztán hirtelen nagy forgószél kerekedett, s úgy eltűntek, mintha a föld nyelte volna el.

Hej, Istenem, lett nagy szomorúság a szegény ember házában. Im, a leányukat odaadták magának az ördögnek, mert ördög volt az, mégpedig Brugó, az vot a neve.

Jaj, sírt a szegény leány is! Majd megölte a bánat, hogy ördög kezébe került. De a kecske csak vágtatott, mint a sebes szélvész, még annál is sebesebben, szállt a magas levegő-égben, erdők, mezők, tengerek fölött. A szegény leány azt sem tudta, él-e, hal-e.

Egyszer aztán mégis leszállott a levegő-égből, éppen egy nagy rengeteg erdő közepén. Ott leültek egy fa alá s a leány csak sírdogált, hiába vigasztalta Brugó, hiába czirókálta, morókálta, hiába hízelkedett neki mézes-mázos szavakkal.

Nem messze attól a fától, ahol megpihentek, volt egy forrás. Mondta a leány:

— Engedd meg, hogy igyak abból a forrásból, mert majd meghalok szomjan.

— Csak eredj, igyál! — mondta Brugó — de meg se próbáld, hogy elszökjél, mert a föld gyomrában is megtalálalak s szörnyű halállal halsz meg.

Odamegy a leány a forráshoz, iszik belőle, s amint vissza akart indulni, egy fehér galamb röppent a forrás mellé:

— Te, jó leány, — kérte a galamb — adj egy csepp vizet ebből a forrásból.

— Jó szívvvel, — mondotta a leány. Aztán vizet merített a markával s megitatta a galambot.

— Köszönöm, te, jó leány, jótétel helyébe jót várj. — Azzal a galamb elröpült, a leány pedig visszament Brugóhoz.

Brugó felült a kecskére, ölbe kapta a leányt s vágattak tovább. Vágattak erdők, mezők, tengerek felett s egyszerre csak leszállott a kecske egy nagy fekete vár előtt, amelynek minden ablaka be volt falazva. Ott Brugó a leányt bevitte egy sötét szobába, ledobta egy priccsre s azt mondta:

— Itt maradsz ezentúl, ez a te lakásod.

Azzal kiment, ott hagyta a leányt, aztán megint visszafordult s bedobott az ajtón három kosfejet. Azt mondta:

— Ennek a három kosfejnek szemét, száját, fülét, orrát főzd meg s edd meg. A többit pedig készítsd a cselédeknek.

Haj, sírt a szegény leány, szakadott a könnye, mint a záporosó. De mit volt, mit nem tenni, fogta a három kosfejet, s keserves könnyhullatások közt elkezdte tisztogatni.

Egyszerre csak megnyílik az ablak s berepül rajta a fehér galamb.

— Hát te miért sírsz olyan keservesen, te jó leány?

— Ó, hogyne sírnék, — mondotta a leány, — mikor ördögnek a házába kerültem s csak hallgass ide, mit parancsol nekem, hogy ennek a három kosfejnek szemét, száját s fülét főzzem meg s egyem meg, a többit pedig adjam a cselédeknek.

— Azon bizon egyet se búsulj, — mondotta a galamb, — csak főzd meg úgy, ahogy az urad paran-

csolta. Aztán, mikor már megfőzted, van a konyhában egy macska, annak add oda, hogy egye meg.

A galamb elrepült, a leány pedig főzéshez látott s mikor azzal készen volt, a macskának dobott mindent s az meg is ette mind egy befaló falásig.

Jó haza Brugó, jönnek vele a cselédei is s kérdi a leányt:

— Na, megfőzted-e a három kosfejet?

— Megfőztem, — felelt a leány.

— Meg is etted?

— Meg.

— Szem, száj, fül, orr, hol vagytok? — kérdi Brugó.

— Itt vagyunk a jó meleg hasban, — feleltek azok.

Megörült ennek Brugó, egyszeribe megvilágosult a setét szoba. Lett nagy dínom-dánom, heje-huja, lakodalom s úgy kedvire járt az asszonynak, hogy az csupa csuda. Hiába volt ördög, mégsem vette észre, hogy a macska ette meg a három kosfejnek a szemét, a száját, a fülét s az orrát.

Telik, múlik az idő. Brugónak hová, hová nem, el kellett utazni s megparancsolta a cselédeknek, hogy az asszonynak minden szavát megfogadják, mert hét esztendeig lesz oda s azalatt az asszony lesz az úr a háznál.

Azzal elbucszótt a feleségitől, fölkapott a kecskére s elvágatott, mint a sebes szélvész.

Egyedül maradt az asszony a nagy palotában. Bú volt éjjele, bú volt nappala. Csak kesergett mindig, hogy hírét sem hallja apjának, anyjának. Itt kell hogy elpusztuljon az ördög házában.

Amint egyszer sirdogálna, berepül hozzá a fehér galamb s kérdi:

— Hát te mért sírsz megint, te jó leány?

— Ó, hogyne sírnék, mikor az ördögnek a házába kerültem s nem is lesz innét soha szabadulásom.

— Egyet se búsulj, — mondotta a galamb — hallgass csak reám. Csináltass a cselédekkel egy olyan bárkát, melyen sem ajtó, sem ablak. Hordass bele hét esztendőre való eleséget. Akkor aztán eresztesd a sík tengerre, menj be a bárkába egy titkos ajtón, vidd magaddal a várkapu kulcsát is, a többit bízd a jó Istenre.

A galamb szépen elrepült, a leány pedig mindjárt megparancsolta a cselédeknek, hogy csináljanak ilyen meg ilyen bárkát. Hát a cselédek meg is csinálták, hordottak bele hét esztendőre való eleséget, beletaszították a tengerbe, a leány pedig egy titkos ajtón szépen bebújt a a bárkába s azzal Istennek ajánlotta lelkét.

Telik, múlik az idő. Eltelik egy esztendő, eltelik kettő s hát a harmadik esztendőben hazakerül Brugó, pedig mikor elment volt, azt mondta, hogy hét esztendeig ne is várják. Keresi a feleségét, végig jár a szobákon: volt feleség, nincs feleség. Kérdi a cselédek, de azok nem mertek szólni semmit.

Hopp! Fölpattan Brugó a kecskére, benyargalta az egész világot, megkérdezett boldogot, boldogtalant, nem láttak-e ilyen meg ilyen leányt. Nem látta senki. Akkor neki a tengernek, benyargalta azt is, de ott sem találta meg.

Hazament nagy búsán Brugó, ette a méreg s a boszúság, hogy egyszer talált egy igazi jó feleséget, aki megfőzte a kosfejeket s meg is ette a megenni valót s most abból is kifogyott.

Ezalatt a bárka úszott szép csendesen s mikor majd négy esztendeje úszott, meglátták a halászok, kihuzták a tenger partjára, megtalálták benne a leányt, vitték egye-

nesen a királyfihoz. A királyfinak erősen megtetszett a leány, ott tartotta magánál. De hogy szavamat össze ne keverjem, ez a királyfi olyan kényes volt az ételben, hogy csak az édes anyja főztjéből evett. Fogadhatott a királyné akármilyen híres szakácsokat, nem evett a főztjükből.

Egyszer, mikor a királyfi vadászni volt, a leányhoz repül a fehér galamb s azt tanácsolja neki, hogy menjen ki a konyhára, segítsen főzni a királynénak.

A leány megfogadta a tanácsot, kiment a konyhára, ott sürgölődött-forgolódott, főzte a levest, gyúrta a tésztát. Jön az öreg királyné, nézi, nézi a leányt, megtetszett neki a kezefogása s kérdi tőle:

— Hát te, ki s mi vagy, édes leányom?

— Én bizony egy szegény ember leánya vagyok, felséges királyné.

— Hát hogy s mint kerültél te ide?

Elmondja a leány nagy búsan a történetét, hallgatja az öreg királyné s azt mondja:

— No, lám, lám, de jó volna, ha a fiam feleségül venne téged.

Megfőzi a leány az ebédet, aztán visszamegy a szobájába, ahol a királyfi tartotta. Jön haza a királyfi, asztalhoz ül s elkezd áradozni, hogy ő soha még ilyen jó ebédet nem evett.

— Pedig ezt nem én főztem, fiam, — mondja a királyné.

— Hát ki?

— Az a leány, akit a szobádban tartasz elzárva. Szalad a királyfi az ajtóhoz, szól a leánynak:

— Nyisd ki, te szép leány, az ajtót!

— Bizony nem nyitom én, — felelte a leány.

Hiába istenkedett a királyfi, a leány nem eresz-

tette be. Másnap megint vadászni ment a királyfi, de föltette magában, hogy hamarabb visszafordul, akkor majd a konyhában találja a leányt. Ugy is lett, ahogy a királyfi gondolta. Ahogy hazajött a vadászatról, ment egyenest a konyhába s hát ott süt, főz a leány. Hirtelen betoppan a királyfi, megfogja a leány kezét s mondja lelkes szóval:

— Te az enyim, én a tied, ásó, kapa s a nagy harang válasszon el minket!

Hát éppen abban a szempillantásban kinyílik az ablak, beröppen a fehér galamb s mondja a leánynak:

— Hamar, hamar, bújj el a bárkába, mert jó Brugó!

Hej, Istenem, szalad a leány, elbújik a bárkába, hanem a királyfi is elészólítja a legényeit, hamar megolvasztat 300 mázsa szurkot s a kapu elé önteti. Jön Brugó sebes vágatással, neki vágat egyenesen a kapúnak, bele a forró szurokba s porrá égett kecskéstől, mindenestől.

Akkor a fehér galamb rászállott a bárkára s mondta a leánynak:

— Na, most kijöhetsz, elpusztult Brugó, nem kell félned tőle. Lehetsz azé, akihez szived hajlandósággal vagy. Még csak azt a tanácsot adom, hogy a Brugó várának a kulcsát dobd a tengerbe, tenger vize majd kiveti a kulcsot, a Brugó cselédei megtalálják s elhozzák neked. Te meg add által a királyfinak, ő lesz ezen túl Brugó várának a gazdája.

A fehér galamb aztán elrepült s még aznap meg volt a lakodalom. Hét nap s hét éjjel szólt a muzsika, akkor aztán a szegény leányból lett királyné kísértált az urával a tenger partjára, a kulcsot beledobta a tengerbe s hét óra sem telt belé, jöttek a Brugó cselédei nagy

örvendéssel. Tudták már ebből, hogy Brugó elpusztult. Eleget sanyargatta őket Brugó, bezzeg örültek, hogy más gazdájuk akadt.

Egy hét múlva, kettő múlva felkerekedett a fiatal pár, elmentek Brugó várába, s ím, amikor beléptek, megvilágosodott egyszerre, ragyogott, tündökölt minden szege-köve. Aztán ismét felkerekedtek s ide hozták a királyné apját, anyját, minden nemzetségét. Azt sem tudták ezentúl, hogyan élnek, olyan vígan éltek.

Itt a vége, fuss el véle.

Isten.

Egyszer, mikor Jézus szent Péterrel a földön utazott, azt mondja Péter:

— Hej, be szeretnék Isten lenni, majd másként kormányoznám én ezt a világot!

Mondotta Jézus szelíden:

— Bolondot beszélsz, Péter, bizd csak az Istenre a világot, egyedül Ő tudja azt elkormányozni.

— De így, de úgy, — mondja Péter, majd megmutatnám én, csak egy napig lehetnék Isten.

— Hát jól van, — mondotta Jézus — teljék kedved, légy egy napig Isten.

Még jóformán ki sem mondotta ezt Jézus, aranyos karosszék szállott le az égből.

— Ülj bele, Péter, s kormányozd a világot.

Beleül Péter az aranyos székbe s hát abban a pillanatban jön egy szegény asszony, hajtja a borjas tehenét a legelőre. A tehen a borjával el kezdett legelezni, a szegény asszony pedig megfordult s ment hazafelé. Rászól Péter az asszonyra:

— Hé, asszony, hát te nem maradsz itt? Ki őrzi a tehenedet?

— Majd őrzi a jó Isten, — felelt az asszony — van otthon elég gyermekem, akit őrizzek.

Azzal, az asszony elmegey, a tehén a borjával ott marad a legelőn.

Mondja Jézus:

— Péter, te vagy az Isten, te néked kell őrizned a tehenet s a borját, — s ahogy Jézus ezt mondta, egy karikásos tor csavarodott szent Péter nyaka körül.

Rekkenő meleg nap volt, csipték a legyek a borjat, egyszerre csak, ucczu neki, fölcsapja a farkát, szalad árkon, bokron keresztül s utána a tehén, de szent Péter is kiugrik az aranyos székből, szalad a tehén után, nagyot rittyent a karikás ostorával s kiabál:

— Hó, hahó, megállj, hó!

De bizony sem a tehén, sem a borjú meg nem állott. Curgott a verejték szent Péterről s jó este lett, mire visszaterelte a tehenet a borjával.

— Látod, látod, Péter, — mondotta Jézus, — az egész világot akartad kormányozni s még egy tehenet sem tudtál megőrizni....

*

Telt, múlt az idő. Szent Péter, úgy látszik, elfelejtette ezt az esetet s megint mondja Jézus Krisztusnak:

— Haj, de szeretnék Isten lenni!

— Ugyan, miért, Péter?

— S te még kérde az, Uram! Segítenék az özvegyeken, az árvákon, a jókat megjutalmaznám, a gonoszokat megbüntetném. Hiszen, ha Isten lennék, megmutatnám, hogy nem lenne több rossz ember a világon.

Jézus nem szólt semmit, hadd beszéljen Péter. Amint tovább mennek, Jézus egy fának az ágán méhrajt pillant meg.

— Eredj, Péter, — mondja Jézus — koppintsd meg azt az ágat, üsd a rajt a kalapodba, hátha hasznát vesszük.

Odamegy Péter a fához, megkoppintja az ágat, de a rajnak csak egy része esett a kalapjába, a más része a kezefejére hullott. A méhek egy ideig szépen megmaradtak a Péter kezefején is, de egyszerre csak egyik megszúrja a fullánkjával, Péter nagy mérgesen ledobja a kalapját s a többi méhet is lerázza a kezefejéről.

Kérdi Jézus:

— Mi lelt, Péter?

— Jaj, egy gonosz méh megszúrta a kezemet, úgy fáj, — mondotta Péter.

— Hát azért nem kellett volna ledobni az egészet, büntesd meg azt, amelyik megszúrt.

— Hiszen ha én tudnám, melyik szúrt meg, — mondta Péter nagy haraggal.

— Látod, Péter, látod, — mondotta Jézus — még sem lenne jó, ha te Isten volnál: az emberekkel éppen úgy cselekednél, mint ezekkel a méhekkel. Ha egy megbántana, bosszút állnál a többen is. Csak bízd Istenre a világot, Péter.

Mondotta Péter szelíden, meghunnyászkodva:

— Igazad van, Uram, többet nem kívánom, hogy Isten legyek.

A zsoltáréneklő madár.

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhétországon is túl, még az üveghegyeken is túl, volt egy istenfélő kegyes király. Ez a király olyan szép templomot építtetett, hogy csudájára jártak a világ minden tájékáról. Kívül-belől ki volt rakva a fala arannyal, gyémánttal, mindenféle drágakövekkel s tele pingálva szebbnél szebb képekkel. Hanem mikor felépült ez a szép templom, mégsem volt megelégedve a király. Csak egyszer ment belé s azt mondta, többet nem is jó el a templomba, amíg valaki el nem hozza a zsoltáréneklő madarat.

Hiszen elhozták volna, de azt sem tudta senki lélek, hogy hol s merre van az a zsoltáréneklő madár. Szomorú volt a király, nem volt sem éjjele, sem nappala. Hiába vigasztalták, nem tudták felvidítani.

Volt a királynak három szép dali fia s ezek meggyeztek, hogy nem hagyják többet búsulni az apjukat, elmennek hárman három felé s addig vissza sem jönnek, amíg közülök valamelyik a zsoltárt éneklő madarat meg nem találja. Mondják az apjuknak, mit akarnak.

— Jól van, fiaim, menjeteK, az Isten segítjen.

Feltarisznyálta mind a hármat arannyal, ezüsttel. Adott a háromnak három aranyszőrű paripát, a legsebbeKeket az aranyszőrű ménesből s azzal a királyfik útnak eredtek.

Elindult a három királyfi, mentek hetedhétország ellen s egyszer csak az ut három felé szakadt egy kút mellett. A kút előtt egy lapos kő volt s a legkisebb királyfi azt mondja a bátyjainak :

— No, itt váljunk el egymástól, hanem a gyűrűnket tegyük ez alá a lapos kő alá, s ha ide visszatér valamelyik közülünk, nézze meg a gyűrűket. Amelyiké megrozsdásodott, az bizonyosan nagy bajba került, a másik induljon utána.

A királyfik ebbe belégyeztek. Mind a hárman lehúzták a gyűrűt, (bele volt vágva a nevük is), szépen a lapos kő alá teszik, aztán elbúcsúznak egymástól. A legkisebb királyfi ment kelet felé, a két idősebb nyugat felé. Ezek nem is váltak el egymástól, csak hagyták, hogy jó messze eltávolodjék az öccsük, együtt maradtak s együtt mentek a zsoltáréneklő madár után.

Táltos volt a kicsi királyfi lova, ezt a királyfi nem is tudta, mikor hazulról elindult. Csak azt várta, hogy a két idősebb királyfi elváljon tőlük, neki rugaszkodott a levegőégnek, egyet ugrott, kettőt szökött s országokon, tengereken túl volt. Aztán egyszerre csak leszállott egy nagy hegynek az aljába, egy kicsi háznak az ajtaja előtt. Bemegy oda a királyfi s hát egy olyan öreg asszony ül a kemence előtt, hogy az orra a térgyét verte. Köszön illendőképpen :

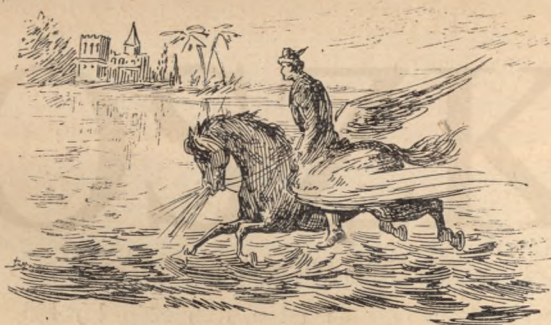
— Adjon Isten jó estét, öreg anyám!

— Szerencséd, hogy öreg anyádnak szólítottál, mert különben bekaptalak volna. Ugyan hol jársz itt, ahol a madár se jár?

Elémondja a királyfi, hogy miben jár. Azt mondja az öreg asszony :

— Hej édes fiam, én kilencszáz esztendő vagyok, s mindig akartam megszerezni a zsoltáréneklő madarat,

de hiába próbáltam. Hát jól van, próbálj szerencsét. A lovat hagyd itt, adok helyette mást, különbet, mert a tieddel oda nem jutsz el, ahol a zsoldár éneklő madár van. Három kút mellett mégy el, egy réz, egy ezüst, s egy arany kút mellett, de azt megmondom neked, hogy akármilyen szomjas légy, se te, se lovad ne igyatok belőlük. Aztán a Veres tengeren visz át a lovad. Annak a partján, magas hegy tetején van egy vár, abban lakik a tizenkétféjü sárkány, az őrzi a zsoldáréneklő madarat. Vedd el tőle, ha tudod, az Isten segítjen.

Utnak ered másnap a királyfi az öreg asszony táltos paripáján. Repült az, mint a sebes szélvész, de még annál is sebesebben, s egyszerre csak letoppantott a földre, megállott a réz kút előtt s mondotta:

— Jaj, de ihatnám!

— Nem szabad innunk, édes lovam, sem neked, sem nekem, — mondotta a királyfi.

— Nem-e? Dehogyanem. Te csak hallgass reám, édes gazdám s ne az öreg asszonyra. Csak igyál te is, ha megszomjúhoztál, s itass meg engem is.

Hát mit csináljon a királyfi, hallgatott a lova sza-

vára. Merített a réz vederrel, megitatta a lovát. Ivott ő is s ím abban a szempillantásban kiszökik a kútból egy réz hajú leány, megöleli, megcsókolja a királyfit s mondja lelkes szóval:

— Áldjon meg az Isten, hogy megszabadítál. Érted voltam rabságban tizenkét esztendeig. Nesze, adok neked egy réz-almát s egy réz-vesszőt. Ha rossz ember támad meg, ezzel a vesszővel megvédheted magadat. Ezt az almát pedig tartsd meg emlékezetül.

Többet nem szólt a leány, eltűnt a királyfi szeme elől. Fölpattan a királyfi a táltosra, neki vág az a levegőégnek, repül országok, tengerek, erdők felett s egyszerre csak letoppan az ezüst-kút mellett.

— Jaj de ihatnám, — mondja a ló.

— Hát, ha ihatnál, csak igyál, édes lovam. Én többet nem mondom, hogy ne — s mindjárt vizet merített az ezüst-vederrel. Megitatta a lovát s jót húzott maga is.

Hát abban a pillanatban nyakába szökik egy ezüst-hajú leány, öleli, csókolja, mondja lelkes szóval:

— Áldjon meg az Isten, dali szép királyfi, érted voltam rabságban tizenkét esztendeig. Köszönöm, hogy megszabadítottál. Nesze, adok neked egy ezüst almát s egy ezüst-vesszőt. Ha rossz ember támad rád, az ezüst-vesszővel megvédheted magad, az almát tedd el emlékezetül.

Nem is szólhatott a királyfi, az ezüst-hajú leány eltűnt a szeme elől. Na, felül a táltosra, repülnek tovább mint a madár s egyszerre csak letoppan a táltos az arany-kút előtt.

— Igyunk ebből is, édes gazdám!

— Nem bánom, igyunk, édes lovam.

Vizet híz az arany-vederrel, megitatja a lovát, iszik

maga is s ím, a nyakába szökik egy arany-hajú leány, öleli csókolja s mondja ez is lelkes szóval:

— Áldjon meg az Isten, hogy megszabadítál. Tizenkét esztendeje, hogy rabságban vagyok, szomorú rabságban. Nesze, adok neked egy arany-almát s egy aranyvesszőt. Ha megtámadnának, védjed magadat az aranyvesszővel. Az arany-almát tartsd meg emlékezetül s talán az Isten még hozzám vezérel valaha.

Többet nem [szólt a leány, eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. Felül a királyfi a táltos lovára, egyet ugrott, kettőt szökött a táltos s éppen a Vöröstenger fölé ért. Ott ült a tizenkétfejű sárkány a vár tornáczában, látta, hogy arra tart a királyfi s okádta a tüzet mind a tizenkét torkából s ott mindjárt porrá ég a királyfi, de a táltos hirtelen lemerült a Vöröstengerbe s tűz nem fogta a királyfi testét. Aztán fölvágtat egyenest a sárkány várába, ott mindjárt összemennek, viaskodnak, egyet suhint a királyfi a réz-vesszővel, s négy feje esik le a tizenkétfejű sárkánynak. Akkor veszi az ezüst-vesszőt, suhint azzal is egyet s a sárkánynak megint lehull négy feje. Kapja az arany-vesszőt, de történetesen nem a jobb, hanem a bal kezébe. Suhint vele s a sárkánynak csak két feje esik le, maradott még kettő. Könyörgött a sárkány:

— Kegyelmezz az életemnek, királyfi, s mindeneimet neked adom.

— Nem kell nekem egyebed, csak add ide a zsol-taréneklő madarat.

— Hej, csak azt ne vidd el, — mondotta a sárkány — legalább volna vigasztalóm nagy szomorúságomban.

De hiába, kedvesebb volt az élete, fölvezette a királyfit a szobába, leakasztotta a szegről a gyémánt

kaliczkát, abban volt a zsoltáréneklő madár, od'adta a királyfinak. De olyan szépen énekelt ez a madár, hogy a királyfi szive megreszketett s a könye kicsordult belé.

— Na, — mondja a királyfi, — most már igazán nem csudálom, hogy az édes apám olyan erősen szomorkodik ezért a madárért.

Elbúcsúzott a sárkánytól, föl pattant a lovára, s nyargaltak visszafelé. A sárkány tűzlángot eresztett utána a két torkából, de már ennek nem volt ereje, csak egy kicsit meglegyintette a királyfi arcját a melegség, föl sem vette, vágatott tovább, mint a gondolat s meg sem is állottak, míg a kilenczszáz esztendő s öreg asszonyhoz nem értek.

— No, édes fiam, visszajöhettél-e?

— Vissza, öreg anyám, s elhoztam a zsoltáréneklő madarat is.

A madár egyszeribe elkezdett énekelni s az öreg asszonynak a lélekzete is elállott a nagy gyönyörűségtől. Mondta a királyfi:

— Na, öreg anyám, köszönöm a hozzám való nagy jószágát, mivel tudjam megszolgálni?

— Ne szolgálj nekem, fiam, semmivel, elég nekem, hogy hallottam a zsoltáréneklő madár énekét. Inkább én adok neked egy kicsi útravalót, mert szükséged lehet rá, amíg hazakerülsz. Nesze, fiam, egy tarisznya arany, vigyázz reá, mert még nagy hasznát veszed te ennek.

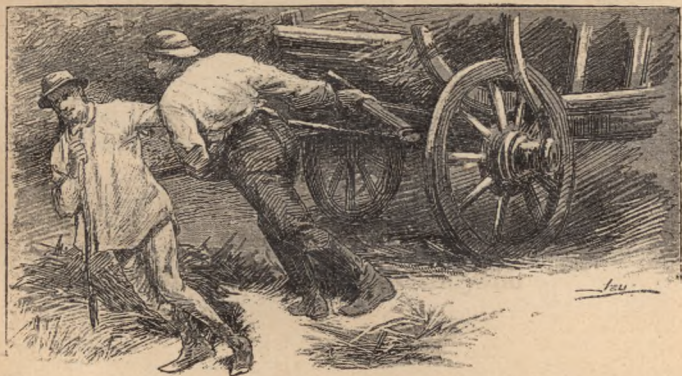
Megköszöni a királyfi illendőképpen ezt a nagy jószágot, föl akasztja a tarisznya aranyát a nyereg kápájába, de most már a maga lovára ült, az öreg asszonyét ott hagyta. Azzal elindultak hazafelé, vágatott a lova, mint a sebes szélvész s meg sem állott, míg ahhoz a kúthoz nem ért, ahol a királyfi a testvéreitől elvált. Fel-

fordítja a lapos követ s hát az ő gyűrűje olyan tiszta, úgy ragyog, mint amikor odatette, de a két bátyjéé olyan rozsdás volt, hogy a rozsdától alig látszott.

Megszomorodott a királyfi, nagyot sóhajtott:

— Istenem, Istenem, ezek nagy bajba kerülhettek, de addig meg nem nyugszom, míg élve, vagy halva meg nem találom.

Elindul a királyfi arrafelé, amerre a bátyjai indultak volt, megy hetedhétország ellen, erdőkön, mezőkön keresztül s egyszer, amint az országuton mendegélne,

látja, hogy két ember húz egy szekeret, egy harmadik ember meg erősen biztatja az ostorral. Jól megnézi a szekérbe fogott embereket, hát azok az ő testvérei.

— Uram, Jézus! — mondja a királyfi — hát ti hogy kerültetek ilyen nehéz szolgaságba?

A királyfik elmondják, hogy ennek az országnak a királya elfogatta s azóta úgy bánik velük, mint éppen az oktalán állattal, szekérbe fogatja őket.

Ment a királyfi egyenesen a királyhoz. Ott elémondja, hogy a bátyjaiért jött, ki akarja váltani.

— Jól van, — mondja a király — kiadom szivesen, csak fizess értük egy tarisznya aranyat.

Hej, csak most látta a királyfi, milyen jó volt, hogy az öreg asszony egy tarisznya aranyat adott neki. Ott mindjárt kiönti az aranyat, de abban a szempillantásban bejön a királykisasszony, nagyot sikolt, a királyfi nyakába szökik s mondja:

— Ez a királyfi szabadított meg engem, édes apám!

— Na, — mondja a király — ha ez szabadított meg, édes leányom, akkor a bátyjait én is szabadon bocsátom. Vedd vissza a pénzedet, fiam, nem kell, hanem a leányomat, ha tetszik, neked adom.

Mondja a királyfi:

— Köszönöm nagy jóságát, felséges királyom, de nekem elébb haza kell menni az édes apámhoz. Aztán visszajövök s megtartjuk a lakodalmat.

Elbúcsuzik a királyfi a királytól, el a mátkájától, megigéri, hogy visszatér három hét múlva, ha az Isten is úgy akarja s azzal elindult hazafelé. Mentek vele a bátyjai is. Adott alájuk a király két szép paripát, nem kellett, hogy menjenek gyalogszerrel. Utközben a királyfi elbeszélte a bátyjainak, hogy s mint szerezte meg a zsol-táréneklő madarat. De bezzeg elfogta az irigység őket, szégyelték, hogy az öcscsük viszi haza a madarat, ők nem tudtak semmire sem menni, de sőt inkább szolgáltságba kerültek. Azt mondja egyszer az idősebb királyfi az öccsének:

— Add ide öcsém azt a madarat, eleget vitted már te, hadd vigyem én is egy keveset.

A királyfi nem gondolt semmi rosszat, odaadta a madarat.

Mondja a középső királyfi is:

— Ejnye, öcsém, add ide már azt a tarisznyát, hadd vigyem én is, nehéz lehet neked.

Jól van, od'adja a királyfi azt is. Tovább mennek, aztán egy helyen letelepednek. Volt a tarisznyában étel is, ital is, amit a királykisasszony rakott belé. Elkezdnek falatozni az idősebb királyfik, de a kisebbnek egy falást sem adtak, pedig olyan éhes volt, hogy zöldet, vöröset látott. Kérte a bátyjait:

— Adjatok nekem is valamit.

Mondták a bátyjai:

— Adunk, ha megengeded, hogy mind a két szemedet kiszúrjuk.

— Hát szúrjátok ki, ha rávisz a lelketek — mondá a királyfi, — csak adjatok ennem.

S a gonosz lelkű legények csakugyan kiszúrták az öccsük szemét, úgy vetettek neki egy falás kenyeret. Második alkalommal a két karját vágták le, s azután dugtak a szájába egy falás kenyeret. Hanem gondolták magukban, így mégsem vihetik haza az öccsüket s amint éppen egy tó mellett haladtak, megfogták, bele vetették a tóba s azzal tovább vágtattak.

Hiszen ha tudták volna, miféle tóba dobják, bizony nem dobták volna bele, mert annak a tónak csuda vize volt. Amint beléesett a királyfi, kinőtt mind a két karja, aztán kimászott a tó partjára, ottan égi harmat hullott a szemére s egyszeribe megjött a szemevilága.

Már most mit csináljon, hazamenjen-e, vagy visszatérjen a mátkájához. Sem ide nem ment, sem oda nem ment. Amint mendegélt a réten, találkozott egy disznópásztorral, beállott melléje inasnak.

Ezalatt a bátyjai hazaértek s nagy kevélyen átadták az apjuknak a zsoltáréneklő madarat. Vitték a madarat a templomba mindjárt, de hiába vitték, olyan

volt, mint a néma, meg nem szólalt. Összehívátja a király az ország bölcseit, s kérdi tőlük, vajjon miért nem szól ez a zsoltáréneklő madár. Azt mondja a legöregebb bölcs:

— Azért nem szól, felséges királyom, mert aki elhozta a helyéről, nincsen itt.

Hivatja a király a fiait.

— Ki hozta ezt a madarat?

— Mi hoztuk, édes apám, hát ki hozta volna. Hiszen már mondtuk, hogy szegény öcsénk meghalt az úton.

— Már én csak azt mondom, — ismételte az öreg bölcs ember — hogy azért nem szól a madár, mert nincs itt, aki a helyéről elhozta.

Megharagszik a király s haragjában tömlöczbe vetteti a bölcset. De hiába haragudott, hiába bosszankodott, mégsem szólalt meg a madár.

A közben a kicsi királyfi egyet gondolt s ott hagyta a disznópásztorságot. Eljött haza, az apja udvarába s beszegődött a kukta mellé inasnak. Egyszer egy vasárnap elkéredzik a kuktától a templomba s hát — hallgassatok ide! — amint a templomba belép, megszólal a madár s énekel olyan szépen, hogy minden embernek kicsordult a könny a szeméből a nagy gyönyörűségtől.

Hivatja a király a bölcseket s kérdi:

— Ugyan mondjátok meg, miért szólalt meg a madár?

Azt mondja egy bölcs:

— Azért, felséges királyom, mert aki elhozta a madarat, ott volt a templomban.

— Ej, hogy tudsz olyat mondani, mikor a fiaim nem is voltak a templomban, — kiáltott a király s nagy haragjában tömlöczbe vettette a második bölcset is.

Na, elkövetkezik a harmadik vasárnap s a király megparancsolja, hogy amikor a nép bejött a templomba, az ajtót zárják be, hogy senki ki ne jöhessen. Elmegy a királyfi is, az ő kukta-inas gúnyájában s mikor a madár énekelt egyet, ki akar jönni, de elejbe állnak s viszik a király elé. Kérdi a király:

— Miért akartál kijönni a templomból?

— Azért felséges királyom, hadd lássad, hogy nem a két idősebb fiad hozta el a zsoltáréneklő madarat.

— Hát ki hozta el?

— Elébb ereszd ki a tömlöczből azt a két bölcset.

Jól van, a király kiereszti. Azt mondja mostan a kicsi királyfi:

— Maradt-e gúnyája a legkisebb fiadnak, felséges királyom?

Mondja a király:

— Hogyne maradt volna.

— Hát hamar adj egyet belőle s akkor megtudod, hogy ki hozta el a madarat.

Felöltözik a kicsi királyfi a maga gúnyájába, aztán úgy megy a király elé s hát, Uram Teremtőm, csak két-felé nyilik a király két karja, az ő édes fiát öleli, csókolja.

No, most már megtudta a való igazságot. Még azokat a rozsdás gyűrűket is megmutatta a királyfi. Szörnyű haragra gerjedett a király, hívatta az idősebb két fiát s el akarta pusztítani szörnyű haláluk halálával mind a kettőt.

Mondotta a kicsi királyfi szelíden:

— Ne bántsд őket, édes apám, nem tudták, hogy mit cselekesznek!

No, ha nem is halatta meg a két királyfit szörnyű haláluk halálával, az országából kikergette. Hanem a kicsi királyfi utánuk szaladott s a réz-almát s a réz-

vesszőt az egyiknek, az ezüst-almát s ezüst-vezzsőt a másiknak adta, hadd menjenek azzal, hátha megtalálják a réz-hajú s ezüst-hajú kisasszonyt s ők is boldogulnak, ahogy lehet. Aztán ő is felkerekedett, meg sem állott, míg a mátkájához nem ért. Hét nap s hét éjjel állott a lakodalom, akkor tojáshéjba kerekedtek, a Küküllőn leereszkedtek s meg sem állottak, míg haza nem kerültek.

Ma is élnek, ha meg nem haltak.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A varga három kérése.

Jézus Krisztus, a földön való vándor-útjában, Szent Péterrel betért egy öreg vargához szállásra. A varga jó szívvvel adott szállást is, vacsorát is. Éhes volt Jézus is, éhes szent Péter is: ugyancsak neki láttak a lúdaprólékos kásának, a ropogós fehér czipónak. Vacsora után azt mondja Krisztus:

— No, te, varga, jó vacsorát adál, három kérése-det teljesítem ezért, mondd elé bátran.

Mondja a varga:

— Hát, ha teljesíted, te szent ember, — mert úgy tetszik nekem, hogy szent ember vagy, — azt kérem tőled először is, hogy a lúdaprólékos kása s a fehér czipó az asztalomról soha el ne fogyjon.

— Úgy lesz, amint te kívánod, — mondá Jézus.

— A második kérésem, hogy a csikóbőrös kula-csomból a bor soha ki ne fogyjon.

— Úgy lesz, amint te kívánod, — mondta Jézus.

Hanem akkor szent Péter megrántotta a varga kabátját s a fülébe súgta:

— Te, jó ember, harmadiknak kérjed az örök üdvösséget.

Am a varga nem hallgatott szent Péter tanácsára, s mondá:

— Harmadik kérésem, hogy örökké éljek.

— Úgy lesz, amint kívánod, — mondá Jézus.

Azzal elbucszúztak a vargától, mentek tovább, folytatták vándor-útjokat. A vargának csakugyan minden kívánsága teljesült: a lúdaprólékos kása s a fehér czipó az asztaláról soha el nem fogyott. Hanem hiába, mégis megunta az életet, mert úgy megöregedett, hogy alig tudott tipegni, topogni, összetöpörödött, hogy csak a bőre s a csontja volt. Szegény feje, megunta az életet, szeretett volna meghalni s nem tudott! Mindenféleképpen próbálta elemészteni az életét, kútba ugrott, felakasztotta magát, de hiába, kútból kihúzták, nem volt semmi baja, kötélről levágták, semmi baja sem volt.

— Istenem, Istenem, mit csináljak, merre facsarodjak?

Egyet gondolt, ő bizony felmegy a mennyországba szent Péterhez. Hát csakugyan föl is ment, kopogtatott a mennyország kapuján. Szent Péter kiszólt haragosan:

— Ki az, ki háborgat megint?

— Én vagyok, az örökéletű varga, eressz be, édes szent Péterem.

— Nem lehet! Nem kellett az örök üdvösség, élj örökké. Ha nem akarsz élni, menj a pokolba. Ott befogadják az ilyen embert.

— Könyörülj, Szent Péter! Eressz be!

— Ugy-e? Emlékszel-e, hogy mit tanácsoltam neked? Az örök üdvösség nem kellett, eredj a pokolba, nincs helyed a mennyországban!

Elment a varga nagy búsan, meg sem állott a pokol tornáczáig, s könyörögve kéri az ördögöket, eresszék be. De még az ördögöknek sem kellett, azok is elkergették.

Szegény varga elódalgott s nagy bújában, bánat-

jában fogta magát, felmászott egy nagy cserefára, éppen a pokol kapuja mellett, s a cserefának egy levelére leült. Éppen ősre járt az idő, sárgultak a levelek, egyszer csak fújni kezd a szél, hullanak a falevelek s lehullt az is, amelyen a varga ült, s éppen a pokolba esett.

Ha a mennyországba nem juthatott, mégis csak bejutott a pokolba.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Támán és Ámán.

Hol volt, hol nem volt, hetedhétországon is túl, még az üveghegyeken is túl, volt egyszer egy király, annak egy fia, meg egy leánya. A fiút Támánnak hívták, a leányt Ámának.

Alighogy felserdültek, meghalt a király, meg a felesége is s egyéb sem kellett a vörös királynak, jött retentő nagy sereggel, elfoglalta az országot s szegény Támán és Ámán elfutottak a rengeteg erdőbe, különben őket is megölette volna a vörös király. Az erdőben Támán kalibát csinált s ott húzódtak meg. Hát itt az ellenség nem talált rájuk, de meg is halhattak volna éhen, mert még egy darab száraz kenyérük sem volt. A kalibától nem messze, volt egy szörnyű magas fa, Támán fölmászott annak a tetejére, hátha közelibe falut, vagy várost látna, ahonnet eleséget keríthet. Csakugyan lát is az erdőn keresztül egy nagy várost, jól megnézi, hogy mely irányban van, aztán leszállott s mondotta a hugának:

— Édes hugom, te csak maradj itt a kalibában, én elmegyek a városba; tudok, amit tudok, dolgozok valamit, eleséget hozok neked.

Bemegy Támán a városba, volt egy-pár forintja, azzal vett egy fűrészst s egy kecskelábat s járt házról-házra, hogy nem vágatnak-e fát.

Innét is elutasították, onnét is elutasították s egyszerre csak egy nagy palota elé ért. Bemegy oda, ajánlkozik ott is. Mondja az inas:

— No, éppen jó helyen jársz, mert a király most küldött le, hogy favágót keressek. Van itt husz öl fa, azt fűrészeld fel, s a király majd becsületesen megfizeti.

Azt nem is gondolta Támán, hogy a király városába került. Munkába fog, fűrészeli a fát s hát egyszerre jön a király, aki maga is fiatal legény volt, nézi, nézi Támánt s kérdi tőle:

— Hát te hogy kerültél ide? Úgy látom a képedből, hogy nem vagy te szegény legény.

Mondja Támán:

— Bizony szegény legény vagyok, felséges királyom, kondás volt az apám.

Fölmegy a király a palotába s leküldi a szakácsnét, hogy kérdezősködjék, hátha neki inkább megmondja az igaz valóságot. Lemegy a szakácsné, de annak sem mondott egyebet Támán, hogy az ő apja kondász volt. Nem nyughatott a király, lement ismét, beszélt erről, beszélt arról Támánnal. Egyszer azt mondja Támán:

— Felséges királyom, egy kicsit félbehagyom a a fűrészeléset, adjon nekem két pengőforintot, mindjárt visszajövök.

— Adok én többet is, jó szívvel, — mondotta a király s adott neki öt pengő forintot.

Elszaladt Támán a piacra, vett ottan kenyeret, húst s mindenféle ennivalót, aztán szaladott az erdőbe, s mondotta Ámánnak:

— No, édes hugom, hoztam neked egy hétre való eleséget, csak maradj itt békességgel. Ne félj, mert ebben az erdőben őznél, nyúlnál más vadállat nem jár. Én

most a királynál dolgozom, fát fűrészelek s ha amit felvállaltam, elvégeztem, visszajövök hozzád.

Elment Támán a városba vissza, Ámán pedig ott maradt a kalibában. Jöttek hozzá őzek, nyulak, a kezét nyalogatták, mintha sajnálták volna. Támán felfűrészelte mind a húsz öl fát s akkor a király megkérdezte tőle:

— Tudsz-e asztalt teríteni, fiú?

Felelte Támán:

— Tudok, felséges királyom.

— Hát akkor gyere fel hozzám, asztali inasnak

— Felmegyek, felséges királyom, csak engedje meg hogy egy kicsit elmenjek, mindjárt visszajövök.

A király kifizette, amivel Támánnak tartozott s Támán szaladott a piacra, vett megint egy hétre való eleséget, vitte a hugának s mondotta neki:

— Csak maradj itt békével, édes hugom, ne félj, majd megsegít az Isten. Most a királynál szolgállok s a mikor csak lehet, eljövök te hozzád.

Elbúcsúztak egymástól keserves könnyhullatások között s Támán bement a városba, fel a királyhoz s az naptól kezdve ő terített asztalt.

Telik-múlik az idő, egyszer a király meghívta a barátjait ebédre. Mondta Támánnak:

— No, Támán, ügyesen teríts ma, mert királyi vendégeim lesznek.

Hát Támán meg is teríti az asztalt szépen, ügyesen, de míg a vendégek bejöttek volna, az abrosz négy sarkára négy képet rajzolt, az apja képét, az anyját, a hugáját s a királyét. Meglátják a vendégek a képeket s szemük, szájuk elállt az álmélkodástól, nem győztek eleget gyönyörködni az Ámán képében.

— Vajjon ki lehet ez a leány, ki rajzolta ide? — kérdik a vendégek.

— Ez bizonyosan az inasom dolga lesz, — mondja a király s hivatja mindjárt Támánt.

— Ki rajzolta ide ezeket a képeket, Támán?

— Én rajzoltam, felséges királyom.

— Nem is vagy te kondász-fiú.

— De bizony az vagyok, felséges királyom.

Alig várta, hogy a vendégek elmenjenek, megint elévette Támánt:

— Mondd meg igaz lelkedre, ki s mi vagy te.

— Kondász-fiú vagyok, felséges királyom.

— Hát az a leány, akinek a képét az asztalra rajzoltad, miféle leány?

— Az az én testvérem.

— Mi a neve, Támán?

— Ámán az ő neve, felséges királyom.

— Jól van, Támán, nem bánom én, ha kondászfú vagy is, de a testvéredet feleségül veszem. Hol s merre találok?

Mondotta Támán:

— Majd elhozom én, felséges királyom.

Befogatott a király mindjárt három aranyos hintóba, hat-hat lovat. Adott Támán mellé egy regement katonát, csak hozza el Ámánt.

Elindulnak a hintók, az elsőben ült Támán, a másodikban az udvarmester, a harmadikban nem ült

senki. Amint kijönnek a városból, egy vén boszorkány a leányával észrevétlenül beült a hintóba. Ez a vén boszorkány a király városában lakott, s azt szerette volna, ha az ő leányát veszi el a király. Mesterkedett mindenféleképen, bűvöléssel, bájolással, mindenféle boszorkánysággal, de a királynak nem kellett a leány.

Na, megérkeznek az erdőbe, ott megtalálták Ámánt a kalibában. Szép volt, olyan szép, hogy a napra lehetett nézni, de reá nem. Meg sem is pihennek, Támán ül a hintájába, az udvarmester is a magáéba, Ámán ül a harmadik hintóba. Senki lélek nem tudta, hogy ott ül

a boszorkány s a leánya. Amán azt hitte, hogy ezek az ő szobaleányai lesznek s szépen leült közéjük.

Elindulnak a hintók visszafelé s egyszer, amint az erdőben egy csuf meredek helyen mentek, kikiáltott Támán a hintóból:

— Vigyázzatok, legények, nehogy feldüljön a hugom hintaja.

Kérdi Amán a boszorkányt:

— Mit mondott a bátyám?

— Azt, hogy vegyük ki a félszemedet, — mondotta a boszorkány.

— Ha bátyám azt kívánja, nem bánom. Ő csak javamat akarja.

Azzal a boszorkány kivette Amánnak a félszemét. Alig mennek tovább, ismét csúf meredek helyre érnek s Támán kikiált megint, hogy vigyázzanak, nehogy eldüljön a hintó.

— Mit mondott a bátyám? — kérdezte Amán.

— Azt mondta, hogy vegyem ki a másik félszemedet is.

— Nem bánom, hogy ha a bátyám is úgy kívánja, mert ő csak a javamat akarja.

A boszorkány kivette Amánnak a másik félszemét is. Tovább mennek s egy hidhoz érnek. Kiszól Támán a hintóból:

— Vigyázzatok, nehogy a vízbe dőljön a hintó.

— Mit szólott a bátyám? — kérdezte Amán.

— Azt mondotta, hogy lökjünk a vízbe. — S feleletét se várta Amánnak, a leányával ketten megfogták s beledobták a vízbe.

Megérkeznek a király udvarába, ott már várta tengersok vendég a király menyasszonyát. S hát Uram Istenem, lett elszörnyűködés, mikor a hintóból nagy

kevélyen kilépett a boszorkány leánya. Szörnyű haragra gerjed a király.

— Hé, Támán, miféle csúf leányt hoztál nekem? Hol van az, kit te az asztalra rajzoltál?!

Ámult, bámult Támán, nem tudta, mit szóljon. Hebegett össze-vissza mindent, hogy így, meg úgy, ő nem ezt a leányt hozta el, az ő testvére nem ilyen, mert az ő testvére királykisasszony, világszép Ámán a neve.

Bizonyította az udvarmester is, bizonyították a katonák is, hogy ők nem ezt a leányt indították el. De hiába beszéltek, a király rettentő haragjában tömlöczbe vetette Támánt. Közre fogták a katonák, levitték a tömlöczbe, tele volt az kigyókkal, békákkal, s mindenféle csúszó-mászó állatokkal. Hanem a tömlöcz közepén ezüst-asztal volt, ezüst-asztalon arany-abrosz s rajta gyémánt gyertyatartó, s tele volt rakva az asztal mindenféle nagy csattos-könyvekkel, hogy olvasson azokból Támán, úgy sem sokáig tart az élete. S im halljatok csudát! Amint a gyertyát meggyújtották s Támán olvasni kezdett a nagy könyvből, kigyók, békák s mindenféle csúszó-mászó állatok megszelidültek, szépen a földre lefeküdtek, nem bántották Támánt.

Hát mi lesz, mi nem lesz Támánnal, most azt tőlem ne kérdezzétek, azt mondom el mostan, hogy mi történt Ámánnal. Mikor éppen a vízbe dobták, a víz partján halászatott két szegény halász-ember s amint az egyik emeli a hálóját, nem bírja kiemelni. Szól a társának:

— Jöjjön ide, koma, segéljen, mert nagy hal került a hálómba.

Megfogják ketten a háló rúdját, neki huzakodnak, egész erejükből s hát Uram Teremtőm, mi van a hálóban! Egy gyönyörűséges szép leány. Nézik, nézik a leányt

s hát a két szemének csak a gödre van. Megsajnálják erősen s mondja az öregebb:

— Nekem úgy sincs gyermekem, elviszem haza, nem hagyom elveszni szegény világtalant.

Hazaviszi az öreg halász Ámánt, ottan dajkálják, ápolják, ő is dolgozott szegény, amit lehetett, ami tőle telhetett. Azt mondja egyszer Ámán az öreg halásznak:

— Édes apó, van-e kigyelmednek száz forintja?

Mondja a halász:

— Van, édes leányom, hát mit akarsz te azzal?

— Menjen el a boltba s vegyen azon a száz forinton százféle czérnát.

Elmegy a halász a boltba, vesz ottan százféle czérnát s ebből a százféle czérnából Ámán olyan szép zászlót csinált, amilyen szépet emberi szem még nem látott. Akkor azt mondta a halásznak:

— Na, édes apám, most csináltasson a zászlónak ezüst nyelet s vigye be a király városába, hátha valaki megveszi.

Volt még a ládafiában száz forint, a halász csináltatott ezüst nyelet a zászlónak, beviszi a király városába, kiül vele a piacra, lengeti, lobogtatja a zászlót, összeverődnek a népek, nézik, csudálják, de bezzeg megvenni nem tudták, mert az öreg halász öt köből aranyat kért érte.

Hanem egyszer csak jön a király, annak erősen megtetszik a zászló s mondta az öreg halásznak, csak menjen vele a palotába, ott kiméreti az öt köből aranyat. Fölviszik a zászlót a palotába, ott a vén boszorkány, nézi, vizsgálja s miről, miről nem, mindjárt megismeri, hogy ez Ámán keze munkája. Addig beszélt, hogy a király lemondotta a vásárt, s a halásznak vissza kellett vinni a zászlót a piacra. De, szerencsére, odavető-

dött egy gazdag herczeg, s az megvette öt köböl aranyon a zászlót.

Hazamegy a halász s elbeszéli Ámánnak, hogy mi történt. Azt mondja Ámán:

— Most menjen ismét a boltba édes apám s vegyen kétszáz forint ára czérnát.

Vesz a halász kétszáz forint ára czérnát s ebből Ámán olyan keszkenőt csinált, hogy olyan nem volt több az ég alatt, a föld színén. Mondta a halásznak:

— Vigye el ezt is, édes apám, a király városába, de pénzért ne adja senkinek, mert ennek a keszkenőnek két szem az ára.

Körülveszik a népek az öreg halászt, kérdik, mi az ára a keszkenőnek. Azt mondja: két szem. Az emberek nagyot kaczagtak, azt hitték, hogy az öreg megbolondult. Jött a király is, azt mondta, hogy ezért a keszkenőért ad hat köböl aranyat is. De a halász neki is azt mondta: Ennek a keszkenőnek két szem az ára.

— No, azt nem adok, — mondá a király.

Volt a vén boszorkánynak egy nagy kamasz fia, ez is odavetődött s mikor hallotta, hogy a halász két szemért adja a keszkenőt, azt mondja a halásznak:

— Várjon csak, bácsi, mindjárt hozok én kendnek két szemet!

Nagy hirtelen hazaszaladt, zsebébe dugta azt a skatulyát, amelyikben a vén boszorkány az Ámán szemét tartotta, szaladt vele a halászhoz, s mondta nagy örömmel:

— Itt a két szem, bátya, ide a keszkenőt!

Hazamegy az öreg s mondja Ámánnak:

— No, édes leányom, eladtam a keszkenőt, hoztam érte két szemet.

— Jól van, édes apám, most csak adjon nekem friss vizet s tiszta kendervásznat.

Hoz az öreg egy tál friss vizet s egy darab tiszta kender vásznat. Azt Ámán belemártja a vízbe, aztán megtörülgeti a két szemét, szépen visszateszi a helyére s hát Uram Teremtőm, hétszerte szebb lett, mint volt annak előtte s olyan éles lett a látása, hogy belátta az egész világot. S mikor már jól körülnézett a világon, azt mondotta Ámán:

— Édes apám, nekem három nap alatt el kell pusztulnom, ha nem lesz rám nagy vigyázattal.

— Hiszen vigyázok rád, édes leányom, — mondotta a halász s vasvillát vett a kezébe. Azzal kiállott az ajtó elé, hogy istrázsát álljon. Mondotta Ámán:

— Hiába áll istrázsát, édes apám, mert nekem úgy is el kell pusztulnom, hanem arra kérem, ha meghalok, ne mozdítsanak el arról a helyről, ahova leesem. Vágják ki a ház oldalát a fejem felől, a ház oldala mögött a deszkakerítést s ott vigyenek engem a sírba s ne az ajtón. Csináltasson cserfából keresztet, de ne vigyenek a temetőbe, hanem a keresztúton ássanak sírt s ott temessenek el.

No, az öreg halász azért mégis ott állott az ajtó előtt, őrizte Ámánt. Elkövetkezik az este s hát egyszer jön egy félszeg öreg koldus s nagy rimánkodva szállást kér az éjszakára. Az öreg halász azt mondta: ad jó szívvel, de csak a pitvarban, a házba bé nem eresztheti. Hanem a nagy sötétségben a koldus mégis belopódzott a szobába, megragadta Ámánt s csak rálehel valami mérges lehelletet s szegény Ámán egyszeribe szörnyet halt. Azzal a koldus, aki nem volt más, mint a vén boszorkány, eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

Az öreg halász reggelig észre sem vette, hogy mi történt. Reggel bemegy a szobába s látja, hogy ott fekszik a földön Ámán s meg van halva. Keserves sírás közt betakarta fehér lepedővel, aztán embereket hívott, kivágták a ház oldalát, ki a deszka-kerítést, úgy vitték ki Ámán holttestét a keresztútra, ottan eltemették s feje fölé cserfa keresztet tűztek.

Hanem halljatok ide, mi csoda történt. A temetés után következő nap a cserfa kereszt ezüstté változott s a kereszten állott Ámán arany ruhás szoborképe. A két kezében pedig két arany-vessző volt s ez a két arany-vessző olyan szépen zengedett, mint két szépen szóló muzsika.

Hire ment ennek a csudának az egész országban, jöttek a népek mindenfelől csudalátni. Eljött a király is. Nézi, nézi a szobor-képet s hát, mintha látta volna ezt ő valahol. A zsebében volt az a kép, melyet Támán rajzolt volt, eléveszi, összenézi a két képet s hát csakugyan egy a kettő.

— Ámán, Ámán! — kiáltott a király — úgy-e te vagy az, te vagy a Támán testvére?

Felelt Ámán:

— Én vagyok, felséges királyom.

S elmondotta a királynak szép sorjában az ő szomorú történetét. Könyörgött a király:

— Ámán, Ámán, szállj le a keresztfáról, gyere az udvaromba s légy a feleségem!

Mondotta Ámán:

— Nem szállhatok le addig s nem is lehetek a feleséged, amíg a bátyámat a tömlöcből ki nem ereszted.

Hazaszalad a király, ott a vén boszorkányt s a leányát lófarkára kötteti s úgy ereszti világnak az isten-

teleneket. Aztán szaladott a tömlöczbe s mondotta Támán-
nak nagy örömmel:

— Szabad vagy, Támán, él a hugod, mindjárt
hozom az udvaromba.

Kifut Támán a tömlöczből, de abban a pillanatban
bezárul a tömlöcz ajtaja s a kigyók, békák s minden-
féle csúszó-mászó állatok ráesnek a királyra, szörnyű
halálnak halálával pusztítják el.

Eközben Támán kiszaladt a keresztútra, utána a
város népe. De ím, halljatok csudát! mikor éppen oda
érték, Ámán akkor szállott fel az égbe, ragyogó fényes-
ség között. Hanem a népek Támánt visszavitték a városba,
megválasztották királyuknak. Sohasem volt Feketeország-
nak olyan jó királya.

Aki nem hiszi, járjon utána.

A gyémánt-krajczár.

GYSZER volt egy szegény asszony, s annak egy kakaskája. Egyszer a kakas, amint a szemétdombon kapirgált, kikapar egy gyémánt-krajczárt, fölkapja nagy

örömmel s szalad elé az udvaron, hadd adja az asszonynának. De történetesen éppen arra járt a török császár, megállította a kakast.

— Állj meg, kakas, add nekem azt a gyémánt-krajczárt.

— Dehogyan adom, — mondta a kakas — úgyis elég szegény az asszonyom, jó lesz annak.

No bizony, ha nem adta, a török császár megfogta, elvette tőle a gyémánt-krajczárt, hazavitte s betette a kincses-kamarájába. Pedig ott annyi volt az arany, ezüst, a gyémánt, hogy elég lett volna az egész világnak.

Hej Istenem, megharagudott a kakaska, szaladott mindenütt a török császár után, török császár udvarában felszállott a kerítésre s elkezdett kukorikolni nagy hangosan:

— Kukurikú, török császár, add vissza a gyémánt-krajczáromat!

A török császár elhessegette a kakast a kerítésről, de a kerítésről a kapura szállt s onnét is azt kiabálta:

— Kukurikú, török császár, add vissza a gyémánt-krajczárkámát!

Mikor a kapuról elhessegették, megint a kerítésre, kerítésről kútágasra s mind csak azt kiabálta:

— Kukurikú, török császár, add vissza a gyémánt-krajczárkámát.

Mit volt mit nem tenni a török császárnak, nagy mérgesen bement a palotájának legbelső szobájába, hogy ne hallja a kakas kukurikolását. De hiába ment be, mert akkor meg a kis kakas az ablak párkányára szállott, onnét kiabálta:

— Kukurikú, török császár, add vissza a gyémánt-krajczárkámát!

Nem volt nyugta a török császárnak, kikiáltott nagy mérgesen a szolgálnak, hogy fogja meg a kakast s dobja bele a kútba. Szaladt a szolgáló, megfogta a kakaskát, beledobta a kútba. De a kis kakas nem halt belé, mert csak azt mondta:

— Szídd fel begyem a vizet, szídd fel begyem a vizet, — s mind egy cseppig felszívta, ami viz a kútban volt. Azzal kirepült a kútból, szállott ismét a török császár ablakába s kukurikolt nagy hegyesen:

— Kukurikú, török császár, add vissza a gyémánt-krajczárkámát!

— Ejnye, ilyen-olyan teremtette, — káromkodott a török császár — hát mégis él az a hitvány kakas? — Hej, szolgáló, fogd meg, s vesd az égő kemenczébe!

Szalad a szolgáló, megfogja a kakaskát s bedobja az égő kemenczébe. Hanem a kakaskát a tűz sem égette

meg, mert amikor a kemenczébe vetették, elkezdett kotyogni:

— Ereszd ki, begyem, a vizet, hadd oltsa el a tüzet!

S hát csakugyan kifolyt a begyéből a sok víz s egyszeribe elaludt a tűz. Bezzeg hogy repült ismét a török császár ablakába s kukurikolt, ahogy csak a torlán kifért:

— Kukurikú, török császár, add vissza a gyémánt-krajczárkámát!

Hej, Uram Teremtőm, mérgelődött a török császár, dúlt, fült szörnyű nagy haragjában, kiabált, káromkodott, hogy egy ilyen hitvány kakaskát sem tudnak elpusztítani. Volt a kertjében egy nagy darázfészek s parancsolta a szolgálónak:

— Hé, szolgáló, dobd a kakast a darázfészekbe, hadd csípjék agyon a darazsak!

Szalad a szolgáló, megfogja a kakast, viszi a kertbe, beledobja a darázfészekbe. De a kakaskát a darazsak sem csípték agyon, mert csak szólt a begyének:

— Szídd fel, begyem, a darázst, — s a mennyi darázs volt, mind felszitta.

Ucczu, szállott egyszeribe a török császár ablakába s kukurikolt, hogy zengett belé a palota:

— Kukurikú, török császár, add vissza a gyémánt-krajczárkámát!

— No, megállj kakas, — mondotta a török császár, — mindjárt nem kukurikolsz te!

Parancsolta a szolgálónak, hogy hozza be a kakaskát tüstént.

Szalad a szolgáló, hozza a kakaskát, megfogja a török császár s bedugja a bugyogójába. Olyan bő volt ez a bugyogó, hogy kilencz kutyakölyök jól elfért volna benne, meg sem kottyant a kakaska.

— No, — mondta a török császár — itt most kukurikolhatsz.

Hiszen a kakaska nem kukurikolt, csak kotyogott magában:

— Ereszd ki, begyem, a darázst, hadd csipje meg a császárt.

Kiszállnak a darazsak, csipik, marják a császárt, tánczol, ordít a császár, nem tudta, mit csináljon nagy kínjában. Mit volt mit nem tenni, kieresztette a kakaskát s mondta a szolgálónak:

— Eredj, vidd a kincses kamarámba, hadd vegye vissza a gyémánt-krajczárkáját, mert különben ő pusztít el engem.

Vitték a kakast a kincses kamarába s hát ott kádaslag állott a tengersok ezüst, arany s gyémánt. Ott ragyogott, tündökölt a gyémánt-krajczárka is. No hiszen jó helyre keredett a kakaska. Mondta egyszeribe:

— Szídd fel, begyem, a sok pénzt, szídd fel, begyem a sok pénzt!

Felszitt egy kád ezüstöt, megse kottyant neki; felszitt egy kád aranyat, no most volt valami a begyében; felszitt egy kád gyémántot, no ez éppen elég volt. Ucczu, szaladt a kakaska nagy örömmel, hazáig meg sem állott. Ott azt a sok pénzt az asszonyának mind kieresztette; Bezzeg azután az asszonynak jól volt dolga, sóra, fára nem volt gondja

Még ma is élne, ha meg nem halt volna.

A szegény ember hat fiacskája.

OLT egyszer egy szegény ember.
De olyan szegény volt,
mint a templom egere,
talán még annál is szegé-
nyebb. Hiszen még a nagy
szegénysége nem is lett

volna olyan szertelen nagy baj, ha hat neveletlen gyermeke
nincs. Mivel dugja be a száját ezeknek? Jaj, mennyit
éheztek ezek a szegény gyermekek! Búsult, évelődött a
szegény ember erősen: mit csináljon, merre facsarodjék?
Szeme láttára mind éhen vesznek ezek a gyermekek.
Éhen ezek. Bú volt éjjele, bú volt nappala. A szemét
sem tudta lehunyni s éjjel is csak azon tündődött a fele-
ségével, mit csináljanak ezekkel az éhező gyermekekkel.

Egyszer aztán, egy éjjel, azt mondta a szegény
ember:

— Hallod-e feleség, én nem nézhetem tovább, hogy
a gyermekeim itthon éhezzenek; elviszem az erdőbe, ott
hagyom őket, legalább ne a szemem láttára haljanak éhen.

Sírt a szegény asszony, hogy így kelljen elveszni
az ő szívéről szakadt magzatjainak, de mit csináljon?

Nem volt amit adjon, sem égen, sem földön, csak egy morzsa kenyér sem.

Reggel aztán a szegény ember fejszét vetett a vállára s elindult a hat gyermekével az erdőbe. Mikor beérték a kellős-közepébe, egy fa alá állította a gyermekeket s meghagyta, hogy várják meg, amíg visszajön. A gyermekek vártak is alkonyatig, de az apjuk csak nem jött. Azt mondta a legkisebb fiú:

— Ne várjuk többet az apánkat, nem jó már vissza. Bizonyosan haza ment s azt hiszi, hogy mi is is hazamentünk.

Elindultak ők is hazafelé. Szerencsére, útközben megjegyeztek egy-egy bogos, horgas fát, s így szépen haza találtak.

Csudálkozott a szegény ember, hogy ezek a csepp gyermekek maguktól haza találtak, örült is, búsult is.

De éjjel tovább évelődött s azt mondta a feleségének:

— Visszajövének a gyermekek, feleség. Pedig én nem nézhetem tovább az éhezésüket. Most már hajnalban költöm fel őket s úgy viszem az erdőbe, hogy vissza ne találhassanak.

Úgy is tett a szegény ember, miként beszéle. De a legkisebb fiú hallotta az apja beszédét s mielőtt elindultak volna, besurrant a kamarába, ott volt még egy zsákokoska korpa, ezt hóna alá fogta, s úgy indult az erdőbe. Amint mentek, mendegéltek, leszórt egy-egy marék korpát, hogy majd aztán ennek a nyomán hazamehessenek. Mire megvirradt, már az erdő közepében voltak, még azon is túl, mert még messzebb vitte az apjuk, nehogy valamiképpen visszakerüljenek. Most is egy fa alá állította őket s meghagyta, hogy onnét el ne mozduljanak, míg ő vissza nem jön. A gyermekek nem is

mozdultak el, mert szépen leheveredtek s egész nap úgy aludtak, mint a bunda. Estefelé fölébredtek s akkor így szólt a legkisebb fiú:

— No, az apánk megint nem jött vissza s nem is jön. Mi csak induljunk haza magunkra.

De a többi fiúk sírva fakadtak. Hogy találjanak haza, mikor ma sötétben jöttek el s nem jegyezheték meg az utat?

— Ne búsuljatok, — mondá a legkisebb fiú — volt én nekem eszem s korpát hintettem el, ahol eljöttünk.

Erre egy kicsit megvigasztalódtak a gyermekek, de csakhamar ismét elszontyolodtak, mert híre-pora sem volt a korpának. Róka, farkas, vagy valamiféle vad-állat fölnyalta mind egy falásig.

Már most igazán nem tudták, hogy merre forduljanak. Mentek, mendégéltek torony irányába. Hát egyszer csak egy szikrányi világosságot látnak a nagy sötétségben. Közelébb-közelébb mentek a világossághoz, az pedig nőtt, nőtt, míg egyszer csak látták, hogy az gyertya világa, egy kis házikónak az ablakában. Egyenest oda mentek s benyitottak a házba. Egy éktelen csúf öreg asszony ült az asztalnál, akinek az orra a földet verte s a fél arczán több ráncz volt, mint száz asszonynak a szoknyáján. Köszöntek a fiúk illendőképben:

— Adjon Isten jó estét, öreg anyó! Hát hogy s mint szolgál az egészsége?

— Adjon Isten nektek is, édes fiaim! Hát én vagyok, ahogy vagyok, de ti hogy jövétek ide, mikor minden jó lélek kerüli ezt a házat. Ó, ó, lelkem gyermekeim, fussatok innét, mert az én gazdám a világhíres emberevő, s ha itt talál, reggelig egy porcziكا sem lesz belőletek.

Mondta a legkisebb fiú:

— Mindegy már minékünk, lelkem öreg anyám! Csak adjon nekünk szállást s vacsorát. Álló hete, hogy egy befaló-falást nem ettünk, legalább lakjunk jól egyszer világéletünkben. Azután hadd egyen meg a világ-hires emberevő.

Megesett az öreganyó szíve a gyermekeken s azt mondta:

— Hát jól van, lelkem gyermekeim, maradjatok itt, egyetek, igyatok, feküdjetek le, s ha csak képe-se leszek, elbolondítom a gazdám, hogy észre ne vegyen.

A gyermekek jól ettek, ittak s az öreg anyó lefektette egy karikás ágyba. De ebben az ágyban aludt már hat gyermek: az emberevő fiai. Az öreg anyó lábtól fektette egymásnak a tizenkét gyermeket, s a gazdája gyermekeinek a fejébe sapkát húzott, hogy az emberevő össze ne tévessze, ha mégis ehetnékje jönne. Mire az emberevő hazajött, a gyermekek mind aludtak, de az emberevő mindjárt elkezdett szimatolni.

— Hé, öreg anyó, — mondta — idegen szagot érzek.

— Nincs itt senki, lelkem gazdám, — mondta az öreg anyó.

Az emberevő hitte is, nem is, s lefeküdt. Egyszerre megint csak megszólal:

— Már akármit beszél kend, de én idegen szagot érzek. Hiszen mindjárt meglátom én!

Megijedt az öreg anyó, hogy most majd mérgében őt is megeszi a gazdája. Mit csináljon? Akárhogy fáj a szíve, megvallotta a gazdájának, hogy van biz itt hat szegény gyermek. Kérte szépen, ne bántsa őket, úgy sem esik azokból egy jó falat, hiszen álló hete, hogy ma ettek először.

Hej, megmérgeződött az emberevő. Még azt akarja

az öreg anyó, hogy ő éhen vesszen! De bizony mind fölfalja azokat a gyermekeket!

Hallotta pedig mindezt a beszédet a legkisebb fiú. Mig az emberevő fölkel az ágyából, hirtelen kihúzta az emberevő fiainak a fejéből a sapkákat s a maga s testvérei fejére húzta. Aztán horkolt tovább, mintha ő aludnék a legmélyebben. Hát jön az emberevő s végig tapogatja a fejöket, azután a saját fiainak a fejét. Egyszerre csak: nyissz! nyissz! mind a hat fiának elnyisszentette a nyakát. Azt hitte, hogy ezek az idegen gyermekek, mert nem volt sapka a fejükben.

Mindjárt meg is ette mind a hatot s erre úgy elaludt, mint a bunda.

A legkisebb fiú csak ezt várta, s mindjárt fölkelte a testvéreit, hogy: tovább, mert itt ég a föld a talpuk alatt! Szépen kisurrantak az emberevő házából s usdi neki, vesd el magad! — szaladtak árkon-bokron keresztül, ahogy csak győzték. Dél tájban megállottak s egy körtefa alá leheveredtek, mert már olyan fáradtak voltak, hogy tovább nem tudtak menni. Reggel azonban felébredt az emberevő is — haj, édes Istenem, ne hagyj el! — nagyot ordít, mikor látja, hogy a saját gyermekeit ette meg s az idegen gyermekeknek hült helye van. Mindjárt felhuzta a csizmáját, amelyben egyszerre hét mértföldet léphetett s szaladt a gyermekek után, mint a sebes szélvész. A gyermekek már mind elaludtak a körtefa alatt, csak a legkisebbik nem. Ez észrevette, amint az emberevő közeledett. Hirtelen felköltötte a testvéreit, elbujtatta a magas fűben, ő pedig felmászott a körtefára.

Hát az emberevő éppen a körtefa alatt állott meg. Ott leheveredett s mindjárt el is aludt. Úgy horkolt, hogy a fa csakúgy ingadozott belé. A fiúnak sem kellett

egyéb, szépen lemászott a fáról, nagy ügygyel-bajjal leránczigálta az emberevő lábáról a csizmát, aztán felhuzta a maga lábára, éppen a derekáig ért s szaladt vissza az emberevő házába.

Befut a házba nagy lelkendezve s mondja az öreg anyóknak:

— Jaj, lelkem öreg anyám, a kend gazdáját megtámadták a tolvajok s addig el sem eresztik, míg egy zsák aranyat nem ád nekik. Engem küldött vissza, hogy elhozzam az aranyat.

Az öreg anyó hitte a gyermek beszédét, mint a szentirást, hiszen az emberevő csizmájában volt. Mindjárt lefutott a pinczébe, ott felöntött egy zsák aranyat s biztatta a fiút: csak siessen, siessen, nehogy megöljék a gazdáját.

Az emberevő még mindig aludt, mikor a gyermek odaért a zsák arannyal.

Hirtelen összeszedte a testvéreit s mentek hazafelé nagy sebesen: Eközben az emberevő fölébredt s mikor látta, hogy a csizmáját ellopták, nagy mérgében megpukkadt. A hat gyermek pedig szépen hazaért, de mikor az apjuk meglátta, elkezdett kiabálni:

— Hát még most sem vesztetek oda? Jaj, Istenem, jaj, mit csináljak?

Hanem, amint a zsák aranyat elébe öntötték, egyszeribe elmúlt a bánatja, el a haragja s sorba ölelte, csókolta a gyermekeket. Bezzeg aztán nem volt baj a háznál. A szegény ember úgy meggazdagodott, hogy akár mind a két zsebében aranyórát hordhatott.

Itt a vége, fuss el véle.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Krisztus és a madarak.

Egyszer, mikor Jézus Krisztust az ellenségei üldözték, az erdőbe menekült s ott bujkált szegény. Az ellenségei megtudták, hogy az erdőben van, utána mentek, keresték mindenfelé, minden bokorban, minden szakadékban. Látta ezt a kis pacsirta, s hogy Jézust az ellenségei meg ne találják, mikor éppen jó nyomon voltak, más felé akarta vezetni, de ott volt a fürj is és elkezdett kiabálni torkaszakadtából:

— Itt szalad, itt szalad!

Segített neki a bibicz is, ez azt kiabálta:

— Búvik, búvik, búvik!

No, legrosszabb volt a vadgalamb, az meg is mondta hol van. Mind azt búgta, burukolta: a bokorba, a bokorba, a bokorba.

Meg is találták Jézust az ellenségei a bokorban. De mikor vitték [az erdőből, odaszólt a madaraknak:

— No, te fürj, amiért nyomra vezetted ellenségeimet, ne tudj repülni magasan, mindig csak a vetések közt bujkálj. Te meg, bibicz, bujkálj mindig a nádasokban, téged galamb pedig megátkozlak, hogy fára ne szállhass, mindig a bokrok alatt keresgélj az eleségedet. Hanem a kis pacsirtát megáldotta ám. Azzal áldotta meg, hogy minden madár között a legmagasabban tudjon repülni, s még reptében is tudjon énekelni.

Teddneki János.

Hol volt, hol nem volt, hetedhétországon is túl, volt egyszer egy szegény ember s ennek egy fia: úgy hívták, hogy Teddneki János. Ennek a legénynek akkora esze volt, hogy híre ment hetedhétország ellen, még azon is túl. Azért hitták Teddneki Jánosnak, mert amit kigondolt az eszivel, azt meg is csinálta. Azt mondta egyszer János az apjának:

— Édes apám, nem maradok én többet a faluban, megyek s pénzt szerzek az eszemmel.

Mondta a szegény ember:

— Ne menj fiam, maradj itt, itthon is megélhatsz az eszeddel.

De hiába beszélt, a legény elindult világgá. A szegény ember kikísérte a faluból, ott elbúcsuzkodnak egymástól s egyszer csak nagy keservesen felsóhajtott:

— Háj, háj, édes fiam, ki tudja, látlak-e többet?

Éppen egy száraz kút mellett állottak s kiugrik abból egy kicsi emberke s mondja:

— Itt vagyok, te szegény ember, a nevemen szólítottál, mit akarsz?

Mondja a szegény ember:

— Nem téged híttalak, csak a fiamtól búcsuztam.

— Hát hová megy a fiad?

— Elmegy világgá, szerencsét próbál.

— No, akkor ne is menjen tovább, jöjjön velem. Megfogadom kocsisnak s ha jól viseli magát, fizetek egy esztendőre egy véka aranyat. Jössz-e fiam?

Mondta János:

— Megyek én jó szívvvel, még a pokolba is.

Hiszen eltalálta, mert ez a kicsi emberke, akinek Hájháj volt a neve, éppen az ördögök királya volt. Megfogta Jánost, beleugrott vele a kútba, s egy szempillantás alatt odalent voltak az ördögök országában. Ahogy

leérnek, Hájháj király kezére ad két lovat Jánosnak s azt mondja:

— No, fiam, nekem most el kell mennem, hogy széjjel nézzek az országomban. Te csak vigyázz a lovakra s mindenre a ház körül: úgy veszed hasznát.

Volt Hájháj királynak egy gyönyörű szép lánya, s ahogy Hájháj király kitette a lábát hazulról, mindjárt felhivatta Jánost a palotába. A lovakat rábizta két ördöginasra s Jánost magától el nem eresztette, amíg az apja haza nem került.

Hazajő egy esztendő múlva Hájháj király, megy az istállóba, nézi a lovakat, hát azok olyan kövérek voltak, hogy majd kihasadtak, pedig János ügyet sem vetett rájuk.

— Hallod-e te János, — mondotta Hájháj király — egy esztendőre megint el kell mennem, te csak maradj itt s ha ezután is jól viseled magadat, két véka aranyat fizetek.

Elment Hájháj király, de János is ment fel a palotába. Álló esztendeig ki sem mozdult onnét. Ott volt mindig a királykisasszonnyal, aki mindenféle ördögös mesterségre tanította őt. De mire Hájháj király hazajött, János lent volt az istállóban s Hájháj király nem is sejtette, hogy az ő kocsisa a palotában lakik. Pedig kérdezte Jánostól:

— Te János, mit csinált a lányom, amíg odajártam?

Felelte János:

— Nem tudom én, felséges királyom, még a színét sem láttam.

Jól van. Hájháj király ott marasztja Jánost harmadik esztendőre is. Igért neki három véka aranyat, s meghagyta, hogy egy kicsit ügyelődjék a palota körül is, bizony nem bánja meg, mert neki megint el kell menni, hadd lássa, mit csinálnak a népei. Hájháj király elment az országába, János pedig fölment a palotába. Hanem a harmadik esztendő utolsó napján azt mondta a királykisasszony Jánosnak:

— Na, János, eredj le az istállóba, mert holnap hazajő az apám. Több esztendőre nem tart meg, de még jól meg is ver, hogy a csontod is ropog belé. Hanem nesze, adok én neked csudaírt, ezzel kend meg a testedet előre s nem érzed a verést.

Hazajő Hájháj király s hát éppen úgy lett, ahogy

a királykisasszony mondotta. Mit súgtak, mit nem az ördögök a fülébe, elég az, hogy Jánost jól megrakta, azután a hat véka aranyat kimérette neki, s fogta, ami czók-mókja volt, azzal együtt Jánost a száraz kúton felvitte a hazájába. Vitte volna János haza a sok pénzt, de nem bírta. Hazament az apjához, két ökröt befogtak s úgy vitték haza a hat véka aranyat. A szegény embernek szeme-szája tátva maradt a tenger sok pénz láttára.

— No, fiam, szerzettél pénzt eleget, most mit csinálsz vele?

— Mit-e? Építtetek egy olyan palotát, amilyen a királynak sincs, s olyan magas fallal, mint a templom, körülvétetem.

— Ó, fiam, — mondotta a szegény ember, — jobb volna, ha földet s marhát vennél.

De hiába beszélt, János megvett egy nagy rétet, pallérokat hívott s építtetni kezdte a palotát. Az ám, de még a fundamentumát sem rakták le, elfogyott a hat véka arany.

— Látod fiam, látod, — mondotta a szegény ember — jobb lett volna, ha földet s marhát vettél volna.

— Ne búsuljon, édes apám, csak jőjjön velem. Hallom, hogy a városban sokadalom van, majd szerzek ott pénzt.

Bemennek a városba, ki a barompiacra, ott egyszerre csak bukfenczet vet János: gyönyörűséges szép agár lesz belőle, még láncz is volt a nyakán, tiszta szín-arany.

Mondta az apjának:

— Apám, négy véka aranyon alól el ne adjon, de a lánczot még annyiért se.

Jön a piacra egy herczeg, meglátja az agarat, megtetszik neki, kérdi: mi az ára?

Feleli a szegény ember:

— Négy véka arany az agár ára, hat véka a nyaklánczé.

Szót sem szólt a herczeg, kimérette a tíz véka aranyat.

— Nesze, szegény ember, vigyed.

A szegény ember elvitte a tíz véka aranyat, a herczeg ment az agárral.

Amint mennek egy erdőn keresztül, ucczu, felugrik előttük egy nyúl. Gondolja magában a herczeg: no, most megpróbálom, mit tud az agaram.

Szalad a nyúl, utána az agár, eltűnnek egy sűrűségben, sűrűségből ki egy tisztásra. Ott bukfenczet vet a nyúl, s egy nagy juhnyáj lesz belőle, bukfenczet vet az agár is, s juhász lesz belőle, még bot is volt a kezében. Szalad arra a herczeg nagy izzadva, kérdi a juhászt:

— Hallja kend, nem látott-e erre szaladni egy nyulat meg egy agarat?

— Dehogy nem láttam, — felel a juhász — láttam én ezelőtt kétszáz esztendővel.

— Ostoba számár, — förmedt rá a herczeg, — azt kérdem, hogy most látott-e?

— Most nem láttam, — mondotta a juhász.

A herczeg nagy mérgesen elment, János pedig behajtotta a juhokat a vásárra. Ott drága pénzen eladja a juhokat, hazamegy s tovább építik a palotát.

No, fölépítik a falakat, de fedélre megint nem volt pénz.

Bemennek újra a városba, ki a piacra, ott bukfenczet vet János s gyönyörű aranyszőrű paripává változik. Még kantár is volt a fejében, még pedig tiszta szinarany kantár. Mondja János:

— Apám, most hat véka aranyon alól ne adjon, de a kantárt még annyiért se.

Kicsődül a piacra a sok nép, bámulják az arany-szörű paripát, bezzeg szeretné megvenni ez is, az is, de kinek van hat véka aranya? Hát még a kantár! Azért kilencz véka aranyat kért a szegény ember.

Egyszerre csak odavetődik Háj-háj király, kérdi a ló árát, mondják neki, s egyet sem alkuszik, kiméreti a tizenöt véka aranyat. Azzal felült az arany-szörű pari-

pára, hipp-hopp, levágtatott vele az ördögök országába. Ottan bekötötte a legszebb istállóba, tizenkét ördöginast rendelt melléje, azok arany-kefével kefélték, arany-vakaróval vakarták s eleven szénnel abrakolták.

No de Háj-háj király elmegy haziról s az arany-szörű paripának sem kell több munkfenczet vet, megint János lesz belőle, fölmegy a palotába. Mikor meg neszét vette, hogy jó Háj-háj király, visszaszaladt az istállóba s megint paripává változott.

Hazajő Háj-háj király, s mit súgnak a fülibe, mit

nem az ördögök, eléveszi a leányát, vallatja, de hiába, a leány nem szól semmit.

— No, ha megnémultál, — mondja Háj-háj király — nem vagy többet az én leányom!

Behivatott tizenkét ördögöt, mondta nekik:

— Vigyétek a felső-világba, ottan építsetek egy várat a legmagasabb hegynek a tetején, de olyat, hogy onnét ki ne tudjon jönni.

Elviszik a szegény királykisasszonyt az ördögök, odafönn a felső-világban a legmagasabb hegy tetején építenek egy várat, oda bezárják, s tizenkét ördög állott istrázsát, hogy senki se ki, se be ne mehessen.

Telik, múlik az idő, egyszer követ jön a felső-világból Háj-háj királyhoz s mondta:

— Felséges Háj-háj király, a te keresztfiad, a vörös király fia, hozzád küldött, emlékszel-e, hogy egyszer egy szép lovat ígértél neki?

— Emlékszem, — mondotta Háj-háj király.

— Hát a királyfi most házasodni akar, kellene az a szép paripa, adj egyet neki.

Elmennek az istállóba, nézik a paripákat. Volt ott ezüst-szőrű, arany-szőrű, gyémánt-szőrű paripa, de mennyi!

— Válassz közülök, — mondotta Háj-háj király.

— Nem választok, — mondotta a követ, — az én gazdámnak is vannak ilyen paripái.

Hanem véletlenül a követ bepillantott a szomszéd istállóba s ahogy egyedül meglátta azt az arany-szőrű paripát, felkiáltott örömeiben:

— Ez már paripa, ez volna az én gazdám alá való!

Nem akarta Háj-háj király semmiképpen adni azt a paripát, de addig beszélt a követ, hogy azt mondta:

— Jól van, elküldöm az én kedves keresztfiamnak, de azt üzenem neki, hogy akármerre jár, vízbe ne ereszsze, hanem hidat veressen neki, mert különben megbánja.

Elviszi a követ a paripát, mondja a királyfinak az üzenetet s a királyfi mindjárt ráül, indul leánynézőbe. Hallotta a hírét, hogy lakik egy várban egy idegen királykisasszony egyedül, magában, azt akarta feleségül venni.

Elindul a királyfi nagy sereg katonával s amint egy vízhez érnek, parancsolja, hogy verjenek hamar hidat.

Mondja egy tiszt:

— Ugyan, minek az, felséges királyfi, csak keresztül tud menni ezen a vízen ez a híres paripa?

Jól van, nem veretnek hidat, belemennek a vízbe, de ahogy a víz közepébe értek, kiugrott a paripa a királyfi alól s kicsi hallá változott. Hej, lett nagy lárma, kiabálás, nem tudták, mit csináljanak. Honnét, honnét nem, ott termett Hájháj király, bukfenczet vet, nagy hallá változik s úszik a kicsi hal után. De a víz tulsó partján a kicsi halból nyúl lett, ucczu szaladt a réten. De bizony a nagy halból is agár lett, utána a nyúlnak. Hanem mikor éppen utólérte volna, bukfenczet vetett a nyúl s arany-szarvú szarvas lett belőle. De bizony bukfenczet vetett az agár is s medve lett belőle. Szaladt a szarvas árkon-bokron át, utána a medve s mikor éppen az első lábát rá akarta vetni a szarvasra, megint bukfenczet vetett, galamb lett belőle. No, bizony, ha galamb, a medvéből meg sas lett. Repült a galamb, repült egyenesen afelé a vár felé, ahol a királykisasszony lakott. A királykisasszony éppen ott ült az ablakban, jól látta, hogy mi történik, azt is tudta, hogy ki az a kis galamb s ahogy a galamb berepült, hirtelen becsapta az abla-

kot, kívül maradt a sas s üthette, vághatta csőrével az ablakot, nem eresztették be. Ott a galamb bukfenczet vetett s legény lett belőle megint. Na, többet nem is változott által semmivé, megmaradt legénynek.

Háj-háj király visszament nagy mérgesen a pokolba, János pedig' felépíttette a palotáját egészen, odavitte a királykisasszonyt.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A kereszt.

ÉGESRÉGEN, sok száz esztendővel ennekelőtte, volt a Mátrahegy tetején egy kereszt, híre-pora sincs ma. Élt ezen a vidéken egy gazdag, hatalmas földesúr, aki mindég erre járt vadászni. Egyszer vadászat közben éppen a kereszt mellé vetődött, s a kalapját sem billentette meg. Leült a kereszt alá, s mondta az embereinek, hogy üljenek le azok is. Itt mindjárt elészednek ételt, italt, esznek, isznak, vígan vannak. Egyszer csak elfogy a bor, egy csepp nem sok, annyi sem volt. Na, víz az volt elég, de az nem kellett a vadászoknak. A feszületnek fordul a földesúr s azt mondja:

— No te Isten fia, ha igaz, hogy a kánai mennyegzőn a vizet borrá változtattad, változtasd borrá ezt a vizet is!

Megrémültek a vadászok erre az istentelen beszédre s mondták a földesúrnak:

— Uram, ne gúnyold az Isten fiát!

De hiába beszéltek, hiába intették, a földesúr felkapott egy serleget, a melyik tele volt csordulásig vízzel s rálocscsantotta a keresztre.

— Ezt változtasd át borrá, látod-e, ezt!

Abban a szempillantásban ért oda három vándor. Mind a háromnak korsó volt a kezében s egy-egy darab kenyér. A korsóban bor volt.

Mondta a legöregebbik vándor:

— Térj Istenedhez, te gőgös ember.

Szörnyű haragra lobbant a földesúr, rárohant az öreg vándorra, kiragadta kezéből a kenyeret, s ím, halljatok csodát, a kenyér egyszeribe kővé változott. Akkor kivette a vándor kezéből a korsót, a szájához emelte s ím a bor abban a szempillantásban forrómeleg vérré változott.

A földesúr a rémülettől földre rogyott és szörnyet halt.

Ekkor a három vándor kiásta a keresztet a földből s angyaloknak képében, ragyogó fényesség közt, a kereszttel felszállottak az égbe.

A lelkecskék.

Volt egyszer egy szegény özvegy asszony, s annak két kis fiacskája. A fiúcskák egyszer elmentek a Garam partjára, ottan játszadoztak, szaladgáltak s játék közben beleestek a Garam vizébe.

Várja este a szegény asszony a fiacskáit, de biz' azok nem jöttek haza, behaltak a Garam vizébe s Garam vize ki sem vetette testüket. A szegény özvegy asszony azóta mindennap eljárt a Garam partjára, ott járt fel s alá nagy búsan, sírdogálva, hátha egyszer kiveti a Garam vize fiacskáinak a holttestét. De elmúlt egy esztendő, elmúlt két esztendő s Garam vize a fiúcskák holttestét nem vetette ki.

Egyszer, amint a folyó partján sírdogált a szegény özvegy asszony, csak kiröppen a vizből egy hófehér lelkecske s mondja az özvegy asszonynak:

— Néném asszony, egy nagy béka lakik a Garam vizében, nem jönne el hozzá komának? Egy kis leánynyal áldotta meg az Isten.

Mondotta az özvegy asszony:

— Elmegyek jó szívvvel, csak vezess hozzá, te hófehér lelkecske.

Ez a hófehér lelkecske egy vizbefúlt gyermeknek volt a lelke.

Elindult a lelkecske, utána az özvegy asszony, de előbb egy kis vesszőcskével rásuhintott a Garamra, a víz egyszeribe kétfelé vált s mehettek szépen a száraz földön. Mikor a Garamnak éppen a közepére értek, ott egy nagy kő állotta útjokat, de a hófehér lelkecske erre is rásuhintott, a kő mindjárt kifordult a helyéből, tovább gurult, hát egy nagy gödör maradt utána: abban lakott a béka.

Lemennek a béka házába, s ím a béka éppen ringatja a kis leánykáját, dajkadanát dúdolgatott: brekeke, brekeke, koáksz, tu, tu. Az özvegy asszony ölébe vette a béka kis leányát, ámbátor undorodott tőle, czirókálta, morókálta, még meg is csókolta. Azt mondta most a béka az özvegy asszonynak:

— Köszönöm, te özvegy asszony, hogy elfogadtad a komaságot, most még csak arra kérlek, seperd ki a házamat, de a szemetet ne hányd ki, hanem szépen szedd össze s vidd haza. A harmadik szobában egy csomó zöld fazék van, le van fődve valamennyi, ezekhez ne nyúlj.

Az özvegy asszony megigért mindent, békakomám-asszony pedig lefeküdt s egyszeribe elaludt. Bemegy az özvegy asszony a harmadik szobába, hát ott köröskörül polczok vannak s azok a polczok tele mindenféle faze-kakkal.

— Istenem, Istenem, — tünődik magában az özvegy asszony, — vajjon mi lehet ezekben?

Nem tudta megállani, hogy legalább egynek föl ne emelje a födelét, s bele ne tekintsen. Hát Uram Teremtőm, amint a fődöt fölemelte, kiröppen belőle egy hófehér lelkecske s azt mondja neki:

— A jó Isten fizesse meg neked, hogy megszabadítottál, — s azzal elszállott.

De most már igazán nem tudta megállani, hogy a fazekakba bele ne tekintsen. Sorban felemelte a fazekak födelét s hát csakugyan minden fazékból kiröppent egy lelkecske. Mind azt mondta suttogva:

— A jó Isten fizesse meg, hogy megszabadítottál, — s egymás után eltűntek a béka házából.

Több fazekat nem látott az özvegy asszony s éppen ki akart menni a szobából, de az ajtó sarkában két egyforma fazekat pillantott meg.

— Oh édes Istenem, — sóhajtott fel az özvegy asszony, — hátha éppen ebben a két fazékban van az én két fiacskámnak a lelke!

Fölemeli ennek a két fazéknak is a födelét, kiröppen belőle két lelkecske, s mondta mind a kettő:

— Lelkem édes anyám, a jó Isten fizesse meg, hogy megszabadítottál!

— Oh, édes gyermekeim, hát ti hogy kerültetek ide? — kérdezte az özvegy asszony.

Mondták a lelkecskék:

— Úgy volt az, édes anyám, hogy mikor a vizbefultunk, a béka elfogta a lelkünket, s hogy a mennyországba ne juthassunk, ide zárt, hogy őt szolgáljuk! Mert a Garam addig ki nem veti a vizbefultak holttestét, míg lelkük a mennyországba nem jut.

Hej, Istenem, örült az özvegy asszony! Visszatette a lelkecskéket a fazékba, a köténye alá dugta a fazekakat, aztán elbucszúzott a békától s indult hazafelé. Amikor kijött a béka házából, az a lelkecske, aki ide vezette, nem volt ott, de a víz mégis kétfelé vált, mert két hófehér halacska előtte úszott, s a vizet kétfelé hasította.

Kimegy az özvegy asszony a Garam partjára, ottan felemeli a két fazék födelét, a két lelkecske kiröppen belőle, s im abban a szempillantásban a holttestüket kivetette a víz. A lelkecskék erre visszatértek s a gyermekek teste megelevenedett. No, mire hazaértek, még egyéb csuda is történt. Az a szemét, mit az özvegy asszony elhozott a béka házából, mind aranynyá, ezüstté változott. Nem láttak többet szegénységet, éltek azután nagy boldogságban.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Szélike királykisasszony.

GYSZER volt, hol nem volt, hetedhétországon is túl, még az üveghegyen is túl, hol a kis kurta farkú malacz túr, volt egy király, annak egy fia, János volt a neve.

Azt mondja egyszer a király a fiának, aki serdülő legényecske volt:

— Eredj fiam, láss országot, világot, hadd pallérozódjál. Úgy lesz belőled derék ember.

Kétszer sem mondatta ezt János királyfi, tarisznyát vetett a nyakába, botot a kezébe, elbúcsúzott apjától, anyjától s ment hetedhétország ellen. Amint megy, mendegél, találkozik az úton egy rettentő hosszú, vékony emberrel. Köszönti a királyfi, a hosszú ember fogadja. Nézte, nézte János királyfi a hosszú embert s szeme-szája tátva maradt a nagy erős csudálkozástól, mert ő még ilyen hosszú embert nem látott. Kérdezte:

— Ki vagy te, mi vagy te, mi a mesterséged?

Felelte a hosszú, vékony ember:

— Az én nevem: Villámgyors. Olyan sebesen tudok futni, mint a villámlás, még annál is sebesebben.

— No, azt szeretném látni, — mondja a királyfi. Még jóformán ki sem mondja, eléugrik a bokrok közül egy szarvas. Ucczu, utána Villámgyors, egyet szökik, kettőt ugrik s utóléri a szarvast.

Mondja a királyfi:

— Már most csakugyan elhiszem, hogy oly sebesen tudsz futni, mint a villámlás. Gyere velem, legyünk kenyeres pajtások, bizony nem bánod meg.

Kezet csapnak, barátságot fogadnak, mennek ketten tovább.

Amint mennek, mendegélnek, látják, hogy egy rettentő széles vállú ember alája feküdt egy nagy hegynek s azt emelgeti. Odamennek, köszönti a királyfi s kérdi a széles vállú embert:

— Hát te ki vagy s mi vagy, atyafi?

Feleli a széles vállú ember:

— Én Hegyhordó vagyok. Nincs az a nagy hegy, hogy a vállamon el ne vigyem.

Mindjárt fel is kapta azt a hegyet s vitte a vállán, mintha csak egy zsák búza lett volna.

— Ejnye, atyafi, — mondja a királyfi — nem csapnál fel közénk kenyeres pajtásnak?

— Jó szívvvel, — mondotta Hegyhordó.

Azzal kezet csaptak s mentek tovább hárman. Mentek, mendegéltek s beértek egy rengeteg erdőbe. Hát ott egy rengeteg széles mellű ember csak ráfúj a fákra, rettentő szél kerekedik s a fák szörnyű nagy recsegéssel, ropogással dőlnek ki tőből.

Megállanak a kenyeres pajtások, szemük, szájuk

tátva maradt a csodálkozástól, még ilyet sem láttak világ-
életükben. Kérdi a királyfi:

— Hát te ki vagy s mi vagy? Mi a mesterséged?

Mondja a széles mellű ember:

— Én Fúvó vagyok, s egy fuvintásomra a legna-

gyobb ház is összedől s a
legnagyobb fákat is pozdor-
jává töröm.

— Ejnye, — mondja a
királyfi — éppen nekünk
való ember vagy, állj közénk
kenyeres pajtásnak.

Mindjárt kezet csapnak,
nagy barátságot fogadnak
s mentek tovább. Most már
voltak négyen.

Mennek, mendegélnek s találkoznak az úton egy
nyilas emberrel. Köszönti a királyfi s kérdi tőle:

— Hát te ki vagy, mi vagy, mi a mesterséged?

Mondja a nyilas ember:

— Én Jólaláló vagyok, a borsószemet úgy ellö-
vöm akárkinek a tenyeréről, hogy a tenyerének semmi
baja nem lesz.

— Próbáljuk meg! — mondja a királyfi.

Volt a nyilas embernél egy szem borsó, azt a királyfi a tenyerén kitarotta s a nyilas ember csakugyan úgy ellőtte, hogy a királyfi tenyerét a nyíl még csak nem is súrolta.

Na, kezét csap a királyfi Jóltalálóval is s mentek tovább öten. Amint mennek, mendegélnek, találkoznak egy kicsi zömök emberrel. Köszönti a királyfi s kérdi:

— Hová, merre, földi? Ki s mi vagy, mi a mesterséged?

Felelt a kicsi, zömök ember:

— Az én nevem Péter, s ha a fejemet a földre teszem, mindent tudok, amit az emberek gondolnak s cselekesznek, akármilyen messzire vagyok tőlük.

Megörvend a királyfi Péternek, erősen megbarátkoznak s ment Péter is velük. Most már voltak hatan, mind kenyeres pajtások. Mentek, mendegéltek hetedhétország ellen, s addig mentek, mendegéltek, amíg éppen Tündérországba nem értek.

Volt Tündérország királyának egy gyönyörűséges szép leánya, akinél szebbet a világ nem látott, s aki olyan sebesen tudott szaladni, mint a szél. Nem is volt más az ő neve: Szélike királykisasszony.

Egyszer kihirdetteti a király az országában, még azon is túl, hogy annak adja a leányát, aki a futásban elhagyja, de úgy próbáljon szerencsét akárki, hogyha leányát el nem tudja hagyni, karóba kerül a feje.

Hiszen próbáltak szerencsét királyfik, herczegek, grófok, bárók s válogatott cigánylegények, de a karóba is került a feje valamennyinek.

Hallják ezt a kenyeres pajtások, fölmennek mind a királyhoz s ott előre taszigálják Villámgyorsat, hogy hát ez a pajtásuk szerencsét próbálja.

— Jól van, — mondja a király, — csak próbálj,

kilenczvenkilencz legénynek karóban a feje, a századik lesz a tied.

Tengernép gyült a király udvarába, hadd lássák, melyik tud jobban futni, Szélike-e, vagy az a hosszú, langaléta ember?

Megfutamodik Szélike, utána Villámgyors, egyet ugrik, kettőt szökik, s úgy elhagyta Szélikét, hogy az nagy erős szégyenében keservesen sirni kezdett.

Azt mondja a király Villámgyorsnak:

— Hiszen sebesebben futottál, az igaz, de bizonyosan valami baja van a leányomnak. Tegyük még holnap egy próbát.

Futnak másodszor is, de Villámgyors most is úgy elhagyta Szélikét, hogy Szélike még nyomába sem ért. Hej, Istenem! szégyellette magát a királykisasszony erősen, sírva szaladt a palotába.

— No, fiam, — mondja a király Villámgyorsnak — látom, hogy most is jobban futottál, mint a leányom, de harmadik az Isten igaza, fussatok harmadszor is.

Ezalatt Szélike királykisasszony egyet gondolt s Villámgyorsnak egy gyönyörű szép gyémántgyűrűt küldött ajándékba. Örült Villámgyors az ajándéknak, mert nem tudta, hogy miféle gyűrű az. Afféle gyűrű volt az, hogy aki az ujjára húzta, mikor menni akart, a földbe gyökeredett a lába. No, de ha Villámgyors nem tudta ezt, bezzeg tudta Péter, mert ő a földhöz nyomta a fejét s megtudta, hogy min járt a Szélike esze. Mindjárt szólott Jóltalálónak, hogy mikor Villámgyors kiáll futásra, lőjje el a gyűrű fejét, mert abban van a varázs.

Na, elkövetkezik a harmadik nap. Kiáll Szélike s Villámgyors egymás mellé. Megfutamodik Szélike, futna Villámgyors is, de nem tud. Állott egy helyben, mintha oda czivekölték volna.

Abban a szempillantásban Jóltaláló megczélozza a gyürü fejét, ellövi s hát indul Villámgyors, szalad, mint a villámlás s harmadszor is elhagyta a királykisasszonyt.

Sírt a királykisasszony, majd fölvetette a méreg s a boszúság. Hogy az a hosszú, vékony ember így csúffá tegye! Most már akár akar, akár nem, hozzá kell menni feleségül. Pedig úgy láttam, mint ma, a királykisasszonynak János királyfin akadt meg a szeme. Bizony nem bánta volna, ha ez hagyja el a futásban.

Bezzeg megörült, mikor a kenyeres pajtások fölmentek a királyhoz s azt mondotta Villámgyors, hogy nem kell neki a királykisasszony, csak annyi aranyat s ezüstöt adjon neki, amennyit Hegyhordó el bir vinni.

— Adok én jó szívvel, — mondotta a király — nem annyit, de többet, mint amennyit egy ember elbir.

Megtöltetett hat szekeret arannyal, ezüsttel színig.

— Itt van, vigyed, ha birod!

Fölkapja Hegyhordó a hat szekér aranyat s ezüstöt, de annyi volt neki, mint másnak hat zacskó arany. Hozatott a király még hat szekér aranyat s ezüstöt: meg se kottyant Hegyhordónak.

No, már ennél több aranya s ezüstje a királynak sem volt. Akkor összeszedték, ami csak drágaság volt a palotában. Arany tálakat, tányérokat, késeket, villákat, kanalakat s mindent. Mikor mind felszedte Hegyhordó, mondta:

— No, most elég!

Elmentek a kenyeres pajtások, de alig mentek el, a király erősen megbánta, hogy ezeknek a jött-ment embereknek azt a rengeteg sok kincset odaadta. Gondolkozott, okoskodott, törte a fejét, hogy tudná valamiként visszaszerezni. Egyet gondol s utánuk szalasztja Szélikét,

hadd menjen velük, mintha elrabolták volna, akkor aztán utánuk küld egy regement katonát s Szélikét meg a tenger kincset is visszahozatja.

Hiszen Szélikének sem kellett egyéb. Bezzeg szaladott örömmel utánuk. Hopp, hopp! egy szempillantásra utólérte őket s mindjárt János királyfihoz szegődött, mellőle el sem maradott

Mennek, mendegélnek, egyszer Péter lehajtja fejét a földre s azt mondja a pajtásainak :

— No, most mindjárt csúf dolgunk lesz. A király egy regement katonát indított utánunk, minket elpusztítanak s Szélikét meg a kincset visszaviszik.

— Úgy-e, — mondja Fúvó — hát csak jöjjenek. A többit bizzátok rám.

Jött is a regement. Mikor egy puska lövésnyire volt, visszafordult Fúvó, megfujja magát, kerekedik rettentő nagy forgószél s elfujta a katonákat lovastól, mindenestől, talán még a világ végén is túl.

Most már mehettek békességben. Szépen hazaérték

a János királyfi udvarába. Ott a temérdek kincset öten elosztották egymás között, János királyfinak maradt Szélike királykisasszony.

Mindjárt papot hívtak, lakodalmat laktak, üstre főztek, teknőre tálaltak. Csak lé volt kilenczféle. Én is ott voltam ebédre. Ettem, ittam, jól mulattam s aztán szépen elkullogtam.

Itt a vége, fuss el véle.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Réka királyné sírja.

híres Rika erdőben,
Rika pataknak
a partján, ren-
geteg nagy kő
alatt porladozik
Réka királyné,
Átilla felesége.

Elmondtam már egyszer nektek, hogy a húnok hatalmas királya, ha meg-megtért a háborúból, a Rika erdejébe húzódott. Ott szeretett lakni. Rika erdejében van a Hegyes tető. Itt volt Átillának a palotája, itt lakott a feleségével, Rékával s három szép dali fiával.

Egyszer Réka királyné befogatott négy tüzes csikót aranyos, bársonyos hintájába s hajtattott keresztül a Rika erdején, árkon-bokron által.

Amint éppen a Bikás tetőn vágattak a paripák, egy megvadult bika szörnyű bömböléssel szaladt a hintó felé. A paripák megijedtek, vágattak hegyen-völgyön, árkon-bokron keresztül s egyszerre csak a hintó felfor-

dult s Réka királyné belezuhant a Rika patakába s szörnyű halálnak halálával halt meg.

Viszik a hírt Atillának s viszik a holttestét Réka királynénak. Fekete gyász borult Atilla udvarára: meghalt a királyné, kit a népek olyan erősen szerettek.

Három napig feküdt a nyújtópadon Réka királyné. Azalatt vitték a szomorú hírt mindenfelé, ahol húnok laktak s fölkerekedtek mindenfelől a húnok: férfiak, asszonyok, gyermekek, hogy még egyszer lássák a koporsójában is azt a jó királynét.

Negyedik nap temették Réka királynét, de a temetés napján a népeknek mind el kellett széledni a Rika erdejéből, hogy ne lássa, ne tudja senki, hová temetik Réka királynét. Háromas koporsóba tették a testét: tiszta színaranyból volt a első, szép fehér ezüst a középső s ércz a legkülső. Aztán négy rabszolga felvette a hármas koporsót s levitte a Rika patak partjára s Rika patak partján az alá a rengeteg nagy kő alá, mely most is ott van, — megnézheti, aki arra jár — ástak mélységes mély gödröt s beleeresztették a hármas koporsót. Aztán szépen betemették a gödröt, gyepes földdel a tetejét behantolták: nyoma se lássék, hogy valakit ide temettek.

Ezalatt Átilla állt a Hegyes tetőn egyedül s szeme láttára a négy rabszolga a kardjába ereszkedett.

Alhatott nyugodtan Réka királyné, nem bántotta sírját senki. Mire emberek vetődtek ide, az erdő vadjai elpusztították a négy rabszolga holttestét, hírük-poruk sem maradt ottan.

Az a rengeteg nagy kő most is ott van a Rika patak partján, alszik alatta szépen, csendesen Réka királyné, senki meg nem háborítja csöndes nyugodalmát.

A három árk-angyal.

Nagy volt az Úr Isten haragja, mikor Ádám és Éva az ő parancsa ellenére is evett a tiltott fa gyümölcséből. Egyszeribe hívatta Gábor arkangyalt, hogy menjen a paradicsomba s kergesse ki onnét Ádámot s Évát.

Hej, meg volt szeppenve Ádám, mikor látta, hogy jön Gábor angyal. Mondta Évának:

— Vége a szép életnek, Éva, jön Gábor árk-angyal, tüzes vessző a kezében. Az Isten küldi, hogy minket innen kikergessen.

— Ne félj, — mondotta Éva, — ez a magyar angyal, majd elbánok én vele.

Hamarosan gazdag ebédet készített, leültette Gábor árk-angyalt, czirókálta, morókálta, hizelkedett neki, etette, itatta s csakugyan, mikor az ebédnek vége volt, Gábor arkangyalnak nem volt lelke, hogy ezeket a jószívű embereket kikergesse a paradicsomból. Visszaszállott az égbe s jelentette az Úrnak:

— Uram, küldj valaki mást, nem vitt rá a lelkem, hogy kikergessem őket.

Hívatta az Úr mindjárt Flóriánt, az oláh angyalt. Lemegy Flórián, de már ettől csakugyan nem ijedtek meg. Alázatosan levette a széles karimájú kalapját, köszönt illendőképpen. Aztán elmondta, hogy miért jött.

Ádám rárivalt:

— Van-e irás?

— Nincs, — válaszolt ijedten Flórián s kiszaladt a paradicsomból, meg sem állott az évig.

— Látom, — mondotta az Úr, — hogy a német angyalt kell leküldenem, s leküldötte Mihály arkangyalt.

De már ettől megijedett Ádám is, Éva is. Körülfogták, hizelegtek neki, nagy ebédet csaptak, etették, itatták. Evett is, ivott is Mihály ár-k-angyal, amennyi beléfért, de mikor az ebédnek vége volt, rájuk kiáltott:

— Mars hinaus!

Hiába kérelték, hiába könyörögtek, nem engedett a német angyal, azt mondta:

— Muszáj!

Ádám és Éva kiszaladott a paradicsomból.

Azóta a muszáj a legnagyobb úr a világon.

A gyermekek faluja.

Meséltem már egyszer Stibor vajdáról, arról a híres, hatalmas vitézről, Stibor vajdának szomorú végéről. Mondok róla mostan egy szép történetet. Emlékeztek ugy-e, hogy Stibor vajda erősen szeretett vadászni. Ha nem volt háború, ment a vitézeivel, rengeteg sok jobbágyával az erdőbe s hetekig meg sem tért a várába. Volt az erdő vadjainak nagy pusztulása. Egyszer vadászat után sátrat üttetett egy szép tisztáson Stibor vajda, s bement a sátrába, hogy egy kicsit pihenjen. De ne gondoljátok, hogy ez a sátor akármilyen sátor volt. Puha selyem volt az, kivarva arannyal, ezüsttel; gyönyörűséges szép képek a két oldalán.

Amint éppen szundikálna Stibor vajda, honnét, honnét nem, odajön egy csapat gyermek, körülállják a sátrát, csudálják a szép képeket, fel-felkiáltnak: jaj de szép, jaj de szép! De nemsokáig csudálhatták, mert észrevették a Stibor emberei, szaladtak nagy ijedten a sátorhoz, hogy elkergessék a gyermekeket. Stibor mindent jól látta s hallotta a sátorból, látta a gyermekeket, hallotta a beszédjüket, s nézte őket fektéből nagy gyönyörűséggel. Kikiáltott az embereinek:

— Ne bántsátok a gyerekeket, hadd maradjanak itt.

Aztán felkelt, kiment a sátorból, szóba ereszkedett a gyermekekkel, s különösen megtetszett egy neki: a legbátrabb beszédű valamennyi között. Asztalt terítettett a gyepre, megvendégelte a gyerekeket, adott nekik kardot, kicsi puskát, nyilat, s úgy eresztette el őket.

A gyermekek elmentek, Stibor folytatta a vadászatot, s másnapra kelve, amint épen egy szép tisztáson vágatott a lován, látja, hogy ott vannak a gyermekek, dolgoznak erősen, vágják a faágakat, a vesszőt, az ága-

kat a földbe szúrják s vesszővel körülfonják, aztán vásznat terítenek rá. Megállítja Stibor a lovát s kérdi:

— Mit csináltok, gyermekek?

Felelt köztük a legbátrabb beszédű:

— Sátrat, uram, éppen olyat, a milyen a tiéd.

— Hát aztán ki lakik ebben a sátorban?

Mondotta a fiú:

— Én, uram, — meg ez a kis lány, Zsuzsika. Én leszek a vajda, Zsuzsika a vajdáné. Aztán házat építünk a többi gyereknek is, hadd legyen itt egy falú.

Tetszett ez a beszéd Stibor vajdának s kérdezte a fiút:

— Hát hogy hínak téged fiacskám?

Felelt a fiú:

— Trebete Tamásnak, szolgálatjára.

— No, ha Trebete Tamásnak, legyen a falutok neve Trebete. Majd én is segítek nektek.

Másnap Stibor vajda kirendelte mind a jobbágyait, s építtetett egy olyan falut, amilyen nem volt több a Vág völgyén.

Ennek a falunak ma is Trebete a neve.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A szegény ember és a róka.

Volt egyszer egy szegény ember. Ennek a szegény embernek két ökröcskéje s egy kicsi szántóföldje volt minden gazdasága. Ez a föld is messze, kint az erdő szélén volt, mikor termett gabonát, mikor nem. Elmegy egyszer a szegény ember szántani s amint szántogat, valami szörnyű ordítást meg keserves vinnyogást hall. Beszalad az erdőbe, hadd lássa, mi van ott. Hát Uram Teremtőm, még ilyet se látott világon való életében: egy lompos medve verekedett egy kicsi nyúlacskával. Nagyot kaczagott a szegény ember, hogy kaczagásától zengett az erdő.

— No, — mondá a szegény ember, — kenyerem javát megettem, de ilyet sem láttam, hogy a medve a nyúllal verekedjék.

Hej, szörnyű haragra lobbant a medve. Azt mondta a szegény embernek:

— Megállj, te hitvány féreg, azért, hogy kikaczagtál, megölöm mind a két ökrödet, megöllek téged is!

De bezzeg a szegény embernek elment a kedve a kaczagástól. Könörgött a medvének, csak estig ne bántsa, estére megszántja a földjét, beveti búzával, legalább maradjon valami a gyermekeinek.

— Jól van, — mondta a medve, — meghagyom az életedet estig, csak eredj szántani.

Visszament a szegény ember az ekéhez, de majd felvetette a nagy búbanat, olyan szomorú volt, mint a három napos esős idő. Történetesen arra vetődik egy róka, köszönti a szegény embert s kérdi:

— Miért búsulsz, földi?

— Haj, ne is kérdezd róka koma, nagy az én bánatom! Mikor a szántást elvégzem, ide jön a medve s megöl engem is, az ökreimet is.

Mondja a róka:

— No azért ne ereszd búnak a fejedet, majd segíték én rajtad, hanem aztán mit fizetsz?

— Hát én mit tudjak fizetni, — kesergett a szegény ember, mikor semmim sincs az égvilágán.

— Na, de mégis csak van valamid, — mondja a róka, — ahol van ökör, van ott tyúk is, kakas is.

— Az ám, — gondolja magában a szegény ember — van a feleségemnek 9 tyúkjá s egy kakasa, azt a rókának ígérem. Egyszeribe kezét csaptak, megegyeznek, hogy a szegény ember kilencz tyúkot s egy kakast ad a rókának, ha megmenti az életét. Azt mondta most a róka:

— Hallgass ide, szegény ember. Én elbújok egy bokor mögé, s mikor jó a medve, kürtölök. A medve megijed, azt hiszi, hogy vadászok jönnek, még ő kér téged, hogy rejtse el valahová. De míg estére kerekednék az idő, hozok én neked egy szenes zsákot a szénégetőktől s abba a medvét belebujtatom. Akkor én előjövök a bokor mögűl, kérdem tőled:

— Mi van abban a zsákban, te szegény ember? Mondjad te, hogy szenes tőke. — De már azt nem hiszem, mondom én. — No ha nem hiszed, mindjárt elhiszed, mondjad te s vágj a fejszáddal, ahogy csak tudsz, olyan erővel a medve fejéhez.

Azzal a róka elszaladt s egy óra sem telt belé,

hozott egy szenes-zsákot a szegény embernek, aztán elbújt a bokor mögé s várta a medvét.

Hát amikor a szegény ember elvégezte a szántást, jött csakugyan a medve, s messziről morogta:

— No szegény ember, most vége az életednek.

De bezzeg egyszeribe inába szállott a bátorsága, mert a róka a bokor mögött elkezdett kürtölni.

— Jaj, jaj, szegény ember, nem bántlak, csak bujtass el valahová.

— Én nem tudom, — mondja a szegény ember, hová bujtassalak, hacsak ebbe a szenes zsákba be nem bujsz.

— Oh, de jó — mondotta a medve, — itt nem találnak meg a vadászok.

Hirtelen belebujt a szenes zsákba, a szegény ember bekötötte a zsák száját, akkor jött a róka s úgy ahogy megegyeztek, kérdezte, mi van a zsákban. A róka nem hitte, a szegény ember pedig fogta a fejszéljét — úgy rácsapott a szenes tőkére, akarom mondani a medve fejére, hogy egyszeribe szörnyet halt.

— No te szegény ember, — mondotta a róka — megmentettem az életedet, ne felejtsd el, hogy mit ígértél. Holnap elmegyek a kilencz tyúkért meg a kakasért.

— Csak gyere róka koma, gyere — mondotta a szegény ember. Gondolta magában, hiszen ha neked van eszed, van nekem is, tanultam tőled valamit.

Hazamegy a szegény ember, vacsorázik, lefekszik, de jó hajnalban, mikor a kakas elkezdett kukurékolni, már jött a róka, kopogtatott az ajtón:

— Itt vagyok, szegény ember, eljöttem a kilencz tyúkért s egy kakasért.

— Várj csak komám, várj, kiáltott a szegény ember — egyszeribe felöltözöm.

De eszibe sem volt, hogy felöltözzék, hevert tovább az ágyban s egyszerre csak elkezdett csaholni, mint egy kopó. Bekiált a róka:

— Talán bizony kopó van nálad, szegény ember?

— Jaj, lelkem komám, én nem tudom honnét, honnét nem, két kopó az este besompolygott a szobámba s most nem bírok velük, megszagoltak téged s reád akarnak törni.

Megijedt a róka, bekiáltott: csak addig tartsd vissza, míg elszaladok!

Bezzeg nem kellett neki sem tyúk, sem kakas, szaladott, mintha szemét vették volna ki, árkon-bokron keresztül. Még talán most is szalad.

Itt a vége, fuss el véle.

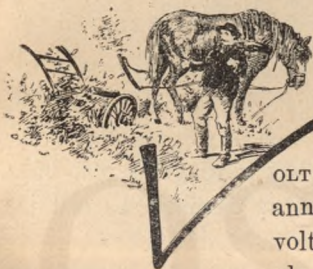

Firtos lova.

AKOTT Firtos várában egy szépséges tündérkisasszony. Ez a tündérkisasszony megszeretett egy szegény, dali legényt, de a tündértörvény olyan volt, hogy nem találkozhattak egymással szívük szerént, mindig éjnek idején kerültek össze a tündérkert filegóriájában. A legény minden áldott este fellovagolt a meredek sziklán, a tündérkisasszony pedig kiállott a vár fokára, megfogta a legény kezét s úgy segítette föl magához.

Egy este megint várja a szegény legényt a tündérkisasszony. Jó a legény, vágta felfelé nagy bátran, s mikor a vár fokához ér, nyújtja kezét a tündérkisasszony felé. De ebb' a szempillantásba' megszikklik a ló, a legény magával rántja a tündérkisasszonyt s a rengeteg mélységbe zuhantak. A ló pedig fennakadt a szikla oldalán, oda tapadt s azon módulag kővé változott. Még most is rajta van a nyereg s a kantár. Hanem, hogy a szavamot össze ne keverjem, ezt a lovat a tündérkisasszony ajándékozta volt a legénynek s azért hívják Firtos lovának. De aztán ez a ló nem is hijába, hogy tündér lova volt, mert most is az ő színeváltozása után jár az idő. Mikor ennek a kőlónak fehér a színe, meleg napok járnak, mikor pedig színében megsötétedik, hosszú eső lesz utána . . .

Tündér Erzsébet.

OLT egyszer egy szegény ember s annak három fia. De olyan szegény volt ez az ember, mint a templom egere. Mikor ettek, mikor nem. Száraz kenyér is egyszer volt, s kétszer nem az asztalfiában. Azt mondja egyszer az idősebb legény:

— Édes apám, én nem éhezem többet itthon, elmegyek szolgálatba.

— Jól van, — mondja a szegény ember — csak menj Isten hírével. A szegény ember felesége süt egy hamuba sült pogácsát, s a legény utnak kerekedik. Amint megy, mendégél egy nagy erdőn keresztül, találkozik egy öreg emberrel. Köszönti a legény:

— Adjon Isten jó napot, bátyámuram.

— Adjon Isten, fiam, hát te mi járatbeli vagy?

— Én bizony, bátyámuram, szolgálatot keresek, ha találnék.

— No, akkor éppen jó helyen jársz, mert én szolgát keresek. Nálam három nap egy esztendő, s ha becsületesen kitöltöd a három napot, adok neked egy vékás

földet s egy véka búzát. Az ökrömmel felszánthatod a földet, vesd el a búzát s amit az Isten ad, az a tied lesz.

Hazamennek, s az öreg ember elküldi a legényt szántóba. Kimegy a mezőre s hát a föld, amit meg kellene hogy szántson, tiszta csupa bokor. Gondolja magában a legény: amíg én ezt kiirtom, megöregszem. Fogja magát, ott hagyja az ökröket, az ekét, s hazáig meg sem állott. Kérdik otthon:

— No, hát hol jártál, merre jártál, mit szolgáltál?

Mondja:

— Menjetelek el ti is, majd megtudjátok.

Még aznap elmegy a középső legény is, ugyancsak az öreg embernél áll be szolgálatba, de éppen úgy járt, mint a bátyja. Ahogy meglátta azt a rengeteg sok bokrot a földön, vissza sem hajtotta az ökröket a gazdájához, ment haza egyenesen.

Kérdi az öcsce:

— No, bátya, hol járt, merre járt, mit szolgált?

— Eredj, öcsém, majd megtudod te is.

Ment is a legkisebb legény, elér abba a rengeteg erdőbe, találkozik az öreg emberrel s mindjárt megegyeznek. Neki is egy véka vetést ígért az öreg ember, ha becsületesen kitölti az esztendőt.

Befogja a legény az ökröket, elindul a mezőre, de volt az öreg embernek egy nagy kutyája, az is vele ment.

Kiér a legény a mezőre, látja a sok bokrot, az bizony nem sokat gondolkozott, vette a baltáját, vágta ki a bokrot egymás után, a kutya meg szépen összeszedte, amit levágott, vitte félre s csomóba rakta. Mire esteledett, a bokrokat is kivágta, egy jó darab földet is megszántott. Mikor leszolgált a esztendőt, azt mondja az öreg ember:

— No, fiam, becsületesen kitöltötted az esztendőt,

itt a véka búza, szánts meg egy vékás földet s vesd belé.
Ami lesz rajta, az lesz a te béred.

Jól van, a legény megszántja a földet, elveti a búzát
azzal elmegy haza.

Kérdik otthon:

— Hát te mit szolgáltál?

Mondja a legény:

— Majd megtudjátok a jövő nyáron.

Zsémbelt az apja, anyja, hogy mind a három fia
élhetetlen, egyik sem szolgált semmit, igazán nem csuda,
ha éhen halnak. A legény nem szólt semmit, hanem mikor
eltelt az esztendő s elkövetkezett az aratás ideje, mondja
az apjának:

— Édes apám, a tavaly szolgáltam egy véka búza-
vetést, menjünk s arassuk le.

Elindulnak, mind ahányan voltak: a szegény ember,
a felesége, a három fia. Mennek a búzaföldre, s hát,
halljatok csudát, tiszta csupa színarany búza termett
a földön, hogy a szemük is káprázott a ragyogásától.

Hej, Istenem, de volt-e öröm!

Azt mondja a szegény ember:

— No, fiaim, én az anyátokkal hazamegyek, szekeret
fogadok, ti meg addig őrizzétek a búzát, nehogy ellopják.

Ott maradnak a legények, kerülgetik a földet, hes-
segetik a verebeket — hess-hess veréb, reppenj elébb! —
egy szem nem sok, annyit sem tudtak elvinni a verebek.
De egyszer csak leröppen egy harkály, nagy hirtelen
lecsippent egy búzakaralászt, s huss, elrepül vele.

Hej, megmérgeződik a legkisebb legény s bolond
fejvel szalad a harkály után.

Kaczagtak a bátyjai:

— Ne szaladj, te bolond, maradt itt még elég.

De a legény szaladott, mintha szemét vették volna,

s egyszerre csak azon vette észre magát, hogy egy sűrű rengeteg erdőbe került. Néz erre, néz arra, a harkály eltűnt, mintha a föld nyelte volna el, ő meg nagy búsan bolyongott az erdőben, szeretett volna kikerekedni az erdőből, de mind jobban beléveszett. Mikor már azt sem tudta, hogy merre facsarodjék, fölmászott egy magas fának a tetejébe, néz napkeletre: nem lát semmit, néz napnyugatra: nem lát semmit, néz északra: arrafelé látott valami gyenge világosságot. Leszáll a fáról s elindul abba az irányba, amerre azt a világosságot látta. Megyen árkon-bokron keresztül s kiér egy szép tisztásra. Hát annak a közepén akkora tűz van, mintha éppen egy ház égne. Megy a tűzhöz, s mit lát, Uram Istenem? A tűz körül fekszik egy szörnyű nagy óriás, de akkora, hogy a teste egészen körül kerekítette a tüzet, a fejét a lábára fektette, s úgy aludt. Gondolkozott a legény, vajjon most mit csináljon? Ha az óriáson kívül fekszik le, megfázik, ha belől fekszik le, észreveszi az óriás s megöli. Ő bizony fogta magát s belebújt az óriás zekeujjába. Ott szépen elaludt s reggelig meg sem mocczant.

Megébred reggel az óriás, feltápáskodik a földről, egy kicsit meglibbenti a zekéjét, s hát egy gyerek esik ki az ujjából. Az ám, az óriásnak gyermek volt a legény.

De akár hiszitek, akár nem, az óriás nem bántotta a legényt, szépen fölvette a földről, az ölébe vette s fölvitte a palotájába. Ottan lefektette jó puha ágyba, s csicsigatta: aludj fiam, aludj. Mikor aztán a legény is megébredett, mondja az óriás:

— No, édes fiam, akárki fia vagy, apád helyett apád leszek én ezentúl. Maradj te csak itt nálam, s amit csak a szíved kíván, s a szájad ki tud mondani, mindent adok neked.

No, az igaz, olyan dolga volt a szegény legénynek,

hogy királyfinak sem lehetett különb. Csináltatott neki az óriás ezüstös, aranyos, gyémántos gúnyákat, s ha csak valamit kívánt a legény, az óriás beleírta a kívánságát a porba s mindjárt megvolt. Hanem egyszer mégis csak elkezdett szomorkodni a legény. Észrevette ezt az óriás.

Kérdi tőle:

— Mi bajod van, édes fiam, hiszen mindened van, amit a szíved kíván.

— Mindenem van, lelkem apámuram, — mondja a legény — az Isten áldja meg még halóporában is kigyelmedet. De már én is nagy-legénysorban volnék. Szeretnék megházasodni, lelkem apámuram.

— No bizony, ha szeretnél, házasodj meg, fiam. Csak ide nem messze, az erdőn túl, van egy kerek tó, abba jár fürödni Tündér Erzsébet. Odaszáll minden délben galamb képében, a tó partján keresztül bucskázik a fején, s leány lesz belőle, szépséges szép leány, amilyent te még nem láttál s nem is látsz soha világi életedben. Te jó reggel menj a tóhoz, bujj el egy bokor mögé, várd meg, míg Tündér Erzsébet belemegy a tóba, akkor kapd fel a gúnyáját, szaladj ide vissza, s akárhogy kér, istenkedik, hogy fordulj vissza, állj meg, te se vissza ne fordulj, se meg ne állj, csak szaladj ide hozzám. Ne félj, majd eljön ő te utánad.

Elmegy jókor reggel a legény, megbúvik egy bokor megé, várja, várja a fehér galambot. Hát csakugyan jó a galamb, álló délben leröppen a tó partjára, keresztül bucskázik a fején s lesz belőle aranyhajú tündérszép kis-asszony. Belemegy a tóba, s hopp, kiugrik a legény a bokor megül, felkapja Tündér Erzsébet aranyos gúnyáját s szalad az erdő felé, mint a sebes szélvész. Kiált utána eleget Tündér Erzsébet: — állj meg legény, nézz

vissza! — kiálthatott annak: szaladott az erdőbe, mintha szemét vették volna.

Jól van, eltelik egy hét, eltelik két hét, de a legény nagy erős bánatnak adta a fejét, mert ím, elhozta Tündér Erzsébet gúnyáját, de mi haszna benne, ha nem az övé Tündér Erzsébet. Mondja az óriásnak:

— Hej, apámuram, kár volt nekem elhoznom az aranyos gúnyát.

— Ne búsulj, fiam, majd eljön érte Tündér Erzsébet. Eredj csak a kamarába, hozz onnét egy diót, vedd ki a belét s tedd a héjába a gúnyát.

Bemegy a legény a kamarába, hoz egy diót, kiveszi a belét, hát halljatok csudát, szépen belefér a Tündér Erzsébet köntöse.

— No, fiam, — mondja az óriás — most én ezt a diót belevarrom a lájbid zsebébe, de jól vigyázz, hogy senki onnét ki ne bontsa. Sem anyád, sem apád, sem semmiféle nemzetséged ezt a diót meg ne találja, mert akkor szomorú lesz az életed ezen a világon.

Bevarrja az óriás a diót, s hát ahogy az utolsó öltést csinálja, nagy csengettyűszóval befordul az udvarra egy hatlovas hintó. Abban ült Tündér Erzsébet. Mondja az óriás:

— Nézz ki, fiam, az ablakon. Itt van, akiért a te szíved vágyakodik, szép Tündér Erzsébet.

Leszáll Tündér Erzsébet a hintóból, fölmegegy a palotába, de azonközben kijön az óriás, s ír a porba papot, vendégeket. S hát abban a szempillantásban ott a pap, jönnek a vendégek, tele lesz az udvar, tele a palota, lesz nagy heje-huja, lakodalom, akár hiszitek, akár nem, felesége lett a szegény legénynek Tündér Erzsébet.

Telik, mulik az idő, úgy éltek a fiatalok, mint két

gilizemadár, de egyszerre csak elkezdett szomorkodni a szegény legény. Kérdi az óriás:

— Hát neked mi bajod van, édes fiam? Minden van, a mit a szemed-szájad kíván, mi kéne még, ha volna?

— Van itt minden, lelkem apámuram, — mondja a legény — de a szívem mégis búslakodik, mert rég nem láttam apámat, anyámat s az én testvéreimet.

— Hát fiam, eredj. Én haza eresztlek. De jól megjegyezd, hogy a te apád azt hiszi, meghaltál, s amikor hazaérsz, éppen akkor tartja harminczadikszor a tort te éretted. No, ha te hazaérsz, lesz a nagy szomorúságból nagy vigság, heje-huja, lakodalom. Vigyázz, meg ne felejtkezzél a dióról!

Azzal kimegy az óriás az udvarra, hintót, paripákat, inast, kocsist ír a porba, azok mindjárt a palota elé állnak, felül a hintóba a fiatal pár, elbúcsúznak az óriástól. De, hogy szavamát össze ne keverjem, minek

előtte útnakindultak, megmondta az óriás a legénynek, hogy akármi baja essék, ha mi jót gondol, írja a porba s megint visszakerülhet hozzá. Na, elindulnak, megérkeznek a legény apjához, hát csakugyan úgy volt, amint az óriás mondotta. Hosszú asztal volt fölterítve az udvar közepén, ültek körülötte a falubeli népek nagy csöndességben, ettek-ittak, de egy szót sem szóltak, csak az öregek keseregtek, siratták a legkedvesebbik fiukat. Befordul a hintó az udvarra, leszáll abból a legény Tündér Erzsébettel. De Uram Istenem, lett csudálkozás, hogy vajjon ki lehet az a fényes, aranyos, gyémántos ruhás uraság s vele az

a tündérszép asszony, akinek földig selyem s arany volt a ruhája. Odamegy a legény egyenesen az apjához, köszönti, s kérdi:

— Ugyan bizony, bátyámuram, miféle vendégség van itten?

Mondja az ember:

— A legkisebb fiukat toroljuk, nagyságos úr. Ma harminczadikszor tartunk tort, nem is feledjük el, amíg élünk ezen a világon.

Mondja a legény:

— Hát megismernék-e a fiukat, ha elékerülne?

— Megismerném én ezer közül is, — mondja az asszony — mert jegy van a bal hóna alatt.

Azzal csak felgyűri az ingét a legény s mondja:

— Ihol a jegy, lelkem édes anyám.

De bezzeg lett-e a torból mindjárt nagy vigasság.

Fölkelnek az asztaltól, tánczra kerekednek, járja Tündér Erzsébet, de olyan módosan, olyan szépen, hogy nem győzték csudálni.

— No, még ilyen szép tánczot nem láttunk, világon való életünkben, — mondták a népek.

— Jaj, lelkeim, — mondja Tündér Erzsébet — hátha még a leánykori gúnyámban tánczolhatnék.

Kérdik a népek:

— Hát az ugyan bizony, hol van?

— Ó, — mondja Tündér Erzsébet — az az uramnak a lājbizsebében van, egy dióban; nem is adja ki soha, e világi életében.

— Hiszen, majd kiveszem én, — mondja a legénynek az anyja.

Azzal fogja magát, álombort tölt a fia poharába. Mindjárt bekoppan a legénynek a szeme, ott, abban a

helyben elszundít s az anyja szépen kivágja a lábbizsebéből a diót.

— Itt van, lelkem menyemasszony, tessék.

Tündér Erzsébet szépen kinyitja a diót, kihúzza belőle a leánykori gúnyáját, fölveszi magára s azzal elkezd tánczolni. De már, vagy volt szép táncz, vagy nem az elébbi, földi ember szeme ilyet még nem látott. Tánczol, tánczol Tündér Erzsébet, s egyszer csak, halljatok csudát! — mit gondol, mit nem, olyat penderül, hogy abban a szempillantásban fejér galambbá változott, s hopp, felröppent egy körtefára.

Összecsapták a népek a tenyerüket, Jézus Máriát kiáltottak, költötte a legényt az apja, az anyja:

— Kelj fel, fiam, kelj fel, nézd a feleséged galambbá változott!

Haj, de a legény nem ébredett fel. Fölemelték vitték a körtefa alá, ottan lefektették, hátha ott felébred, ott sem ébredett fel. Egy könycseppet ejtett az arczára a fehér galamb, arra sem ébredt fel. Azután megszólalt:

— Édes uram, lelkem uram, ha látni akarsz még engem ez életben, gyere el Feketegyász országába, Feketegyász országában Johara városába, ottan majd megtalálász.

Abban a szempillantásban elröppent a galamb, s felnyílt a legénynek is a szeme pillája. Kiáltott utána:

— Gyere vissza, gyere, szép fehér galambom!

Bizony nem jött vissza. Búnak eredett szegény legény, rettentő nagy búnak. Hírét sem hallotta Feketegyász országának, Feketegyász országában Johara városának, hát most merre menjen, merre facsarodjék? Eszébe jut, hogy mit mondott volt neki az óriás, hogy amit gondol, csak írja bele a porba. Gondol egy lovat, beleírja a porba, s ott a ló előtte szépen fölnyergelve,

Akkor azt írja a porba: mindjárt ott legyen az óriás házában.

Fölpattan a lóra, elbucsúzik atyjától, anyjától, minden atyjafiától, s ott volt mindjárt az óriás házában.

— No, fiam, — mondja az óriás — kivették a zsebedből a diót, úgy-e?

— Bizony, kivették, édes apámuram. Hát most mit csináljak? Azt mondta Tündér Erzsébet, hogy menjek Feketegyász országába, Feketegyász országában Johara városába, ottan megtalálom.

— Hej, édes fiam, még a híret sem hallottam ennek az országnak. Csak maradj itt velem, s felejtsd el Tündér Erzsébetet.

— Én-e, apám uram? Én nem! Addig meg nem nyugszom, amíg Tündér Erzsébetet föl nem találok.

— Hát jól van, mondotta az óriás, eredj. Nesze, adok egy buzogányt. Van nekem egy bátyám s egy néném. Azt a buzogányt mi hárman testvériesen nem tudtuk elosztani, így maradt nekem. Menj el hozzájuk, arról a buzogányról megtudják, hogy én küldöttelek. Ha ők útba tudnak igazítani, jó; ha nem: jobb, ha visszafordulsz.

Ott mindjárt egy három esztendő csikót ír a porba az óriás s jól feltarisznyálja a legényt pénzzel, mindenel, aztán útnak indítja:

— Eredj, fiam, jó utat, hol sár nincs.

Megy a legény hetedhét ország ellen, erdőkön, mezőkön keresztül, s amíg az óriás bátyjához ért, úgy megvénült a csikaja, hogy minden foga elhullott. Bemegy a legény az óriás bátyjához, — aki, hogy szavamat össze ne keverjem, a csúszó-mászó állatok királya volt — s köszön illendőképpen. Elmondja, hogy mi járatban van, mutatja a buzogányt is.

Mondja a király:

— Látom, hogy az öcsém küldött, segítenék is rajtad jó szívvel, fiam, de éppen most mentek széjjel az állataim. Bárcsak egy órával elébb jöttél volna. No, hanem reggelre megint összehívom mind.

Fölkelnek reggel, a király háromszor sípjába fúj, s hát, jönnek a csúszó-mászó állatok mindenfelől, belepik az udvart, s kérdi a király:

— Ki hallotta hírét köztetek Feketegyász országának, Feketegyász országában Johara városának?

Mind azt válaszolták, hogy ők sok országot-világot keresztül csúsztak-másztak, de Feketegyász országának hírét sem hallották.

No, mit tegyen a legény, elmegy az óriás nénjéhez. Föl akarja nyergelni a lovat, hát az megdöglött.

Hiszen jól van, írt a porba másik három esztendő csikót, ott is volt az mindjárt. Felpattan rá s indult az óriás nénjéhez.

Megy a legény hetedhétország ellen, megtalálja az öreg asszonyt, elémondja, hogy mi járatban van, mutatja a buzogányt is, de az öreg asszony is azt mondja:

— Én, édes fiam, jó szívvel útba igazítanálak, de hírét sem hallottam Feketegyász országának. Bárcsak egy kicsit elébb jöttél volna, éppen most mentek széjjel a madaraim. No, hanem csak vacsorázz s feküdj le, majd elészólitom én a madaraimat.

Lefekszik a legény, s az öreg asszony, mit gondol, mit nem, rátesz egy nagy malomkövet. Akkor elévesz egy arany-csapós ostort, kiáll az udvar közepébe, s rittyent egyet, akkorát, hogy ég, föld megzendült belé s a szegény legény ijedtében egy arasznyira rúgta fel a malomkövet.

Beszólt az öreg asszony az ablakon:

— Ne félj, fiam, ne félj, még csak kettőt rittyentek.

Másodszor is rittyent az öreg asszony, s akkor a szegény legény egy singnyire dobta fel a malomkövet.

Beszól az öreg asszony:

— Ne félj, fiam, ne félj, még csak egyet rittyentek.

Rittyent harmadszor is, de akkorát, hogy a szegény legény ijedtében a padlóig rúgta fel a malomkövet. Akkor bejött az öreg asszony.

— No, most fiam, felkelhetsz, többet nem rittyentek.

Egyszerre csak jönnek a madarak, nagy erős szárnycsattogatással, kárrogtak, fütyöltek, csiripeltek, zúgott a

levegő, hogy a szegény legény azt hitte, vége a világnak.

Kérdi az öreg asszony:

— Ki járt közületek Feketegyász országában?

— Én nem, én nem, én sem, én sem.

Egy sem járt ott, de még hírét sem hallotta Feketegyász országának.

— No, — mondja a szegény legény — én most visszamehetek az óriás apámhoz.

Föl akarja nyergelni a lovát, hát az is megdőglött. De már maga sem volt ám fiatal legény. Az arcza úgy megtöpörödött, mint a szalonnabőr, a háta meggörbült, az ajaka lefittyent. Ir a porba egy csikót, mindjárt elejébe is toppan, ráül nagy kínnal-bajjal, búcsúzik az öreg asszonytól s hát abban a szempillantásban repül be nagy fáradtan egy harkály. Rákiált az öreg asszony:

— Hát te hol voltál eddig, mért jöttél ilyen későn?

Mondja a harkály:

— Eltörött a lábam, azért nem jöhöttem.

— S hát az hol törött el?

Mondja a harkály:

— Feketegyász országában, Johara városában.

— No, éppen jókor jöttél, te kellesz nekünk, — mondja az öreg asszony. — Vedd hátadra ezt a legényt s vigyed Johara városába.

De így, s de úgy, mondja a harkály, nem akarja, hogy a másik lábát is eltörjék, s nem viszi el. Hanem az öreg asszony azt mondta:

— Indulj, amíg jó dolgod van.

Fölül a szegény legény a harkály hátára, repül az vele erdőkön, mezőkön, tengereken keresztül, s egyszerre csak egy olyan magas hegyre vitte föl, hogy annak a teteje éppen az eget verte.

— No, most szállj le rólam, mert itt el nem férünk.

— Hát te hol mentél keresztül? — kérdi a legény.

— Én egy likon, — mondja a harkály.

— No bizony, ha egy likon, vigy keresztül ott engem is.

De így, s de úgy, fogadkozik megint a harkály, hanem a legény sem vette tréfára, rárikkantott:

-- Indulj, hóhárom teremtette, úgy is te vitted volt el az arany búzakalászt a földünkről!

De már erre megijedt a harkály. Úgy keresztül repítette a likon a legényt, mint a parancsolat. Ahogy keresztül érnek a likon, hát ott vannak Feketegyász országában, Feketegyász országának Johara városában. Johara városában volt egy gyémánt palota, abban lakott Tündér Erzsébet asszony. Fölmegy a legény a palotába, s hát ott ül Tündér Erzsébet egy arany kanapén, de, halljatok csudát, éppen olyan szép volt, éppen olyan fiatal volt, mint annakelőtte. Köszön a legény s kérdi:

— Tudod-e, ki vagyok, szép Tündér Erzsébet?

— Tudom, ha megmondod.

— A te urad vagyok, szép Tündér Erzsébet.

Nagyot kaczag Tündér Erzsébet, de akkorát, hogy csengett belé a palota.

— No bizony, ha te vagy az uram, menj Isten hírével, ahonnét eljöttél. Nem kell nekem ilyen rusnya öreg ember.

Megfordul a szegény legény, kiindul az ajtón nagy búsán, de, mit gondol, mit nem Tündér Erzsébet, csak utána szalad, asztalhoz ülteti s mondja:

— Egyél, igyál, aztán visszamehetsz.

Eszik, iszik a legény, de nem esett jól sem étele, sem itala. Mondja Tündér Erzsébet:

— No, most ettél, ittál, menj a szomszéd szobába, ott van egy arany kád, abba fürödjél meg.

Megy a legény, megfürdik az arany kádban, jönnek a szobalányok, arany fésűvel megfésülik, arany törlővel megtörölik, adnak reá gúnyát, biborvöröset, s ím, halljatok csudát, megfiatalodik a szegény legény, hétszerte szebb lett, mint volt annak előtte.

Na, csáptak mindjárt nagy vendégséget. Aztán írtak a porba hat lovas hintót, fölkerelkedtek, meg sem is állottak, míg az óriás házához nem értek.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak. Holnap legyennek a ti vendégeitek.

Ördögárka.

Egy hosszú árok húzódik végig a Székelyföldön: Ördögárkának hívják.

Elmondom ennek az ároknak történetét, hallgassatok ide.

Sok-sok száz esztendővel ezelőtt történt, hogy két testvér összeállott, rengeteg sok követ hordott össze: várat akartak építeni.

Amikor már szinte felépült a vár, elfogyott a kő is, elfogyott a mész is, el minden. Búsultak a fiúk s nem tudták már, mit csináljanak, mert erősen belefáradtak az építésbe. Azt mondta az egyik:

— Odaadnám a lelkem üdvösségét, ha valaki annyi követ s meszet hozna még, amivel a várat egészen felépíthetnék.

Még ki sem mondta jól, honnét, honnét nem, eléjük ugrik az ördög. Mondja a legénynek:

— Hallám a szavadat. Hozok én követ, meszet eleget, ha mindketten ide adjátok a lelketek üdvösségét.

Megrökönyödtek erre a legények. De az ördög addig beszélt, hogy így, meg úgy, nemcsak követ s meszet hoz, de fel is építi a várat, de úgy felépíti, hogy még az Isten sem tudja elpusztítani, hogy azt mondták a legények:

— Jól van, legyen a tied a lelkünk üdvössége, csak építsd fel a várat.

Ott mindjárt megcsinálták az írást, aláírták a legények, aláírta az ördög. Mikor aztán az ördög kezében volt az irás, a várat felépítette, de a legényeket nem eresztette be. Ekébe fogta őket s úgy hajtotta keresztül, véges-végig az egész Székelyföldön s húzatott velük egy mélységes mély árkot.

Azóta ez az árok földdel, kővel betelt, de a nyoma megmaradt s Ördögárka ma is a neve. Azt mondják, hogy ennekelőtte sok száz esztendővel az árokban megtalálták az ördög ekéjét. Ez az eke akkora volt, hogy a vasából kilenczvenkilencz egészvágás szekeret megvasaltak s még akkor is maradt egy szekerczére való.

A kútágas.

Volt egyszer a világon egy kis kakas. Ez a kis kakas elment egyszer a kútágas alá kapargálni s addig kipirgált, kapargált, míg a kútágas ki nem dőlt. Abban a pillanatban odaröpül egy szarka, rá akar szállani a kútágásra, hát Uram teremtőm, a földön fekszik a kútágas. Kérdi a szarka:

— Te kútágas, mi lelt téged?

— Jaj, ne is kérdezd, addig kapargált alattam egy kis kakas, hogy kidőltem bánatomban.

— No bizony ha kidőltél, akkor én is kitépem a farkamat, s hátracapott a csőrével, kitépte a farkát. Azzal nagy búsan elrepült, felszállott a diófára. Nézi, nézi a diófa a szarkát s nem látja a farkát.

— Te szarka, hova lett a farkad?

— Jaj, ne is kérdezd, diófa, kútágas kidőlt bánatában, én is kitéptem a farkamat.

— No akkor nekem se legyen se ágam, se levelem, — mondotta a diófa. Azzal megránczolt s megránczolt rőla az ágak, lehullottak a levelek. A szarka búsan elrepült, a diófa ott maradt nagy koporsón.

Jó dél felé egy őz két óráig, hogy megpihenjen diófa árnyékában, de a diófának nincs árnyéka, mer nem volt sem levele, sem ága. Kérdi az őz:

— Ugyan bizony mi lelt téged, kedves diófám?

— Jaj, kedves őzikém, nagy szerencsétlenség történt, csak hallgass ide. Reggel a kis kakas kiment kapargálni a kútágas alá, kútágas kidőlt bánatában, szarka kitepte a farkát, én meg leráztam magamról levelet, ágat.

— Bizony ha így van, akkor én is megölöm a két fiamat, — mondotta az őz. Ott mindjárt megölte a két fiacskáját. Azzal elment a vízre, de amint oda ért, kérdi a víz:

— Hát te őz, hol hagytad a két fiacskádat, máskor mindig velük jártál?

— Jaj, édes vizem, ha tudnád, mi történt. Kis kakas kiment a kútágas alá kapargálni, kútágas kidőlt bánatában, szarka kitepte a farkát, diófa lerázta a levelét, ágát, én is megöltem két fiacskámat nagy bánatomban.

— No akkor én is vérré változom, — mondá a víz s egyszerűbe vérré változott.

Odamegy egy leány, hogy vizet merítsen a korsajába, összecsapja a kezét:

— Jézus, Mária, Szent József, mi lelt téged, édes vizem, hogy vérré változtál?

— Ó lelkem, ne is kérdezze! Kis kakas kiment reggel a kútágas alá kapargálni, kútágas kidőlt bánatában, szarka kitepte a farkát, diófa lerázta levelét s ágát, őz megölte két fiacskáját, mit tehettem bánatomban, hát én is vérré változtam.

— No ha úgy, hát legyen úgy, — mondotta a leány — én is ezt a korsót összetöröm a fejemen. S úgy a fejéhez verte a korsót, hogy csurgott a vér a fejéből, a korsó pedig ezer darabba törött.

Megy haza véres fejjel, meglátja az anyja, kérdi nagy ijedve:

— Jaj lelkem leányom, édes leányom, mi lelt, ki vert meg?

Mondta a leány:

— Az úgy volt lelkem, édes anyám, hogy reggel a kis kakas kiment a kútágas alá kapirgálni, kútágas kidőlt bánatában, szarka kitepte a farkát, diófa lerázta a levelét s ágát, őz megölte két fiacskáját, víz vérré változott, én is összetörtem a fejemen a korsót.

— Jaj te bolond, jaj! — kiáltott az asszony — akkor én is falhoz verem ezt a tésztát, ha te olyan bolond tudtál lenni.

Eppen tésztát dagasztott s ami volt a teknőben, mind a falhoz csapkodta. Jó haza a gazda, látja, hogy a tészta a falra került, kérdi az asszonyt:

— Hát te asszony, mit csináltál, minek kented falra a tésztát?

— Jaj lelkem uram, jámbor uram, ne is kérdje. Kiment reggel a kis kakas a kútágas alá kapargálni, kútágas kidőlt bánatában, szarka kitepte a farkát, diófa lerázta levelét s az ágát, őz megölte két fiacskáját, víz vérré változott, leányom fejéhez verte a korsót, én meg falhoz vertem a tésztát nagy boszúságomban.

— No bizony ha úgy, akkor én is leberetválom kacskaringós bajuszomat, hadd legyek olyan, mint egy német. Fogta a beretváját s leberetválta kacskaringós szép bajuszát.

Jó haza a nagy legény fia, nézi, nézi az apját:

— Édes apám, lelkem apám, hová lett a szép kacskaringós bajusza?

— Mindjárt megmondom neked, — mondja a gazda, csak hallgass ide, mi történt. A kis kakas kiment reggel a kútágas alá kapirgálni, kútágas kidőlt bánatában, szarka kitepte a farkát, diófa lerázta levelét s az ágát, őz megölte két fiacskáját, folyó vize vérré változott, húgod a korsót fején törte szét, anyád a tésztát falra

kente, hát én is leberetváltam kacskaringós szép bajuszomat nagy boszúságomban.

— No bizony, — mondja a legény — akkor én sem leszek okosabb kendnél, megyek, levágom a négy ökrünk lábát. Szalad hátra az istállóba, kapta a kicsi baltát, fogta az ökörnek a lábát s a baltával jól neki huzakodott.

Éppen abban a szempillantásban toppant be, honnét, honnét nem, egy obsitos huszár. Megragadja a legény kezét, rákiált:

— Hé! megállj, öcsém, mit akarsz?

— Jaj, vitéz uram, ne is kérdezze. Kis kakas kiment reggel a kútágas alá kapirgálni, kútágas kidőlt bánatában, szarka kitepte a farkát, diófa lerázta levelét s ágát, őz megölte két szép fiacskáját, folyó vize vérré változott, húgom eltörte fején a korsót, anyám falra kente a tésztát, apám leberetvált a kacskaringós szép bajuszát; én is levágom a négy ökrünk lábát.

— Levágod, majd megmondom, hogy mit vágsz le! — kiáltott a huszár. — Azzal kirántotta a kardját, megtánczoltatta a legény hátán, eloldotta a négy ökröt a jászoltól, kiterelte az istállóból s elhajtotta a vásárra.

— Minek ökör ilyen bolondoknak, — gondolta magában. A négy ökröt a vásárban eladta, azzal hazament a falujába, elvette jegybéli mátkáját, csaptak nagy lakodalmat s még ma is élnek, ha meg nem haltak.

Hattyú vitéz.

GYSZER volt, hol nem volt, heted-hétországon is túl, volt egy öreg király s annak egy dali szép fia. Meghal az öreg király, a királyfira marad az ország, de nem volt felesége. Gondolja, elmegy világot látni, benéz ide is, benéz oda is, majd talál magához illő feleséget.

A mint megy, mendegél, egy rengeteg erdőn keresztül, meglát egy szép fehér szarvast. Lekapja válláról a nyílát, megcélozza a szarvast, de az megszólal:

— Ne lőjj meg, királyfi! Nem vagyok én szarvas, a tündérkirályné változtatott azzá, mert szebb voltam, mint az ő leánya. De ha valaki feleségül venne, ismét leánynyá változnám.

Mondja a királyfi:

— Hát csak gyere ide! Ha csakugyan úgy van, amint mondod, szebb vagy a tündérkirályné leányánál, feleségül veszek.

A fehér szarvas erre megrázkódott, s egyszeribe olyan szép leány lett belőle, hogy a napra lehetett nézni, de rá nem.

Hazaviszi a király a szép leányt, papot hivat, megesküsznek. Hét hónapig tartott a lakodalom, aztán éltek nagy békességben, mint két gerlicze madár.

Hanem egyszer, mi történt, mi nem, a királynak háborúba kellett menni, s a feleségét rábízta az ő vén dajkájára, aki hunczut boszorkány volt, de a király arról nem tudott semmit.

Hát halljatok ide, mi történt. Az történt, hogy míg a király oda volt] a háborúban, az Isten hat fiúval s egy leánynyal áldotta meg a királynét. De a vén boszorkány, még mielőtt a királyné láthatta volna gyermekeit, ellopta azokat s hét kutyakölyket tett helyükbe.

Volt a vén boszorkánynak egy istentelen rossz fia, annak a kezére adta a hét gyermeket. Kiküldte velük az erdőbe, hogy ott ölje meg. De mikor a legény a gyermekeket letette a földre s kihuzta a kardját, hogy megölje, a gyermekek olyan édesen mosolyogtak rája, hogy még ennek az istentelen legénynek is a szive megesett rajtuk s nem volt lelke, hogy megölje.

Hazament a legény s azt mondta az anyjának, hogy megölte a gyermekeket.

Lakott ebben az erdőben egy öreg remete, az megtalálta a hét gyermeket, fölszedte a köpenyegébe s bevitte a kalibájába. Ott szépen lefektette egymásmellé s jött mindjárt egy fehér szarvastehén, az megszojtatta a gyermekeket, s három esztendeig odajárt mindennap, minden éjjel a szarvastehén, szép sorjában a gyermekeket szoptatta. Mikor aztán akkorára nőttek, elbucsúzott tőlük s eltűnt a sűrű rengeteg erdőben.

Telt, múlt az idő. A gyermekek már hét esztendősek voltak s honnét, honnét nem, a vén boszorkány megtudta, hogy élnek. Volt a boszorkánynak egy leánya. Most azt küldötte ki az erdőbe, s meghagyta neki, hogy

ölje meg a gyermekeket s vegye le nyakukról az ezüst lánczot. Mert hogy szavamát össze ne keverjem,^f mikor a gyerekeket elküldötte a fiától, egy-egy ezüst lánczot akasztott mindegyiknek a nyakába.

Kimegy a leány az erdőbe s hát, a mint megy, éppen akkor fürdik egy tóban a hat fiú közül öt s a leányka. Nézi, nézi a leány a gyermekeket, de ennek sem volt lelke, hogy megölje őket, olyan szépek, olyan kedvesek voltak. De a nyakukról levette az ezüst lánczot, hazament az anyjához s azt hazudta, hogy megölte a gyermekeket.

Hát a hogy levette az ezüst lánczot a gyermekek nyakáról, csak hallgassatok ide, mi történt? Mind a hat gyermek egyszeribe hattyúvá változott.

A legidősebb királyfi oda volt a faluban a remetével, s mikor visszajöttek, keresték mindenfelé a gyermekeket, kiabálták a nevüket, de nem találták sehol. Mennek a tóhoz, hát ott uszkal hat hattyú, tátogatják a szájukat, mintha akarnák mondani: látod, látod, mivé lettünk, — s hullott a könny a szemükből.

E közben a király hazajött a háborúból s mondják nagy búsan, hogy mi nagy szerencsétlenség történt: gyermek helyett kutyakölykökkel verte meg az Isten. Hej Istenem, megszomorodott a király! Nem tudta mit csináljon. Az egyik azt mondta, hogy a királyné ártatlan, a másik azt mondta, hogy bizony nem ártatlan. Az egyik azt mondta, hogy a királynét elevenen kell elégetni. A másik azt tanácsolta, elég lesz, ha tömlöczbe vetik.

Fájt a király szive, majd meghasadt, de addig beszéltek a fülébe, hogy a királynét tömlöczbe vettette.

Telt, múlt az idő, eltelt húsz esztendő. Akkor az öreg remete elmondta a legidősebb királyfinak, hogy az

erdőben mint találta meg. Hogy királynak a fia, s hogy mi történt az édes anyjával.

Nem volt maradása a királyfinak, indult a hazájába. Éppen akkor ért a király udvarába, a mikor a király kihirdettette, hogy akar-e valaki megverekedni ezzel s ezzel a herczeggel, aki most is azt állítja, hogy a királyné bűnös volt.

Hiszen hirdethette ország-világ szerte, egy vitéz sem húzott kardot a királyné mellett. Ment a királyfi s jelentette, hogy ő megverekszik életre-halálra. Először kardra mentek, de csak egyszer csaptak össze, mind a kettőnek a kardja ketté tört. Aztán mentek buzogányra s a királyfi úgy fejbe vágta az ármányos herczeget, hogy gonosz lelke mindjárt kirepült.

A királyfi egyszeribe ment a király színe elé s elemondott mindent, ahogy történt. Mutatta nyakán az ezüst lánczot. Hogy ilyen láncz volt a többi testvérének is a nyakán. De mikor elvették, hattyúvá változtak s vissza sem változnak igaz képükre, míg az ezüst lánczokat elé nem kerítik s a nyakukra vissza nem teszik.

Hej, uram Istenem, örült a király! De szörnyű haragra is lobbant. Megfogatta a vén boszorkányt, eléadatta az ezüst lánczokat, akkor aztán a testét kétfelé vágatta s a vár kapujára kiszegettette.

Azalatt kihozták a tömlöczből a királynét, s elhozták az erdőből az öreg remetét is. Aztán indultak mind az erdőbe ahhoz a tóhoz, a hol a hat hattyú szomorkodott.

Hát a mint odaérkeznek a tóhoz, úsznak a hattyúk feléje nagy örömmel. Kinyújtják a nyakukat, hogy tegyék rá az ezüst lánczot. S Uram, teremtőm, akkor veszik észre, amikor ötnék a nyakára tették a lánczot, hogy a hatodik láncz hiányzik. A legkisebbnek, a ki fiú volt

nem jutott láncz. A többi négy fiú s a leány visszaváltozott igaz képire.

De lett erre nagy erős szomorúság. Kérdik ettől is, attól is, vajjon hová lett a hatodik ezüstitű. Elé áll egy inas s jelenti:

— Abból a vén boszorkány ezüstpoharat csináltatott.

A hattyúnak maradott királyfi nagy búsan visszaváltott a tó közepébe. A király s a királyné a többi gyermekével keserves sírás közt visszament a palotába. Keresték mindenütt az ezüstpoharat, tűvé tették a palota minden zegét-zugát, de nem találták. A királykisasszony mindennap kiment a tóhoz, mert ő legjobban sajnálta a testvérét s egyszer mit gondolt, mit nem, kiakasztotta a nyakából az ezüstitűt, a hattyúnak a nyakába akasztotta, s abban a szempillantásban hattyúvá lett a királykisasszony, a testvére pedig visszaváltozott igazi képére.

Mondja a királyfi a hattyúvá lett királykisasszonynak:

— Köszönöm, hogy megváltottál. Ne félj, nem hagylak soká hattyú képében.

Volt a tó partján kikötve egy csolnak, abba beléült a királyfi s kérte a hattyú királykisasszonyt, hogy húzza el a tónak a túlsó partjára. Ott van egy vár, abban lakik egy királykisasszony. Az lesz az ő felesége, vagy senki ezen a világon.

A királyfinak volt egy arany pántlikája, azt a csolnakhoz kötötte, a hattyú királykisasszony a szájába fogta az arany pántlikát, úgy húzta a testvérét, Hattyú vitézt. Szépen odahúzta hattyú-királykisasszony a tó túlsó partjára Hattyú vitézt, s hát éppen akkor érkezett a vár udvarába, a mikor tele volt az udvar királyfikkal, hercegekkel, hogy megvívjanak a királykisass-

szonyért. Volt egy közöttük, aki mindenkit legyőzött s éppen szólani akart a király, hogy neki adja a leányát, a mikor megpillantotta Hattyú vitézt s mondta:

— Várjatok egy keveset, imhol jön egy vitéz.

Kiáll Hattyú vitéz azzal a híres vitézzel, összevágna, hogy ég-föld megrendül belé. Viaskodnak egy órát, kettőt, s az lett a vége, hogy fűbe harapot az a híres vitéz.

Mindjárt megtartják a lakodalmat s ott marad Hattyú vitéz a várban. Eltelik egy esztendő, eltelik kettő, már egy szép kicsi fiuk is volt. Akkor elkezdenek sutogni az udvarbeliek, hogy azt sem tudják, ki fia-borja ez a Hattyú vitéz. Hátha valami ágrólszakadt jövevény. Addig súgnak-búgnak, addig beszélnek, hogy a felesége is megszólítja Hattyú-vitézt.

— Ugyan bizony, lelkem uram, nem mondanád meg, honnét, miféle országból hozott téged a hattyú azon a csolnakon?

Sírva fakadt Hattyú-vitéz s mondta a feleségének:

— Jaj, lelkem feleségem, miért kérded ezt tőlem? Most már nekem nincs itt maradásom. Te özvegyen maradsz, kicsi fiam árván. El kell mennem, s a jó Isten tudja, térek-e még vissza.

Hiába sírt, rítt az asszony, elbúcsúzott Hattyú vitéz, keserves sírás közt otthagya feleségét, kicsi fiát, ment a tóhoz. A hattyú királykisasszony szépen odahúzta a csolnakot a tó partjára, beleült Hattyú vitéz, vitte a csolnakot szép csöndesen s meg sem állott, meg sem pihent, míg a tónak a túlsó partjára nem ért.

Hazamegy a királyfi, de lett, Istenem, nagy öröm, hogy im a hatodik fiú is megkerült. Mindjárt mentek együtt a királykisasszonyért — mert közbe legyen mondva — megtalálták az ezüstpoharat. Ezüstpohárból

lánczot verettek, a hattyú királykisasszonynak nyakába akasztották s im az is visszaváltozott igazi képére.

No de a királyfinak sem volt maradása otthon. Ment a felesége s a kicsi fia után. Vele ment háromszáz lovaslegény: úgy vágattak be a várba. Most bezzeg nem mondta senki, hogy ágrólszakadt jövevény. De örült az asszony is, hogy az ura igazi királysarjadék, s csaptak nagy vendégséget. Hét nap s hét éjjel muzsikált a banda, akkor aztán felkeredtek gyerekestől, mindenestől, s mentek Hattyú vitéz hazájába.

No éppen jókor jöttek a király udvarába. Ott már állott a lakodalom. Egyszerre volt a lakodalma az öt fiúnak s a leánynak. Ujra megtartották Hattyú vitéz lakodalmát is. Henczidától Bonczidáig folyt a bor s a pálinka. Még a sánták is járták, a hogy tudták. Tán még ma is járják.

A ki nem hiszi, járjon utána.

A rózsátnevető királykisasszony.

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egyszer egy király s annak egy csudaszép leánya. Ha ez a királykisasszony sírt, drága gyöngyök peregtek a szeméből, ha meg nevetett, rózsák hullottak a szájából, s ha lehúzta a czipellőjét s mezítláb ment az uton, minden lépésére egy csengő arany termett. Nem is volt oly gazdag király az egész világon, mint ennek a királykisasszonynak az apja, s nem volt ebben az országban szegény ember, mert ha a királykisasszony szegényt látott, mindjárt lehúzta a czipellőjét, s csak úgy perdült lába nyomán az arany. Nagy híre volt a királykisasszonynak kerek e világon. Jöttek is mindenünnét királyfiak, hercegek, akik a kezéért esekedtek, hanem a királykisasszonynak sem ez nem tetszett, sem az nem tetszett, egynek sem adta a kezét. Még csak egy királyfi nem fordult meg az udvarán: a szomszéd ország királyának a fia, de ez nem t dott eljönni, mert amikor éppen indulóban volt, ellenség tört az országba, s csatába kellett hogy menjen. Elment a királyfi a csatába, de a királyné s az udvarmesterné megegyezett, hogy amíg a királyfi odalesz a háborúban, megkéretik a királykisasszony kezét s mire a királyfi visszatér, el is hozzák. Szépen megfestették a királyfi képét, az udvarmesterné elvitte a rózsátnevető királykisasszonynak, s

annak úgy megtetszett a királyfi a képe után, hogy egy szóval sem ellenkezett.

Felkészítik a királykisasszonyt, aranyos hintóba ültetik, de mielőtt az országát elhagyta volna, leszállott a hintóból, lehúzta a cipellőjét, gyalog ment jó messzire s ami arany hullott a lába nyomán, azt mind a szegény embereknek adta.

Hanem azt még nem is mondtam nektek, hogy az udvarmesterné boszorkány volt, s szerette volna, ha a királyfi az ő leányát veszi el. De ez a leány olyan csunya volt, hogy az anyja soha senkinek sem mutatta, nem is tudták róla, hogy van a világon.

Ahogy az ország határából kiértek, rettentő nagy égháborút csinált a boszorkány s egyszerre csak egy szörnyű fekete felleg mind alább-alább szállott, s abból a fellegből kiszállott a boszorkány leánya. Hirtelen meg-megfogták a rózsátnevető királykisasszonyt, mind a két szemét kiszúrták, azzal belelőtték az árokba, a szemét pedig utána dobták. Akkor az udvarmesterné leánya beült a hintóba, sűrűn lefátyolozta az arczát, úgy érkeztek meg a királyfi városába.

Ott feküdt a szegény királykisasszony az árokban s sirdogált keservesen. Arra jönnek valami szekeres emberek, meghallják a sírást, kihúzzák az árokból a királykisasszonyt, hát amint egyet-kettőt lép, csak úgy hull az arany utána. Hej, megörültek az emberek! Egy megfogta s vezette, a többi pedig ment utána s alig győzték felszedni a temérdek aranyat. Így vezették a királykisasszonyt egész nap. Akkor aztán összeesett szegény, nem tudott tovább menni, s a szekeres emberek ott hagyták az út szélén. Ahogy elmentek a szekeres emberek, egy kertész jött arrafelé, az megsajnálta

a szegény leányt, s fölvette a szekereére. Hazamegy a kertész, s mondja a feleségének :

— No feleség, én ugyan megjártam. Bementem a király városába, hadd lássam a királyfi lakodalmát, mert az volt a híre, hogy a gyöngyötsíró, rózsátnevető királykisasszonyt veszi feleségül. Azt is beszéltek róla, hogy ha mezítláb jár, csakúgy hull az arany utána. Na iszen, nem sír gyöngyöt ennek a királykisasszonynak a szeme, rózsát sem hullat a szája, de még aranyat sem a lába; nem nevet az senkire, nem is sír, s nem engedi, hogy a cipőt lehúzzák a lábáról.

Mondja az asszony:

— Jól van, jól, ne arról beszéljen kend, hanem arról, hogy minek hozta ide ezt a leányt?

— Ó, feleség, hát megsajnáltam, megesett a szívem rajta. Nem hagyhattam az út szélén.

— Isten neki, — mondja az asszony, — hát maradjon itt, pedig mi is szegények vagyunk; nem tudom, miből tartunk el egy vak leányt.

— Te feleség, — mondja a kertész, — én bemegyek a városba, van ott egy boszorkány, aki szemmel kereskedik, veszek egy pár szemet ennek a szegény leánynak.

Bemegy a kertész a városba, visz a hátán egy nagy zsák főzeléket, s mondja a boszorkánynak, adjon azért két szemet. A boszorkány éppen egy nagy könyvből olvasott, fel sem nézett a kertészre, benyúlt az asztal fiába, s oda dobott neki két szemet.

Hazamegy a kertész, beteszi a leánynak a két szemet a helyire, de csudák csudája, egyszeribe a szoba sarkának fordult, ahol egy lyuk volt, s mind azt nézte. Nem tudták elképzelni, hogy mi történhetett vele. Bemegy a kertész ismét a városba, megy a boszorkányhoz s

mondja neki, hogy bizonyosan nem jó szemet adott, mert az a leány mindig egy lyukba néz.

— Bezzeg hogy nem neki való szemet adtam, — mondotta a boszorkány nagy kaczagva, — macskaszemet vittél el innét, s azért néz a lyukba, mert ott egeret lát. Hanem most mást adok. Találtam egy árokban két szép szemet. Vidd el, ez jó lesz.

Hazaviszi a kertész a két szemet, beteszi a helyére, s hát Uram Istenem, egyszeribe úgy megszépült, hogy a napra lehetett nézni, de rá nem. Először sírni kezdett örömeben s csupa drágagyöngyök peregtek a szeméből, azután nevetni kezdett s szebbnél szebb rózsák hullottak a szájából, aztán lehúzta a két czipőt s elkezdett sétálni, s perdült, karikázott, csengett-bongott a sok arany a lába nyomán. S a tenger sok drágagyöngyöt s a tenger sok aranyat mind a kertésznek ajándékozta, amiért el nem hagyta szomorú sorsában. Aztán elbúcsuzott a kertésztől, a feleségétől s bement a királyfi városába, fölment a palotába, ottan beszegődött a királynéhoz szobalánynak. No, éppen jókor jött, mert akkor kergetett el egy szobalányt a gonosz királyné.

Hát felfogadta mindjárt a királyné a rózsátnevető királykisasszonyt szobalánynak. Aztán telt, mult az idő, s egyszer, mikor éppen bálra szépen fölkészítette a királynét, lejön a királyfi s mi történik, mi nem, nem egyéb egy nagy semminél, a királyné megfordul, a nyakát megszúrja egy gombostű, s mérgében úgy pofonüti a szobalányt, hogy az szegény sírva fakadt. De, Uram, Istenem, szeme-szája tátva maradt a királyfinak, mert könny helyett csupa drágagyöngy perregett a leány szeméből. Nagyot kiált a királyfi örömeben:

— Te leány, talán bizony te vagy a gyöngyötsíró s rózsátnevető királykisasszony?

A leány nem szólt semmit, csak elkezdett nevetni, s hát csak hullott a szájából fehér rózsá, piros rózsá, égő vörös, egyik szebb a másiknál. Akkor aztán lehúzta a cipellőjét s elkezdett sétálni föl s alá a szobában s perdült, karikázott lába nyomán a sok arany.

Hiszen a királyfinak sem kellett egyéb. Kiseprűztette udvarából a boszorkányt s a leányát, aztán mindjárt papot hivatott s megesküdött a rózsát nevető királykisasszonnyal.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

Halász Józsi.

OL volt, hol nem volt, heted-
hétországon is túl volt,
volt egyszer egy szegény
halász ember s annak egy
nagy kamasz fia: Józsi.

Meghal egyszer a ha-
lász ember, meg a felesége is. Egyedül maradt Józsi
ezen az árnyékvilágon. Nem maradt az apjáról egyebe
a hálónál, s mikor evett Józsi, mikor nem. Mondták a
szomszédok:

— Eredj Józsi, próbálj szerencsét, állj be valahol
szolgálatba.

De Józsi reggeltől estélig a porban heverészett,
nem fogta a dolog.

Jól van, ha bizony nem dolgozott, nem is evett.
Egyszer aztán, mikor a szeme is zöldet, vereset látott,
fogta magát, elévette az apja hálóját s elment, a Kükül-
lőre halászni.

Belenyomja a hálót a vízbe, azután kihúzza, aztán
megint beléteszi, megint kihúzza. De akkora hal sem
került a hálóba, mint a kicsi ujjam.

Megmérgeződik Józsi s azt mondja:

— No, még egyszer beleteszem a hálót s ha akkor sem fogok halat, elmegyek világá.

Vizbe ereszti a hálót Halász Józsi, egy kicsi idő múlva kiemelinti s hát abban egy olyan szép arany halacska ficzkándozik, hogy szeme-szája tátva maradt a csudálkozástól.

Bedugja a halat nagy örömmel a tarisznyájába, indul hazafelé, gondolja magában: majd a földesúrnak adja, legalább egy napot elenged a robotból. Ahogy hazaér, az arany halacsát kiteszi egy tányérba, nézi, nézi s egyszerre csak ugrik egyet a halacska, olyan szép kisasszony lett belőle, hogy a napra lehetett nézni, de arra nem.

Ott mindjárt nyakába szökik Józsinak:

— Te az enyém, én a tied, ásó, kapa s a nagy harang válaszszon el egymástól.

Hát jól van! Paphoz mennek, összeesküsznek, élnek, ahogy tudnak. Egyszer csak azt kérdi az asszony Józsitól:

— Te, Józsi, hát neked semmi sem maradt az apádról?

— Nekem-e, feleség? Nekem semmi sem az ég világán, csak az a háló, melylyel fogtalak.

— Hej, nem hiszem én azt, te Józsi. Volt a te apádnak földje is.

— Volt egy darab földje, meg van az most is, — mondja Józsi — de olyan magas hegyen van, hogy azt még soha senki meg nem szántotta.

— Gyere, Józsi, nézzük meg.

Szépen kísérelnek arra a magas hegyre, leülnek éppen arra a helyre, ahol a Józsi földje volt. Az asszony az ölébe veszi a Józsi fejét, ott mindjárt Józsi el is alszik. Akkor szépen fölkel az asszony, a ruháját a Józsi feje

alá teszi. Honnét, honnét nem, kezébe került egy ostor, nagyot rittyent, hogy ég, föld megzendült belé s hát a mennyi sárkány a világon, mind ott termett abban a szempillantásban.

Kérdik az asszonytól:

— Mit parancsol, felséges asszonyom?

— Azt parancsolom, hogy erre a helyre olyan palotát építsetek, amilyen több nincs ezen a világon. Legyen abban a palotában minden, de minden. Azután építsetek egy istállót, abban az istállóban nyolcz ökör, nyolcz ökör mellé két béres; nyolcz ló, nyolcz ló mellé két kocsis. A csürkertben legyen hat búzaasztag s a csürben csépeljen tizenkét cséplő.

Hej, édes Istenem, csak mondani kellett a sárkányoknak, mire Halász Józsi felébredett, ott volt az apja földjén a gyémántpalota. Ott az istálló, benne az ökrök, a lovak, a béresek, a kocsisok s a csürben tizenkét cséplő verte, agyalta a búzát, hogy döngött beléje a helység.

Felébred Józsi, dörzsöli a szemét, látja a szörnyű nagy gazdaságot, szeme, szája tátva maradt. Nem akarta hinni a feleségének, hogy ez mind az övé.

Na hiszen, ezentúl búját sem mondotta Halász Józsi, annyi mindene volt, hogy azt sem tudta, mi je van.

Mondja egyszer a feleségének:

— Hallod-e, feleség, valamit mondanék.

— Gondold meg jól elébb, mielőtt mondanád.

— Hát én jól meggondoltam s meg is mondom.

Holnap pünkösöd vasárnapja, hívjuk meg a földesurat ebédre.

— Ne hívd meg, Józsi, mert bizony mondom, kifogysz belőlem, ha meglát a földesúr.

De így, de úgy, ő meghívja.

Jól van, az asszony beleegyezik, de azt mondja, hogy ő mindent szépen elkészít az asztalra, a szolgálók legyenek bent a szobában, ő pedig szépen félre húzódik egy szobába, nehogy meglássa a földesúr.

Befogat Józsi hat lovat hintóba, nagyúrasan hajt a földesúr udvarába. Ott éppen három ács dolgozott az udvaron s mondja az egyik :

— Nézzetek csak oda, milyen nagy úr lett abból a boldogtalan Józsiból.

De Józsi hallotta is, nem is ezt a beszédet. Fölmegy a földesúrhoz, köszönti illendőképen :

— Adjon Isten jó napot, nagyságos úr!

— Adjon Isten, Józsi! Hát mi jóban jársz?

— Én bizony meghivnám a nagyságos urat ebédre, pünkösd vasárnapjára.

— Jó szívvel, Józsi, úgy sem láttam még a házatat s a gazdaságodat, pedig már elhozták a híret az emberek.

Na, jól van, pünkösd vasárnapján befogat a földesúr négy lovat a hintóba, hajt a Józsi udvarába. Ottan Józsi elejébe szalad, egymást karonfogják, mint az urak szokták, felsétálnak a gyémántpalotába, aztán leülnek az asztalhoz, esznek, isznak. Kérdi egyszer a földesúr :

— Te, Józsi, hát hol a te feleséged?

Mondja Józsi :

— Egy kicsit szemérmes a feleségem, nagyságos úr, nem szeret férfiak között ülni.

Hát csak esznek, isznak tovább, jól mulatnak. Volt bor annyi, hogy egy vendégseregnek is elég lett volna, de az asszony nem került elé, nem jött be a szobába.

— Jól van, — gondolta magában a földesúr — majd meglátom máskor.

Kiüzent, hogy fogjanak be, megy haza. Befogják a lovakat, beül a földesúr a hintóba s ahogy éppen

a kapun kanyarodnék ki a hintó, visszapillant, meglátja az ablakban a Józsi feleségét. De hogy nézett rá, hogy nem, én azt nem tudom, elég az, hogy mikor a hintó hazaért, a földesurat le kellett szedni, úgy vitték föl a házába, s ahogy lefektették az ágyába, kétszer egymásután kirázta a hideg.

Másnap reggel az ácsok mind várják a nagyságos,

úrfit, de hiába várják, nem jó ki a palotából. Mondja a legidősebb ács:

— Elmegyek bé, meglátom, mi baja van a nagyságos úrfinak.

Bemegy az ács, jó reggelt köszön, de a nagyságos úrfi nem is fogadja.

— Talán bizony beteg az úrfi?

— Az vagyok, erős beteg vagyok, meg sem is gyógyulok, hogyha enyém nem lesz a Halász Józsi háza s felesége.

Kimegyen az ács, mondja a társainak, hogy mi baja van a nagyságos úrfinak. Elkezdenek tanakodni, hogy mivel gyógyíthatnák meg. Egyik egyet mond, másik mást mond. Aztán abban egyeznek meg, hogy a nagyságos úrfi Halász Józsival hányassa el azt a nagy kőoszlopot, amelyik az ablaka alatt van. A helyit ültesse be szőlőfával. Még azon az éjen éri meg a szőlő, abból a szőlőből egy kupa bort tegyen a nagyságos úrfi asztalára s ha ennek nem volna képe, legyen a nagyságos úrfié a palotája is, a felesége is.

Mindjárt mondták a nagyságos úrfinak, hogy mit gondoltak ők ki.

Megörvend az úrfi, küldi az inasát, egyszeribe hívja ide Józsit. Hát jött is Halász Józsi, mégpedig hat lovas hintón. Megy fel az úrfihoz, köszönti illendőképpen s kérdi:

— Mit parancsol, nagyságos úrfi?

— Én nem parancsolok neked semmit, — mondja az úrfi — csak azt mondom, hogy az ablakom alatt azt a nagy kőoszlopot még ma éjjel hányd el. A helyét szőlővel ültesd be. Az a szőlő meg is éri az éjszaka s tégy abból egy kupa bort az asztalomra, mert különben kifogysz a palotából is, a feleségedből is.

Hazamegy nagy búsán Halász Józsi, mondja a feleségének, hogy mi történt.

— Egyet se búsulj, — mondja az asszony — te csak fekjüdj le s aludjál, a többit én eligazítom.

Ahogy estére kerekedett az idő, elévette az asszony arany-csapós ostorát, kiment az udvarra, akkorát rittytyentett, hogy megcsendült-bondult belé az egész világ.

Hát abban a szempillantásban megtelik az udvar sárkányokkal s kérdik:

— Mit parancsolsz, felséges asszonyunk?

Mondja az asszony:

— Látjátok-e ottan a nagyságos úrfi házát? Annak az ablaka alatt van egy nagy kőoszlop, egyszeribe hányjátok el, ültessetek a helyére szőlőt, de még ma éjjel megérjék, s mire pitymallik, hozzatok nekem egy kupa bort abból a szőlőből.

Elmennek a sárkányok, s hát, ahogy hajnalodott, már hozták a kupa bort. Még ki sem virradott, felült Józsi hatlovas hintájába, ment a nagyságos úrfi udvarába. Aludott még az egész háznépe s Józsi kinyitotta az ablakot, betette a kupa bort a nagyságos úrfi asztalára s azzal szépen hazament.

Reggel, mikor fölébred a nagyságos úrfi, látja a kupa bort az asztalon. De rázni kezdi a hideg, s még hétszerte betegbb lett, mint volt annak előtte. Várják az ácsok, hogy jőjön ki az úrfi, de nem jön ki. Hallják, hogy még betegbb lett, halálán is van tán. Ismét elkezdenek tanakodni s azt határozzák, hogy a nagyságos úrfi csináltasson a palotája elé Józsival egy ezüst hidat. Az ezüst híd mellett legyenek különbnél különbfák, azokon a fákon különbnél különbféle madarak énekeljenek szebbnél-szebb nótákat.

Elémondják ezt az úrfinak, s küld is ez mindjárt Józsiért. Jó Józsi, mondja az úrfi, hogy mit akar. Meg sem állott, ment vissza nagy búsan a feleségéhez s mondja, hogy mit akar a nagyságos úrfi.

No, azért ugyan kár volt búsulni, mert a felesége csak kiállott az udvar közepére, egyet nagyot ritytyentett arany-csapós ostorával, jöttek a sárkányok s reggelre meg volt az ezüst híd, az ezüst híd mellett különbnél különbfák, a fákon különbnél különbféle madarak énekeltek szebbnél szebb nótákat.

Fölébred reggel az úrfi, hallja a gyönyörűséges szép

nótákat, kitekint az ablakon, látja az ezüst hidat, ezüst híd mellett a különbnél különb fákat, elváltozék a színeben erősen s még hétszerte erősebb beteg lett, mint volt annak előtte.

Reggel várják az ácsok az úrfit, de hiába várják, nem jött ki. Hej, hej, mit tudjanak csinálni? Hogy s mint tudják meggyógyítani?

Mit lehetne kívánni olyat Halász Józsiól, hogy annak embere ne tudjon lenni? Tanakodnak, tanakodnak, s azt határozzák, hogy Halász Józsi hívja meg virágvasárnapjára az Istent ebédre, ezt bizonyosan nem tudja megtenni.

Bemennek az úrfihoz, elémondják, hogy mit gondoltak ki. Haj, de megörvend az úrfi! No, ez igazán jó lesz! Ha olyan nagy úr lett az a Halász Józsi, hívja meg az Uristent ebédre.

Elküld az úrfi Józsiért, jó is az mindjárt s kérdi az úrfitól:

— Mit parancsol, nagyságos úr?

— Nem parancsolok én semmit, Halász Józsi, csak azt mondom én neked, hogy ha az Uristent virágvasárnapjára hozzám ebédre nem hívod, kifogysz a gyémántpalotádból, de még a feleségedből is.

Vagy búsult, vagy nem Józsi eddig, nagy erős bűbánatot nehezedett a szívére, a könnye is kicsordult, amikor a feleségének elkeseregte, mit kíván tőle a nagyságos úrfi.

Mondja az asszony:

— Te csak ne búsulj, Józsi, azt az esztendő bogos csikót nyergeld fel, meglátod, hogy még az égbe is elvisz az téged.

Volt az udvaron egy bogos, sánta csikó, mindig ott lődörgött, ügyet sem vetett rá eddig Halász Józsi. Hát

azt felnyergeli, ezüst kantárt húz a fejére, felül a hátára s akkor csak neki vág a magas levegő-égnek a bogos csikó, száll feljebb-feljebb, s ahogy száll felfelé, lassanként megaranyosodik a szőre, s ím egyszerre csak megáll a csikó az égnek a kapujában.

Leszáll Józsi a lováról, megköti a kapufélfához, aztán bekopogtat, nyitja szent Péter a kaput s kérdi:

— Hát, te miért jöttél, fiam?

Mondja Józsi:

— Azért jöttem, hogy Isten ő szent felségét a földesuramhoz, virágvasárnapjára, meghívjam ebédre.

Ott ült az Úristen a trónusán s mondotta Józsinak:

— Jól van, fiam, mondd meg a gazdádnak, hogy elmegyek, de egy földet vessen be árpával, az az árpa érék is meg virágvasárnapja előtt, mert annak a magjából akarok kenyeret enni az ebéden.

Elbúcsúzik szépen Halász Józsi, felül a csikájára, s repült le a csikó fejjel lefelé. De Halász Józsi mindig az Úristen nevét kiabálta s a csikó talpraesett, mikor a földre ért.

S hát im, — halljatok csudát! — a Józsi kertje mellett egy földön már meg is volt érve az árpa.

Elmegy Józsi az úrfihoz s mondja az Úristen üzenetét.

Hej, nagy búbánatnak adja a fejét a nagyságos úrfi, nem találta helyét a palotában.

— Hát csak búsuljon az úrfi, — mondta Józsi — mert én is eleget búsultam.

S azzal hazament. Mire hazament, már meg is süttették a kenyeret az új árpából. Hát jön Isten ő szent felsége szent Péterrel, mennek egyenesen a nagyságos úrfihoz. Meglátja az úrfi, nagy ijedtségében

reszketni kezd, mint a nyárfalevél, kiált a legényeknek, hogy zárják be a kaput, ne jöhessen be senki.

Hiszen meg is fordult mindjárt az Isten. Mondotta szent Péternek:

— Menjünk ahhoz a szegény emberhez ebédre.

Megfordulnak s mennek a Józsi háza felé, ki a hegyre. Amint mennek kifelé, mondja Isten ő szent felsége Péternek:

— Nézz vissza, Péter, mit láatsz?

Visszanéz Péter s látja, hogy víz alatt van a nagyságos úrfi háza, udvara.

A közben megérkeznek a Józsi udvarába. Kiszalad Józsi s a felesége, csókolják kezét, lábát Isten ő szent felségének, bekísérik a terített asztalhoz. Leül Isten ő szent felsége, s ebéd végén mondja Józsinak:

— Ezen a világon teríts asztalt a nyomorultaknak, a másvilágon neked is terítnek.

Azzal Isten ő szent Felsége megáldotta Józsefet s a feleségét s eltávozott Szent Péterrel.

A csudaerejű sár.

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhétországon is túl, még az üveghegyeken is túl, volt egy szegény ember s annak három fia. Azt mondja egyszer az ember a fiainak:

— Menjete el, fiaim, lássatok országot-világot, próbáljatok szerencsét, mert itthon nincs a szegény embernek előmenetele.

A fiúk megfogadták az apjuk tanácsát s elindultak szerencsét próbálni. Mentek, mendegéltek hetedhétország ellen. Aztán mikor erősen kifáradtak, letelepedtek egy helyen, elővették a tarisznyájukat, hogy falatozzanak egy keveset. Azt mondja a legidősebb fiú:

— Ne egyék külön-külön mindegyik a maga tarisznyájából, hanem előbb együk meg, ami egy tarisznyában van. Ha az kiürült, fogjunk a másodiknak, a második után a harmadiknak.

Jól van, hát ebben meg is egyeznek. Először megtették a legkisebb fiú elemózsiáját, aztán tovább mentek. De mikor a középső fiú tarisznyájára került a sor, a legkisebb fiúnak, egy falás nem sok, annyit sem adtak. Hiszen ha csak nem adtak volna, de mit tettek! Mikor az öcscsük kérte, hogy adjanak neki is valamit, mert az a becsület, kiszúrták a szemét s ott hagyták a szegény fiút.

Elindult szegény vak fiú tapogatózva, ment jobbra, balra, elé felé, hátrafelé, nem tudta szegény: merrefelé,

egyszerre csak belesett egy kútba. No, áldott szerencséje volt, hogy beléesett. Nem volt ebben a kútban víz, színing sárral volt tele, mégpedig csudaerejű sárral. Ahogy beléesett ebbe a sárba, halljatok csudát, egyszeribe megjött a szemevilága. Megint látta a fényes napot, látta az egész világot. Hálát adott az Uristennek, aztán egy jó összetett marékkal felmarkolt a sárból, beletette a tarisznájába s ment tovább.

Még egy jó hajításnyira sem ment, jó vele szembe egy kicsi egérke. Le volt törve a dereka, sántított a lábára. Megszólította a fiút:

— Ó, te fiú, segélj rajtam, ha tudsz, áldjon meg az Isten.

A legény kivett a tarisznájából egy kevés sárt, megkente vele az egérkének lábát, derekát s hát abban a szempillantásban meggyógyult a sántasága, meggyógyult a dereka is, semmi baja sem volt.

— No, te fiú, — mondotta az egér, — jó tétel helyébe, jót várj. Tudd meg, hogy én az egerek királya vagyok. Nesze, adok neked egy sípot. Ha bajba kerülsz, csak fuvintsd meg, a világon ahány egér, mind a segítségére lépzen.

Elveszi a fiú a sípot, a tarisznájába teszi, megy tovább s még egy hajításnyira sem ment, megszólítja egy méhecske: annak is össze volt törve a teste.

— Segíts rajtam, te jó fiú, ha tudsz, bizony meghálálom.

Segített ezen is s a méh is egy sípot adott neki. Azt mondta:

— Tudd meg, hogy én a méhek királya vagyok, s ha bajba kerülsz az életben, csak fuvintsd meg a sípot, a világon amennyi méh, mind a segítségére lépzen.

Tovább megy a fiú s hát az út szélén egy farkas

fekszik. Össze volt verve, törve minden csontja, porczikája, nem tudott megmozdulni. Kérte ez is a fiút:

— Segíts rajtam, te jó fiú, bizony nem bánod meg.

A fiú nem akarta meggyógyítani, mert attól félt, hogy, ha meggyógyítja, még összetépi őt a farkas. De addig könyörgött a farkas, hogy a fiú megkönyörült rajta. Ennek is bekente sárral a testét s ím, abban a szempillantásban talpra szökött, nagy erős állat lett belőle.

— No, te fiú, — mondta a farkas — jó tétel helyébe, jót várj. Nesze, adok neked egy sípot. Ha bajba kerülsz, csak fuvintsd meg s amennyi farkas a világon, mind a segítségére lépzen.

Most már a fiúnak három sípja volt s ment, amerre a szeme látott, hegyeken völgyeken által. Addig ment, mendegélt, míg a király városába nem ért. Ott felment a királyhoz s beszegődött hozzá inasnak.

No, itten jó helyre szegődött, ott voltak a bátyjai is szolgálatban. Bezzeg, megijedtek, hogy kiderül a hitványságuk s elkezdtek tanakodni, hogy s mint pusztíthatják el az öcscsüket. Ők bizony felmentek a királyhoz s mondták:

— Felséges királyunk, akit most fogadott, azt mondta nekünk, hogy ami gabona van az országban, egy éjjel mind a felséged padlására tudja hordani.

— No, ezt szeretném látni, — mondotta a király. — Küldjétek ide azt az inast mindjárt.

— Igaz, hogy ezt meg ezt mondtad? — kérdi a király.

— Nem mondtam én senkinek, felséges királyom.

— De így, de úgy, szél zúgatlan nem indul. Ha ma éjjel az ország gabonáját a padlásomra nem hordod, karóba kerül a fejed!

Kimegy a fiú nagy búsán, nem tudta, hogy mit

csináljon: elszökjék-e, maradjon-e. Amint tünődik, búcsálódik magában, eszébe jut, hogy az egerek királya mit mondott neki. Belefuvint a sípjába, abban a minutában ott volt előtte az egér s kérdezte:

— Mit parancsolsz, édes gazdám?

Mondja a fiú, hogy mit kíván tőle a király.

— No, ha csak ennyit kíván s nem többet, — mondotta az egerek királya — feküdj le s aludj!

Azzal elszaladt az egerek királya, egy óra sem telt belé, jöttek az egerek a világ minden részéből s hordották a búzát s a rozst s mindenféle gabonát, egy szem nem sok, annyit sem hagytak, mind a király padlására vitték.

De bezzeg kellett támogatni a padlást vasrudakkal, gerendákkal, mert recsegett, ropogott a tenger gabona alatt.

Ámult-bámult a király, mert sok csudát látott, de még ilyet soha világon való életében. Hanem a legényeket majd megette a méreg. Megint összesúgtak-búgtak, felmentek a királyhoz s jelentették:

— Felséges királyunk, azt mondta nekünk az a fiú, tud ám ő még többet is.

— Ugyan, bizony hogy tudhat még ennél többet? — kérdezte a király.

— Hiszen mi sem hiszszük, — mondották a legények — de nekünk azt mondta, hogy a király palotájától a piaczig egy viaszhidat épít az éjen.

— No, ezt igazán szeretném látni, — mondja a király, — mindjárt ide küldjétek azt a fiút!

Jó a fiú, kérdi a király:

— Igaz-e, hogy ezt meg ezt mondtad?

— Nem mondtam én semmit, felséges királyom.

— Csak ne tagadd, mert szél zúgatlan nem indul
Ha ma éjjel az én palotámtól a piaczig viasz-hídat
nem építesz, bizony mondom, karóba kerül a fejed.

Kimegy a fiú nagy búsan, tűnődik, évelődik magában, már világgá is akar menni nagy bánatában. Hanem eszibe jut, hogy adott neki egy sípot a méhek királya is. Belefuvint a sípba, jön a méhek királya s kérdi:

— Mit parancsolsz, édes gazdám?

Mondja, hogy mit parancsolt a király.

— Ó te jó fiú, — mondja a méhek királya — csak nagyobb bánatod ne legyen. Eredj s aludj, a többit bizd rám.

Lefekszik a legény s azzal a méhek királya összegyűjti ami méh van a világon mind s éjfélig felépítik a viaszhídat. Kinéz reggel a király az ablakon, látja a viaszhídat s hanyatt esett nagy csudálkozásában.

Mérgelődtek a legények, nem tudták már, hogy mihez fogjanak. Harmadszor is felmentek a királyhoz s azt mondták:

— Felséges királyom, ez az inas már megint jár-tatja valamin az eszit. Azt mondta nekünk, hogy reg-gelre elhozza a tizenkét legerősebb farkast.

Azt gondolták, hogy ezt már csakugyan nem tudja megtenni. Ha farkasokért megy, azok tépik össze, ha nem megy, akkor karóba kerül a feje.

— Küldjétek ide azt a fiút, — mondotta a király.
Fölmeget a fiú a palotába, kérdi a király:

— Igaz-e, amit rólad beszélnek?

— Nem szóltam én senkinek egy szót sem, — mondotta a fiú.

— De ilyen-olyan ördögös legénye, szél zúgatlan nem indul. Az ország gabonáját összehordottad, a palotámtól

a piaczig viasz-hídat építettél, elhozd nekem reggelre a tizenkét farkast, mert különben halálnak halálával halsz meg.

De most búját sem mondotta a legény, gondolta magában: hozok én ide annyi farkast, amennyi katonája királynak még nem volt. Belefuvint a sípjába, jön a farkas, kérdi:

— Mit parancsolsz, édes gazdám?

Mondja, hogy mit akar a király.

— Ne búsulj semmit, — mondotta a farkas — hozok én ide nem tizenkettőt, ide hozom amennyi farkas van a világon. Te csak vigyázz, amikor megérkezünk, ülj fel a hátamra, végy egy ostort a kezedbe s hajts mindenkit, akit a szemed előtt látsz.

Hát, Uram Istenem, úgy éjfél tájban jönnek a farkasok, rettentő ordítással, de annyian jöttek, hogy a városban nem fértek. Ellepték a város határát, még azon is túl. Akkor felült a fiú a farkas király hátára, be a király udvarába, neki a farkasok a királynak, az udvarbéli népeknek, ki elszaladt, kit széjjel téptek, senkit sem kiméltek, csak a királykisasszonyt.

Ezt a fiú mindjárt feleségül vette, elfoglalta az egész országot, ő lett a király s még ma is él, ha meg nem halt.

Gyöngyvirág Palkó.

OTT sem volt, ott sem volt, de valahol mégis volt, volt egyszer egy király s annak egy akkora fiacskája, mint egy ütés tapló: Palkó volt a neve.

Búsult a király éjjel-nappal, sóhajtozott: Istenem, Istenem, kire hagyjam az országomat. Elveszik ettől a szetemnyi gyermektől, bizonyosan el.

Búsult a királyné is, sírt éjjel-nappal, s egyszer csak olyan beteg lett a sok sírástól, hogy hívták a csuda-doktorokat: egy sem tudta meggyógyítani. Mikor a halála órája közeledett, hivatja a királyné az urát s mondja neki:

— Lelkem uram, ha meghalok, temetess a kertbe s a siromra ültess egy szál gyöngyvirágot. De őriztesd jól, nehogy ellopják, mert ha ellopják, még a sirban sem lesz nyugalom. Azzal a királyné behunyta a szemét, s többé ki sem nyitotta. Sírt a király, nagy volt

a szomorúsága, eltemettette a királynét nagy parádéval s a temetés után kihirdette az egész országban, hogy akinek van gyöngyvirága, csak hozza el s a melyik legszebb lesz, azt majd elültetik a királyné sirjára s nem feledkezik meg arról, aki a legszebbet hozza.

Na hiszen, hoztak erre gyöngyvirágot az ország minden részéből, de mennyit! Szekérszámra hozták a legszebbjét s a király udvarában mozogni sem lehetett a sok gyöngyvirágtól. De melyik a legszebb? Hét nap s hét éjjel folyton válogatta hetvenhét kertész, de nem tudtak megegyezni, mert mindegyik a maga választottját tartotta a legszebbnek. A hetvenhét kertész még hajba is kapott s egymást vérbe köpülték.

Hallja a király a nagy veszekedést, lármát, kiszalad a palotából s kérdi: mi történt.

A hetvenhét kertész egyszerre válaszolt:

— Felséges királyom, nem akarják hinni, hogy az enyim a legszebb gyöngyvirág.

Gondolkozott a király: hogy' tegyen most igazságot. Egyszerre csak elészólítja Palkó fiát. Azt mondja neki:

— Jere te, babszem, hunyd be a szemedet s válaszs az a hetvenhét gyöngyvirágból, hadd veszem legalább valami hasznodat.

Rosszul esett Palkónak, hogy az ő úraapja ily kevésre becsüli, de behunyta a szemét s választott. Ahogy kiválasztott egyet, kérdi a király: ki hozta ezt a gyöngyvirágot?

Nagy későn elétipegett a tengernyi népből egy öreg anyóka, kinek az orra a térdét verte s mondja:

— Felséges királyom, életem, halálom kezébe ajánlom, ezt a gyöngyvirágot én hoztam a Tündér Ilona kertjéből.

Nagyot nézett a király: higyen-e, ne-e a vén asz-

szony beszédjének, de amint kezében forgatta a gyöngyvirágot, egyszerre csillogó fehér gyémánttá változott minden gyöngye. Isten csudája, hogy meg nem vakult szeretlen ragyogásától.

— Na, — mondá a király — elhiszem, hogy a Tündér Ilona kertjéből való, de most már itt maradsz a palotámban, te vén asszony, te ülteted el, te gondozod ezt a virágot, s hogyha elvész, fejedet vétetem.

— Jól van, felséges királyom — szólt a vén asszony — én elültetem, meg is őrzöm, csak azt az egyet kérem, hogy Palkó királyúrfi mellettem legyen minden éjjel.

— Bánom is én, — mondá a király — úgy sem veszem semmi hasznát ennek a babszemnek. De hallod-e te babszem, neked is fejedet vétetem, ha csak egy gyöngyszem is elvész a virágról.

Azzal a vén asszony elültette a virágot s többet el sem mozdult mellőle. Palkó pedig, mikor estére kelt az idő, nyakába akasztotta kis tarisznyácskáját, egy cipócskát tett belé s lement a kertbe.

A vén asszony már ott ült a gyöngyvirág mellett s fonogatott.

— Jó, hogy jössz, — mondá Palkónak, — mert már elálmosodtam. Én most lefekszem s ha tizenkettőt kondít az óra, kelts föl, mert akkor eljő Tündér Ilona, s ha nem leszünk ébren, visszaviszi a gyöngyvirágot.

Jól van, a vén asszony lefeküdt s aludt mint a bunda. De nem aludt Palkó. Elévette tarisznyájából a cipócskát, levágott belőle egy karéjt s eddegélt, hogy ezzel is muljék az idő. Amint eddegélne, csak elébe áll egy kis törpe emberke. Még kisebb volt Palkónál is, de akkora szakálla volt, hogy hét rőfnyire húzódott utána.

— Jó estét Gyöngyvirág Palkó, — köszönt a törpe

— Adjon Isten, — fogadta Palkó. — Hát te mi jóban jársz, te törpe ember?

— Azt mindjárt megmondom. Tudod-e, hogy ki az, akit te őrzesz? Ez a Törpeország királyának a leánya gyöngyvirág képében. Tündér Ilona a törpék országában járt egyszer, s mikor meglátta a törpe királykisasszonyt, aki olyan szép volt, hogy a napra lehetett nézni, de rá nem, addig könyörgött Törpeország királyának, hogy csak egy hétre, kettőre adja a leányát az ő udvarába, mert nála még ezerszerre szebbé válik, hogy így s hogy úgy, mígnem a király csakugyan odaadta leányát Tündér Ilonának. Na, hiszen azóta sem látta. Tündér Ilona irigykedett a törpe királykisasszony szépségére, s oly gonoszul bánt vele, hogy a sok sírásban, évelődésben meghalt szegény. Az öreg dajkája, aki vele volt, mindig ott sírt, ott üldögélt a sírja mellett. Hát egyszer csak a sírből egy gyémánt gyöngyvirág nőtt ki. S az a gyöngyvirág meg is szólalt egyszer, amint a vén asszony sir-dogált:

— Ne sírj, öreg dajkám, hanem húzz ki innen tövestől, mert én vagyok az eltemetett királykisasszony. Az éjjel azt láttam álmomban, hogy meghalt Fehérország királynéja s gyöngyvirágot kíván a sírjára. Vigy oda, mert azt is láttam álmomban, hogy addig nem lesz belőlem élő lélek, míg olyan anyának a sírjára nem ültetnek, aki sokat búslakodott a törpe fia miatt.

— Na, megörült a vén asszony, — mondta a törpe — mindjárt kihúzta a gyöngyvirágot s ment vele, ahogy csak győzték a vén lábai. De van a Tündér Ilona palotájában egy vén boszorkány, ez kihallgatta a vén asszony meg a gyöngyvirág beszélgetését s elmondta Tündér Ilonának. Hát tudd meg, hogy Tündér Ilona addig

meg nem nyugszik, míg ezt a virágot innét el nem lopatja. Vigyázz, Palkó, s bizony nem bánod meg!

Ezzel a törpe ember lába közé kapta a hét rőfös szakállát s úgy ellovagolt azon, hogy egy szempillantás alatt hire-pora sem volt.

— Hm, — gondolá Palkó — furcsa beszéd vala, mit ettől a törpe atyámfiától hallék. De már most csakugyan el nem alszom, ha addig élek is. Egy életem, egy halálom, csak azért is megmutatom az édes apámnak, hogy nem vagyok én olyan mihaszna babszem.

Amint ott üldögélne, gondolkoznék magában, egyszerre csak nagy erős surrogás-burrogás kerekedett a feje fölött, mintha csak ezer meg ezer madár repkedett volna a levegőben. Még föl sem nézhetett, csak elébe toppant tizenkét tündérkisasszony, valamennyi ragyogó aranyruhában, aztán közrefogták s úgy tánczoltak körülötte. Közbe-közbe még énekeltek is, de olyan szépen, mintha angyalok szállottak volna le a földre. Aztán hívták, csalogatták Palkót, hogy menjen velük. Azt mondták: jobb ha megy, mert ha nem, úgy is elviszik.

— Na bezzeg! Majd veletek megyek, — rikkantott Palkó — eltakarodjatok innét, mert mindjárt csúfot láttok!

Azzal oldalba lökte a vén asszonyt:

— Keljen fel, öreg anyám, eljöttek a gyöngyvirágért.

A vén asszony egyszeribe talpra állott, csipőre tette a kezét:

— Hát itt sem hagytok békét ennek az ártatlan léleknek, gonosz tündérek?! Mi?! Na, megálljatok!

Főlkapta a guzsalyát, s azzal supp! supp! ne neked is! ne neked is! úgy eldöngette a gonosz tündéret, hogy azok mind keserves jajgatással repültek vissza Tündér Ilona országába.

Na hiszen, kaptak aztán otthon Tündér Ilonától! Hogy még egy vén asszonynyal meg egy babszem gyerekkel sem tudtak elbánni. Tánczoltak, énekeltek, ahelyett, hogy kihúzták volna azt a gyöngyvirágot s vitték volna szó nélkül!

Következő éjjel más tizenkét tündért küldött el Tündér Ilona, de ezek éppen úgy jártak, mint az előbbieek. Azt gondolták: már mért ne tánczolnánk, énekelnénk, azért csak elbirunk egy vén asszonynyal meg egy babszem gyermekkel. De Palkó második éjjelre magával vitte a kis kardját is, s ugyancsak megtánczoltatta azt a tündérek hátán. Ha a tündérek meg akarták fogni, meghuzódott egy-egy virág levele mögött s nem találták meg.

— Na, — mondá Tündér Ilona — most magam megyek el egyedül, majd meglátjátok, hogy elhozom én a gyöngyvirágot.

A vén asszony erre lefeküdt, Palkó pedig ébren maradt. Egyszerre csak hallja, hogy valaki megszólítja. Néz mindenfelé, de nem lát semmiféle élő lelket.

— Hát nézz csak erre, — mondá a hang — én beszélek, a gyöngyvirág, törpe király kis leánya.

S ahogy ezt a szót kimondta: a gyöngyvirág visszaváltozott törpe királykisasszonnyá.

Haj! megörült Palkó, csakhogy tánczra nem kerekedett nagy örömeben. Most már jöhet Tündér Ilona, nem talál gyöngyvirágot s mehet vissza nagy boszúsán.

De a törpe királykisasszony tudta, hol jár a Palkó esze s azt mondta:

— Ne hidd Palkó, hogy Tündér Ilona visszamegy nálam nélkül, ha itt talál éjfélkor. Hiába változtam vissza azzá, ami voltam, akkor még inkább elvisz magával. Hej, csak volna itt az én pillangós hintóm, búmat sem

mondanám, egy szempillantásra otthon lennék az én apám országában.

Ahogy elsóhajtá magát a törpe királykisasszony, egyszerre megvilágosodék a sötét éjszaka, s hát — látsatok csudát! — aranyos hintó szállt alá a magasságból, elébe volt fogva két tarka-barka pillangó. A hintó körül egy sereg törpe, ki szárnyán, ki pillangón röpkedett, buk-fencezett, szinte kibujtak a bőrükből nagy örömben hogy újra feltalálták a kisasszonyukat.

— Na, Palkó — mondá a törpe királykisasszony — jössz-e velem?

— De bizony megyek, — felelt Palkó.

Azzal a hintóba kerekedtek s repültek a pillangók, mint a sebes szélvész. Mikor aztán felszállottak jó magasra, hogy még a legmagasabb fa is alattuk volt, azt mondja a törpe királykisasszony Palkónak:

— Nézz le Palkó, mit látsz?

Felelte Palkó:

— Látom, hogy valami szörnyeteg okádja fölfelé a lángot.

— Ez a Tündér Ilona hétlábú lova, — mondá a törpe királykisasszony. — Csak a hold meg a nap közé érjünk, odáig már nem tud felrepülni a hétlábu ló.

S repültek a pillangók s utánok a hétlábu ló.

— Nézz vissza, mit látsz? — szólt a törpe királykisasszony.

— Azt, hogy mindjárt utólér Tündér Ilona.

S ahogy ezt kimondta, megcsapta hátba a láng, mely a hétlábú ló szájából hetven mértföldre előre csapott ki.

— No, még egyet iramodjatok, pillangóim! — biztatta a törpe királykisasszony a pillangókat.

Hipp! hopp! Repültek a pillangók s mikor éppen a hintó utolsó kerekét csapta meg a láng, a hold fölé repültek.

Tündér Ilona nagy mérgesen visszafordult, Palkóék pedig repültek tovább, a hold s a nap között. Egyszerre csak megszólal Palkó:

— Jaj Istenem, odalenn feledtük a vén asszonyt!

— Jaj, édes Jézusom, — csapta össze a kezét a törpe királykisasszony — bizony ott feledtük s most majd Tündér Ilona elviszi az országába s meghalattja szörnyű halállal.

Sirt a törpe királykisasszony, hogy az ő dajkáját most már soha többé nem látja. De Palkó megvigasztalta: Ne félj, majd elhozom én, ha addig élek is, csak hazaérjünk a te apádhoz.

Haza is értek szerencsésen. No, de volt is öröm a törpe király udvarában. Örült a vén törpe király a leányának, de még Palkónak is. Azt mondta, hogy keresve sem találhatott volna alkalmasabb királyt Palkónál! Mindjárt neki adta fele királyságát s a leányát. De a törpe királykisasszony azt mondta, hogy ő addig el nem járja a menyasszony-tánczot, míg a dajkája haza nem kerül.

Búsult Palkó, mert sajnálta, sajnálta a vén asszonyt, de mégis gondolta, nem lesz olyan könnyű elhozni a Tündér Ilona országából. Azok a tündérek úgysis fenik rá a fogukat s ha valahogy észreveszik, kitekerik a nyakát.

Amint így tünődnék magában, beállít hozzá a törpe ember, kinek a szakálla hét rőfnyire húzódott a földön. Megkérdezi, hogy mi nagy bújja lehet, mikor olyan nagy lehetne az öröme? Mondja Palkó, hogy mi bújja, baja nagyon.

— Hiszen azért egyet se búsulj — mondta a törpe

ember. — Felülök a szakállamra, elrepülök Tündér Ilona udvarába, ott felkapom a vén dajkát, s vele hazarepülök.

Alig, hogy ezt mondta, már lába közé kapta a szakállát s úgy eltűnt, mintha föld nyelte volna el. Na, éppen jókor érkezett a Tündér Ilona udvarába, mert annak a kellős közepén egy magas fakazal volt rakva s arra volt kikötve a vén asszony, hogy megégessék. Éppen akkor érkezett meg Plútó is az alvilágból, hogy alágyujtsa a kazalnak. Már ki is vette a zsebéből a gyujtót, el is húzta a térdén, a gyujtó meg is villant, a fa is tüzet fogott, de abban a minutában a törpe ember letoppant a kazal tetejére, feloldotta a vén asszonyt, felkapta, a szakállára ültette s úgy elnyargalt vele, hogy a tündérisasszonyok majd megpukkadtak mérgeükben, mikor ezt látták. Hát még Tündér Ilona! Fel akart ülni a hétlábu lovára, hogy elfogja őket, de a hétlábu ló éppen akkor törte ki a hetedik lábát s úgy feküdt a jászla előtt, mint egy dög: meg sem tudott mozdulni. Így aztán a törpe szépen hazaérkezett a vén asszonynyal.

Most már csakugyan volt nagy öröm, de mekkora! Csaptak olyan lakodalmat, hogy hetedhétországokon túl is hire ment. Palkó a törpe embert megtette udvarmesterének, a kinek a nagy örömtől még hét rőfre nőtt a szakállá.

Igy volt, vége volt, igaz volt. Aki nem hiszi, járjon utána.

A bárány mája.

Krisztus urunk, a földön jártában-keltében, egyszer egy nagy pusztaságon utazott keresztül, gyalogszerrel. Amint ment mendegélt, látja, hogy az út szélén egy nagy kamasz legény heverész. Kérdi Krisztus:

— Hát te mit csinálsz, fiam?

Felelte a legény:

— Süttetem a hasamat a nappal.

— Hát nem jobb volna, ha valahová beszegődnél szolgának? — kérdezte Krisztus.

— Hisz én beszegődném, — mondotta a legény — de senki sem fogad fel.

— No, — mondotta Krisztus, — én felfogadlak, s ha becsületesen szolgálsz jó bért fizetek.

A legény nagy nyujtózkodva fölkel a földről s czammogott Krisztus urunk után. Útközben Krisztus urunk megéhezett, betért egy juhásztanyára, ott három ezüstpénzen egy bárányt vett, azzal tovább mentek s egy fának az árnyékában letelepedtek.

Mondja Krisztus:

— No fiam, eredj be a faluba s kérj valamelyik háznál egy kicsi sót s paprikát, addig én elkészítem a bárányhúst.

— Nem megyek én, — mondotta a legény, — nem vagyok én kéregető koldus.

— Hát jól van, — mondotta Jézus — én beme-
gyek a faluba, te addig nyúzd meg a bárányt s csinálj
jó tüzet.

Bement Krisztus a faluba, s azalatt a legény meg-
nyuzta a bárányt, nagy tüzet rakott, a húst megsütötte
s mire Krisztus visszatért, a bárány máját megette.

— Hát a mája hol van? — kérdezte Krisztus, amint
a bárányhúsra tekintett.

— Miféle mája? — kérdezte a legény csodálkozva.
— Nincs a báránynak mája!

— Már hogyne volna, — mondotta Jézus. —
Minden állatnak van mája, éppen mint az embernek.

— Már én csak jobban tudom, — erősködött a
legény. Apám, nagyapám s minden nemzetségem juhász
volt, én is az voltam, míg a gazdám el nem kergetett,
hát csak tudom, hogy a báránynak nincs mája.

Amíg így vikatálódtak, odajött két ember, akik a
gúnyájokról mészárosoknak látszottak. — Megszólítja
Krisztus:

— Atyafiak, kendtek, úgy látszik, mészárosok, tegye-
nek igazságot köztünk. Van-e a báránynak mája?

— Hát hogyne volna, — mondták a mészárosok,
— van bizony, mint minden teremtett állatnak a világon.

De hiába erősítették a mészárosok, a legény váltig
amellett maradt, hogy lehet mindenféle állatnak mája,
de a báránynak nincs.

Hát jól van, látta Krisztus urunk, hogy hiába
beszél ennek a legénynek, akárcsak a földnek beszéljen.
megették a bárány húsát s azzal tovább mentek. Mennek
mendegélnek s egyszer beérnek egy faluba. Hallják, hogy
a földesúrnak egyetlenegy leánya halálán van, híttak
mindenfelől csudadoktorokat, de egy sem tudta meggyó-
gyítani. Krisztus urunk egyszeribe ment a földesúrhoz,

s ajánlotta magát, hogy ő meggyógyítja a leányt. Azt mondta, hogy hirtelenében építsenek egy kis házat téglából, abba a házba egy kemenczét, de ne legyen a házon se ablak, se ajtó. Fűtsenek be a kemenczébe jól.

Fölépítik a házacsokát nagy hirtelenséggel. Krisztus a beteg leányt fölveszi az ágyból, viszi a házacsokába s Isten csudája, se ajtó, se ablak nem volt a házacsokán, ő előtte megnyilt, bement s utána a legény is. Akkor egy kardot adott a legény kezébe s mondta neki:

— Vágd le ennek a leánynak a nyakát.

— Én-e? — mondotta a legény. — Semmiféle nemzetségem nem volt gyilkos, én sem leszek az.

— Hát jól van, levágom én, — mondotta Jézus Krisztus.

Levágta a leány nyakát, a testét bedobta a tüzes kemenczébe s hamuvá égette. Akkor a leánynak a szíve tájékaról elvett egy marék hamut s mondá:

— Kelj fel és járj.

És ím, abban a pillanatban a hamu megelevenedett, a beteg leány fölkelte és járt s hétszerte szebb volt, mint annakelőtte.

A földesúr nagy örömeben temérdek aranyat s ezüstöt adott Jézus Krisztusnak s mikor a legény ezt látta, azt mondta:

— No uram, én többet nem szolgállak, add ki a béretem.

Gondolta magában, most már ő is tudja ezt a mesterséget, majd sok pénzt szerez azzal.

— Jól van, — mondta Krisztus urunk, — kiadom a béreidet, mehatsz Isten hírével, hanem elébb mondd meg nekem, hogy hová lett a bárány mája?

— Én nem tudom, én nem láttam, — erősítette

a legény s most is csak azt mondom, hogy a báránynak nincs mája.

Krisztus urunk azért mégis kifizette a legénynek a bérét. Elváltak egymástól, az egyik ment keletnek, a másik nyugatnak.

Ment a legény hetedhét ország ellen s hát, amint egy faluba ér, hallja, hogy egy nagy úrnak a leánya halálos beteg.

— No ez jó, — gondolta magában a legény, ő már tudja, hogyan kell meggyógyítani a halálos beteget. Ment tüstént ahhoz a nagy úrhoz, s jelentette, hogy ő csudadoktor s jó pénzért meggyógyítja a leányt. Megegyeznek mindjárt háromszáz arany forintban. Építettett ő is egy kis házacskát, a házacskába kemenczét, a házon nem volt sem ajtó, sem ablak, de bezzeg ő előre bement a leánynyal, mert félt, hogy előtte nem nyílik meg, mint Jézus Krisztus előtt. Amint a házacskára felépült s ketten maradtak, a legény levágta a leánynak a nyakát, bedobta a tüzes kemenczébe, mikor aztán porrá s hamuvá égett, taláalomra kimarkolt a hamuból s mondta:

— Kelj fel és járj.

De bizony annak mondhatta, nem kelt fel. Kimarkolt még egy marékkal, mondta annak is: — kelj fel és járj. Mondhatta bizony, nem kelt fel. Próbálta tízszer, húszszor, százszor is, mindhiába. Azalatt telt az idő, elmúlt egy óra, el kettő, három, nyugtalankodni kezdett a leány apja, anyja, az atyafiság, betörik a házacskának az oldalát s hát hült helye a leánynak. Nosza, fogták a legényt, vitték törvény elé s ott mindjárt akasztófára ítélték.

Még az éjjel felállítják az akasztófát, korán reggel viszik a legényt, akasztófa alá állítják, tenger nép csődült össze, lesték, várták, hogy mi lesz. Amikor éppen a

hurkot a nyakába akarnák vetni, meglátja a legény a tenger nép között Jézus Krisztust. Nagyot kiált:

— Gyere uram, gyere, segíts, mert különben felakasztanak!

Odamegy Jézus Krisztus, elmondják neki, hogy mi történt, miért akarják felakasztani azt a legényt.

— Hagyjátok, — mondotta Jézus — ne akasszátok fel, én majd azt a leányt feltámasztom.

Hát csakugyan a legény nem is bántják, csődült a nép Jézus Krisztus után, ment vele a legény is, de Jézus Krisztus útközben is kérdezte a legénytől:

— Te legény, megszabadítottalak a haláltól, most már csakugyan mondd meg, hová lett a bárány mája?

— Isten Jézus Krisztus úgy segítjen, nincs a báránynak mája.

Hát jól van, Krisztus tovább nem faggatta, mentek a kemenczéhez, ott a leány szívetájékáról fölmerített egy marék hamut s mondta:

— Kelj fel és járj.

A hamu abban a pillanatban megelevenedett, fölkel a leány, járt és hétszerte szebb volt, mint annakelőtte.

Bezzeg a leány apja lefizette mindjárt a háromszáz arany forintot Jézus Krisztusnak. Elveszi a pénzt Krisztus urunk, leönti az asztalra elkezd számlálni s három részre osztja a háromszáz forintot.

Kérdi a legény:

— Mit csinálsz, uram, minek számolod a pénzt három felé, hiszen ketten vagyunk.

Mondá Jézus:

— Az első csomó az enyém, mert én gyógyítottam meg a leányt.³ A második a tiéd, mert te vállaltad fel a gyógyítást.

— Hát a harmadik?

— A harmadik azé lesz, aki a bárány máját megette.

— De bizony, Isten Jézus úgy segítjen, én ettem meg a bárány máját!

— No bizony, ha te etted meg, el is visznek az ördögök, — mondá Jézus, s abban a pillanatban, ahogy ezt Jézus mondotta, honnét, honnét nem, ott termett egy csomó ördög, nyakoncsipték a legényt, s úgy elnyargaltak vele a pokolba, hogy többet emberi szem nem látta.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A szegény ember szöllője.

VOLT, hol nem volt, hetedhét-
országban is túl volt, volt
egyszer egy szegény ember
s annak három fia.

Ennek a szegény em-
bernek egy darab szöllője volt, egyebe semmi, sem égen,
sem földön. No, hanem őriztette a szöllőjét, akár csak a
szemefényét. Sorba jártak ki a fiai a szöllőbe s istrá-
zsálták éjjel-nappal.

Egy reggel a legidősebb fiú ment ki a szöllőbe, ott
leült s elkezdett falatozni. Amint ott falatoznék, elejébe
ugrik egy béka s kéri a legényt:

— Adj egy falás kenyeret, te legény, már két hete,
hogy egy falatot sem ettem.

— Majd holnapután, vaskedden, — mondotta a
legény s elkergette a békát.

A béka elment szó nélkül, de a legény csakhamar
elaludott s mikor felébredett, a szöllő úgy meg volt dézs-
málva, hogy a legényt a hideg is kirázta nagy félelmében.

Másnap a középső fiú ment a szöllőbe, de az éppen
úgy járt, mint a legidősebb. Attól is kért a béka kenye-

ret, de a békát ez a legény is elkergette, még jól meg is dobta egy kővel. Azután lefeküdt, elaludott s mire felkelt, fele sem volt meg a szöllőnek.

Hej, zsémbelt a szegény ember, nem volt otthon maradása a két idősebb legénynek, elkergette az apjuk. Egyebük sincs annál a kicsi szöllőnél s arra sem tudtak vigyázni!

Mondotta a legkisebb legény:

— Ne búsuljon, édes apám. Ami maradt, az meg is marad, azt én megőrzöm.

Kimegy a legény a szőlőbe, leül ő is falatozni s hát jó a béka, kenyeret kér tőle is.

— Adok én jó szívvvel, hogyne adnék.

Letört egy jó darabot a kenyérből s szépen a béka elé tette.

— Egyél, szegény béka, te is Isten teremtése vagy.

— No, te fiú, — mondotta a béka — jó tétel helyébe jót várj. Nesze, adok neked egy réz-vesszőt, egy ezüst-vesszőt, meg egy arany-vesszőt. Majd az éjen eljön három paripa, egy réz-szűrű, egy ezüst-szűrű, meg egy arany-szűrű, hogy összerugdossák a szöllődet, de te csak suhints rájuk külön-külön ezekkel a vesszőkkel s egyszeribe megszeliidülnek. Aztán meglátod, hogy sok hasznukat veszed az életben.

Úgy lett, ahogy a béka mondotta. Eljött éjjel a három paripa, berontottak a szőlőbe, nyerítettek, rúgtak, kapáltak, hányták fel a földet a csillagos egekbe. De a legény sem nézte összedugott kézzel, rájuk suhintott magyarosan s hát abban a pillanatban úgy megszeliidültek, úgy állottak előtte, mint három bárány.

— Ne bánts minket, — mondották a paripák.

— Ha valamire szükséged lesz, csak suhints a vesszőkkel s nálad leszünk.

Azzal a paripák elnyargaltak, a fiú pedig hazament. De semmit sem szólt, sem az apjának, sem a testvéreinek arról, hogy mi történt. Azok csak csudálkoztak, hogy mi tenger szőlő lett, hogy az egész falunak nem lett annyi bora, mint nekik. Alig tudták leszüretelni.

Na, telt-múlt az idő, egyszer a király, mit gondolt, mit nem, egy magas fenyőszálat állíttatott a templom elé, a fenyőszál tetejére tétetett egy arany rozmaringot s kihirdettette az egész országban, hogy annak adja a leányát, aki a lovával olyan magasra ugrat, hogy a fenyőszál tetejéről lekapja az arany rozmaringot. Próbálkozott mindenféle királyfi, herczeg, de hiába próbálták, még félig sem tudtak felugratni.

Mikor mind nagy szégyenkezve elkullogtak, jött egy legény réz szőrű paripán. Fején volt réz-sisak, hogy ne lássa senki, aztán sarkantyúba kapta a lovát, egy ugrással lekapta a rozmaringot s úgy eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

Hát bezzeg hogy a szegény ember legkisebb fia volt ez a vitéz. De otthon nem tudtak erről semmit. A rongyos ruhájában ment haza, s mikor az apja meg a testvére haza került — mert azok is oda voltak csudalátni — ott heverészett a kuczkóban. Mondják a bátyjai, hogy ők mi mindent láttak, s mikor mindent elbeszéltek, azt mondja a legény:

— Jobban láttam én azt, mint ti.

— Ugyan, honnét láttad volna jobban? — kérdezték a bátyjai.

— Hát fölállottam a kerítésre s onnét.

A legények még ezért is irígykedtek az öccsükre, s hogy többet ilyesmit ne lásson, a kerítést elbontották.

Következő vasárnap még magasabb fenyőszálra egy arany-almát tétetett a király. Most is próbáltak

szerencsét sokan, de hiába. Hanem, mikor nagy szegyenkezve mind elkullogtak, jött ezüst-szőrű paripán egy vitéz, akinek ezüst-sisak volt az arczán. Ez egy ugrással lekapta az arany almát s úgy eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

Mire a szegény ember s két idősebb fia hazakerült, a legkisebb fiú már ott hevert a kuczkóban. Mondják neki nagy áradozva, hogy mit láttak. Bezzeg olyat a kuczkóból nem lehet látni!

— Óh, én jobban láttam, mint ti, — mondotta a legény.

— Ugyan honnét láttad?

— Felmásztam az ól tetejére s onnét láttam.

A legények nagy mérgükben szétszedték az ól tetejét is, hogy az öccsük többet ne lásson onnét.

Harmadik vasárnap még magasabb fenyőszálra arany selyemkendőt tűzetett fel a király. Bezzeg hogy ezt is a szegény legény kapta le. De most sem ismerte meg senki, mert aranyszőrű paripán volt s aranysisak fedte az arczát.

Beszélik otthon a legények nagy dicsekedve, hogy mi csudát láttak.

— Jobban láttam azt én, — mondotta a legény.

— Ugyan honnét láttad?

— Honnét? A ház tetejéről.

Mérgelődtek szörnyen a legények s nagy mérgükben széthányták a ház fedelét is.

A közben a király kihirdettette országszerte, hogy jelentse magát az a vitéz, aki elvitte az arany rozmaringot, az arany almát s arany selyemkendőt. Eltelt egy hét, eltelt két hét, nem jött senki. Akkor a király odahívatta az udvarába, ami valamire való legény csak van az

országában. Azok közt sem volt az a híres vitéz. Mikor aztán mind eltakarodtak, jött aranyszőrű paripán a legény, aranyos ruhában. Kalapjába volt tűzve az arany rozmaring, a lova kantárjába az arany selyemkendő s egyik kezében tartotta az arany almát.

Na, csakhogyl eljött. Örült a király, de még jobban a királykisasszony. Mindjárt megtartották a lakodalmat s a király a legénynek adta egész országát.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Fadóntő.

OL volt, hol nem volt, heted-hétországon is túl, az óperenciás tengeren innét, volt egyszer egy gazdag juhász, akinek annyi juha volt, mint égen a csillag. Aközött a rengeteg sok juh között volt egy, amelyiknek kék volt a gyapja.

Amint egyszer a juhász terelgette hazafelé a nyáját, mit gondolt, mit nem ez a kék juh, keresztül ugrott egy magas kőfalon s többet soha meg nem találták. Szaladt a juh, mintha a szemét kivették volna, s addig meg sem állott, míg egy rengeteg erdőbe nem ért. Rengeteg erdőben lefeküdütt egy bokor alá s hát, Uram Teremtőm, mit talált ott? Ott volt egy kicsi szopós gyermek s keservesen sírt. Megsajnálta a juh a gyermeket s megszoptatta. Aztán többet el sem hagyta.

Mikor hét esztendeig szoptatta a gyermeket, olyan nagy erős legény lett belőle, mint egy óriás.

Azt mondta a juh:

— No, fiam, most már elmehetsz szerencsét próbálni. Elindul a legény, megy az erdőn keresztül s ahogy

ment, mendegélt, megfogta a legmagasabb s legvastagabb fákat, s csak úgy döntögette ki egymás után, mintha valami vékony karók lettek volna. Gondolja magában a legény:

— Hiszen érzem, hogy erős vagyok, de még más-ként is megpróbálom az erőmet.

Volt nála egy fejsze s azt úgy fellódította a magas levegőégbe, hogy elveszett a szeme elől. De egy jó öreg óra múlva a fejsze mégis csak visszaesett a földre. Mondja magában Fadöntő (mert ez volt a neve a legénynek): ez még nem elég. Csak akkor leszek igazi erős, ha úgy fel tudom hajítani a fejszét, hogy többet vissza sem esik a földre.

Visszamegy a juhhoz s mondja:

— Édes anyám, még nem vagyok elég erős, szoptasson még hét esztendeig.

Hát jól van, a juh szoptatta még hét esztendeig Fadöntőt. Mikor a hét esztendő kitelt, felkapta a fejszét s úgy fellódította, hogy azt többet emberi szem nem látta. Akkor aztán elbúcsuzott a juhtól:

— Isten áldja meg, édes anyám, köszönöm, hogy dajkált. — S elindult világgá.

Megy, mendegél, erdőkön, mezőkön, hegyeken, völgyeken által, egyszer csak látja, hogy egy nagy óriás ember a legmagasabb hegyeket s a nagy darab szántóföldeket felforgatja. Csak alája tette a kezét, s egyik oldaláról a másik felére fordította. Odamegy Fadöntő s mondja neki:

— Hej, atyafi, ne bántsd a szegény emberek földjét

— Ejnye, ilyen-olyan adta, — förmed rá Hegyforgató — eltakarodj innét, mert rútul jársz.

— Hiszen majd megvállik, hogy melyik erősebb, — mondja Fadöntő. S egyszeribe birokra mennek. Derékon kapja Hegyforgató Fadöntőt s első fogásra jól a

földhöz vágja. Ucczu, felugrik a földről Fadöntő, megragadja Hegyforgatót, s úgy vágja a földbe, hogy csak a feje látszott ki. De bezzeg elkezdett rimánkodni Hegyforgató:

— Hagyd meg az életemet, Fadöntő, hűséges társad leszek, ameddig élek.

Jól van, Fadöntő megkegyelmezett Hegyforgató életének, kihúzta a földből, erős barátságot fogadtak, s azzal együtt tovább mentek. Mennek, mendegélnek s egyszer csak látják, hogy egy ember úgy gyúrja a vasat, akárcsak az asszonyok a tészát. Köszönti Fadöntő illendőképpen s kérdi:

— Hát kend mit csinál, atyafi?

— Vasat gyúrok, nem látod-e, majd mindjárt meggyúrlak téged is.

— Engem-e? Abból nem eszel.

Ott mindjárt összekapnak, birokra kelnek s Fadöntő úgy belevágta a földbe Vasgyúrót, hogy éppen a derekáig süppedett.

— Látom, — mondja Vasgyúró — hogy erősebb vagy, mint én, de hagyd meg az életemet, mert amíg élek, hűséges társad leszek.

Jól van, Fadöntő meghagyja a Vasgyuró életét is, s mentek tovább hárman. Még a föld is rengett, amerre ez a három óriás ember elhaladt.

Mennek, mendegélnek s egyszer csak egy nagy süppedékes helyhez érnek. Hát, Uram Teremtőm, azon a süppedékes helyen elakadt vagy húsz szekér, mind a húsz szekér elé négy-négy ló volt fogva, s mind a húsz szekér színiig meg volt rakva vassal. Könnyörögnek a fuvaros emberek:

— Az Isten áldja meg kigyelmeteket, segéljenek, huzzuk ki ezeket a szekereket valahogy.

Mondja Fadöntő:

— Mi jó szívvel, ha aztán annyi vasat adtok nekünk, amennyit elbirunk.

Hogyne ígérték volna meg a fuvarosok, megígérték jó szívvel. Beleáll a három ember a süppedékbe, s mintha csak olyan játékszekerek, meg játékllovak lettek volna, magukra szedték mind, amennyi volt, s vitték a szekereket lovastól, vasastól, mindenestől. Hej, megijedtek a szegény fuvarosok, elkezdettek könyörögni, hogy legalább a szekereket s a lovakat adják vissza, nem bánják, a vasat vigyék Isten hírével.

Megsajnálta Fadöntő az embereket, visszaadta szekereiket, lovukat, csak éppen három szekér vasat vittek el, mert hát arra még szükségük lehet. Amint tovább haladtak, mondja Fadöntő Vasgyúrónak:

— No, Vasgyúró, csinálj két csépet s egy fejszét, mert erre még szükségünk lehet.

Egy szempillantás nem telt belé, ami vas volt, összegyúrta Vasgyúró, s meg volt a két csép, meg a fejsze. Bemennek egy faluba s hát ott egy földesúrnak annyi búzája van, hogy ezer cséplő izzadhatott volna egy esztendeig, s mégsem tudta volna kicsépelni. Bemegy Fadöntő a társaival a földesúrhoz, s mondja, hogy ők hárman azt a rengeteg sok búzát reggelig mind kicsépelik, ha jól megfizeti. Nagyot kaczag a földesúr s mondja:

— No, hát csak eredjetek, csépeljétek ki, s ha reggelig, ami búzám van, mind kicsépelitek, elvihetitek mind egy szemig. Még a csűröket is nektek adom, azt is elvihetitek.

Kimennek a csűrös kertbe, egy szempillantásra szertehányják az asztagokat, neki a vascsépekkel s még nem is pitymallott, ami búza volt, mind egy szemig kicsépel-

ték. Azzal fölmérték a búzát s mikor a földesúr fölkelt, nem volt sem csűr, sem búza, elvittek mindent.

Szörnyű haragra lobbant a földesúr, utánuk eresztette a legvadabb bikáit, de mikor a bikák utólérték, megfordult Fadöntő s a fejszéjével mind egy szálíg agyonverte. Tovább mentek szép csöndesen s addig mentek, mendegéltek, míg egyszer a király városába értek. Hát ez a város gyászfeketébe volt borítva, gyászfekete posztó volt húzva még az utcákra is, a kerítésekre is. Kérdi Fadöntő egy embertől:

— Mért gyászol ez a város, atyafi?

Mondja az ember:

— Azért gyászol, mert a királynak három gyönyörűséges szép leányát elrabolták s senki lélek nem tudja, hogy hová, merre vitték.

Gondolja magában Fadöntő: hiszen majd visszahozom én azokat a lányokat, ha a föld alá vitték is. Ment egyenesen a királyhoz, mentek oda a társai is. Ott elémondja Fadöntő, hogy ő visszahozza a három királykisasszonyt, s nem is kíván azért semmi jutalmat, csak adjon neki a király ötven ökröt, ötven kocsi kendert s ötven kocsi kását. Hiszen adott a király jó szívvel mindent, odaadta volna minden kincset, csak a leányait visszahozzák. Kiválogatták a legszebb ötven ökröt, megraktak ötven szekeret kenderrel, ötvenet kásával s azzal kimentek az erdőbe, s ott egy tisztáson letelepedtek. Az első nap Fadöntő s Hegyforgató elment be az erdőbe, hogy egy kicsit széjjelnézzenek s ott hagyták Vasgyúrót, hogy őrizze a szállásukat s főzzön, mire visszakerülnek, jó vacsorát. Nagy tüzet rak Vasgyúró, a tűz fölé egy rengeteg nagy kandért, a kandérba egy szekér kását, a kása közé egy ökörnek a húsát, s minden csontját-bontját. Főzi, kavargatja s mikor éppen leveszi a tűz-

ről a kandért, odajön egy szetemnyi kis emberke, de olyan kicsi, hogy a szakállától nem látszott, bele volt abba csongolyodva, s mondja Vasgyúrónak:

— Hé, bátya, adjon nekem abból a kásából.

Mondja Vasgyúró:

— Ebből nem eszel, öcsém.

— Nem-e? Eszem én mindjárt, mégpedig a hátadról.

Azzal a kicsi emberke megragadta Vasgyúrót, földhöz vágta, hogy csakúgy megnyekkent belé, hasra fektette, a forró kását a hátára kitálalta s mind egy falásig megette. Mire Fadöntő s Hegyforgató visszakerült, a kicsi emberke eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. Egy falás nem sok, annyi vacsora sem volt, de Vasgyúró szégyellette megmondani, hogy mi történt vele. Másnap

Hegyforgatót hagyták otthon, de ez éppen úgy járt, mint Vasgyúró. Hanem a kicsi emberkéről ő is hallgatott.

— No, látom, — mondotta Fadöntő — hogy még vacsorát sem tudtok főzni. Ma én maradok itthon, menjetek el ti.

Otthon maradt Fadöntő, s hát amikor a kását éppen el akarja venni a tűzről, jó a kicsi emberke, belecsongolyodva a szakállába.

Köszöntötte nagy hetykén Fadöntőt:

— Isten jónap, Fadöntő, adsz-e kását?

— Nem én, nincsen tálam.

— Nem baj, eszem a hátadról.

— Az enyémről-e, te emberizink?

Azzal megfogta a kicsi emberkét, kicsongolyította a rettentő nagy szakállából, lefektette egy csutakra, vett egy szeget, elő a fejszét s a kicsi ember nagy szakállát a csutakhoz szegezte.

Abban a pillanatban leszáll egy madár a levegőégből, olyan sebesen mint egy nyílvevő, aztán mintha intene Fadöntőnek s szép csendesen elkezd szárnyalni előtte, repül, repül elébb-elébb, Fadöntő utána s egyszerre csak eltűnik a madár a földön, egy nagy fekete lyukban.

Gondolkozik Fadöntő, vajjon menjen-e utána? Bizonyosan az alvilágba megy ez a madár, arrafelé lesznek a királykisasszonyok. Mégis meggondolkozik, visszamegy a szállásra s hát, halljatok ide, nincs ott a kicsi emberke, csak a szakállá; azt ott hagyta, ő maga pedig eltűnt.

Hazajönnek a társai is, mondja nekik, hogy mi történt. Egyszeribe elegyezik, hogy abból az ötven szekér kenderből kötelet fonnak, Fadöntőt azon leeresztik az alvilágba. Hegyforgató s Vasgyúró ott marad a lyuk szélén s várnak, amíg alól Fadöntő meg nem rándítja a kötelet, akkor aztán húzzák fel

Megfonják a kötelet nagy hirtelenséggel, leeresztik Fadöntőt. Hét nap, s hét éjjel folyton eresztették, akkor ért földet a talpa.

Hát, kit látnak szemei! Ott vánszorog nagy erőtellenül a kicsi emberke, a szakálla nélkül.

— No, te Fadöntő, — mondja a kicsi emberke — odafel hagyám a szakállamat, s a szakállammal az erőmet is. De tudom, hogy miben jársz, s ha meghagyod árva életemet, megmutatom, hol van a három királykisasszony. Mert úgy tudd meg, hogy van nekem három bátyám s azok rabolták el a királykisasszonyokat.

Mennek ketten, s egy ezüst vár elé érnek. Ott a kicsi emberke dobbant egyet a lábával, erre mindjárt megáll a vár, bemennek s hát csak Fadöntő elé ugrik egy hosszúszakállú törpe, s nagyot rikkant:

— A királykisasszonyért jöttél, ugy-e? Na, ide jó helyre jöttél.

S megragadja Fadöntőt.

Hej, Fadöntő sem rest, neki huzakodik a fejszével, s úgy ketté vágta a törpe fejét, hogy még egy jajszót se mondott. Azzal bement a palotába.

Ott ült a királykisasszony, éppen akkor hullatta könnyeit egy ezüst tálba.

De bezzeg vége lett a sírásnak mindjárt, örült a királykisasszony, hogy nem találta helyét. Ezüst vesszejével megsuhintotta a palotát, s mindjárt ezüst szilva lett belőle. Azzal mentek az arany várhoz, ott lakott a középső királykisasszony.

Arany várnak a gazdáját is megölte Fadöntő, s vitték azt is aranyalma képében.

Onnét mentek a gyémánt palotához, abban lakott a legidősebb királykisasszony. Gyémánt palotának a gaz-

dáját is megölte Fadöntő s vitték a gyémánt palotát is, gyémánt körte képében.

Mentek nagy örömmel a lik szájához, ott megráncitotta a kötelet Fadöntő s szépen sorjába felhúzták a három királykisasszonyt.

De mit gondoltok, mi történt?

Az történt, hogy negyedszer nem eresztették le a kötelet. Ott maradt szegény Fadöntő az alvilágban. Ment mendegélt nagy búsan, majd megszakadt a szíve nagy bánatában. Mert hát szó, ami szó, tetszett neki a legkisebb királykisasszony. Megy, mendegél Fadöntő, azt sem tudja merre. Egyszer látja, hogy egy szörnyű nagy kigyó tekerődzik fel egy fára, a fának a tetején sasfészek. Mindjárt tudta Fadöntő, hogy hová igyekezik a kigyó: a sasfiak éppen nyujtották a nyakukat, bizonyosan az anyjukat várták s ím, jött az anyjuk helyett a kigyó.

— Megállj, kigyó, — mondja magában Fadöntő — azokból a sasfiakból nem eszel!

Fölmászik nagy hirtelenséggel a fára s kettéhásítja a kigyónak a fejét. Éppen abban a szempillantásban jött haza az öreg sas.

— No, te legény, — mondja a sas — megmentted a fiaim életét. Jótétel helyébe jót várj. Mit kívánsz?

— Nem kívánok én egyebet, csak vígy fel engem innét a hazámba.

Felül Fadöntő a sas hátára, s csak úgy zúgott-búgott a levegő, amint a sas nekivágott rettentő nagy szárnyával. De olyan sebesen repült, hogy Fadöntő a szemét sem merte kinyitani.

Egyszer csak megszólal a sas:

— Nyisd ki a szemedet, mit látsz?

Hát Uram Teremtőm, ott van Fadöntő éppen a

király városa mellett. No, éppen jókor jött. Állt a lakodalom a király udvarában.

Hegyforgatónak adta a legidősebb leányt, Vasgyúrónak a középsőt a király. De a kicsi királykisasszony, az nem akart férjhez menni, hiába esekedtek érte királyfiak, hercegek. Azt mondta, addig nem megy férjhez, amíg olyan ruhát nem hoznak neki, amilyent odalent viselt az ezüst palotában.

Hallja ezt Fadöntő, kimegy éjjel a mezőre, ott az ezüst vesszővel megsuhintja az ezüst szilvát, arany vesszővel az arany almát, gyémánt vesszővel a gyémánt körtét, s volt reggelre három olyan palota, hogy csudájára járt az egész világ. Aztán bement az ezüst palotába, ezüst palotában a királykisasszony szobájába, a királykisasszony szobájában felnyitotta a szekrényt, kivette onnét a legszebb színezüst ruhát, s vitte egyenest a királykisasszonynak.

— Itt a ruhád, szép királykisasszony.

De bezzeg, most nem kérte magát a királykisasszony. Mindjárt papot hívtak, összeadták Fadöntővel s a király nagy örömében Fadöntőnek adta egész országát s királyságát.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A ljetavai pap.

Meredek sziklahegyen áll Ljetava vára, melyet még nagy Lajos király építtetett. Az első gazdája Bebek volt, annak a Bebeknek az ivadéka, aki hét hegyen hét várat épített hét juhakol helyett, amint azt én már elmondtam nektek. Kézről kézre ment Ljetava vára, sok dicsőséges, sok szomorú történetnek volt a tanuja. Most puszta, elhagyatott, szomorúan néz le a szép Vág völgyére. Ha a kövek megszólalhatnának, a tatárjárás idejéből mondhatnák a legszomorúbb történetet.

Azután a szerencsétlen sajói ütközet után szerteszét barangoltak a tatárok az egész országban. Elvetődtek a Vág völgyére is s amerre mentek: öltek, raboltak, égettek. Futott, aki futhatott, menekült rengeteg erdőbe, meghúzódott az erdők sűrűjében, sziklák barlangjaiban. A szegény ljetavai népet meglepték a tatárok, már a várba sem menekülhettek, öreg papjukkal a templomban huzódtak meg. Bezárták az ajtót s imádkozva várták a tatárokat.

Hiszen nem kellett sokáig várni: jöttek a tatárok szörnyű ordítással. Döngették az ajtót nehéz szerszámokkal, s ím, az ajtó recsegett, ropogott, de állotta a döngetést, nem nyílt meg a tatárok előtt.

— Nyissátok ki! kiáltottak be a tatárok.

— Nem nyitjuk, — szólta ki az öreg pap — míg meg nem fogadjátok, hogy híveimnek nem leszen bántódása.

— Nem lesz, nem! — biztatták a tatárok. Csak jertek ki bátran.

Kinyitotta az öreg pap az ajtót, kilépett bátran, utána a hívei.

Csak éppen erre vártak a tatárok. Azt mondta a vezérük a papnak:

— Megkegyelmezünk nektek mindnyájatoknak, ha áttértek a mi hitünkre.

Felelt a pap:

— Őljetek meg, de hitemet el nem hagyom. Hát ti híveim?

— Mi sem, mi sem! — kiáltották a hivek egy szívvel, lélekkal.

Közre fogták most a tatárok a népet, felhajtották a hegy tetejére, vertek a hegy aljába hegyes karókat s úgy dobáltak le a mélységbe öreget, ifjat. Kérdezték sorban valamennyitől:

— Térsz-e a pogány hitre?

— Nem!

— Térsz-e a pogány hitre?

— Nem!

Minden kérdésre nem volt a felelet. Ezalatt az öreg pap égre emelte szemét s imádkozott. Utolsónak hagyták őt.

— No te, Isten szolgája, — mondotta csúfondárosan a tatárok vezére — most mutassa meg az Isten az ő hatalmát. Meglátom, volt-e az imádságodnak foganatja.

S ím, halljátok, mi történt. Ledobták az öreg papot is, de nem esett le a mélységbe, hanem hirtelen

eltűnt a szemük elől, aztán egyszerre csak látják, hogy ott csüng az öreg pap a mélység fölött, fölakadván egy bokorban. Nem akadt a tatárok közt bátor, aki leereszkedjék s letaszítsa onnét. Mikor aztán elvonultak a tatárok, megszabadították az öreg papot életben maradt hívei.

A ljetavai templomban van egy régi oltárkép, ez a kép azt ábrázolja, amint a tatárok a mélységbe akarnak dobni az öreg papot. Aki arra jár, nézze meg.

Ördög Jánoska.

OL volt, hol nem volt, hetedhét-országon is túl, az óperenciás tengeren innét, volt egyszer egy király. Ez a király erősen szeretett vadászni. Nem gondolt sem az országgal, sem az Istennel, nem gondolt az senkivel.

Hajnalban megkezdte s még éjjel is vadászott. Egyszer meghívja a király a mindenféle herczeg barátjait vadászatra. Kimennek az erdőbe, ott elindulnak a vadászok, ki erre, ki arra, a király is ment egyedül, mert mindig egyedül járt, nehogy valaki előle a vadat ellője. De hiába nézett erre, arra, hiába fülelt, egy vad nem sok, annyit sem lőtt. Ment beljebb-beljebb az erdőbe, s egyszer csak szeretne kikerülni s hát nem tud. Elkezdette káromolni az Istent, hogy vadat sem küld a puskája elé s még el is tévelyedik az erdőben. Mit csináljon, merre menjen? Kiabálta vadászpajtásait, az emberei: senkisémet hallotta kiabálását. Nagy elkeseredésében azt mondta:

— Bárcsak egy ördög jönne ide, az, tudom, kivezetne az erdőből.

Abban a szempillantásban elébe toppan egy ördög:

— Hivtál, itt vagyok. Tudom én, hogy mi a bajod. Egy vadat sem lőttél s nem tudsz kimenni az erdőből. Hát én segítek rajtad. Annyi vadat kerítek eléd, hogy csak győzzed lőni s ki is vezetlek az erdőből, csak azt ígérd meg, hogy nekem adod, ami nincs most a te házádban.

— No, te ugyan nem sokat kívánsz, — mondja a király — csak gyere velem, neked adom, ami nincs most a házámban.

Azzal az ördög neki rugaszkodott, felvert egy csomó vadat az erdőben s lőtt a király annyit, hogy tizenkét szekéren is alig tudták hazavinni. Azután az ördög szépen kivezette az erdőből. Összekerült a többi vadászokkal is s együtt hazamentek.

Fölmennek a palotába, asztal mellé telepednek, ott ült az ördög is, a király s a hercegek között. Esznek, isznak, vígan vannak, hát egyszer csak szalad be a szolgáló s jelenti nagy örömezzéssel:

— Felsőges királyom, a királynét Isten egy szép leánygyermekkel áldotta meg.

Haj, megörült a király, de még az ördög is. Felugrik ez az asztal mellől s mondja a királynak:

— Na, ez nem volt a házádban, amikor találkoztunk. Tíz esztendő múlva eljövök a leányodért.

Azzal az ördög eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

Telt, mult az idő, eltelik a tíz esztendő, s hát csakugyan jó az ördög, kéri a királykisasszonyt.

— Hiszen megállj, ördög, — gondolja magában a király — az én leányomat ugyan el nem viszed.

Nagy hirtelen felöltöztették a kondás leánykáját drága, szép aranyos ruhába, s nagy sírás-rívás közt odaadták az ördögnek, hadd vigye.

Elviszi az ördög a kondás leánykáját, aranyos, bár-

sonyos hintóban, s mikor éppen a disznócsorda mellett halad vele a hintó, elkezd sírni a leányka s mondja:

— Az Isten áldjon meg, malaczkáim, többet nem őrizlek, mert oda vitet a király, ahol az angyalkák teremnek.

Megmérgelődik az ördög, kiált a kocsisnak: fordulj vissza! S vágatnak mint a sebes szélvész, a királyi palotába. Ottan elkezd káromkodni az ördög, hogy őt így, meg úgy megcsalta a király, a kondás leányát adta az ő leánya helyett.

Kérlelik az ördögöt mindenféleképpen, csak ne haragudják, hát jól van, ha beleszakad is a szívük, odaadják a leányukat. Azzal kifordul a királyné a szomszéd szobába s ottan felöltöztetik a juhász leánykáját szép aranyos ruhába. De volt sírás-rívás, felverték a palotát, hogy így, meg úgy kifognak egyetlen leánykájukból s a bolond ördög csakugyan elhitte, hogy most igazán a király leányát adták a kezébe.

No, elindulnak, de mikor a selyemréten a selyemszőrű juhnyáj mellett haladnának el, megszólal a kis leány s keserves könyhullatás közt elkezd búcsuzkodni:

— Isten áldjon meg, báránykáim, én többet nem őrizlek, mert a király oda vitet, ahol az angyalkák teremnek.

De még csak most mérgelődött az ördög! Hajtattott vissza a palotába, mint a sebes szélvész, még annál is sebesebben, s mondta a királynak:

— Hallod-e, kétszer megcsaltál, de most add ide tulajdon leányodat, mert ha nem, kő kövön nem marad, úgy elpusztítok mindent.

Mit volt mit nem tenni a királynak, oda kellett hogy adja egyetlen leányát az ördögnek. De most már igazán sírtak mind a ketten, a király is, a királyné is,

de olyan keservesen, hogy aki hallotta, a'híjja volt, hogy megszakadjon a szive. Na, elviszi az ördög a kis leányt. Ahogy hazaért, bedobta egy kicsi szobába, s mindjárt egy asztalra kiöntött két véka kását, azt összekeverte három véka hamuval s azt mondta neki:

— No, te királykisasszonyka, ha két óra alatt a két véka kását ki nem válogatod a hamuból, szörnyű halálnak halálával halsz meg.

Sírt a kis leány keservesen, kihallott a sírása a szobából. Hát egyszer csak bejön egy szép fekete fiúcska, aki nem volt más, mint az ördög fia: Jánoska.

— Hát te miért sírsz, — kérdi Jánoska a királykisasszonyt.

— Ó, hogyne sírnék, — mondá a kis leány — mikor az ördög azt parancsolta, hogy ezt a két véka kását szemeljem ki a hamuból.

Jó szive volt Jánoskának, elővette kicsi sípját, belefújt abba, s hát abban a szempillantásban tele lett a szoba kicsi ördögöcskékkal. Parancsolta nekik, hogy azt a kását mind egy szemig válogassák ki a hamuból. Még jól félre sem pillantott, egy kásaszem nem sok, annyi sem volt a hamuban, mind kiszedték az ördögöcskék.

Másnap kétannyi kását vegyített két annyi hamuba az ördög. De Jánoska az ördögöcskékkal azt is mind kiszemeltette.

Hej, szörnyű haragra lobbant az ördög, amikor ezt látta, nagy mérgében összeharapta a szakállát, aztán kipökdöste a földre s minden szálból egy haragos kigyó lett. De a kigyók nem bántották a királykisasszonyt. Csak a sikoltását hallották, s mindjárt megszelídültek.

— No, te kis tejfelhab, látom, hogy még az állatok is szeretnek. De ne örülj, mert most olyant parancsolok, hogy még az ördögökkel sem tudod megcsinálni. Azt

mondom én neked, hogy holnap reggelre olyan templomot építs semmiből, hogy a teteje az égig érjen s az Isten legyen benne a pap, mert különben szörnyű halálnak halálával halsz meg.

Elmegy az ördög nagy dörömböléssel, ott marad a kis leány keserves sírással. Jó Jánoska s kérdi:

— Hát te miért sírsz megint, királykisasszonyka? Mondja a kis leány, hogy miért.

Eléveszi Jánoska a sípját, beléfúj, jönnek a kis ördögök s mondja Jánoska, hogy reggelre építsenek egy templomot, olyan magasat, hogy a teteje az eget verje s az Úr Isten legyen abban a pap.

Azt mondják az ördögöcskék:

— Hiábavaló parancsolat ez, édes gazdám. Semmiből az ördögök sem építhetnek semmit, nemhogy templomot. Az égbe sem juthatnak az ördögök, nem is hozhatják le az Istent papnak. Jobb lesz, ha mig az apád elérkül, haza viszed a királykisasszonyt.

Jánoska bizony meg is fogadta az ördögöcskék

tanácsát. Kivezeti a királykisasszonykát a szobából s elindulnak ketten hetedhétország ellen.

Amint mennek, mendegélnek, megszólal a királykisasszony:

— Jaj, édes Jánoskám, de ég az arczom balfelől!

Visszanéz János s hát látja, hogy vágzat utánuk seprőnyélen egy vén boszorkány s csakúgy szakad a láng a szájából. Mit csinál, mit nem Jánoska, a királykisasszonyt hirtelen búzafölddé változtatta, ő maga pedig hirtelen átbucskázott a fején. Egy kis pásztorfiú lett belőle, még csergettyű is volt a kezében, s úgy csergetett, hessegette a verebeket: Hess, hess, veréb, reppenj elébb!

Odaér a vén boszorkány s kérdi a fiút:

— Te legényke, nem láttál-e elmenni errefelé egy ilyen meg ilyen fiút s leánykát?

Felelt Jánoska:

— Hej bizony, nénémasszony, sok itt a veréb, nem tudom tőlük megőrizni a búzát. Hess, hess veréb! S elkezdetts ismét csergetni, hessegetni erősen.

— Nem azt kérdeztem, hogy sok-e a veréb, hanem láttál-e elmenni erre ilyen meg ilyen fiút s leánykát?

— Hiszen már két verébnek a szárnyát is eltörttem, egy csóvára fel is akasztottam, hogy a többit ijeszse s mégis ellepik a búzámat. Hess, hess, veréb!

— No, ez süket is, bolond is, — mondja a vén boszorkány — s nagy mérgesen visszavágtatott a pokolba.

Azzal Jánoska is, a királykisasszony is, visszaváltozott azzá, amik voltak s mentek tovább. De egy jó hajításnyira sem mentek, megszólal ismét a királykisasszony:

— Jaj, édes Jánoskám, de ég az arczom jobbfelől!

Visszanéz Jánoska, s hát látja, hogy vágzat egy ördög, csakúgy szakad a láng a szájából. Abban a pil-

lantásban egy régi templommá változtatta a királykisasszonyt, belőle pedig vén remete lett, s úgy várta az ördögöt.

Kérdi az ördög:

— Nem látott kend egy ilyen meg ilyen fiút s leánykát errefelé menni?

Mondja a remete:

— Én nem láttam, de gyere bé az Isten házába, imádkozzál s ha jó lélek vagy, megtalálod, akit keresel. Ebbe a zacskóba pedig tégy alamizsnát, mert a tiszta lelkek ajándékát szereti az Úr Isten.

— Hallgass, te Isten bolondja, — káromkodott az ördög, — azt mondd meg nekem, hogy láttad-e, vagy nem azt a fiút s azt a leánykát. A templomodra nincsen szükségem.

— Térj Istenhez, — mondotta a remete — mert megtérni sohasem késő.

Megmérgeződik az ördög, fölkapja a buzogányát, a remetének a fejéhez vágja, hanem a buzogány lecsúszott a remete feje mellett, s úgy megcsapta az ördög lábászárát, hogy mindjárt megsántult belé. Azzal megfordult, nagy mérgesen visszasántikált a pokolba.

Visszaváltozik Jánoska is, a királykisasszony is azzá, amik voltak. Mennek, mendegélnek hetedhétország ellen, s mikor éppen a királykisasszony hazájához közelednének, megszólal a királykisasszony:

— Jaj, édes Jánoskám, de ég az arczom mind a két felől!

Visszanéz Jánoska s hát vágat utánuk egy ördög meg a felesége, s szakad a láng mind a kettőnek a szájából.

Mit csinált, mit nem, a királykisasszony mindjárt

tóvá változott, belőle pedig arany kacsza lett, s úszkált a tó közepén.

No, de ha két ördög együtt van, nincs akkor semmiféle titok. Mindjárt tudták ezek, hogy a tó a királykisasszony, az arany kacsza Jánoska. Nekiállnak a tónak, az asszony merítette, az ura meg hajigálta a kacsát, de mennél jobban merte a vizet az asszony, annál nagyobbra nőtt a tó, s valahányszor a kacsához hajított az ördög, mindig a tó alá bújtt, nem tudta eltalálni.

Már nem tudták, hogy mit csináljanak. Gondolták, belemennek a tóba, megfogják a kacsát, azt legalább haza viszik, ha a tó ott marad is. No hiszen, ha belementek, ott is maradtak.

Nagy hirtelenséggel megáradott a tó, összecsapott a fejük felett, s belefulladt az ördög is, a felesége is.

Most már mehettek haza bátran. A kacsából Jánoska lett, a tóból királykisasszonyka, s mire estére kerekedett az idő, szépen hazaértek a király palotájába.

De bezzeg volt öröm otthon, Istenem, de milyen nagy öröm! A király mindjárt papot hívatott, Jánoskát megkereszteltette, a királykisasszonykával összeeskettette, s csaptak lakodalmat, hét országra szólót.

Hanem a király sem kerülte ezután a templomot. Olyan istenfélő ember lett belőle, hogy az csupa csuda. Holta után Ördög Jánoskára maradt az egész ország. Még ma is él, ha meg nem halt.

Holnap legyen a ti vendégeitek.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A vadgalamb és a szarka.

Szép madár a vadgalamb, de nem ért a fészekrakáshoz. Elmondom nektek, hogy miért nem ért.

Réges-régen, még az ánti-világban volt, a vadgalamb is szerette volna megtanulni a fészekrakást. Látta, hogy a szarka vékony ágacskákból, gallyakból milyen pompás fészkeket rak. Elment hozzá s kérte szépen:

— Kedves szarka pajtás, taníts meg engem a fészekrakásra.

— Én jó szivvel, — mondotta a szarka.

Hirtelen összeszedett egy csomó ágat, ügyesen rakta az egyiket a másikra, s magyarázgatta a galambnak:

— Csak így, csak úgy, csak így, csak úgy.

A vadgalamb ugyan nem értette, de szégyellette megvallani. Egyre mondta:

— Tudom, tudom, tudom.

— Hát, ha tudod, csináld, — mondotta a szarka nagy haragosan, s ott hagyta a vadgalambot a félig rakott fészekkel.

Nem is tanulta meg a vadgalamb azóta sem a fészekrakást, s ha a szarka ki nem békül vele, nem is tanulja meg sohasem.

A griffmadár.

EGYSZER volt, hol nem volt, hetedhét országon innét, az óperenciás tengeren túl, volt egy királyfi. Ez a királyfi erősen szeretett vadászni, amint pity-

mallott, vállára vette nyilát, ment az erdőbe, haza sem tért, míg a vacsoracsillag föl nem jött.

Egyszer, amint az erdőben járt, kelt, egy magas fa tetején meglátott egy griffmadarat, amelynek a fél szárnya el volt törve, s úgy lógott le a fáról. Czélba veszi a királyfi a griffmadarat, de a madár megszólalt:

— Ne lőjj meg, királyfi, inkább eredj haza s jőjj ide egy hatökrös szekérrel, hadd ereszkedem le a szekérre, aztán vigy haza az udvarodba, bizony nem bánod meg.

A királyfi megsajnálta a griffmadarat, szépen hazament, otthon egy szekérbe befogatott hat ökröt, kiment

az erdőbe a szekérrel, a fa alá állott, s a griffmadár leereszkedett.

No, hanem olyan nehéz volt, hogy a szekér recsegett, ropogott alatta. Hazaviszi a királyfi a griffmadarat, otthon leveszik a szekérről, bezárják a csűrbe. Másnap reggel kimegy a királyfi a csűrbe s kérdi:

— Hogy vagy, griffmadár?

— Megvolnék úgy a hogy, édes gazdám, de nagyon ehethném. Van-e apádnak egy falka birkája?

Mondja a királyfi:

— Van az én apámnak száz falka birkája is.

— No, ha van, egyet adj nekem, s jótétel helyébe jót várj.

Behajtatott a mezőről a királyfi egy falka birkát s a griffmadár egy szempillantás alatt mind felfalta. Másnap reggel megint kimegy a királyfi a csűrbe s kérdi:

— No, griffmadár, hogy vagy?

Feleli a griffmadár:

— Megvolnék úgy a hogy, édes gazdám, de van-e az apádnak egy falka borja?

— Van az én apámnak száz is.

— No, ha van, adj egyet, mert erősen ehethném.

Behajtatott a királyfi egy falka borjat s a griffmadár azt is megette mind egy falásig. Harmadnap reggel ismét kimegy a királyfi a csűrbe s kérdi:

— Hogy vagy, griffmadaram?

— Meg volnék úgy a hogy, édes gazdám, de erősen ehethném.

— No bizony, ha ehethnél, — mondotta a királyfi, — meg is lőlek, mert különben mindent megeszel.

— Ne lőjj meg, királyfi, csak most az egyszer kegyelmezz az életemnek, jótétel helyébe jót várj. Van-e az apádnak egy falka ménese?

— Van bizony, — mondotta a királyfi, — ezer is. Hát jól van, még egyet behajtatok, megeheted, de többet hiába kérsz.

Behajtatnak egy falka ménest, de meg sem kotytyant a griffmadárnak. A királyfi szemeláttára mind egy falásig felfalta a szebbnél-szebb paripákat.

— No, te királyfi, — mondotta a griffmadár — ülj fel a hátamra, elviszlek valamerre. Majd meglátod, hogy jóért jóval fizetek.

Felül a királyfi a griffmadár hátára, s im a szár-

nyának már nincs semmi baja, kiterjeszti kétfelé, olyan volt, mint két nagy fekete felleg. Emelkedik felfelé a

levegőégbe, feljebb, feljebb, már szinte az eget verte. Akkor egy kicsit féloldalt fordult, nagyot rúgott a lábával, a királyfi lefordult róla, s esett lefelé, de nem esett le a földre, mert a griffmadár hirtelen lecsapott, megkapta a királyfit s a hátára ültette. Kérdi a griffmadár:

— No, édes gazdám, ugy-e megijedtél?

— Megijedtem hát, hogy ne ijedtem volna.

— Nem baj, édes gazdám, én is megijedtem volt, mikor az erdőben a nyilat rám fogtad. Csak maradj a hátamon, ne félj semmit.

Azzal megint felfelé emelkedett, de mikor olyan magasra szállott, hogy emberi szem a földről nem láthatta, nagyot rúgott a lábával s lefordult a hátáról a királyfi. Akkor megint lecsapott nagy hirtelen a griffmadár s a királyfi nem eshetett le a földre. Megragadta s hátára ültette.

— Megijedtél ugy-e, édes gazdám?

— Megijedtem hát, hogyne ijedtem volna meg, de többet nem is ülök rád — s le akart szállani a griffmadár hátáról.

— Csak maradj itt, ne félj, te is megijesztettél kétszer, én is megijesztettelek kétszer, többet nem ijesztlek meg.

Nekibátorodott a királyfi, ott maradt a griffmadár hátán. Aztán repült a griffmadár erdőkön, mezőkön, tengereken által s egyszer csak leszállt egy gyémántpalota előtt s mondja a királyfinak:

— Menj be ebbe a palotába, ott lakik az én bátyám, mondd, hogy én küldtelek. Ha kérdi, hol vagyok, meg ne mondd addig, amig neked nem adja, ami az ajtó mögött van.

Bemén a királyfi, köszön illendőképpen, mondja, hogy ki s mi ő, ki küldötte ide. Hej, megörült a griff!

— No, a jó Isten hozott ide, — mondotta a királyfinak — ezer esztendeje, hogy keresem az öcsémet, mondd meg, hol lakik, merre találok.

A királyfi az ajtó sarka felé pillant, látja, hogy ott egy pár szennyes ing van, s feleli a griff-madárnak:

— Addig meg nem mondhatom, míg ezt a pár szennyes inget nekem nem adod.

Megmérgelődik a griff, elkezd kiabálni:

— Takarodj ki, inkább sohase lássam az öcsémet, de azt a szennyes inget nem adom.

Kiszalad a királyfi s mondja a griffnek, hogy milyen szépen járt.

— Nem baj, édes gazdám, ülj fel a hátamra, gyerünk tovább.

Felül a királyfi s a griff madár, amint a gyémánt palota felett elszállott, a bal lábával úgy megrúgta a palota födelét, hogy egyszeribe miszlikbe omlott. Azzal repült tovább, erdőkön, mezőkön, tengereken által s egyszerre csak a griffmadár leszáll egy kis házikó előtt. Mondja a királyfinak:

— Eredj be, itt lakik az én apám. Mondjad neki, hogy én küldöttelek s ha kérdi, hol lakom, feleld, hogy addig meg nem mondod, míg azt a kicsi könyvet, amely az ágya fejében van, neked nem adja.

Bemegy a királyfi, köszön illendőképpen, az öreg griff fogadja. Mondja, hogy a fiától jött, tiszteli, jó egészséget kíván. Hej, megörült az öreg griff!

— Hol van a fiam, mondd meg nekem s minden kívánságodat teljesítem.

Mondja a királyfi:

— Nem kell nekem semmi egyéb, csak adja nekem azt a kicsi könyvet, amely az ágya fejében van.

— Neked adom, jó szívvel neked adom, csak hozd ide a fiamat.

Azzal csak kifordul az ajtón a királyfi, szólítja a griffet, bemennek. Ott az öreg griff a fiával összeölelkezik, volt nagy öröm, de milyen nagy, éppen ezer esztendeje, hogy nem látták egymást. Mondta az öreg griff:

— No, édes fiam, csakhogy láttalak még egyszer az életben, most már nem bánom, ha meg is halok.

Azután kihúzta a vánkos alól a kicsi könyvet, által adta a királyfinak. Elteszi a könyvet a királyfi, de egyszerre csak elkezd sóhajtozni:

— Hej, édes griffmadaram, jó messze elhozál engem, most én hogy megyek haza?

— Ne búsulj, édes gazdám, ha elhoztalak, haza is viszlek, csak azt tanácsolom neked, hogy amíg haza nem érünk, ebbe a könyvbe bele ne tekints.

Mennek hazafelé, repült a griffmadár, verte a levegőt rettentő nagy szárnyával, hogy csak úgy zúgott-búgott belé, hanem a királyfi, mit gondolt, mit nem magában, elévette a könyvecskét, kinyitotta, belétekintett s hát, halljatok csudát, abból a kicsi könyvecskéből egy arany-szőrű ménes ugrott ki. Hat lába volt minden paripának s szárnya. Ahogy kiugrottak a könyvecskéből, szálltak, repültek ahányan, annyifelé. Megharagudott a griffmadár:

— Ugy-e, mondtam, hogy ne nyisd ki a könyvet? Nem fogadtad meg a szavamat, tovább nem viszlek, leteszlek a földre, szedd össze a ménest, ha tudod.

Hát bizony a griff nem is tréfált, a királyfit letette a földre, Istennek ajánlotta, aztán visszarepült az édes apjához. Hej, Istenem, búsult a királyfi, hogy majd felvetette a nagy erős búbánat. Az apjának, amennyi ménese, mind od'adta volna, ha ezt az egyet össze-

szedheti. Ment, mendegélt nagy búsan s találkozott egy öreg emberrel. Kérdi az öreg ember:

— Hát te miért búsulsz, királyfi?

— Oh, hogyné búsulnék, öreg apám, mikor széjjel-szaladt az arany-szőrü ménesem, amilyen még a világon nem volt.

Mondja az öreg ember:

— Én össze-szedem, ha megfogadod, hogy soha meg nem házasodol.

A királyfi felfogadta jó szívvvel s az öreg ember egy szempillantásra összeterelte a ménest, visszaterelte a könyvecskébe. Hazamegy a királyfi, kinyitja a könyvet az udvaron s hát kiugrik belőle az aranszőrü ménes, de most egy sem szaladott el, mind ott tánczolt, ugrált az udvaron. Össze-sződültek a népek, szaladt az öreg király is a palotából s nem győzték csudálni a gyönyörűséges szép állatokat.

Na, telt, mult az idő, a királyfi elfelejtette, hogy mit ígért az öreg embernek, — aki, közmént legyen mondva, az ördög volt — s feleségül vette a szomszéd király leányát. Éppen mikor javában állt a lakodalom, húzták a cigányok, hogy zengett belé a palota, történetesen kitekint a királyfi az ablakon, hát látja, hogy jó az öreg ember. Hadonáz a kezével, messziről kiabál:

— Szaladj előlem, ha szereted az életedet!

Hej, megijed a királyfi, szalad hátra az istállóba, fölkap egy hatlábú paripára s elvágat az udvarból esze nélkül. Hét nap s hét éjjel egymásután repült az arany-szőrü paripa, mintha szemét vették volna, akkor leszállt egy csárda előtt. Bekoczogat a királyfi az ablakon:

— Hé, koreszmáros, bort ide!

Kiviszik a bort, megismerik a királyfit. Híjják, hogy menjen be.

— Nem lehet, — mondja a királyfi — mert kerget az ördög.

— Csak jöjjön be a királyfi, — mondja a korcsmáros — van nekem olyan lovam, hogy száz mértföldről megérzi az ördögöt s nyerít.

Bement a királyfi, jól evett, ivott. A korcsmáros adott neki ajándékba egy czifra törülközőt is. Hát amikor a törülközőt tenné el a királyfi, nagyot nyerít a korcsmáros lova.

— No, most menjen a királyfi, mert jön az ördög.

Fölpattan a királyfi a lovára, vágat hét nap s hét éjjel szakadatlan s akkor megint megállott egy csárdánál, bekoczogtatott az ablakon:

— Bort ide, korcsmáros!

Kiviszik a bort, látják, hogy a királyfi, hívják, hogy térjen be, de a királyfi azt mondta:

— Nem lehet, mert kerget az ördög.

— Ne féljen a királyfi, csak jöjjön be, van nekem olyan tehenem, hogy száz mértföldről megérzi az ördögöt s jelenti a bögésével.

Bement a királyfi, evett, ivott, kapott ettől a korcsmárostól is egy kendőt emlékbe, de itt sem sokáig maradhatott, mert egyszerre csak nagyot bődült a tehén. Ucczu neki, az asztal mellől nagy hirtelen felpattant a lovára s vágatott esze nélkül. Hét nap s hét éjjel vágatott most is egyfolytában s harmadszor is egy csárda előtt szállott le a királyfi s bekoczogtatott az ablakon:

— Bort ide, korcsmáros!

Kiszalad a korcsmáros a borral, megismeri a királyfit s hívja be.

— Nem lehet, — mondja a királyfi, — mert mindjárt utólér az ördög.

— No, ha nem lehet, — mondta a korcsmáros — itt van ez a kendő, még hasznát veheti.

Nagyhirtelen kihajtott egy üveg bort, a kendőt eltette s vágatott tovább. Hét nap s hét éjjel folyton vágatott s csak akkor állott meg egy pusztaságon, ott a lovát kipányvázta, a három kendőt a feje alá terítette, lefeküdt s elaludt. Reggel, amikor felébredt, nézi s hát nincs kendő, mind a három eltűnt. Hanem a három kendő helyett ott volt három kutya, akkora, mint egy medve.

Csudálkozott a királyfi erősen, de a kutyák megszólaltak s mondták neki:

— Egyet se csudálkozz királyfi, ülj fel a lovadra, mi meg megyünk utánad, többet ne télj az ördögtől.

Megmondták a nevüket is. A legnagyobb kutyának az volt a neve: Hegynél nehezebb, vasnál erősebb; a középsőnek: Messzehalló; a harmadiknak: Messzelátó volt a neve.

Mennek, mendegélnek, útközben betérnek egy kicsi házba. Egy öreg asszony lakott a házban, szállást adott a királyfinak, főzött neki jó vacsorát, vetett neki jó puha ágyat. Még a kutyáknak is ágyat akart vetni, de azok azt mondták: kutyának kint a helye s lefeküdtek az ajtó elé.

No, eltelik az éjjel, reggel fölkel a királyfi, gondolja magában, elmegy egy kicsit vadászni, mert már régen nem vadászott.

Mondja az öreg asszony:

— Ezeket a kutyákat hagyd itt, úgy sem szaladnak nyúl után, olyan nehezek.

Jól van, a királyfi beleegyezett, az asszony bezárta egy vaskamarába a kutyákat. Elindul a királyfi s amint megy, mendegél, látja, hogy jó az ördög.

— Hej, Uram Teremtőm, most mit csináljak?

Hirtelen fölmászott egy magas fának a tetejébe. Oda ment az ördög a fa alá s felkiáltott:

— Gyere le, királyfi, mert lerázlak.

— Nem bánom, rázz le, csak engedd meg, hogy hármat énekeljek.

— Énekelhetsz tőlem harminczhárom éneket is, tudom én, mit akarsz. A kutyáidat akarod ideszólitani, de az anyám bezárta egy vaskamarába.

Csak most tudta meg a királyfi, hogy az ördög anyjánál volt szálláson. No, hanem azért nagyot kiáltott.

— Hegynél nehezebb, vasnál erősebb, Messzehalló, Messzelátó, édes kutyáim, gyertek ide!

Hej, Uram Istenem, meghallja a Messzehalló a gazdájuk kiáltását, s mondja a Hegynél nehezebb, vasnál erősebbnek:

— Feküdj az ajtónak, komám, mert bajba van a gazdánk!

Neki fekszik a Hegynél nehezebb, vasnál erősebb az ajtónak, egyet recszen, kettőt roppan az ajtó, kidől falastól, mindenestől; ucczu, ki a három kutya, s egy szempillantásra ott termettek a fa alatt. Felszóltak a királyfihoz:

— Mit csináljunk vele, édes gazdám?

Leszólt a királyfi:

— Egy kicsit lapdázatok vele, aztán harapjatok belőle.

No, hát lapdázatok vele, hajigálták egymásnak az ördögöt, hogy ropogott a csontja belé. Mikor aztán jól meglapdázatták, a Messzelátó harapott egyet belőle, a Messzehalló is harapott egy jó darabot, ami megmaradt, a Hegynél nehezebb, vasnál erősebb hamar bekapta.

Most már mehetett a királyfi hazafelé. Betért

sorba mind a három csárdába. Hát az első csárdánál elmarad a Meszszehalló. Hívja a királyfi, de a kutya nem megy.

— Hiába ne hívja, — mondta a korcsmáros — mert az az én kutyám.

Abban a szempillantásban a Messzehalló kendővé változott. A második csárdában a Messzelátó maradt el tőle; a harmadik csárdánál a Hegynél nehezebb, vasnál erősebb, ezek is visszaváltak kendőnek. Mikor mind a három kutya elmaradt tőle, fölkapott a lovára s meg sem állott hazáig. Ott mindjárt újra kezdték a lakodalmat, többet abba sem hagyták. Még ma is járják, ha bírják.

Aki nem hiszi, járjon utána.

Kaczor király.

OLT egyszer egy szegény özvegy asszony s annak egy macskája. Ez a macska olyan kajtár, olyan falánk volt, hogy minden fazékba, minden lábasba beleütötte az orrát. A szegény asszony megelégelte a macska kajtárságát s egyszer, mikor a macska, a tejes-lábast egészen kiüritette, fogta a seprűt, jól megverte s mondta neki:

— Kitakarodj a házamból, fel is út, le is út, többet ide be ne tedd a lábadat.

No, szegény macska mehetett világgá. Elindult nagy búsan, kiment a faluból, bódorgott erre, arra, minden felé, aztán egy hídhöz ért, ott leült s dorombolt magában nagy búsan. Amint ott üldögélne, látja, hogy ott üldögél egy róka is. Szépen odasettenkedik s elkezd a róka farkával játszani. Megijed a róka s visszafordul, nézi a macskát, nem tudta elgondolni, mi Isten teremése lehet, ilyen állatot még nem látott. Visszahőköl egy

kicsit, de vissza a macska is, mert még ő sem látott rókát világon való életében. Mindakettő megijedt a másiktól.

No, hanem, mégis a róka szólalt meg először. Kérdi a macskától nagy szepegeve :

— Ki légyen az úr?

— Ahá! — gondolja magában a macska — úgy látszik, ez fél tőlem.

Mindjárt neki bátorodott s mondotta nagy büszkén :

— Mit, hát te nem ismeresz engem? Tudd meg, hogy én Kaczor király vagyok. Nincs az az állat, ki ne féljen én tőlem.

— Ejnye, ejnye, — mondotta a róka — igazán szégyellem, hogy még a híredet nem hallottam.

Egyszeribe meghívta nagy tisztelettel Kaczor királyt: legyen szerencséje, látogassa meg az ő szegény házában, lesz tyúkhús, réczehús, lúdhús vacsorára s minden, ami kitelik tőle.

— Jól van, — mondotta Kaczor király — hát elmegyek veled.

Elmennek a róka házába, de bezzeg a róka sürgött-forgott, felvetette a konyhát, sütött mindenféle pompás pecsényét, kínálta Kaczor királyt:

— Egyék, felséged, egyék, ne éhezzék, mint otthon.

Mikor aztán az ebédnek vége volt, ágyat vetett Kaczor királynak, puha ágyat, s Kaczor király meghagyta, hogy csend legyen a háznál, nehogy valaki megháborítsa az ő nyugodalmában. Kiment a róka a háza elé, ott járt fel s alá, vigyázott, nehogy valaki bemenjen, de még a háza felé se közelítsen.

Egyszer jön arra egy nyúl, s a róka már messziről rákiáltott:

— Szaladj innét, te szerencsétlen, nem tudod, hogy nálam alszik Kaczor király? Ha fölébreszted, vége az életednek.

Hiszen egyéb sem kellett a nyúlnek, ucczu neki, szaladott árkon-bokron átal, mintha szemét vették volna ki. Amint szaladt, szembe jő vele a medve s kérdi:

— Hát te hová szaladsz, talán bizony a kopók kergetnek?

— Jaj, ne is kérdezze, medve bátyámuram. A róka koma háza előtt jöttem el s azt mondotta róka koma, hogy szaladjak, mert Kaczor király van nála szálláson s ha felébresztem, vége az életemnek.

— Hm, hm, — mondja a medve, — na, hallod-e öcsém, sok országot, világot bejártam, de Kaczor királynak még a színét sem láttam, de még a hírét sem hallottam. No, csak azért is meglátogatom róka komát, hadd lám, ki az a Kaczor király?

Elmegy a medve róka komához s hát róka koma még mindig ott jár, kel a háza előtt, s amint meglátja a medvét, kiált neki:

— Jaj, lelkem, medve komám, ne jöjjön erre, mert ha Kaczor királyt felébreszti, vége az életének, vége az enyimnek is.

De bezzeg megijedt a medve is, megfordult s futott keresztül az erdőn, mintha szemét vették volna ki, meg sem állott, míg a nyúl utól nem érte. Hát mire oda ért, ott voltak a nyúl körül mindenféle állatok, szárnyasok s szárnyatlanok. A nyúl beszélt nekik Kaczor királyról s az állatok rémüldöztek.

— Jaj Istenem, mi lesz velünk, ha Kaczor király fölébred s elindul az erdőben!

Volt ott mindenféle állat, farkas, szarvas, őz, varjú,

sas, holló s mind szörnyen meg voltak ijedve, nem tudták, hogy mit csináljanak. Azt mondja egyszer a nyúl:

— Mondok én valamit. Álljunk össze, ahányan vagyunk, csináljunk nagy vacsorát s hívjuk meg Kaczor királyt; ha róka komához eljött vacsorára, eljön mi hozzánk is.

— Biz' az jó lesz, — mondotta a varjú, — én, ha megbiztok bennem, elmegyek róka komához, s meghívom Kaczor király ő felségét.

Bezzeg hogy megbizták, hogyne bizták volna, hadd menjen a varjú. Elmegy a varjú róka komához, köszönti illendőképpen, mondja, hogy mi jóban jár.

— Jól van, — mondja róka koma — mindjárt bemegyek, megnézem, hogy felébredt-e s elémondom a kívánságotokat.

Bemegy róka koma s hát éppen akkor dörzsöli a szemét Kaczor király, nagyokat nyujtózkodik, hogy ropogtak belé a csontjai.

— No, mi hír, barátom? — kérdi Kaczor király.

— Felséges királyom, — mondja róka koma — itt van egy varjú. Minden rend- s rangbéli állatok küldték ide, hogy meghívják felségedet vacsorára.

Kaczor király megpödörte bajuszát s mondta róka komának:

— Jól van, mehetsz. Mondd a varjúnak, hogy elmegyek.

Visszarepül a varjú nagy örömmel a többi állatokhoz s jelenti Kaczor király üzenetét. Hej, Uram Teremtőm, egyszeribe nagy tüzet raknak az erdő közepében! A medve hozott ökörhúst, a farkas lóhúst, a sas mindenféle apró madarakat, a nyúl felcsapott szakácsnének, forgatta a nyársat, sütötte a drága pecse-

nyéket; a többiek körülállották a tüzet, úgy várták Kaczor király ő felségét.

A közben Kaczor király is neki készülődött, jó hegyesre kipödörte a bajuszát s elindult róka komával a vendégségbe. Eléjükbe jött a varjú s úgy mutatta az utat, de a világ minden kincséért sem mert volna leszállni a földre, hanem repült egyik fa tetejéről a másikra s úgy kárrogta: Erre, erre!

Egyszer meglátják Kaczor királyt, amint jó róka komával. Hát, Uram, Teremtőm, ahány állat ott volt, mindannyinak inába szállt a bátorsága.

— Jaj, jaj — kiabált a nyúl, — ott jó Kaczor király, még felszúr a bajuszára.

— Szaladjon, ki merre tud! — kiáltott a medve, s azzal neki iramodtak, szaladtak, ahányan voltak, annyi felé.

Hogyha azok a boiOND állatok el nem szaladtak volna, az én mesém is tovább tartott volna.

Mezőszárnyasi.

GYSZER volt, hol nem volt, he-
tedhétországon is túl, volt
egy öreg király, akinek az
országában sem nap, sem hold nem volt, de még csillag
sem. Ennek a királynak három lánya volt, fia egy sem
s azt a három leányát is elrabolták a sárkányok. Kihir-
dettette az egész országban, hogy aki visszahozza a napot,
holdat, a csillagokat s a három leányát, annak adja
három leánya közül azt, a melyik jobban tetszik s holta
után egész királyságát.

Hallja ezt egy szegény özvegy asszony, elmegy a
királyhoz s mondja:

— Felséges királyom, van nekem három nagy
legény fiam, adjon ezeknek lovat, kardot s pénzt, majd
visszakerítenek ezek mindent.

— Jól van, szegény asszony, — mondja a király
— küldd hozzám a fiaidat.

A szegény asszony el is küldi a fiait, de a leg-
kisebb legénynek, mikor a királyhoz indult, megsuttin-
totta a nénje, aki boszorkány volt, nehogy az aranyszörű

paripák közül válaszszon, hanem van a király udvarában a szemétdombon egy bolyhos sánta csikó, azon próbáljon szerencsét.

Elmennek a legények a királyhoz, ád az nekik mindjárt pénzt elegendőt, kardot, puskát. Kimennek az istállóba s ott a két idősebb legény kiválasztja a két legszebb aranyszőrű paripát, de a legkisebb legény nem választott ezek közül, azt mondta, jó lesz neki az a bolyhos csikó is.

De, hogy szavamat össze ne keverjem, még kardot sem olyant választott, mint a bátyjai, hanem olyan gyöngé, hajlós kardot, mert azt mondta a nénje, hogy ez ám az igazi kard, még a követ is ketté vágja s nem esik csorbája.

Hát, jól van, a két idősebb legény előrevágtat az aranyszőrű paripákon, a legkisebb legény pedig nagy kínal-bajjal kivezeti a városból a bolyhos csikót. Ott aztán megrázkódik a csikó, ragyogó szép aranyszőrű paripa lesz belőle s mondja a legénynek:

— Ülj fel a hátamra, édes gazdám! Hogy menjek? Úgy-e, mint a madár? úgy-e, mint a villámlás? Úgy mint a gondolat? Mert úgy tudd meg, hogy most egyenesen az ég kovácsához vislek.

— Nem bánom én, édes lovam, akárhogy vígy, csak se te benned, se én bennem hiba ne essék.

Hej, neki rugaszkodik a csikó, fel a levegő-égbe s mire a legény a szemét behunyta, hogy le ne szédüljön, már fent is volt az ég kovácsánál.

Köszön a legény illendőképpen, a kovács fogadja

— Hát te mi jóban jársz itt, fiam?

Mondja a legény:

— Azért jöttem, hogy tüzesítsen meg kigyelmed egy száz mázsás golyóbist s csak hagyja a tűzben, amíg visszajövök érte.

— Jól van, fiam, de hát hogy hívnak téged?

Mondja a legény:

— Kereszteljen meg kigyelmed engem, az lesz a nevem, aminek keresztel.

— Hát jól van, legyen a te neved Mezőszárnyasi.

Azzal a legény elbucúzik a kovácstól, felpattan a csikájára, levágtat az égből, s éppen az ólomhídnál szállott le a földre. Hát ott vannak a bátyjai is, szemük, szájuk elállott ezeknek a csodálkozástól, amikor meglátták, hogy az öcscsük is arany szőrű csikón jár. Ott az ólomhíd mellett volt a selyemrét. A lovakat kieresztették, hadd legeljenek. Ők maguk leheveredtek s megegyeztek, hogy ma éjjel a legidősebb legény álljon istrázsát, nehogy valaki megcsúfolja őket.

De bizony a legidősebb legénynek hamar bekopdant a szeme, csak Mezőszárnyasi maradt ébren. Ott hagyta a bátyjait, elment az ólomhíd alá s a kardja hegyét a hídon egy kicsit kidugta.

Hát jön a hétfejű sárkány a lován nagy dobrokollással s a ló megbotlik a kard hegyében.

— Nye te, nye, — rikkantott az óriás, — hogy a farkasok egyenek meg! Már te is félsz Mezőszárnyasitól, attól a híres vitéztől!?

Kiszól a híd alól Mezőszárnyasi:

— Hát mért nem hagysz aludni, én nem bántotlak téged!

Visszafelel a hétfejű sárkány:

— Gyere csak ki a híd alól, küzdjünk meg.

Kiugrik a híd alól Mezőszárnyasi, kezébe veszi a kardját s egy csapásra levágja a hétfejű sárkánynak hat fejét.

Éppen abban a szempillantásban repült el a fejük felett két holló. Felkiált a sárkány:

— Eresszetek rám egy csepp vizet, aztán két dögöt adok nektek.

Mondja Mezőszárnyasi:

— Reám ereszszetek a vizet, mert én hét dögöt adok nektek.

Gondolták a hollók, jobb hét dög, mint kettő s Mezőszárnyasaira eresztették a vizet. Attól mindjárt neki elevenedett s levágta a sárkánynak a hetedik fejét is.

Azzal szépen, mintha semmi sem történt volna, visszament a bátyjaihoz, lefeküdt s aludott reggelig. Másnap estére a rézhídhöz értek. Errefelé lakott a tizenkétfejű sárkány, pulykalábon forgó rézpalotában. Most a második fiú volt a soros, annak kellett volna istrázsálni. De ez is elaludott, csak Mezőszárnyasi maradt ébren. Ment a rézhíd alá, kidugta a kardja hegyét a hídon. Hát jó a tizenkétfejű sárkány s annak is a lova megbotlik a kardnak a hegyében.

— Nye te, nye! — rikkantott a tizenkétfejű sárkány — hát te is megijedsz Mezőszárnyasitól, attól a híres vitéztől!? Aztán lekiáltott a híd alá:

— Gyere ki, Mezőszárnyasi, hadd lám, mit tudsz?

No hiszen megmutatta ennek is Mezőszárnyasi, hogy mit tud. Tizenegy fejét vágta le egy csapásra. Akkor repült el fejük felett két holló. Felszóltott a sárkány:

— Hé, adjatok egy csepp vizet s két dögöt adok Amellett a rézerdőben szabadon lakhattok, költhettek.

Felkiált Mezőszárnyasi:

— Nekem adjatok vizet, mert én tizenkét dögöt adok s lakhattok, költhettek a rézerdőben ezután is.

A hollók Mezőszárnyasira cseppentettek vizet. Attól

egyszeribe neki elevenedett s levágta a sárkánynak a tizenkettedik fejét is.

Harmadnap este az aranyhíd mellett háltak a legények. Az aranyhídon a huszonnégyfejű sárkányt ölte meg Mezőszárnyasi azon módúlag, mint a másik kettőt.

Mondja Mezőszárnyasi a bátyjainak :

— No, most menjünk, nézzük meg a sárkányok várát. Van ide nem messze három vár. Első a hétfejű, a második a tizenkétfejű, a harmadik a huszonnégyfejű sárkányé.

Azt felelik az idősebb legények :

— De bizony nem megyünk mi, mert megölnek azok minket.

— Hiszen van kardotok, — mondja Mezőszárnyasi — ne féljeteK.

De így, de úgy, ők nem mennek.

— No, ne féljeteK, — mondja Mezőszárnyasi — megöltem én mind a hármat. Menjünk el s nézzük meg, mi van a várukban.

Elmennek előbb a hétfejű sárkány várához. Hát az úgy forog egy kacsalábon, mint a forgószél. Kiált Mezőszárnyasi :

— Forgó vár, állj meg!

— Nem az uram parancsolja! — felelt vissza a vár.

— De bizony az urad parancsolja, állj meg.

Ebben a pillanatban megáll a forgó vár, bemennek a legények s hát ott ül az ablakban egy gyönyörűszép leány, az ő királyuknak a legidősebb lánya s ím, halljatok csudát! abban a pillanatban egy kicsit felsütött a nap az öreg király országában.

Hej, megörül a királykisasszony, mikor hallja, hogy kik s mik ők, hogy utána jöttek. Hogy a hétfejű sár-

kányt megölték. Ne féljen semmit, csak maradjon itt egy keveset, míg a másik két királykisasszonyt elhozzák.

Elmennek a legények a tizenkétfejű sárkány várába.

Ott megtalálják a középső királykisasszonyt. Onnét mennek a huszonnégyfejű sárkány várába, ott megtalálják a kicsi királykisasszonyt. De volt szép a másik kettő vagy

nem, ez olyan szép volt, hogy a napra lehetett nézni, de rá nem. Meg sem állottak, vitték a kicsi királykisasszonyt, azután a középsőt, középső után a legnagyobbat s amikor elindultak, akkor a sötét ország nem volt sötét többet. Feljött a nap szép ragyogva. Feljött este a hold is s felragyogtak a csillagok is.

No, de volt a sárkányoknak egy vén boszorkány nénjük, akinek akkora szája volt, mint egy ötven vedres kád. Volt ennek két leánya s a mint észrevette, hogy viszik a királykisasszonyokat, mondta a legidősebbnek, kerüljön a legények elébe, változzék körtefává, legyen rajta piros körte annyi, hogy csak úgy húzza az ágait. Majd meglátják a legények s esznek belőle bizonyosan, de meg is halnak tőle.

Úgy tesz a leány, amint az anyja parancsolja s hát amint mennek a legények, egy szép körtefát látnak az út mellett, földig húzták az ágait a szép piros körték.

Szomjas volt a két idősebb legény erősen. Mennek a fához, hogy körtét szakasszanak róla, de Mezőszárnyasi elejükbe állott s nem engedte. Kirántotta a kardját, beledöfte a körtefába s halljatok csudát! piros vér csorgott ki a fából. Keserves jajgatás szakadt ki a tövéből: szörnyet halt a boszorkány leánya.

Jól tudta ezt a vén boszorkány, mintha előre tudta volna s küldte a második leányát, kerüljön a legények elé, változzék forrássá, majd isznak belőle a legények. De bizony nem ittak, pedig majd elepedtek a szomjúságtól. Tudta jól Mezőszárnyasi, hogy miféle forrás az. Beledöfte a kardját s vér bugygyant ki a forrás fenekéből s hallották, hogy valaki keservesen jajgat. Szörnyet halt a boszorkánynak a második leánya is.

No, akkor jött az öreg boszorkány maga. Kitértette rettentő nagy száját s olyan nagy hideget eresztett rájuk

hogy majd megfagytak. Egyet gondolt Mezőszárnyasi, leteszi a kicsi királykisasszonyt a nyeregből, fölszáll az égbe a kovácshoz s mondja:

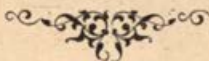
— No, bátyámuram, látja-e a földön azt a retentő nagy száját?

— Látom, fiam, látom.

— No, ha látja, dobja belé azt a száz mázsás golyóbist.

Fölkapja a kovács a tüzes golyóbist, megczélozza a vén boszorkány száját, beledobja egyenesen. Elégett a boszorkány s lett melegség mindjárt.

Azzal a legények útnak eredtek s szép csendesen haza mentek a király udvarába. Ott sétált a király föl s alá a palota tornáczában, gyönyörködött a nap ragyogásában. De még csak akkor örült igazán a szive, amikor hozták a legények a három királykisasszonyt. Mindjárt hivattak három papot. Összeadták a három királykisasszonyt a három szegény legénynyel. Hanem az országot s egész királyságát Mezőszárnyasinak adta a király. Így volt, vége volt, mese volt.

A cigány a pokolban.

EGYSZER volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az üveghegyeken is túl, volt egy juhászlegény. Ennek a juhászlegénynek a kezére adtak a gazdák háromszáz juhot s őrizte is becsületesen, de hiába őrizte, hiába volt nyitva a szeme éjjel-nappal, éjnek idején egy juh mindig eltűnt a nyájból. Éjfél tájban a kutyák erősen elkezdettek ugatni, de, hogy ki tört a juhok közé, ki vitte el a juhot, annak a nyomára nem tudott jönni.

Búsult a szegény juhász, majd felvetette a búbánat, nem tudta, mit csináljon. Egyszer arra vetődik egy cigány s kérdi:

— Hát kend miért búsul?

— Hej, hogyan búsulnék, te móré, minden éjjel eltűnik egy juh a nyájamból, pedig a szememet sem hunyom le, a kutyák is ébren vannak. Észreveszik, amikor jön valaki, de látni nem látnak semmit, csak ugatnak. Én sem láttam még senkit, azt sem tudom: ember-e, vagy állat.

— Egyet se búsuljon kend, — mondja a cigány,
— Adjon egy marék túrót, majd megfogom én azt
a tolvajt.

Ad a juhász túrót a cigánynak, bemegy a juhok
közé, leül ott s várja a tolvajt.

Egyszerre csak ugatni kezdenek a kutyák, szalad-
nak a juhok, ahányan voltak annyi felé, de a cigány
nem látott senkit, csak gondolta, hogy visz valaki egy
juhót. Nagyot kiált a cigány:

— Állj meg hé, ne vidd el a juhót, előbb birkóz-
zunk meg.

Abban a pillanatban csak elejébe szökik az ördög
s mondja neki:

— Hát én nem birkózom veled, te cigány, előbb
látni akarom, hogy mit tudsz.

Azzal felvett a földről két egyforma követ, az
egyiket a cigány kezébe nyomta, a másikat meg úgy
összemorzsolta, hogy olyan volt, mint a búzaliszt.

— No, morzsold össze te is, — mondja a czi-
gánynak.

— Hm, az semmi, — mondja a cigány, — nézd csak,
én levet sajtolok belőle.

Azzal elővette a túrót, a kőhöz szorította s az
ördögnek szemé-szája tátva maradt, mert azt hitte, hogy
a kőből csurog a lé.

— No, nyomj ki levet a kőből, — hetvenkedett
a cigány.

Próbálta az ördög, szorította a követ, hogy majd
megszakadt belé, de bizony abból egy csepp lé sem csur-
gott ki.

— Látom, hogy erősebb vagy, te cigány — mon-
dotta az ördög. Gyere velem a pokolba, visszafizetem a
juhok árát.

Lemennek a pokolba, be ott egy nagy fekete házba, keresztülmennék harminczhárom szobán, hát a harmincz-harmadikban tövis ágyon, vasszegekkel bélelt párnán feküdt egy öregasszony: az ördögnek az anyja. Olyan öreg volt, hogy a szemét sem tudta felnyitni. Mondja az ördög:

— Na, édes anyám, adja ide a kincses-kamra kulcsát, hadd fizetem vissza ennek az embernek a juhok árát, mert hétszerte erősebb, mint én. Levét csurgatott a kőből s én csak lisztet tudtam morzsolni belőle.

Mondja az öregasszony:

— Várj csak egy kicsit, elébb nyisd fel a szememet, hadd lássam azt az erős embert.

Kihoz a másik szobából az ördög tizenkét darab mázsás emelőrudat, azzal a tizenkét rúddal feltámogatja az öregasszony szempilláit. Mikor az öregasszony meglátta a cigányt, nagyot kaczagott.

— Mit, ez a hitvány cigány erősebb volna, mint te? No azt én nem hiszem. Bizonyosan megcsalt téged, próbáljatok egyebet. Addig oda nem adom a kamara kulcsát, amíg nem látom, hogy csakugyan erősebb s ügyesebb mint te.

Elszégyelli magát az ördög, hátha csakugyan igaza van az anyjának. Mondja a cigánynak:

— Gyere móré, ki az udvarra.

Visz az ördög két karikásostort, az egyiket a cigány kezébe nyomja s mondja neki:

— No lássuk, melyik tud nagyobbat rittyenteni.

Elébb az ördög rittyent, de akkorát, hogy megcsendült belé az egész világ, s a cigány hatszor vágódott hanyatt ijedtében.

— No cigány, rittyents te most.

— Nem én, — mondja a cigány, — míg jó erős vasabroncsokat nem adsz.

Hoz az ördög egy jó csomó vasabroncsot s a cigány abroncsolni kezdi a maga fejét.

— Mit csinálsz, cigány?

— Abroncsolom a fejemet, mert akkorát találok rittyenteni, hogy ketté hasad a fejem.

— Jaj, akkor abroncsold meg az én fejemet is — könyörgött az ördög.

Hát jól van, a cigány egy pár abroncsot a maga fejére tesz úgy könnyűszerűleg, aztán jó erősen az ördög fejére kezdi húzni az abroncsot, szoritja, hogy csakúgy ropogott az ördög feje. Bezzeg elkezdett rimánkodni az ördög: inkább elhiszi, hogy erősebb, csak ne abroncsozza meg a fejét.

Mennek vissza az öregasszonyhoz, s mondja az ördög, hogy mi történt, csak adja ide a kamara-kulcsot, hadd fizesse vissza a juhok árát, mert különben a cigány elpusztítja őt s minden nemzetségét.

Nagyot kaczag megint az öregasszony.

— Te gyáva, te, nem szégyenled magad? Megcsal téged az a cigány, hiszen még rittyenteni sem tudott volna. Próbáljatok egyebet.

Gondolja az ördög, bizony, bizony igaza lesz az anyjának.

— Gyere ki csak, cigány, az udvarra, próbáljunk még egyet.

Kimennek az udvarra, az ördög felkap egy vasvillát s mondja a cigánynak:

— No cigány, vasvillát a kezédbe, hadd lássuk, melyik tud többet.

— Nem kell nekem vasvilla, — mondja a cigány — elég egy vékony nyárs is.

Hát jól van, az ördög a kezébe nyom egy vékony nyársat, aztán fölemeli a vasvillát, keresztül akarja szúrni a cigányt.

— Hohó, — mondja a cigány, — nem így szokták a cigányt vasvillával leszúrni. Eredj a sövénynek a túlsó oldalára, én itt maradok az innenső oldalán, aztán szurkálj a vasvillával a sövény hasadékán, én is szurkállok a nyárrsal, majd meglátjuk, melyik kap több sebet.

Átugrik az ördög a sövényen, szurkálni kezd a vasvillával, de a villa ága mindegyre magakadott a sövényben, a cigány pedig a vékony, hegyes nyárrsal össze-vissza szurkálta az ördögöt.

Visszamegy az ördög az anyjához, s mondja:

— Anyám, adja ide a kamara kulcsot, fizessük vissza a juhok árát, mert bizony még véretem veszi ez a cigány.

Mondja az öregasszony:

— Hozd az emelő rudakat, támo gasd fel a szememet, hadd nézem még egyszer azt a cigányt.

Eléhozza az ördög a tizenkét emelőrudat, föltámo gatja az anyja szemét. Nézi, nézi az öregasszony a cigányt, csóváltgatja a fejét:

— Már én, fiam, nem tudom elhinni, hogy ez a hitvány cigány erősebb legyen mint te, hát próbálj velem most valami ügyeskedést. Ha abban is csúffá tesz, nem bánom, fizesd vissza a juhok árát.

— No cigány, gyere, próbáljunk még egyet.

— Nem bánom én, — mondotta a cigány.

— Hát a disznópásztorsághoz értesz-e? — kérdi az ördög.

— Értek én mindenhez, — mondotta a cigány.

— Jól van, hát gyere a disznópajtába, lássuk, melyik tud több disznót kihajtani.

— Jó, jó, — mondja a cigány, — hanem honnét tudjuk meg, hogy ki melyiket hajtotta ki?

— Az ám, — mondja az ördög, — erre nem is gondoltam.

— Tudod mit, — mondja a cigány. Te hajtod az egyenesfarkúakat, én hajtom a göndörfarkúakat.

Bemennek a pajtába, a cigány hamarosan kihajt harminczat, negyvenet, többet ki sem hajtott.

Kiszól az ördög:

— Hát, te cigány, többet nem hajtasz ki?

— Elég ennyi nekem, — felelt a cigány.

Az ördög egész nap kereste az egyenesfarkú disznókat, de egyet sem talált. Bezzeg hogy nem talált, mikor minden disznónak göndör a farka.

— No, — mondja az ördög, — látom, cigány, hogy erősebb is vagy, ügyesebb is vagy. gyere, hadd fizetem vissza a juhok árát.

Bemennek az öregasszonyhoz, mondja az ördög nagy búsan, hogy az ügyeskedésben is legyőzte a cigány.

— Jól van, — mondta az öregasszony, ha úgy van, amint van, fizesd meg a juhok árát. Hanem most már este van, ne ereszd el, hadd maradjon itt éjszakára.

Jó vacsorát adnak a cigánynak, vacsora után lefekszik, de nem tudott aludni, mert félt, hogy az ördög megcsufolja.

Hát csakugyan hallja úgy félfüllel, hogy suttognak egymás közt az öregasszony meg a fia s kivette a suttogásukból, hogy éjjel, a mikor ő alszik, bejő az ördög s fejbe üti a tizenkétfélszáz buzogánnyal.

Hiszzen csak gyere, — gondolta magában a cigány, Felugrott az ágyból, egy darab fát fektetett a helyére,

a feje helyére pedig egy vasfazekat, ő meg bebujt az ágy alá.

Jön az ördög, ráüt a tizenkétmázsás buzogánnyal a vasfazéokra, hogy egyszeribe összelapult.

— Hé, hé! — kiáltott a cigány az ágy alól, — ne simogasd a fejemet azzal a buzogánnyal!

Hej, Uram Teremtőm! még csak most ijedt meg igazán az ördög. Hát ennek a buzogányütés csak simogatás?

Ahogy megvirradott s fölkel a cigány, mindjárt vitte a kincses kamrába, kimért egy zsák aranyat a juhokért.

— Nesze, cigány, vigyed.

Az ám, vitte volna a cigány, ha birja. Mondta az ördögnek:

— Hallod-e ördög, én nem hoztam ide a juhokat, a pénzt sem viszem el, hozdad te.

— Dehogy viszem, dehogy viszem, — mondotta az ördög, — talán bizony hogy az atyádfiai agyonverjenek!

Azt hitte szegény ördög, hogy a cigánynak az atyjafiai mind olyan erősek.

— Ne félj semmit, — mondotta a cigány. — Mikor haza érünk, a fiaim elém szaladnak, s azt kiáltják: Dádé, dádé! — Addig még semmi baj sincs. Hanem, amikor azt hallod: Dikhecz, mi van a zsákban? — akkor szaladj, amerre látsz, mert különben vége az életednek.

Fölkapja az ördög a zsákot s mintha éppen csak tollal lett volna megtömve, olyan könnyen vitte. Megérkeznek a cigány putrijához. Hát csakugyan szalad a sok purdé, vetik a cigánykereket nagy örömben s kiáltják: dádé, dádé! Mikor aztán meglátták a zsákot az ördög hátán, bezzeg az volt az első szavok: dikhecz, mi van a zsákban?

Hiszen az ördögnek sem kellett egyéb. Úgy ledobta a zsákot, hogy egyszeribe kirepedt, folyt belőle a szép sárga arany, — s futott vissza a pokolba, hogy hátra sem nézett.

Mikor az ördög elszaladt, a cigány kifizette a juhásznak a juhok árát, a többin megosztottak, s még ma is élnek, ha meg nem haltak.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A váltott gyermek.

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egyszer egy király és egy királyné. Egyetlenegy fiuk volt, de ebben sem volt semmi örömük, mert az a gyermek sem járni, sem beszélni nem tudott. De még ülni sem, ha nem támogatták.

Búsult a király és a királyné, majd felvetette a búbánat. Ahány csudadoktor volt a világon, mind elhívták, de egy sem tudta meggyógyítani a gyermeket. Már tizenkét esztendő s volt a fiú s nem tudott talpra állani, mert olyan nagy volt a feje, hogy lehúzta.

Egyszer fölmege a királyhoz egy obsitos katona s mondja:

— Felséges királyom, valamit mondanék, ha meg nem bánanám.

— Mondjad fiam, mondjad!

— Az a gyermek, aki miatt annyit búsul felséges királyom, nem a felségedé. Az igazi fiát még első éjjel elvitték a boszorkányok s ezt hozták helyébe.

— Hát azt te honnét tudod?

— Tudom, ahonnét tudom, felséges királyom s ha megengedi, meg is mutatom, hogy táltos ez a nagyfejű gyermek. Tud az jól beszélni, csak felséged előtt nem akar.

Azt tanácsolja az obsitos, hogy ültessék be a

gyermeket a szoba közepére, tegyenek eléje egy kis bögre tejet, a bögrébe egy nagy fakanalat, aztán hagyják magára s hallgassák meg a kulcslyukon, hogy mit beszél.

Úgy tesznek, ahogy az obsitos mondotta. Leültetik a gyermeket a szoba közepére, elébe teszik a bögre tejet, a bögrébe nagy fakanalat s azzal magára hagyják.

Ahogy kijönnek a szobából, nagyot kaczag a táltos fiú s azt mondja :

— No még ilyet sem láttam, pedig hetvenhét esztendő vagyok, de sohasem adtak nekem kis bögrében nagy kanalat. Hogy egyem én ezzel?!

Beszalad a király, s mondja a fiúnak :

— Na, fiam, hallám, hogy tudsz beszélni, mondj még valamit.

De a gyermek többet egy kukkot sem szóllott.

Hej Uram, Teremtőm, tünődni, bucsálozni kezdett a király, hátha mégis az ő fia s nem mond igazat az obsitos. Mondta is az obsitosnak :

— Már akár hogy történt, így vagy úgy, ez az én gyermekem. Szeretném, ha legalább beszélni tudna.

— Jól van, — mondotta az obsitos — vegye a karjára felséged, vigye a Benedek-rendi papokhoz, azok majd meggyógyítják.

A király megfogadta az obsitos tanácsát, karjára veszi a gyereket, elindul vele s amint megy, mendegél, ér egy tóhoz. A tón keresztül palló volt, rálépett a király s szépen ment a tó túlsó partja felé. Amint megy, valaki csak kikiált a tóból :

— Hová mégy, te kukri-mukri?

Visszafelelt a gyerek :

— Ótesz, fótesz, Szent-Benedek.

Hej, megharagszik a király!

— Ejnye, ebadta kölyke, hát itt tudsz beszélni, s otthon nem!?

Nagy haragjában belevágta a gyereket a tóba s abban a pillanatban, ahogy az eltűnt, kibukkant a tó vizéből egy szép arany-hajú fiú. Nyujtotta a karját a király felé.

— Apám, lelkem apám, húzzon ki!

De bezzeg hogy kihúzta az édes fiát, karjára vette, keblére szorította s vitte haza nagy örömmel.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Ördög Rózsa.

OL volt, hol nem volt, he-
tedhét országon is túl,
az óperenciás tengeren
innét, volt egyszer egy
király.

Ez a király egyszer
úgy eltévedett egy sűrű,
rengeteg erdőben, hogy
semmiképen sem tudott onnét
kivergelődni. Indult erre,
indult arra, még nagyobb
sűrűségbe tévedt, olyan
sűrűségbe, hogy Isten
áldott napját nem is látta.
Búsult a király, majd
felvetette a nagy búbánat.
Igy kell, hogy elveszen
az erdőben, nem látja
többet szép fiatal fele-
ségét, akinek nem volt
párja a világon! Amint
így élvelődnék magában,
honnét, honnét nem,
elejébe toppan egy
ördög s mondja neki:

— Nem tudsz kimenni az erdőből, ugy-e? No én
kivezetlek, ha nekem adod a legdrágább kincsedet,
ami még nincs, de lesz.

Egy szempillantásig sem
gondolkozott a király,
kezet adott az ördögnek s az
ördög egy jó félóra sem

telt belé, kivezette a királyt az erdőből. Akkor azt mondta neki:

— Hát én a szavamat megtartottam, az erdőből kivezettelek, de aztán te is tartsd meg a szavadat. Amikor találkoztunk, még nem volt gyermeked, most már van, azt is tudom, hogy fiú. Jegyezd meg jól, hogy húsztendő mulva eljövök érette.

Elválnak egymástól, az ördög megy a pokolba, a király haza, s hát csakugyan igaza volt az ördögnek: a királynét egy szép fiúval áldotta meg az Isten. Örült is a király, nem is. Az egyik szeme nevetett, a másik sírt. Mennél idősebb lett a fia, annál erősebben elszomrodott, s a királyné, mikor megtudta, hogy az ura ördögnek ígérte a fiát, éjjel-nappal sírt, mint a záporosó. A királyfi nem tudta elgondolni, hogy miért sír mindég az ő édesanyja, miért olyan szomorú az ő édesapja. Meg is kérdezte egyszer:

— Édes szüleim, miért szomorkodtok mindig? Talán bizony nem szerettek engem?

Mit volt, mit nem tenni, meg kellett, hogy mondják az igazat. Gondolták, elég nagy már a királyfi, hadd tudja meg, mi vár reá.

— Hát ha így van, amint van -- mondotta a királyfi -- meg sem várom hogy az ördög értem jőjjön, magam megyek a pokolba.

Hiába beszélt az apja, anyja, hogy ne menjen, hátha az ördög el is feledte a fogadást, nem is jön érte. A királyfi elbúcsúzott apjától, anyjától, minden atyafiától s addig meg sem állott, amíg a pokolba nem ért.

Bemegy a pokol országába, ottan megy hegyeken, völgyeken, folyóvizeken által, erdőkön, mezőkön keresztül, s amint megy mendegél, megszólítja az útszélén egy emberkoponya:

— Halod-e te királyfi, áss gödröt, temess bele engem, és dobj a síromba kilencz misére való pénzt, bizony nem bánod meg.

A királyfi a kardjával nagy hirtelen gödröt ásott, belé temette a koponyát, dobott melléje kilencz misére való pénzt. Akkor a koponya kiszólt a sírból s mondta neki:

— No, te királyfi, hallgass ide. Én jól tudom, hogy miben jársz, hát fogadd meg a tanácsomat. Itt meg itt, nem messze innét van egy folyóvíz, odajár fürödni az ördögkirály három leánya. Ez az ördögkirály az, akinek a te apád eligért. Az ördögkirály három leánya fekete daru képében száll a víz partjára, te bújj meg egy bokor mögé, s amíg fürödnek, vedd el a legkisebb királykisasszonynak a ruháját, szaladj vele s addig vissza ne add, amíg meg nem igéri, hogy a pokolból meg nem szabadít.

Elmegy a királyfi annak a folyóvíznek a partjára, meghúzódik egy bokor megé, s hát egyszerre csak leszáll három fekete darú, megrázkódnak, leánynyá változnak, hirtelen levetik a ruhájukat s belémennek a vízbe. Hopp, a királyfinak sem kellett egyéb. Fölkapta a legkisebb királykisasszony ruháját, s elszaladott vele. Egy félóra mulva jönnek ki a leányok a vízből, a két idősebb hirtelen fel is öltözik, a legkisebb nem találja a ruháját. No bizony, ha nem találta, a néneji nem is vártak rá. Daruvá változtak, elrepültek, s ott hagyták a legkisebb királykisasszonyt. Hej Istenem, sírt a szegény Rózsa királykisasszony, (mert ez volt a neve), hullott a könnye, mint a záporosó. De aközben visszafordult a királyfi, s mondta neki:

— Ne sírj, királykisasszony, visszaadom a ruhádat, ha megigéred, hogy az apád országából kiszabadíttassz.

mert tudd meg, hogy az én apám a te apádnak ígért, még amikor a világon sem voltam.

— Jól van, — mondta a királykisasszony. — Nesze adok neked egy fekete rózsát, ereszd a szélnek, hadd vigye, te csak menj utána, amerre vezet s majd meglátod, minden jóra fordul.

A királyfi visszaadta a leánynak a ruháját, s Rózsa királykisasszony mindjárt el is szállott fekete daru képében. Ő pedig szélnek eresztette a fekete rózsát s ment utána, hegyeken, völgyeken át, s meg sem állott míg az ördögkirály palotájába nem ért. Fölmegy az ördögkirályhoz, köszönti illendőképén, mondja, hogy ki s mi ő, mit akar.

— No azt ugyan jól tetted, hogy magadtól jöttél ide, — mondá az ördögök királya. Hát én nem bánom, kieresztlek az országomból, de még három leányom közül is azt adom neked, amelyik legjobban tetszik, ha három próbát becsületesen kiállasz.

— Akármit megpróbálok, — mondotta a királyfi.

— Hát az első próba ez lesz. Látod-e amott azt az ólomhegyet? Szántsd fel ezt ólomekével, vess belé egy szem kölest, boronáld be vasboronával, s holnap délre abból a kölesből főzz nekem ebédet.

Kimegy a királyfi nagy búsan, találkozik ördög Rózsa királykisasszonnyal, elpanaszolja, hogy mit kíván tőle a király. Hát ő hogy tudja fölszántani az ólomhegyet, mikor még földet sem szántott soha!

— Te csak fekjüdj le s aludj, bízd reám. S abban a pillanatban egyet rittyentett az ostorával Rózsa királykisasszony, jöttek az ördögszolgák nagy sereggel, kérdezték: Mi a parancsolat, szép királykisasszony?

Mondta, hogy mi.

Azzal nekiindultak az ördögszolgák s reggeltől

estig, míg az ördögkirály aludott, — mert az ördögök nappal alszanak, — felszántották az ólomhegyet, beléboronálták vasboronával az egy szem kölest, s ím halljatok csudát, reggelre sűrű bokros köles nőtt az ólomhegyen, meg is ért, az ördögszolgák ki is csépelték, meg is örölték, s délre a királynak az ebédet meg is főzték.

— No — mondta a király — ezt a próbát jól kiállottad; még csak két próbát kell kiállanod.

Az volt a második próba, hogy az ólom hegy tetejére építsen olyan kakassarkon forgó réz-várat, hogy annak párja ne legyen sem a pokolban, sem a földön, sem az égben.

Ezt is felépítették az ördögök a királykisasszony parancsolatjára.

A harmadik próba az volt, hogy a rany-hídat építsen a réz-vár és az ördögkirály palotája között.

Ezt is megcsinálták az ördögszolgák.

Fölment a királyfi az ördögkirályhoz; jelentette, hogy kiállotta mind a három próbát.

— Jól van, fiam. Azt mondtam, hogy három lányom közül azt adom neked, amelyik legjobban tetszik. Szavamat megtartom, viheted, mehatsz haza.

Bezzeg hogy a királyfi a legkisebbet, Rózsa királykisasszonyt választotta. Egyszeribe elbúcsúztak az ördögkirálytól, s minden nemzetségétől, beleültek a szélhintóba s felszálltak a felső világba. Hanem mikor a királyfi városához közeledtek, a királyfi megállította a szélhintót, leszállott s mondta Rózsa királykisasszonynak:

— Így én nem vihetlek az apám városába. Várj meg itt, lelkem, majd visszajövök érted hatlovas hintón.

Mondta a királykisasszony:

— Ne hagyj itt, királyfi, mert ha hazamégy, s megcsókol valaki téged, tüstént elfelejtesz engem.

— Hiszen, ha csak ez a baj, — mondotta a királyfi senkinek sem engedem, hogy megcsókoljon, még az édesanyámnak sem.

Hiába beszélt, hiába könyörgött Rózsa királykisasszony, a királyfi hazament a hatlovas hintóért. Hej, volt öröm, amikor meglátták. Szaladott elébe az apja, az anyja, ölelték, akarták csókolni, de a királyfi nem engedte. Mondotta:

— Nem lehet, lelkem édes anyám, édes jó apám, csak holnapig meg ne csókoljanak, azután lehet.

Hát jól van, a király s a királyné egy kicsit elszontyolodott, nem tudták, mire véljék, miért nem engedi a fiuk, hogy megcsókolják; hanem volt a királyfinak egy vén dajkája s ez a királyfit éjjel, amikor aludt, megcsókolta. No bizony, ha megcsókolta, el is feledte a királyfi ördög Rózsa kisasszonyt, mintha a világon nem is lett volna.

Eltelt egy nap, eltelt kettő, három, nem jött a királyfi a hatlovas hintóval. Mit csináljon szegény ördög Rózsa királykisasszony? Szégyelt visszamenni az édesapjához. Ő bizony egyet gondolt, a város végén csárdát építtetett s csaplárosné lett belőle. Na hiszen híre futott a városban, milyen szép csaplárosné van a város végén, ott mérik ám csak a jó bort! Meghallja ezt a királyfi is, s egy gróf s egy herczeg barátjával elmegy egyszer a csárdába, hadd lássák hogy igazán olyan jó bort mérnek-e ott, s olyan szép-e a csaplárosné?

Bemennek a csárdába, letelepednek egy asztal mellé, ételt italt rendelnek, csudálják a szép csaplárosnét, mert olyan szép teremtest világon való életükben még nem láttak. De a királyfi mintha soha nem is látta volna, nem ismerte meg.

Egyszer csak odafordul a gróf a csaplárosnéhoz s mondja:

— Csaplárosné lelkem, adjon egy csókot.

— Majd tíz óraker, most nem érek rá, — mondotta a csaplárosné.

Akkor meg a herczeg fordult hozzá:

— Csaplárosné lelkem, adjon egy csókot.

— Majd tizenegykor, most nem érek rá.

Odahajolt a királyfi is, kérte szépen:

— Csaplárosné lelkem, adjon egy csókot.

— Ő most nem érek rá, majd tizenkét óraker.

S azzal elszaladt a csaplárosné s vissza sem jött többet.

Tíz óraker fölkel a gróf az asztaltól, keresi a csaplárosnét, hát ott van a szomszéd szobában s mondja neki:

— Csaplárosné lelkem, itt vagyok, adja meg a csókot.

— Mindjárt, mindjárt, csak ki kell szaladnom, hogy a kaput betegyem.

Mondta a gróf:

— Hagyja lelkem csaplárosné, majd becsukom én. Azzal kiment a gróf, csukta a kaput, de a kapu mindig visszapattant, egész éjjel, folyton csukta, a kapu meg folyton visszapattant, kinyílt, nem tudta becsukni. Tizenegy órakor jött a herczeg.

— Itt vagyok csaplárosné, adja meg a csókot.

— Mindjárt, mindjárt, csak elébb a lúdjaimat beterelem az ólba.

— Hiszen majd beterelem, — mondotta a herczeg — s kiszaladott az udvarra, terelgette a libákat. Egész éjjel terelgette s nem volt annyi istenes lelke, hogy az ólba tudja terelni.

Jött tizenkét órakor a királyfi.

— Itt vagyok csaplárosné lelkem, adja meg a csókot.

— Mindjárt, mindjárt, csak elébb a kályhában a tüzet betakarom hamuval.

— Ó, majd betakarom én, — mondotta a királyfi — s ment a kályhához, takarta a tüzet bamuval. Egész éjjel takarta s még sem tudta betakarni, a tűz mindég pislákol.

Reggel kijön a csaplárosné nagy nevetve s mondja a királyfinak:

— Látod, látod, királyfi, úgy-e mondtam, ne hagyj, hogy megcsókoljanak, mert elfelejtéd ördög Rózsát!

Hát csakugyan a királyfinak csak most jutott eszébe ördög Rózsa, szaladni akart a kályhától, hogy megölelje, megcsókolja jegybéli mátkáját, de nem tudott szabadulni a kályhától, a keze mindig a hamuban kotozászott, takarta a tüzet. Akkor aztán odament ördög Rózsa, a vállára tette a kezét, s a királyfi egyszerebe elszabadult a kályhától, szaladott haza, s jött vissza a hatlovas hintóval. A gróf még akkor is folyton csukta nyitotta a kaput, a herczeg meg terelgette a libákat. De odament ördög Rózsa, meglegyintette a vállukat s ím a herczeg mindjárt be tudta terelni a libákat, a gróf is be tudta csukni a kaput.

Akkor a királyfi ördög Rózsát szépen beültette a hatlovas hintóba, hazavitte, mindjárt papot hívtak, nagy lakodalmat csaptak, s bizonyosan ma is élnek, hogyha meg nem haltak.

Az arató leányok.

Elindult egyszer Krisztus urunk Szent Péterrel, ment országokon, világokon át. Rettentő nagy meleg volt, Krisztus urunk erősen megsomjazott, de a merre mentek, nem láttak sehol sem kútát, sem folyóvizet.

Egyszer egy búzaföldhöz érnek, a hol javában arattak a népek s Krisztus urunk megszólított egy marokszedő leányt:

— Édes húgom, adj egy kis vizet, Isten nevében.

A leány nem ismerte meg Krisztust, nagy nyersen visszafelelt:

— Nem adok biz' én, amott van a kút, ott ni, igyék, ha kell!

Krisztus nem szólt semmit, szépen tovább ment. Nem messze egy másik búzaföldön is arattak. Megszólított ott is egy marokszedő leányt:

— Édes húgom, adjon egy csepp vizet, Isten nevében.

— Jó szívvel, — mondotta a leány — de elébb elszaladok a kútra, friss vizet hozok, mert a korsóban megmelegedett a víz.

A leány elszaladott a kútra, hamar vissza is fordult a friss vízzel, Krisztus ivott belőle, ivott Szent Péter is. Aztán megköszönték szépen, Istennek ajánlot-

ták a leányt s tovább mentek. Azt mondja Szent Péter Krisztusnak:

— Uram, ez igazán jó leány vala, megérdemelné, hogy valami jót tégy vele, adj neki egy jó urat, hadd legyen boldog. Annak a másiknak pedig, aki nem adott vizet, adj rosszat, hadd szenvedjen, megérdemli.

— Jól van, jól, Péter, — mondotta Krisztus, hanem még sem egészen úgy csinálom, ahogy te mondod. Annak a jó leánynak először rossz urat adok, hadd szenvedjen egy kicsit, annál boldogabb lesz, ha majd megszabadítom tőle s mást adok helyébe. Annak a rossz leánynak pedig jó urat adok először, hadd bizakodjék el, de csak kevés ideig hagyom boldogságban, elveszem tőle a jót s rosszat adok helyébe, hadd legyen kárhozat az egész élete.

Ezt mondá Krisztus s úgy is lett, amint beszéle.

Haragszik-e, gazd'uram?

OLT egyszer egy gazdaember, annak egy felesége. Egy gyermekük sem volt, s olyan gazdagok voltak, hogy azt sem tudták, miük van. No, nem csuda, ha gazdagok voltak. Fösvény volt a gazda is, fösvény az asszony is, különösen az asszony. Még azt sem engedte az urának, hogy szolgát fogadjon. Minden dolgot a gazda végzett: szántott, vetett, aratott, csépett.

Azt mondja egyszer a gazda a feleségének:

— Feleség, ezt én tovább így nem győzöm, rúdra kerül a bőröm. Elmegyek s szolgát fogadok.

— Jól van, — mondja az asszony — nem bánom, fogadjon kend szolgát, csak azt előre megmondom, hogy János nevűt valahogy ne fogadjon, mert tudja kend, hogy a János nevű embereket nem szeretem.

Elmegy a gazda, s a mint megy az úton, találkozik egy legénnyel. Kérdi a legényt:

— Hová, merre, öcsém, nem állnál-e be hozzám szolgálatba?

— Beállanék biz én, mert éppen szolgálatot keresek, — mondja a legény.

— Hát hogy hinak? — kérdi a gazda.

— Jánosnak, szolgálatjára.

— Jaj, fiam, akkor nem fogadhatlak, mert a feleségem a világból is kikerget, ha János nevű szolgát fogadok.

Tovább megy a gazda, találkozik egy másik legénnyel, fel akarja fogadni, hát annak is János a neve. Ott hagyja azt is, megy tovább, találkozik harmadikkal, negyedikkel, ötödikkel, mind ügyes, derék legénynek látszott, de valamennyinek János volt a neve.

— No, — mondja a gazda magában, — még csak egygyel találkozom, legyen a neve János, nem bánom, én megfogadom, aztán lássa, mit csinál a feleségem.

Hát az éppen úgy is lett. Találkozik a hatodik legénnyel, annak is János volt a neve. Isten neki, fel fogadja, kezét csapnak.

Kérdi a gazda:

— Hát mi bért kívánsz, fiam?

— Nem kívánok én semmit, — mondja a legény. — Csak kössünk egyességet, hogy a melyik kettőnk közül megharagszik a másikra, az a másik szíjját hasíthasson annak a hátából.

Mondám, hogy fősvény ember volt a gazda, jó szívvel ráállott az egyességre, s gondolta, hogy a felesége is majd örül, mert az még nálánál is fősvényebb volt. Haza megy a gazda a legénnyel s az volt az asszonynak az első kérdése:

— Mi a neve?

— Ezt bizony, feleség, Jánosnak híjják.

Hej, megharagszik az asszony, felkapja a seprüt.

— Kitakarodjék kend a házamból, vigye a szolgálját!

— Feleség, ne bolondozz, — mondja a gazda — becsületes legény ez, ha János is a neve. Egy krajczár nem sok, annyi bért sem kíván.

Bezzeg hogy mindjárt tetszett az asszonynak a legény. Másnap reggel mondja a gazda a legénynek:

— Fogj be négy ökröt, János, s menj az erdőbe fáért. Nesze, itt van egy kenyér meg egy sajt, vidd magaddal a kutyát is, lakjál jól a kenyérből s a sajtból, tartsd jól a kutyát is, de a kenyeret is, a sajtot is

hord egészen haza. Menj arra, a merre a kutya megy. A hol az erdőn megáll, ott kell fát vágni.

Befogja János a négy ökröt, megy mindenütt a kutya után. Az erdőn, a hol a kutya megállott, megállította ő is az ökröket, fát vágott, jól megrakta a szeke-
ret, aztán letelepedett egy fa alá s élvezte a kenyeret meg a sajtot. A kenyéren is, meg a sajton is egy jó nagy lyukat vágott, kenyérnek is, sajtnak is a belét meg-
ette, azután a haját mindakettőnek szépen visszatette s a kutyának, egy falat nem sok, annyit sem adott. Azzal szépen elindult haza felé.

Beérnek a faluba, a kutya ment mindenütt elől,

érnek a kapu elé, de a kutya nem várta a míg a kaput kinyitják, hanem átugrott rajta. Mondja János magában:

— A gazdám azt mondta, hogy mindenütt a kutyám után menjek, hát én most hogy hajtsam át ezeket az ökröket a kapu felett? Rittyegtet az ostorával, üti, vágja, biztatja az ökröket, de bizony azok nem tudtak átmenni a kapun. Fogja János a fejszét. darabokra vagdálja az ökröket, a szekeret, a fákat, s azon módulag keresztül hajigálja a kapun, be az udvarba.

Jön ki a gazda, látja, hogy mit csinált János, elfutja a méreg s a boszuság.

— Mit tettél, te gazember?

— Azt, mit gazd'uram parancsolt. Mindenütt a kutya után jöttem. A kutya keresztül szökött a kapun, de az ökröket hiába biztattam, nem tudtak utána szökni, hát a kutya után hajigáltam. — De talán bizony haragszik gazd'uram?

— Dehogy haragszom, dehogy haragszom, most vagyok a legjobb kedvemben.

No ez így eltelék, jó a vasárnap. A gazda s a felesége megy a templomba, Jánost otthon hagyják, s a gazda meghagyja neki, hogy menjen a juhakolba s a melyik juh először rátekint, azt ölje s nyúzza meg, főzön jó paprikást. Visszakiáltott az asszony:

— Te János, aztán tégy belé sárgarépát s petrezselymet is!

Kimegy János a juhakolba s hát egy juh sem néz rá. Kap egy botot, elkezdi dögönyözni a juhokat, s a mennyi volt, egyszeribe mind rá nézett. No bizony, ha egyszerre néztek rá, megölte valamennyit. Egyet megnyúzott, a húsát bográcsba tette s főzte a paprikást. Egyszerre csak észébe jut, hogy sárgarépa meg petrezselyem is kell a húshoz. Az ám, a gazda az egyik ku-

tyáját Sárgarépának, a másikat Petrezselyemnek hívta. Fogta magát, megnyúzta a kutyákat is, s a húsát beleapritotta a juhhús közé.

Hazajön a gazda s a felesége, az asszony kitálalja a paprikást, leülnek az asztal mellé, elkezdenek falatozni. Hijja a gazda Jánost:

— Gyere, János, egyél te is.

— Csak egyék Isten hírével, gazd'uram, én már a magamét elvégeztem. Úgy is sok a dolgom.

— Ugyan mi dolgod lehet vasárnap?

— Hej, van nekem elég! Leszurtam a juhokat mind, s most meg kell nyúzniom.

— Mit beszélsz, he?

— Hát a gazd'uram azt mondta, hogy amelyik juh először rám pillant, szúrjam le, s nyúzzam meg. Mind egyszerre néztek rám, én hát mind leszurtam s most majd meg is nyúzó. De talán bizony, haragszik is, gazd'uram?

— Dehogy haragszom, sohasem voltam még ilyen jó kedvemben. Hanem, úgy tetszik nekem, János, hogy sárgarépát s petrezselymet még sem tettél a paprikásba.

— Bizony, tettem én, — mondja János. — Megölttem a Sárgarépát, meg a Petrezselymet, ott a húsa a bográcsban.

— Jaj, Istenem, Istenem, — óbégatott az asszony — ez az Istentelen legény mindenünkből kiforgat! Kikeresse kend a házamból, mer különben kendnek sem lesz itt maradása!

— Ne félj, feleség, ki is kergetem.

— Talán bizony haragszik gazd'uram?

Megijedt a gazda, eszibe jutott, hogy mi következik a haragjára s mondta csendesén:

— Dehogy haragszom, dehogy haragszom, sohasem voltam még ilyen virágos kedvemben.

Azzal János kiment, hogy megnyúzza a juhokat. Az asszony meg kesergett, zsörtölődött.

— Lássa, lássa, ugy-e megmondtam, hogy János nevű szolgát ne fogadjon. Most már mit csináljunk. Mire az esztendeje kitellik, minket is elpusztít. Mit csináljunk?

Azt egyezik, hogy elhagyják a tulajdon házukat, s világgá mennek. Éjnek idején, mikor János alszik, megszöknek. Ami czók-mókot elvihetnek, elvisznek. Maradjon az a nagy gazdaság ennek az akasztófárávaló legénynek.

Össze is szednek nagy hirtelen, amit lehetett: kenyeret, szalonnát, egy s más eleséget, ruházatot, bekötik egy zsákba, aztán este szépen lefeküsznek s éjjel szépen megszöknek. Hanem János észrevette a készülődést s este, mikor a gazda meg a felesége kicsit elszenderedett, a zsákot kiürítette s szépen belebújt.

Fölkelt éjjel a gazda s a felesége, a gazda a hátára veti a zsákot s elmennek világgá. Mennek, mendegélnek hetedhét ország ellen, s egyszer egy patakhoz értek. Nem volt híd a patakon, úgy kellett keresztül gázolni. A gazda hátáról lelogott a zsák, s a vízbe bele-mártódott. Nem tetszett ez Jánosnak. Volt nála egy gombostű, s azzal elkezdette szurkálni a gazdáját.

— Ejnye, gyilkos teremtette, zsörtölődött a gazda, minek tettél tűt a zsákba?

— Nem tettem én, — mondja az asszony. — Bizonyosan a kendőmben maradott egy tű.

Na, keresztül mennek a patakon, még egy kicsit mennek, mendegélnek, aztán egy helyen letelepednek, hogy majd falatoznak.

Nyúl a gazda a zsákba, hogy kivegye a kenyeret, s hát kiugrik belőle János!

— Jézus Mária, Szent lélek, hát te itt vagy?!

— Én itt, gazd'uram, mert a jó szolga nem hagyja el a gazdáját. De talár bizony haragszik, gazd'uram?

— Dehogy haragszom, dehogy haragszom. Sohasem volt ilyen tulipiros kedvem, világon való életemben.

Na, mentek hárman. Mit tehettek egyebet, nem tudtak szabadulni Jánostól. Addig mentek, mendégéltek, amíg éppen az Óperenciás tenger partjára értek. Ott letelepednek, tüzet csinálnak, s elküldik Jánost, hogy keressen tűzrevaló fát. Amíg János odajárt, elkezdettek tanakodni, hogy s mint tudnának megszabadulni tőle

— Hiába mesterkedünk, feleség, — mondta a gazda — meg nem szabadulunk ettől a kötélrevalótól.

— Dehogy nem, — mondta az asszony. — Majd megmutatom én kendnek, van nekem eszem. Majd este, ha lefekszünk, lábbal a tenger felé fekszünk, Jánost a lábunkhoz fektetjük s éjjel, mikor alszik, belerúgjuk a tengerbe.

Visszajő János a fával, a gazda s a felesége lefekszik lábbal a tenger felé s mondják Jánosnak, hogy feküdjék a lábukhoz.

— Ehe, — mondta magában János — tudom már, hogy miben mesterkedtek!

De nem szólt semmit. S úgy feküdt le, ahogy a gazdája mondta. De a szemét világerért le nem hűnyta.

Kérdezte a gazda mindegyre :

— Aluszol-e János?

— Nem aluszom, gazd'uram. Öröm kigyelmeteket, nehogy ellopják.

Addig vártak, hogy János elaludjék, hogy mind

a ketten szépen elaludtak, János meg ébren maradt. Hanem egyszer éjjel az asszony felébredt, egy kicsit félre ment s hopp! Jánosnak sem kellett egyéb, lefeküdt a gazda mellé.

Akközben visszajött az asszony s álmos fejvel lefeküdt a János helyére s ott mindjárt el is aludott. Csak éppen ezt várta János, oldalba lökte a gazdát:

— Hallá-e, ébredjen, János már alszik, rúgja a tengerbe.

Neki huzakodik a gazda s belerúgja a feleségét a tengerbe. Arra felszökik János, nagyot kaczag. Talpra ugrik a gazda is, hallja a felesége sivítését.

— Mit tettél, te gazember?

— Én, gazd'uram, nem tettem semmit.

Ucczu, utána a gazda a feleségének, beleugrik a tengerbe, kihúzza nagy nehezen. Akkor szalad Jánosnak:

— No most, te kötélrevaló, megöllek!

— Talán bizony, haragszik, gazd'uram? Tartsa a hátát!

S elévette a fehérvári bicskáját, hogy szíjjat hasítson a gazdája hátából.

— Mondja még egyszer, haragszik-e, gazd'uram? Megjuhászodott a gazda, s mondta:

— Dehogy haragszom, dehogy haragszom, lelkem édes fiam, sohasem voltam ilyen jó kedvemben!

Ha a gazda haragudott volna, János a hátából szíjjat hasított volna. Ha János a gazda hátából szíjjat hasított volna, az én mesém is tovább tartott volna.

Holnap János legyen a ti vendégetek.

Vas Laczi.

OL volt, hol nem volt, heted-
hét országon is túl, még
az üveghegyeken is túl,
volt egyszer egy király,
annak három fia, meg
három lánya. A legki-
sebb fiút Vas Laczinak hívták, mert az olyan erős volt,
mint a vas.

No, nemcsak erős volt Vas Laczi, de csintalan is: hét ördög lakott benne. Egyszer, amikor az iskolából jött hazafelé, nekiszaladt egy öreg asszonynak, aki a feje tetején egy kosár tojást vitt. Leütötte a fejről a kosarat s a tojás mind összetört. Azt mondta az öreg asszony:

— No, te fiú, én neked rosszért jót kívánok. Azt kívánom, hogy amit legelőbb kívánsz, azonnal teljesedjék.

Vas Laczi nagyot kaczagott, amint szaladt hazafelé, gondolta magában: ejnye, de bolond asszony ez, még jót kíván nekem, mikor a tojását mind összetörtem. No csak hazamenjek, mindjárt valami jót kívánok.

Hazamegy a fiú, hát a nénjei éppen labdáznak. Közéjük áll ő is, de a királykisasszonyok összeegyezték,

hogy mind csak Laczit üssék, legalább így visszafizetik neki a kölcsönt, mert őket is sokat bosszantotta a csintalanságával.

Hej, megmérgeződött Laczi, mikor látta, hogy mind csak őt püfölik a labdával s nagy mérgében odakiáltott a leányoknak:

— Oh, hogy a föld nyeljen el!

Abban a pillanatban megnyílt a föld, eltűnt a három királykisasszony.

Nagy volt a szomorúság a kiraly udvarában Keresték a királykisasszonyokat mindenfelé, az egész világon, de sehol sem találták, nem is tudták, hogy merre keresék, mert Vas Laczi egy szóval sem mondta, hogy a nénjeit a föld nyelte el. Utánuk ment a legidősebb királyfi, utánuk a középső királyfi, de eltelt egy esztendő, eltelt kettő, három, még több is, a királyfik még vissza sem kerültek, valahol elpusztultak bizonyosan.

Aközben Vas Laczi félcseperedett, nagy, erős legény lett belőle, s mondta a királynak:

— Édes apám, elmegyek én is a nénéim után, úgy is én vagyok az oka a szerencsétlenségüknek.

— No bizony, ha te vagy, — mondotta a király — indulj s addig ne kerülj a szemem elé, míg a nénéidet meg nem találod s vissza nem hozod.

Elindult Vas Laczi, ment mendegélt hetedhét ország ellen, hegyeken, völgyeken által s mikor már hét nap s hét éjjel folyton ment, beért egy rengeteg erdőbe. Amint megy az erdőn keresztül, látja, hogy egy öregasszony éppen a hátára akar emelni egy csomó száraz ágat, próbálja kétszer is, háromszor is, de nem tudja felemelni. Odamegy Vas Laczi, s az öreg asszonynak szépen a hátára emeli az ágakat. Mondja az öregasszony:

— Köszönöm, Vas Laczi, hogy segítettél nekem

jóért jóval fizetek. Tudom én, hogy miben jársz te. A három nénédet keresed, akiket a föld nyelt el. De ne búsulj, ha te segítettél rajtam, én is segíték te rajtad.

Azzal csak az öregasszony rátoppintott a földre, a föld egyszeriben megnyílt, kipattant belőle egy nagy vasláda. Mondta az öregasszony:

— Csak bujj belé bátran ebbe a ládába. Ez levisz téged a föld alá s ott megtalálod a legidősebb nénédet, s a másik kettőt is.

Belefelelt Vas Laczi a ládába, a láda pedig ment lefelé, hét nap, hét éjjel folyton folyvást mehetett, aztán leért az alvilágba s föl pattant a födele. Hát Istenem, egy ezüst-vár volt ott egy hajításnyira tőle, az ezüst-vár előtt egy folyó, de a folyón keresztül beretvából volt verve a híd s azok a beretvák úgy tánczoltak, ugráltak, hogy azon halandó ember által nem mehetett.

Elszomorodott Vas Laczi, nagyot sóhajtott:

— Ide eljöhettek, de ezen a hídon soha, míg ez a világ, keresztül nem mehetek!

Mert úgy tudjátok meg, hogy a hídnak a túlsó vége éppen az ezüst-vár kapujáig nyult s másként a várba nem lehetett bekerülni. Megszólalt a láda:

— Ne búsulj, Vas Laczi, én a víz alatt szépen által viszlek, a várba is beviszlek, a többi aztán a te gondod.

Bebújt Vas Laczi a ládába, a láda meg szépen általúszott a víz alatt, bevitte Laczit a várba, aztán szépen visszaúszott, ott hagyta Laczit a várban.

Meglátja Laczit a nénje, összecsapja a kezét, elébe szalad:

— Jaj lelkem öcsém, hogy jöttél ide! Vége az életednek. Nem tudod, hogy a hétfejű sárkányé ez a vár s ha hazajő, megöl téged?

— Ne félj néném, — mondotta Vas Laczi — csak adj nekem egy kardot, a többit bízd reám.

Bementek a fegyveres szobába, ott Vas Laczi leakasztott egy kardot. Hát Uram Teremtőm, abban a pillanatban nagyot dőndül az ezüst-vár. A hétfejű sárkány hajította haza a buzogányát hetvenhét mértföldről.

— Jaj, lelkem öcsém, mindjárt itt lesz a sárkány, készülj a halálra.

— Ne félj, néném, ne félj.

Jött is a sárkány rettentő nagy haraggal.

— Hát te mit akarsz itt?

— Meg akarok veled küzdeni életre, halálra — mondotta Vas Laczi.

— Ó, nem küzdök én meg akárki fiával. Előbb hadd látom, mit tudsz.

Kivett az asztal fiából egy kőkenyeret meg egy vasbicskát s azzal leszelt egy karéj kenyeret.

— No lássuk, mit tudsz te?

Vas Laczi fogta a kenyeret s a vasbicskával ketté szelte.

— No most megküzdhetünk, — mondotta a sárkány — látom, hogy hozzám való vagy. Gyere velem a vascsűrbe.

Lemennek a vascsűrbe, birokra kelnek. A hétfejű sárkány felkapja Vas Laczit s térdig vágja a vasba. Nosza kiugrik Vas Laczi, felkapja a hétfejű sárkányt, jól megkerengeti a levegőben, azzal úgy levágja, hogy derékig süppedett a vasba. De kiugrik a hétfejű sárkány is s levágja Vas Laczit, hogy mellig süppedt a vasba. Neki rugaszkodik Vas Laczi, kiugrik a vasból, fölkapja a hétfejű sárkányt, még jobban megkerengeti a levegőben s úgy levágja, hogy nyakig süppedt a vasba. Akkor kirántotta a kardját s a sárkánynak mind a hét fejét levágta.

— No, édes néném, — mondotta Vas Laczi — most már gyere velem, mehetünk.

— Jaj, dehogy mehetünk, dehogy mehetünk, a beretva-hídon nem tudunk mi keresztül menni, itt kell elpusztulnunk.

Gondol ide, gondol oda Vas Laczi, mit is csináljon hamarjában. Ő bizony egyet gondol, kiássa a földből a sárkány testét, lenyúzza a vastag bőrét, beteríti vele a beretva-hídat s úgy átsétáltak, hogy még a lábukat sem vérezték meg. Hát amint keresztül mentek a hídon, ott van az öregasszony s mondja Vas Laczinak:

— No fiam, ezt a nénédet szerencsésen megszabadítád. Én a vasládában fel is viszem. Te pedig menj

most az én kovács bátyámhoz, csak ide nem messze lakik. Mondd meg neki, tisztelem, amit lehet, segítsen rajtad.

Elválnak egymástól. Az öregasszony ment a királykisasszonynyal aládában fölfelé, — ment Vas Laczi is, amerre az öregasszony utasította. Megy, mendegél Laczi, megérkezik a kovács műhelybe, de az olyan kovács műhely volt, amilyent még ő világlétében nem látott. Tiszta csupa aczél volt a fala, a födele, kívül, belül. Bemegy a műhelybe, hát a kovács is tetőtől talpig tiszta csupa aczél. Köszön Laczi illendőképen, elémondja, miben jár s mit üzent az öregasszony.

— Jól van, fiam, — mondotta a kovács — ismerem a dolgot, hiszen erős legény vagy, amint látom, vashól van a tested, de megaczézlak tetőtől talpig, hogy kard ne fogja testedet.

Azzal mindjárt meg is aczélolta Vas Laczit s mondta neki:

— No most fiam, mehatsz, állj belé ebbe az útba a műhely előtt s ki se térj belőle. Egyenesen az aranyvárhoz érsz, abban lakik a középső nénéd, a tizennégyfejű sárkány tartja szomorú rabságban.

Megköszöni Vas Laczi a kovács jóindulatját, elbúcsúzik tőle s meg sem áll, míg az aranyvárhoz nem ér. Az aranyvár előtt nem volt beretva-híd, de úgy forgott egy kacsalábon, mint a veszedelem. Hiszen foroghatott, nem forgott sokáig. Odaszökött Laczi s úgy megfogta a kacsalábat, hogy a vár egyszeriben megállott a forgásában, a másik kezével pedig bedöndítette a kaput s belépett a várba.

Eppen jókor érkezett, jött elébe a tizennégyfejű sárkány.

— Hát te mit akarsz itt? — kiáltott rá a sárkány.

— El akarom vinni a nénémet.

— Megállj öcsém, előbb küzdjünk meg.

— Én nem bánom, — mondotta Vas Laczi — küzdjünk meg — s neki gyürkőzött.

— Nem úgy, ecsém, nem úgy. Legyen belőled vas-kerék, én belőlem papiros-kerék. Menjünk ki két hegy tetejére s úgy ütközzünk össze.

Mondotta Laczi:

— Csak légy te a vas-kerék, én a papiros-kerék, úgy sem félek én tőled.

Kimentek a hegy tetejére. Vas-kerék lett a tizen- négyfejű sárkányból, papiros-kerék Vas Lacziból, gurultak lefelé, mint a sebes szélvész, de egyszerre csak kiesett a vas-kerékből egy küllő, azzal a kerék elkezdett forogni maga körül, mint a kerketeges juh s felfordult. Az a küllő a tizennégyfejű sárkánynak a feje volt.

Feltápáskodik a vaskerék s mondja a papiros-keréknek:

— Nem jól van ez így. Belőlem lesz kék láng, belőled veres láng s úgy csapjunk össze.

— Nem úgy, komám, — mondotta Vas Laczi, — te légy a veres láng, én a kék láng.

— Nem bánom, — mondotta a sárkány, — nekem mindegy, akárhogy.

Veres láng lett a sárkányból, kék láng Vas Lacziból s úgy csaptak össze, de egyik sem birt a másikkal. Egyszerre csak egy holló repül el felettük s felkiált a sárkány:

— Te, holló, csöppents egy csepp vizet a kék lángba, egy fejet adok érte.

Felkiáltott Vas Laczi is:

— A veres lángba cseppents egyet, te holló, s én tizennégy fejet adok érte.

Hát, bezzeg hogy a veres lángba cseppentett vizet

a holló. Ki is aludott mindjárt, vége volt a tizennégy-fejű sárkánynak, a hollóé lett mind a tizennégy feje, Vas Laczi pedig szaladott fel az arany-várba, s vitte a nénjét a kovácshoz. Az meg vitte az öreg asszonyhoz s az öreg asszony a vasládában szépen felvitte a középső királykisasszonyt is.

Ezalatt Vas Laczi ment tovább, hogy megkeresse a harmadik nénjét is. Amint ment, mendegélt, rengeteg erdőn keresztül, látja, hogy egy nagy szénaboglya ég s a boglyában egy kicsi kigyó vergelődik. Megszólítja a kicsi kigyó Vas Laczit:

— Mentsd meg az életemet s jótétel helyébe jót várj.

Odaszalad Vas Laczi s kikapja a kicsi kigyót az égő boglyából. Hej Istenem, hálálkodott a kicsi kigyó, s mondta Vas Laczinak:

— Megmentél a tűzhaláltól, áldjon meg az Isten, gyere velem az édes apámhoz, aki a kigyók királya, tudom, hogy meghálálja a te jóságodat, ad neked mindent, amit csak kívánsz, temérdek aranyat, ezüstöt. De én azt mondom neked, akármi drágát, szépet kínál az apám, el ne fogadd tőle, csak kérjed tőle a legroszszabbik lovát, legrozsdásabb kardját s a legszennesebb ingjét.

Megérkeznek a kigyókirály palotájába, ott a kigyókirálykisasszony elémondja, hogy mi történt. Bezzeg, hogy volt becsülete Vas Laczinak, tejbe, vajba fürösztötték, el sem akarták engedni, maradjon ott egész életire.

Mondotta Vas Laczi:

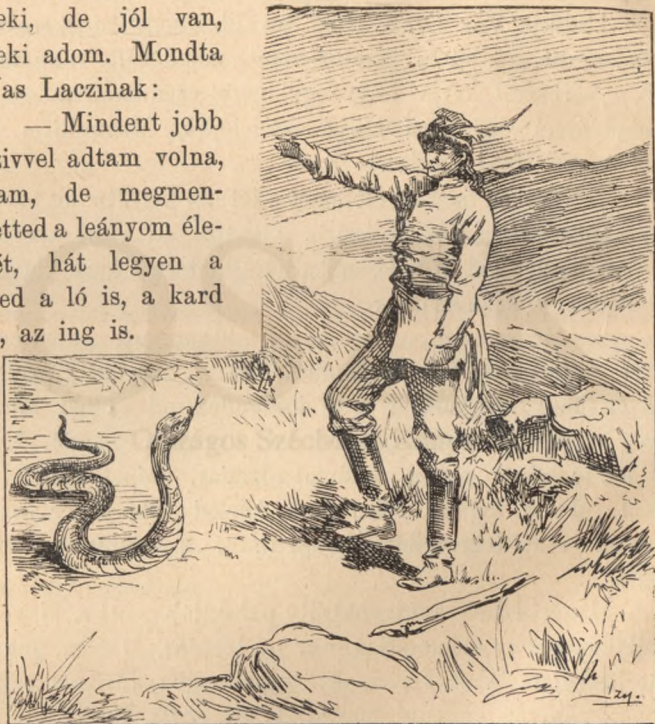
— Köszönöm a jóságodat, felséges királyom, de nekem mennem kell, hanem ha az Isten megsegít, visszatérek még hozzád.

— Hát vigy magaddal az útra ezüstöt, aranyat s mindent, ami kell.

— Nem kell nekem sem arany, sem ezüst, felséges királyom, add nekem a legrosszabb lovatat, legrozsdásabb kardodat, legszennyesebb ingedet, s az elég lesz nekem.

— No, — gondolta a király, — ezt bizonyosan a leányom tanácsolta neki, de jól van, neki adom. Mondta Vas Laczinak:

— Mindent jobb szívvvel adtam volna, fiam, de megmenttetted a leányom életét, hát legyen a tied a ló is, a kard is, az ing is.

Azzal kimentek a ménesbe, kiválasztották a legrosszabb lovat. Olyan bogos volt, olyan sánta volt, alig tudott lépni. Azután kiválasztották a legrozsdásabb kardot s a legszennyesebb inget. A kardot mindjárt az oldalára kötötte Vas Laczi, az inget pedig felvette. Amikor elbucszott, a kigyókirálykisasszony megsúgta neki:

— Hallod-e te, királyfi, jól vigyázz erre a lóra, mert tártos. Jól a kardra is, mert amíg ilyen rozsdás, megölhetsz ezzel akárkit, de jól vigyázz az ingedre is, nehogy kimossák, mert amíg szennyesnek marad, kard ezt az inget nem fogja.

Elindult Vas Laczi s meg sem állott, míg a gyémánt-várhoz nem ért. Ott volt a legkisebb nénje, szomorú rabságban, a huszonegyfejű sárkánynál. Fölmegy Laczi a gyémánt-várba s im elébe szalad a nénje nagy örvendezéssel:

— Jaj, lelkem öcsém, édes öcsém, hogy találál ide?

De mindjárt el is szomorodott, hullott a könnye, mint a záporosó s mondta Laczinak:

— Fordulj vissza, édes öcsém, lelkem öcsém, mert elpusztít a huszonegyfejű sárkány. Itt vannak a bátyáid, a füstre kötötte mind a kettőt s úgy aszalja, téged is oda köt.

Mondta Laczi:

— Ne félj, néném, van nekem olyan kardom, hogy azzal megölöm a sárkányt, ha százfejű is s olyan ing van a mellemen, hogy kard azt nem fogja.

— Oh, édes öcsém, lelkem öcsém, hiába a kardod, hiába az inged, a huszonegyfejű sárkányt még meg is ölheted, de a felesége ördögös asszony, az bizonyosan elpusztít téged. Jobb lesz, ha szépszerivel kiváltasz minket.

Mondta Laczi:

— Nem bánom, megpróbálom szépszerivel.

Fölmennek a palotába, ott ült arany-lóczán a huszonegyfejű sárkány, mellette az ördögös felesége. Az asszony csak ránézett Vas Laczira s tudta, hogy ki

s mi, tudta, hogy miben jár; azt is tudta, hogy milyen kardja s milyen inge van.

— A nénédért jöttél ugy-e, Vas Laczi? — kérdezte az ördögös asszony.

Mondta Vas Laczi:

— A nénémért jöttem és a bátyáimért.

— Jól van, elviheted a nénédet is, a bátyáidat is, csak add az uramnak azt a rozsdás kardot, azt a szennyes inget, ami a melleden van.

Egy szóval sem ellenkezett Vas Laczi, leoldotta a kardját, levette a nyakáról a szennyes inget s odaadta a sárkánynak.

Nagyot kaczagott az ördögös asszony, de még a huszonegyfejű sárkány is.

— No, te, világbolondja, — mondotta a sárkány — most kezemben az életed.

Mondotta Vas Laczi:

— Igazad van, huszonegyfejű sárkány, világbolondja vagyok, látom, hogy vége az életemnek, csak addig kegyelmezz az életemnek, amíg elbucúzok a lovamtól.

A sárkány megengedte jó szívvvel s Laczi kiment az udvarba, nyakába borult a lovának s elmondta neki keserves könyhullatások közt, hogy mi történt.

— Szerencséd, — mondotta a táltos, — hogy csak a kardodat s az ingedet kérte, s én nem jutottam az eszébe. Kérd meg a sárkányt, hogy ha összevagdálja a testedet, tegye belé egy zsákba, akassza fel a nyereg kápájára s én majd hazaviszlek a kigyókirályhoz, hátha az még segíthet rajtad.

Visszamegy Laczi a palotába s kérdi a sárkány:

— Na, elbucúztál-e a lovadtól, Vas Laczi?

— Elbucúztam, huszonegyfejű sárkány, most már megölhetsz, miszlikbe vagdalhatod a testemet, csak arra

kérlek, tedd belé egy zsákba minden porczikámat, akaszd föl a lovamra, hadd menjen vele világnak.

— Megteszem jó szívvvel, — mondotta a sárkány.

Azzal csak kirántotta a rozsdás kardot, ezer darabra vagdalta Vas Laczit, aztán minden csontjábontját fölszedte, egy zsákba belérakta, a zsákot felakasztotta a ló hátára s a ló elnyargalt, mint a szélvész, még annál is sebesebben. Egyszer csak a kigyókirály valami nagy zúgást-búgást hall, s mondja a leányának:

— Valami nagy szerencsétlenség történhetett Vas Laczival, leányom, mert hallom, hogy jó a táltos. Hamar, szólj a legényeknek, hogy tegyenek nagy tüzet a kapu elé, hogy a tűz lángjával hűtse le magát, mert hallom, hogy nagy haraggal vágat hazafelé.

Hirtelen nagy tüzet raknak a kapu elé, akkorát, hogy a lángja s a füstje felcsapott a magas levegőébe. Hát jó a táltos, vágat, mint a gondolat, neki a tűznek s egy szempillantásra mind elnyeli a lángot, s attól egy kicsit lehüledett.

Lejő a király s a királykisasszony az udvarra, kérdik a táltost:

— Mi baj, mi történt?

Mondja a táltos:

— Hazahoztam Vas Laczit, miszlikbe vagdalta a huszonegyfejű sárkány.

Levették a zsákot a nyeregről, felvitték a palotába, aztán belefűjt a sípjába a kigyókirály s jöttek a kigyók mindenfelől, csakúgy nyüzsögtek az udvaron s várták a kigyókirály parancsolatját.

— Eredjetek, — parancsolta a király — hozzatok mindenféle forrasztó-füveket.

Amennyi kigyó volt, erre a szóra mind eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. Elszéledtek az erdőn, mezőn,

szedték a forrasztó-füveket, vitték a király udvarába. Forrasztó-füvekkel a királykisasszony Vas Laczinak a húsát, csontját megkenegette, minden porcikáját összeforrasztotta, s hát Uram Teremtőm, hétszerte szebb és erősebb lett, mint volt annakelőtte. Aztán ott tartották egy hétig, kettőig s megtanították mindenféle bűbajos mesterségre. Úgy indult el ismét Vas Laczi a gyémánt-várba. Hanem most nem ment fel a gyémánt-palotába. Volt a huszonegyfejű sárkány kertjében egy nagy halastó, oda ment Vas Laczi, annak a partján keresztülbucskázott, arany-kacsa lett belőle, belement a tóba, s ott úszkált egész nap.

Arra megy egyszer a huszonegyfejű sárkány felesége, látja az arany-kacsát s mindjárt gondolta, hogy az a kacsa Vas Laczi lehet. Jött a huszonegyfejű sárkány is, s nézte nagy gyönyörűséggel a kacsát.

— Jaj de szép kacsa, jaj de szép, ilyent még nem láttam, — mondotta a sárkány. — No ennek jó gondját viseljük.

Mondotta az ördögös asszony:

— Bizony ne viseld te annak semmiféle gondját, mert én úgy megkivántam a máját, hogy ha nem ehetem belőle, szörnyet halok.

— Jól van, mondta a sárkány, — hát ha megkivántad, egyél belőle s elévette a nyilát, rálőtt a kacsára. Rálőtt százszor is, de egyszer sem találta, mert a kacsa mindig a víz alá bukott.

— No, megállj! — kiáltott a sárkány, — ha meg nem tudlak löni, megfoglak.

Ledobta a tó partjára a rozsdás kardját, le a ruháját s a ruhájával a szennyes inget is. Beleugrott a tóba, úszott a kacsa után. De amint beleugrott, a kacsa kiröppent a tó partjára, általbucskázott a fején, ismét

Vas Laczi lett belőle, fölkapta a kardot, felvette a szeny-
nyes inget s mondta a sárkánynak:

— No most gyere ki!

Hát hiszen kijött a sárkány, de ha kijött, fübe is
harapott mindjárt. Az ördögös asszony ijedtében felült
egy seprűre s elvágtatott azon, Laczi pedig ment nagy
örömmel fel a palotába, ott a fűstről levette a bátyjait.
Meg voltak aszalva szegények, mint a szilva. Aztán elin-
dult a nénjével, föltették egy szekérre a bátyjaik tes-
tét s mentek a kígyókirály udvarába.

Fölmennek a palotába, de Vas Laczinak szeme
szája tátva maradt, mikor a kígyókirály mellett meglátja
a leányát. Nem volt az többé kígyó, hanem gyönyörű-
séges szép leány, akinek egy fényes csillag ragyogott a
homlokán.

Na mindjárt hoztak mindenféle csoda-füveket, meg-
kengették a két idősebb királyfi testét, talpra állították
őket s aztán mentek haza a leánytestvérükkel. Csak Vas
Laczi maradt ott a kígyó király udvarában. Azt mondta:

— Megélek én itt is.

Mindjárt papot hívtak, Vas Laczit s a kígyókirály-
kisasszonyt összeeskették, csaptak nagy lakodalmat. Az
öreg kígyókirály által adta neki egész országát s rettentő
nagy gazdagságát.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

Csali mese.

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az üveghegyeken is túl, ahol a kurta farkú malacz túr, volt egyszer egy szegény ember. Ez a szegény ember kiment a fiával a földre szántani, s amint egyet-kettőt fordul, egyszerre csak elkiáltja magát a fiú:

— Nézze apám uram, nézze, egy kulcsot találtam.

— Az ám, egy kulcs, — mondja a szegény ember. Ejnye, de jó volna, ha egy ládát is találnál hozzá!

Na, ez annyiban maradt.

Tovább szántnak, kettőt-hármat térülnek-fordúlnak. Megint elkiáltja magát a fiú:

— Nézze, édes apám uram, megtaláltam a ládát is.

Próbálják a kulcsot, hát jól belé talál a zárba. Kinyitják a ládát, felemelik a fedelét, nézik mi van benne, hát abban bizony nem volt egyéb, csak egy kurta farkú egerecske.

Ha az egérkének hosszú farka lett volna, az én mesém is tovább tartott volna.

Hát jól van na, mondok mégis hozzá egy versecskét:

Mese, mese, mátká,
Fekete madárka,
Úri bunda, kopasz egér
Ugorjon a nyakadba.
Mese, mese, fa kakas,
Bujj a lyukba, ott hallgass,
Kata, Káta, két garas,
Neked adom, csak hallgass.

A gyertya meg a vasfű.

GYSZER volt egy öreg ember, s annak az öreg embernek két fia. Mikor ez az öreg ember a halálát érezte, ágyához hívta két fiát s azt mondta nekik:

— Édes fiaim, én most meghalok, hát tudjátok meg, hogy mi marad rátok. Van az asztal alatt egy gödör, abban a gödörben egy vasláda. Ez a vasláda tele van arannyal s ezüsttel. Ez mind legyen — mondotta az idősebbiknek — a tied. Van még a ládában egy kicsi gyertya s egy vérrel harmatozó vasfű. Ez — mondotta a kisebbiknek — legyen a tied.

Meghal az öreg ember, szépen eltemetik s a temetés után a fiúk kiássák a ládát. Hát csakugyan tele van arannyal s ezüsttel s a sok kincs tetején ott van a kicsi gyertya, meg a vérrel harmatozó vasfű.

A fiúk szépen megosztottak. A kisebbik megelégedett a gyertyával, meg a vérrel harmatozó vasfűvel. De a nagyobbik legény, hogy az öcscsének is legyen pénze, adott neki száz aranyat,

— Köszönöm, bátya, — mondotta a legény — ezzel sem tartoztál, az Isten áldjon meg, én most elmegyek szerencsét próbálni.

Elment a legény s este betért egy csárdába. Ott leül egy asztal mellé, vacsorát, bort rendel, eszik, iszik, aztán kiveszi a zacskját s fizet a kocsmárosnak csengő arannyal. A szomszéd asztalnál négy úr kártyázott. Ezek észrevették, hogy a legénynek sok pénze van, mindjárt körülvették, hogy üljön le közéjük s kártyázzon velük. A legény húzódott, szabadkozott, de az urak addig beszéltek, hogy leült ő is, s elkezdett kártyázni. Bezzeg, hogy a kártyások hagyták nyerni, hogy kedvet kapjon, gondolták, majd fordítanak a szerencsén s elnyerik a legénynek a pénzét.

Hát csakugyan mindig a legény nyert. Gyűlt az arany előtte, már volt egy jó nagy halom. Akkor, hallgassatok ide, mi történt? Fölugrik az asztalra egy egérke, utána a macska, eldöntik a gyertyát, sötétség lesz a szobában. Keresik a gyertyát, nem találják.

Gondolta a legény, hisz van neki egy kicsi gyertyája, meggyújtja. Kiveszi a gyertyát a zsebéből, meggyújtja s hát abban a szempillantásban mind a négy kártyás ember elaludott. Nézi a korcsmárost, az is alszik a hordó mellett. Kimegy a konyhára, hát ott is elaludott a szakácsné, pedig állott a lábán s éppen keverte a kását. Megy az udvarra s hát ott a kisbéres éppen aközben aludt el, amint vizet házott a kutból. Azzal visszamegy a szobába, megkeresi a korcsmáros gyertyáját, meggyújtja, az övét eloltja s abban a pillanatban mind felébredtek.

— Na, — gondolta magában a legény — most már tudom, mire való ez a gyertya.

Leült ismét, folytatták a játékot s reggelre mind

elnyerte a kártyások pénzét. Most már volt pénze elég. Ment tovább, bejárt országot-világot. De egyszer megunta a sok járást-kelest, kóborlást. Ő bizony, gondolta magában: nem kóborog többet, s beállott katonának.

Jó dolga volt, a pénzből soha ki nem fogyott, azt hitték, hogy valami grófnak a fia. Adott a tiszturaknak annyit, amennyi csak kellett s úgy felvitte Isten a dolgát, hogy kapitány lett belőle.

Hogy, hogy nem, a király is meghallotta, hogy mi tenger pénze van a kapitánynak, fogja magát, felöltözik koldús ruhába s az utcán a kapitány elé tartja kalapját.

— Kapitány uram, adjon abból, amit Isten adott, — könyörgött a koldús.

Mondja a kapitány:

— Ejnye, öreg, most nincs pénz nálam, de jőjjön este, majd adok akkor.

Elmegy a koldús a kapitányhoz s késő este, mikor már aludni mentek az emberek, elindultak ketten a városba. Egyszer csak a kapitány megáll egy bolt előtt, előveszi a vérrel harmatozó vasfüvet s csak megérinti vele a lakatot, az mindjárt lepattan. Bemennek a boltba, meggyújtja a kis gyertyát, s ott ami pénz volt, mind összeszedte s három csomóba rakta.

Mondta a kapitány:

— No, öreg, az egyik csomó a tőke, azt ne bántsuk. Ez a másik csomó a becsületes nyereség, ezt se bántsuk. A harmadik csomó csalás. Ezt tegye kend a szűre ujjába.

Végig járják mind a boltokat, ahol sok pénz volt. Mindenütt három csomóba rakták a pénzt. Annyit összeszedtek, hogy a koldús csak úgy nyögött alatta. Azt mondja egyszer a koldús egy emeletes ház előtt:

— Ugyan, vitéz kapitány uram, menjünk fel s nézzük meg, hogy mi van ott.

— Jól van, öreg, menjünk.

Fölmennek az emeletre, bemennek egy szobába, s hát abban a szobában egy öreg ember alszik, meg egy fiatal asszony; elmennek egy másik szobába s ott meg egy fiatal ember aludott, meg egy öreg asszony. Mondja a kapitány a koldúsnak:

— Vegye fel, öreg, ezt a vén asszonyt s vigye által a másik szobába, ott meg vegye fel a fiatal asszonyt, s hozza ide.

A koldús úgy tett, mint a katona parancsolta. Sem az öreg asszony, sem a fiatal asszony nem ébredett fel, mert a kicsi gyertya égett. Na, elmennek innét, azt mondja az utczán a koldús:

— Hej, vitéz uram, szeretném meglátni a király kincstárát is.

— Jól van, öreg, megnézhetjük, hanem azt előre megmondom, hogy onnét egy krajczárt sem szabad elhozni, mert a királynak kell a pénz katonára, lóra, fegyverre s mindenre.

Mennek a király palotájába, meggyújtja a kapitány a kicsi gyertyát, s az istrázsák mind elalszanak. Akkor a vérrel harmatozó vasfüvel kinyitja a király kincstárát, mennek szobáról szobára, mutogatja sorról-sorra a kádakat, tele voltak aranynyal, ezüsttel. Mit gondolt, mit nem a koldús, bizonyosan azt gondolta, hogy majd próbára teszi a katonát. Úgy a szűr alatt belemarkolt egy kádba. De a katona sem vette tréfára, úgy pofon vágta a koldúst, hogy karikákat hányt a szeme.

— Ilyen-olyan teremtetten, nem megmondtam, hogy

a király pénzéhez nem szabad nyúlni? Vissza tegye kend mind egy krajczárig!

— Jaj, édes vitéz uram, csak ne bántson, visszateszem, — könyörgött a koldús s visszatette a jó marék aranyat.

Azzal szépen kimentek a kincstárból s a katona bezárta az ajtókat. Ami pénzt összeszedtek, abból adott egy félmarékkal a koldúsnak, a többit elvitte magával.

Hanem hát reggel mi történt? Felébred az az öreg ember s látja, hogy egy öreg asszony van a szobájában. Elkezd kiabálni, fellármázza a házat s megtudja hogy a szomszédhoz került a felesége. Lett szörnyű veszekedés, patália. Hogy történt, mint történt, nem tudták elgondolni. Nem tudtak békességet csinálni, mentek panaszra a királyhoz mind a négyen. Az öreg ember azt követelte, hogy a feleségét vigyék haza, mert az asszony nem akart menni. Az öreg asszony is azt mondta, hogy vigyék haza, mert ő különben nem megy, nem a lábán ment oda.

Nem tudta a király, mi tévő legyen. Gondolja magában, elhivatja a kapitányt, annak nagy esze van, majd segít az rajta. Eljön a kapitány, mondja neki a király:

— No, fiam, tégy itt igazságot! Ez a két pár ember összekeveredett s nem tudnak visszakeveredni a maguk szép eszétől.

— Felséges királyom, — mondja a kapitány — más igazságot nem tehetek, mint azt, hogy aki elvitte őket a szobájukból, vigye vissza.

— Vigye vissza, majd megmondom, hogy ki! — kiáltott a király, s kikergette a perlekedő házas feleket. Béküljenek ki egymás közt, ahogy tudnak. Hanem a kapitányt magánál tartotta s azt mondta neki:

— Nagy hunczut vagy, fiam, de van benned becsület, mert félted a király pénzét. Reád bizom az egész kincstáromat. Te légy annak az őriző csősze. De aztán jó gondját viseljed!

— Ne féljen, felséges királyom. Egy krajczár sem vesz el abból!

De most már csakugyan jó dolga volt a legénynek, nagy úr lett belőle. Tejbe-vajba fürdött s két aranyórát hordott a zsebében.

Aki nem hiszi, járjon utána.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Pihári.

Hol volt, hol nem volt, hetedhétországon is túl volt, volt egyszer egy gazdaember, s annak egy nagy kamasz fia, úgy hívták, hogy Pihári. Egyszer Pihárinak az apja s az anyja kimegy a mezőre s azt parancsolják neki, hogy amíg odalesznek, seperje ki a házat, tegyen tüzet, a tűzhöz vizet, forralja fel s főzzön nekik vacsorát. Hazajönnek este a mezőről s hát, Pihári nincs honn, egész nap az utcán kószált, játszott, úgy kellett este az apjának haza keríteni a falu végéről. Otthon elévette az apja a szijostort, jól megrakta Pihárit, s mondta neki:

— Fogadsz-e szót ezután? Félsz-e tőlem?

Felelte Pihári:

— Sem szót nem fogadok, sem nem félek.

Mert úgy tudjátok meg, Pihári olyan legény volt, hogy nem félt az senkitől, semmitől ezen a világon.

— No, bizony, — mondta az apja — ha sem szót nem fogadsz, sem nem félsz tőlem, ki az én házamból, ebadta kölyke, s azt kívánom neked, hogy addig kergessen az Isten botja, amíg meg nem tanulsz félni!

Tarisznyát vetett Pihári a vállára, az anyja tett bele egy kenyeret s egy butykost borral s elindult világgá. Megy, mendegél s utközben betér egy korcsmába, ahol éppen háromszáz katona üldögélt az asztal körül, ott ettek, ittak vígan voltak. Pihári még jó napot sem mon-

dott, leült az asztalfőre, elévette a kenyerét, a butykosát s evett-ivott ő is. Összenéznek a katonák: — Hát ez hogy mert közénk ülni? Felugrálnak mind az asztal mellől. Pihári is felugrik, összeüti a bokáját, kiáll a szoba közepére s elkiáltja magát:

— Ki a legény a csárdában, hadd látom, ki mer velem megbirkózni?

Összenéznek megint a katonák, lökdösik, biztatják egymást, de egynek sem volt kedve birokra menni.

— No, igyatok elébb egy kicsi szíverősítőt, — mondotta Pihári.

Odaadta a butykosát egy katonának, aztán körbejárt a butykos, mikor kiürült, újra töltötték s addig hajtogatták a butykos, hogy mind leestek a lábukról s ott elaludtak. Azt mondja akkor Pihári a korcsmárosnak:

— Ugyan bizony, nem tud-e valahol olyan helyet, ahol én megtanulnék félni?

— Hát 'iszen, ha csak a' kell, tudok én, — mondja a korcsmáros. — Innét nem messze, csak hét mértföldnyire, lakik egy király, annak van egy elátkozott vára. Aki abba a várba éjnek idején bemegy, elbúcsúzhatik a világtól, mert az ördögök ezer darabba szakgatják.

Egy szempillantásig sem maradott többet a korcsmában Pihári, ment egyenesen a királyhoz. Fölment a palotába, meg sem billentette a süvegét, csak összeütötte a bokáját s mondta: Szerencsés jó napot kívánok az úrnak. S azzal leült a király asztala mellé. Szeme-szája elállott a királynak a csudálkozástól. Kérdi a legényt:

— Hát te mit akarsz, fiam, mi járatban vagy nálam?

Mondja a legény, hogy hallotta a hírét annak az elátkozott várnak, szeretné az ördögöket onnét elkergetni.

— Jól van, fiam, — mondta a király — már eddig tizezer katonámat szaggatták széjjel az ördögök, de ha

te három éjjel ott hálnál s el tudnád kergetni az ördögöket, neked adnám fele királyságomat s a legszebb leányomat.

Mondja Pihári:

— Nem kell nekem felséges királyom sem a fele királysága, sem a lánya, csak azt szeretném, hogy megtanuljak félni. Adjon nekem huszonhat szekér fát, huszonhat szekér kalácsot, huszonhat szekér gyertyát, huszonhat hordó bort, vesse abba az elátkozott várba s a többit bizza rám.

— Ha csak ez a kívánságod, fiam, én azt jó szívvel megtehetem; van itt minden elegendő.

S vitetett mindjárt mindent, amit Pihári kívánt.

Elmegy Pihári az elátkozott várba, ottan beül a legszebb szobába, nagy tüzet rak a kemenczébe, meggyújtja a gyertyákat, kalácsot, bort tesz az asztalra, aztán leül, eszik-iszik, közbe-közbe köszöntgette magát: Isten éltesen, Pihári! S mondogatta magának: Itthon vagy te itt is, Pihári.

Amint eszik, iszik, köszöntgeti magát, egyszer csak becsapja az ajtót egy kicsi ördög, akinek a szakálla a földet söpörte, de úgy becsapja, hogy az ajtó pozdorjába tört. Odamegy Pihárhoz s mondja neki:

— Hogy mertél te idejönni, hé?! Tudod-e, hogy most izré-porrá törlek?

— Hát próbáld meg, — mondja Pihári s azzal felhajt egy pint bort, kiáll a szoba közepére s hívja az ördögöt: Gyere no!

Megragadja az ördög s úgy földhöz vágja Pihárit, hogy csakúgy megnyekkent belé.

— Ez jó volt, — mondja Pihári — de még jobb lesz ez.

Felugrik a földről, behajt egy pint bort, derékon

kapja az ördögöt, s úgy vágja az ablak vasrostélyához, hogy mindjárt kirepült a fekete lelke. Azzal lefeküdt Pihári a puha selyem-ágyba s aludott reggelig, mint a bunda. Fel sem kelt, míg a nap a hasára nem sütött, s ki sem ment a várból, egész nap sétált fel s alá, úgy várta, hogy esteledjék. Este megint leült az asztal mellé, köszöntgette magát s hát egyszer jön rettentő nagy dörömbözéssel egy szörnyű vastag ördög, hogy alig fért be az ajtón. Akkor volt a szeme, mint egy talyigakerék akkorák a fogai, mint egy-egy házgerenda. Nagyot rikkantott Pihárirra:

— Megállj, te kutya, megölted az öcsémet, úgy-e? Imádkozz, mert vége az életednek.

Megfogja Pihárit s úgy a földhöz csapta, hogy egy fél óráig nem jött lélek belé. Akkor Pihári feltápáskodott a földről, megivott egy pint bort, neki az ördögnek, karjára tekergeti a szakállát s annál fogvást úgy vágja a ház oldalához, hogy egyszeribe kiszaladott a fekete lelke. Azzal szépen lefeküdt a puha selyem-ágyba, s föl sem kelt, míg a nap a hasára nem sütött.

Na, elkövetkezik a harmadik este is, eszik, iszik Pihári, köszöntgeti magát: Igyál, Pihári, vagy iszol többet, vagy sem. S hát, ahogy ezt mondja, abban a szempillantásban jó egy olyan magas ördög, hogy nyolczrét hajlott, s úgy fért be az ajtón. A szarva általérte az egész szobát s kiáltott akkorát, hogy tánczolt belé az egész vár.

— No, te kutya, megölted két fiamat, készülj a halálra.

Ott a szobában nem is birkózhattak, kimentek az udvarra. Fölkapja az ördög Pihárit, de olyan magasra, hogy látta maga alatt a templom tornyát, s levágja onnét, de úgy levágja Pihárit, hogy egy óráig költözött vissza

a lelke. Akkor nagy nehezen feltápáskodott, beszaladt a várba, felkapott egy hordót, kiitta fenéig, azzal ki az udvarra s úgy belevágja a földbe az ördögöt, hogy csak a feje látszott ki.

Mondja az ördög:

— Látom, te legény, hogy erősebb vagy, mint én. Kegyelmezz életemnek s mondok neked valamit. Menj be a várba, balfelé van egy fekete ajtó, oda nyissál be, ott van a királynak a kincse, hunyd be a szemedet, markolj belé kilencszer. Kifelé jövet, az ajtónyílásban, találsz egy bögrét, abból mosdjál meg s azután azt csinálhatsz, amit akarsz, azzá lehetsz, amivé akarsz.

De bizony nem ment oda Pihári, hanem ment a király fegyverszobájába, ott leakasztott egy kardot, azzal lenyisszentette az óriás fejét. Tudta ő, hogy mi van a fekete ajtó mögött. Nem kincs volt ottan, hanem paráztűz, a bögrében meg választóvíz. Hiszen csak mosdott volna meg belőle, mindjárt megvakul.

Reggel bemegy Pihári a királyhoz s jelenti:

— No, felséges királyom, elpusztítottam az ördögöket.

— Tudom fiam, tudom, már hírül hozták nekem. Hát mit kívánsz?

— Nem kívánok én egyebet, csak adjon nekem egy arany derékszíjjat.

Ad a király jó szívvel arany derékszíjjat. Felköti Pihári a derekára s indul tovább. Megy, mendegél heted-hétország ellen s találkozik az uton egy öreg koldusaszszonnyal.

Kérdi az asszony:

— Hová mégy, te arany derékszíjjas legény?

Mondja Pihári:

— Hej, lelkem, nénémasszony, magam sem tudom,

hogy hova megyek. Olyan helyre szeretnék menni, ahol megtanulnék félni, mert addig sehol sincs maradásom.

— Hiszen, ha csak ez a bajod, — mondja a koldusasszony — azon könnyen segíthetsz. Látod-e azt az arany palotát? Abban lakik egy szomorú király, akinek bú az éjjele, bú a nappala. Eredj hozzá, az majd megmondja a többit.

Elmegy Pihári a királyhoz, elémondja, mi járatban van. Azt hitte a király, hogy bolond ez a legény. De Pihári addig beszélt, hogy így, meg úgy, hogy neki nincs addig maradása, amíg valamitől meg nem ijed, míg nem a király azt mondta:

— Jól van, fiam, van nekem egy váram, azt még az öreg apám százhetven esztendőre zálogba adta a tündéreknak. Hetven esztendő már kitelt, még száz van hátra. Szeretném, ha kezemre kerülne az a vár.

— Megpróbálom, felséges királyom, — mondja Pihári, — csak küldjön a várba huszonhat szekér kalácsot, meg annyi szekér fát, no, meg annyi szekér gyertyát, s huszonhat hordó bort.

Küld a király jó szívvvel mindent, s Pihári elmegy a várba, ott a huszonhat szekér fát egyszerre meggyújtja, de még a huszonhat szekér gyertyát is. Kalácsot, bort az asztalra, eszik-iszik, vígadozik, köszöntgeti magát: Egyél, igyál, Pihári!

Egyszer csak mi történik, mi nem, nem egyéb a nagy semminél, úgy láttam, mint ma, lenyúlik egy nagy szőrös kéz a padlóból. Ucczu, felugrik Pihári az asztal mellől, odamegy, jól megszorítja, ropogtatja azt a kezét, s fölkiált:

— Ne csak a kezedet mutasd, hé, hanem magadat is, ha legény vagy!

Abban a szempillantásban letoppán a padlóból egy gyönyörűséges szép leány.

De halljatok csudát, nem volt már akkor annak olyan nagy szőrös keze, de olyan kicsike, hogy Pihári meg sem tudta fogni. Aztán leszáll a padlóból egy tündér, leszáll utána másik, harmadik, negyedik, szaladnak a szobának a négy szögletébe, az első, a legszebb marad a szoba közepén, megfogja Pihárit, fölkapja s dobja, mint a labdát, az egyik szögletbe, az meg dobja onnét a másik szögletbe, dobálják össze-vissza, de olyan sebesen, hogy a szobában egyszeribe forgószél kerekedett. De Pihári sem vette tréfára a dolgot. Talpra ugrik egyszer, szalad az asztalhoz, felhajt egy pint bort, megfogja a tündérkisasszonyt, amelyik a szoba közepén állott, magyarán s hát, Uram Teremtőm, elkezde reszketni, mint a nyárfalevél, s a négy tündérkisasszony nagy sikoltozva elszalad a várból. Az ötödik ott maradt a Pihári kezében.

Egyszer megszólal a tündérkisasszony s mondja Pihárinak:

— No, te legény, tudd meg, hogy száz, meg száz embert pusztítottak el a tündérek. Addig dobálták, míg kiszaladt belőlök a lélek. Nem láttam még ilyen legényt világon való életemben! Maradjunk itt ketten ebben a várban, én a tied, te az enyém, feleséged leszek.

Mondja Pihári:

— Szépek a te szavaid, szép tündérkisasszony, de én nem maradhatok itt, mert nekem nincs addig nyugóvágsom, amíg meg nem tanulok félni.

— Pedig itt maradhatnál bátran, -- mondta a leány — mert én tiszta lélek vagyok.

De beszélhetett, Pihárinak nem volt maradása.

-- Jól van, — mondta a leány. — Nesze, adok

neked egy iskátulyát, járj szerencsével, s ha megtanulsz félni, gyere vissza hozzám.

Azzal szépen elbúcsuztak egymástól. Elment Pihári nagy búsan, ment hetedhétország ellen. Ment, men-degélt, de mindig arra a szép leányra gondolt. Egy-szer eszébe jut az iskátulya, gondolja, megnézi, mi van benne. Próbálja kinyitni, nem nyilik. Volt az iská-tulyán egy szeg, azt megnyomja, arra fölpattan a födele,

s hát kiugrik az iskátulyából egy tűzkigyó, ráugrik a Pihári arczára s ettől úgy megijedt, hogy ott abban a helyben elesett s beletelt egy jó félóra, amíg föleszenke-dett. Örült is, búsult is Pihári, hogy ő attól a semmi kigyótól megijedt. Szégyelte ezt erősen. Hanem, szégyen ide, szégyen oda, örült, hogy visszamehet a tündérkis-asszonyhoz. Ment vissza a királyhoz s jelentette, hogy a tündérek elpusztultak a várból.

Mondja a király:

— Tudom fiam, tudom, hirül hozták nekem. Fél királyságomat s egyetlen lányomat ígertem volt neked. Szavamat meg sem is másolom.

Mondta Pihári:

— Nem kell nekem felséges királyom, sem a királyságod, sem a leányod; van már nekem mátkám: egy tündérkisasszony.

— Jól van, fiam, — mondta a király, — ha te azzal megelégszel, hát csak gyere, menjünk a várba, hadd látom a mátkádat.

Elmennek a várba s hát, Uram Teremtőm, ki jó elejükbe! A királynak az egyetlen lánya.

Ez volt az a tündérkisasszony, s csak azért került czimboraságba a tündérekkel, hogy az apjának visszakerítse a várat.

Na, volt öröm. Mindjárt papot hívtak, megesküdtek, lakzit laktak, mulatoztak, engemet is jól tartottak. Itt a vége, fuss el véle.

„Félsz.“

Volt egyszer egy király, s annak a királynak egy olyan kedves kutyája, hogy azt világ minden kincséért másnak nem adta volna. A királynak egyetlen leánya volt, azt is eljegyezte a szomszéd királyfi. Ennek a királyfinak erősen megtetszett a kutya, hanem a királytól nem is merte kérni. Nem is kérte a királytól, hanem kérte a jegybéli mátkájától, addig kérte, addig istenkedett neki, hogy egyszer, mikor sem a király, sem a királyné nem volt otthon, oda adta a kutyát a királyfinak. Hazajő a király, s hát nincs kutya. Hej, lett nagy felfordulás a palotában, keresték a kutyát mindenfelé, tűvé tették a palota minden zegét-zugát, kidoboltatták a városban s az egész országban, hogy aki a kutyát elékeríti, nagy jutalmát kapja, s aki elvitte, karóba kerül a feje.

Hiszen dobolhatták, a kutya nem került elé. Hanem a királyfinak sem telt nagy kedve a kutyában, mert a nevét elfelejtette megkérdeni, s hiába szólott hozzá, még a fülét sem mozdította. Elküldi az inasát a királykisasszonyhoz, hogy kérdezze meg titokban a kutya nevét. Az inas el is megy, aztán fölmegy a palotába, de a királykisasszonyt nem találta egyedül; bent volt a szobában az apja is, az anyja is. Megijedt az inas, nem

mert szólni a kutyáról a király jelenlétében, töri a fejét, hogy mit mondjon. Ő bizony egyet gondol s azt mondja:

Azért küldött engem *az*, mondd meg nekem azt, minek hívják *azt*.

A királykisasszony mindjárt átlátott a szitán, tudta, hogy a kutyáról kérdezősködik az inas. Azt felelte neki.

— Amint te állasz ott, úgy ülök én itt. Mondjad neki azt, annak hívják azt.

Hazamegy az inas s jelenti a gazdájának, hogy mit üzent a királykisasszony. Sokáig törte a fejét a királyfi, hogy vajjon mi lehet a királykisasszony beszédjének az értelme. Addig gondolkozott, hogy mégis kitalálta. Bizonyosan, — gondolta magában — az inas is félt, amikor meglátta a királyt, meg a királykisasszony is félt. A kutyának hát bizonyosan »Félsz« a neve.

Mindjárt szólította is a kutyát:

— Hopp ide, Félsz!

Hát csakugyan, a kutya felszökött, odaszaladt a királyfihoz, nyalta a kezét, lábát, hizelkedett neki.

Hiszen ez így jól van, ahogy van, hanem amikor az inas elment a király palotájából, a király mindjárt valatóra fogta a leányát, hogy mit beszéltek egymással. De hiába faggatta szép szóval, hiába csúf szóval, a királykisasszony nem vallotta meg az igazat. Úgy felháborodott ezen a király, hogy szörnyű haragjában kikergette a leányt a házából, ki az országából.

— Fel is út, le is út, menj, amerre a szemed lát.

Elbújdosott a szegény királykisasszony, ment hegyeken, völgyeken, erdőkön, mezőkön keresztül, s addig ment, mendegélt, míg a királyfi városába nem ért. Na ott éppen jó helyre ért, a királyfi mindjárt papot hitt, összeesküdtek, lakodalmat csaptak, hét nap s hét éjjel mindig szólt a muzsika, folyt a bor, mint a patak.

Telt, múlt az idő, éltek nagy békességben, szerették egymást mint két gilicze madár s Isten megáldotta szép gyermekekkel. Híre ment ennek az öreg királyhoz, lassan lecsillapodott a haragja, befogatott bársonyos hintájába s ment a feleségével, hadd lássák a leányukat.

Elmennek az öregek, de lett nagy öröm, édes Istenem, mikor a leányukat megtalálták! Hanem az öreg király nem tudta még most sem elfelejteni, hogy akkor meg akkor a leánya nem mondta meg az igazat.

— No most, édes leányom, megmondhatod, ami elmúlt, elmúlt.

— Meg is mondom én most, édes apám, de biz' akkor nem mondhattam volna meg, mert ha megmondom, karóba kerül az uramnak a feje.

Így tudta meg a király, hogy hová került a kedves kutyája. De csakhogy megtalálta a leányát, a kutyáját többet nem sajnálta, nagy örömében a királyságát, az országát is a vejének adta, hadd legyen neki két országa.

Így volt, vége volt, mese volt.

A sündisznó.

OL volt, hol nem volt, he-
tedhét országon is túl,
volt egyszer egy boltos,
egy király, meg egy sze-
gényember. Ez a boltos
el-el járogatott az erdőbe vadászni, de egyszer úgy elté-
vedett az erdőben, hogy három nap egymásután folyton,
járt-kelt, bolyongott s nem tudott kitalálni. Már a lábán
is alig állott a nagy fáradságtól s éhségtől, s nagy keser-
vében felkiáltott:

— Istenem, Istenem, ha valaki engem innét kive-
zetne, három lányom közül a legszebbet annak adnám,
s három zsák pénzt is adnék melléje.

Abban a pillanatban megszólalt mellette valaki s
mondta:

— Kieresztlek én, csak gyere utánam.

Néz a boltos mindenfelé, nem lát senkit, aztán
lenéz a földre s hát ott hentereg egy kis sündisznó
Mit volt, mit nem tenni, a boltos megígérte a sündisz-
nónak, hogy neki adja a legszebb leányát s ad még

három zsák pénzt is, csak vezesse ki. Azzal a sündisznó elindult előre, a boltos utána s egy félóra sem telt belé, kivezette az erdőből. Ott elváltak egymástól, a boltos ment haza, a sündisznó vissza az erdőbe.

Másnap a király ment abba az erdőbe vadászni, az is épen úgy eltévedett, mint a boltos. Már vagy hat napja bolyongott az erdőben, s mikor látta, hogy nincs szabadulása, föltekintett az égre, nagyot sóhajtott:

— Istenem, Istenem, csak valami lelkes vagy lelketlen állat kivezetne az erdőből, nem bánnam, akárki s akármi légyen, három lányom közül a legszebbet neki adnám, de még három szekér pénzt is adnék neki.

— Gyere csak utánam, én kivezetlek, szólalt meg valaki.

Néz a király, erre, arra, mindenfelé, vajjon ki beszél, s hát egy kicsi sündisznó van a lába alatt, az beszélt hozzá. Nem bánta ő, akárki, s akármi, a szavát meg nem másolta. Indult a sündisznó után s hamarosan kijutott az erdőből. Az erdő szélén elváltak egymástól, a király ment haza, a sündisznó vissza az erdőbe. Éppen az időtájt egy szegény ember is eltévedett az erdőben, az is már vagy hat napja bolyongott szegény feje, nem tudott kivergelődni, pedig gyermekkorra óta mindég itt gyűjtögette a száraz galyat.

— Istenem, Istenem, — sóhajtott fel a szegény ember — nekem nincs semmim ezen a világon, de ha egy undok féreg vezetne is ki az erdőből, azt is gyermekemnek fogadnám.

— No hát akkor gyere utánam, — szólalt meg valaki. Bezzeg hogy a kis sündisznó volt. Indult is mindjárt előre, a szegény ember utána, egy szempillantásra kivezette az erdőből.

Az erdő szélén elváltak egymástól, a szegény ember hazament, a sündisznó vissza az erdőbe.

Telik, mulik az idő, eltelt egy hét, eltelt kettő, a kicsi sündisznót már kezdték is felejtteni. A boltos, a király, a szegény ember, mind azt gondolták, hogy valami csudálatos álmot láttak, nem is volt igaz, ami velük történt. De bizony nem volt az álom, mert egy este, mikor a szegény ember már lefeküdt, bekopogtatott a sündisznó az ablakon.

— Apám uram, nyissa ki az ajtót.

Hm, álmélkodik magában a szegény ember, hát ez ugyan ki lehet? Hiszen neki sohasem volt gyermeke!

Fölkel a szegény ember, kinyitja az ajtót, s hát csak behöngörödik a küszöbön a kicsi sündisznó.

— Adjon Isten jó estét, apám uram, haza jöttem.

— Fogadj Isten, édes fiam, hát megjöhetél-e?

— Meg biz' én, apám uram, de az anyámaszszonyt költse fel, hogy vessen nekem ágyat.

Felkölti a szegény ember a feleségét, s az asszony nagy duzzogva, immel-ámmal ágyat vet, a kicsi sündisznó meg lefekszik, elalszik.

Fölkelnek reggel, a szegény ember a feleségével asztalhoz ül, de a sündisznót csak a kemencze-padkához ültetik, s egy fatányérban adtak neki valami ennivalót. Nézi, nézi a sündisznó az ételt, de hozzá nem nyult.

— Hát te fiam, mért nem eszel? — kérdi a szegény ember.

— Azért, édes apám uram, mert én nem vagyok afféle jött-ment szélházi, ültessenek az asztalhoz s cizintányéron adjanak nekem ételt.

Jól van, mit csináljanak, odaültetik az asztalhoz cizintányéron adnak neki ételt. Mikor az asztaltól fölkelnek, kérdi a sündisznó:

— Apám uram, van-e kigyelmednek két csizmadia-tallérja?

— Van, fiam, van.

— No ha van, adja nekem, majd visszafizetem urasan.

Kiveszi a szegény ember a láda fiából a csizmadia-tallért, oda akarja adni a sündisznónak, de ez azt mondja:

— Ne adja ide nekem, apám uram, hanem menjen be a városba, ott a piaczon egy vén asszony egy fekete kakast árul, azt vegye meg. Ha egy pénzre tartja, adjon kettőt érte. Onnét menjen a szíjgyártóhoz, annál van egy rongyos nyeregszerszám, vegye meg azt is. Ha egy pénzre tartja, adjon kettőt érte.

Elmegy a szegény ember, megveszi a piaczon a fekete kakast, meg a szíjgyártónál is a rongyos nyeregszerszámot, hazaviszi, s hát, Uram Jézus, ne hagyj el, a sündisznó fölnyergeli, kantározza a fekete kakast, rápatan s úgy elnyargal mint a sebes szél, még annál is sebesebben. Meg sem állott míg a boltos házához nem ért.

Bevágat a boltos udvarára, bekiált az ablakon:

— Hé, boltos uram, nyissa ki az ajtót!

Kijön a boltos, de majd hanyatt esett ijedtében, mikor meglátta a sündisznót. Na, mit csináljon, be kellett hogy vezesse a házába, eléhítta a három leányát s elmondta nekik, hogy ami igaz: igaz, ami nem igaz: hazugság, ő bizony ennek az undok féregnek ígérte a legszebbik leányát.

Hej, lett nagy sírás-rívás, de a sündisznó bizony nem bánta. Kiválasztotta a legkisebbet, a három közül a legszebbet, s mondta lelkes szóval:

— Te az enyém, én a tied, ásó kapa s a nagy harang válasszon el minket.

No bezzeg a lány nem mondotta, az csak sírt

hullott a könnye mint a záporosó, még a földhöz is verte magát. Verhette, mégis csak el kellett hogy induljon a sündisznóval. A boltos befogatott egy üveges hintóba, abba beleültette a leányát, egy másik szekérre föltetette a három zsák pénzt, s azzal elindult a hintó, lovagolt mellette nagy büszkén a sündisznó a fekete kakason. Egyszer útközben benéz a sündisznó a hintó ablakán s látja, hogy sír a leány.

— Hát te még mindig sírsz?

— Sírok biz' én, — mondotta a leány, sírok is halálomig.

— No bizony, ha sírsz, nem is lépsz az én feleségem. Eredj vissza az apádhoz.

Azzal visszafordította a hintót, hanem a három zsák pénzt nem küldötte vissza. Azt elvitte a szegény embernek, neki ajándékozta, de olyan gazdag is lett belőle, hogy nem volt párja hét puszta faluban.

Telik, múlik az idő, mit gondol, mit nem a sündisznó, föl pattan a fekete kakasra s mint a sebes szél, elvágtat a királyhoz. Fölmegy a palotába, s mondja a királynak, hogy miért jött. Emlékszik-e, hogy mit ígért?

— Emlékszem, emlékszem, — mondja a király — bárcsak ne emlékezném, inkább haltam volna meg, de hát amit mondtam: mondtam, szavamat meg nem másolom. Behivatja három leányát, s elémondja nekik nagy szomorúan, hogy így meg úgy járt, most már itt ez az undok féreg, oda kell hogy adja közülök azt, amelyik neki megtetszik.

— De bizony, — mondotta a legidősebb királykisasszony, én megtetszhetem, de nem leszek az ő felesége s kiszaladt a szobából.

— De bizony én sem, inkább meghalok, — mondotta a második, s az is kiszaladt a szobából.

— Mert biz' én, — mondotta a legkisebb királykisasszony, akármilyen úndok féreg, örömmel leszek az ő felesége, ha az édes apámmal olyan nagy jót cselekedett.

Hej, Istenem, örült is, búsult is a király. Örült, hogy ilyen jó szívű leánnyal áldotta meg az Isten, s búsult, majd megszakadt a szíve, hogy ezt a jó szívű gyermekét el kell hogy veszítse.

Hát bánat ide, bánat oda, befogat hat lovat egy aranyos, gyémántos hintóba, megrakat három szekeret arannyal, ezüsttel, gyémánttal színültig, aztán beleültetik a királykisasszonyt a hintóba, de a sündisznó ebbe sem ült bele, lovagolt a hintó mellett a fekete kakason. Egyszer, mikor a várostól már jó messzire voltak, benéz a hintóba, s hát, Uram Teremtőm, a királykisasszony nem sír, de sőt inkább tulipiros jó kedve van. Még mondta is a sündisznónak:

— Ugyan bizony, minek lovagolsz azon a kakason, ülj ide mellém a hintóba.

— Hát nem félsz tőlem? — kérdezte a sündisznó.

— Nem félek biz' én, nem bántasz te engem.

— Nem is undorodol tőlem?

— Nem én. Nekem rendelt a jó Isten, enyém vagy.

Ím, halljatok csudát, abban a pillanatban megrázkódik a sündisznó, s olyan gyönyörűséges szép dali királyfi lett belőle, hogy a napra lehetett nézni, de rá nem.

De megrázkódott a fekete kakas is s lett belőle aranyszörű táltos paripa, s az a rongyos nyeregszerszám ragyogott, tündökölt a tenger aranytól, gyémánttól, rubinttól.

Tovább nem is mentek, ottan megállították a hintót, kiszállt belőle a királykisasszony, megölelik, megcsókolják egymást, aztán egyszerre csak a földre néz a királyfi, gondolkozik magában, mond valamit, ím azon

a helyen kerekedik egyszeribe egy ragyogó gyémánt palota. Gyémánt palotába fölsétáltak szépen, tele volt az mindenféle drága butorokkal, gyémánt volt a fala, gyémánt az ablaka is. Bezzeg hogy volt ott mindjárt pap is. Egyszeribe küldöttek a királyért, küldöttek a szegény emberért, küldöttek ide, küldöttek oda, jöttek mindenfelől a vendégek s csaptak olyan vendégséget, hogy híre ment hetedhét ország ellen.

Itt a vége, fuss el véle.

A török basa.

Akkor történt, amit most elmondok, amikor a török volt az úr Magyarországon. Valamelyik nagy háború után volt: a törökök mentek vissza a hazájukba s amerre áthaladtak, falukat, városokat felgyújtottak, asszonyokat, férfiakat, de még gyermekeket is vittek Törökországba, szomorú rabságba.

A többi közt Törökországba került egy kis fiú is. Ezt a török császár udvarába vitték, ottan nevelődött fel. A török császár megszerette az ügyes fiút, katonának nevelte s az Isten úgy felvitte a dolgát, hogy basa lett belőle.

Telik-múlik az idő, megházasodik az egyszeri magyar fiú s Isten megáldja gyermekkel. No, ha megáldotta, dajka is kellett a gyermek mellé. Mikor éppen dajkát kerestek, arra vetődött egy öreg magyar asszony, azt a basa mindjárt felfogadta dajkának, hadd legyen az ő gyermekének magyar dajkája. De ugyancsak meghagyta az asszonynak, hogy jól vigyázzon a gyermekre, még a szél fúvásától is őrizze, mert különben így meg úgy, kerékbe töreti.

Hiszen dajkálta az öregasszony, ahogy tőle kitelt. De egyszer a gyermek megbetegedett s sírt éjjel-nappal, nem tudta elcsitítani.

— Istenem, Istenem, — tünődött magában az öregasszony — mivel tudjam elcsitítani ezt a gyermeket! Ha meghallja az apja a sírását, vége az életemnek. Mit gondolt, mit nem magában, elkezdett énekelni a gyermeknek:

»Csicsíja, babúja,
Szép török fiúcska!
Nekem is volt egyszer
Szép kicsi fiaeskám,
Elvitte a török, szép piros hajnalban,
Hajnal hasadásban.
Most is megismerném.
Ha élémbe jönne,
Karja fehérjéről,
Fehér szemölcséről.

Hallotta ezt a nótát a basa felesége, aki értett magyarul. Szalad az urához s mondja, hogy mit énekel az öregasszony.

— Ez az én édes anyám! kiáltott a basa s szaladott ki az öregasszonyhoz.

— Anyám, édes anyám, lelkem édes anyám, nézzen a szemembe, megismer-e engem?

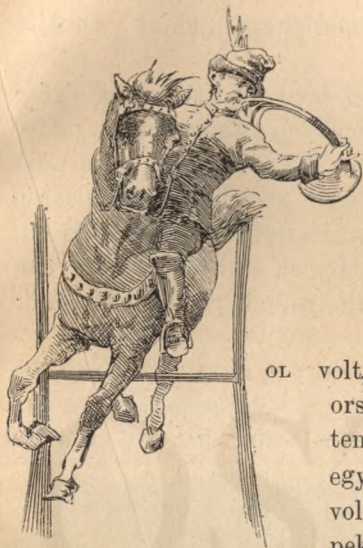
Mondotta az öregasszony:

— Megismerlek karod fehérjéről, fehér szemölcsödről.

Ott mindjárt felgyűrte az inge újját a basa, és im, rajta volt a karján a fehér szemölcs. Ott mindjárt egymás nyakába borultak, vége-hossza nem volt ölelésnek, csóknak.

Így volt, vége volt, igaz volt.

A csillagszemű juhász.

OL volt, hol nem volt, hetedhét-országokon túl, az óperenciás tengeren innét, volt egyszer egy király. Szörnyű hatalmas volt ez a király, félték a népek tőle, ha messziről látták, reszkettek tőle, mint a nyárfalevél. Ha ez a király egyet tüszentett, kengyelfutók s lovaslegények vitték hírét az egész országban s aki nem mondta: »Adj Isten egészségére«, halál fia volt. Nem is akadt az egész országban, csak egy ember, ki ne mondja, hogy adj Isten egészségére. Ez a csillagszemű juhász volt.

Nosza, megfogták király emberei a csillagszemű juhászt, vitték a király színe elé s jelentették:

— Ihol, felséges királyom, ez a csillagszemű juhász nem akarja mondani, hogy adj Isten egészségére.

Hej, szörnyű haragra lobbant a király!

— Mit, te nem mondd, hogy adj Isten egészségemre?!

— Dehogyan nem mondom, felséges királyom, bizony mondom, hogy: adj Isten egészségemre.

— Nem az egészségemre, hanem az egészségére.

— Hiszen mondtam, felséges királyom, egészségemre.

Megrántja az udvarmester a juhász subáját, súgja neki:

— Te számár, mondjad, hogy adj Isten egészségére.

— De már azt nem mondom, — mondotta a juhász — a míg a király ő felsége a lányát nekem nem adja.

Ott volt a királykisasszony a szobában, megtetszett neki a csillagszemű juhász, jó szívvel a felesége is lett volna, de nem mert szólani. Hanem a királynak sem kellett egyéb, csak ezt hallja, mindjárt bekiáltotta a katonáit:

— Vigyétek ezt a legényt s vessétek a fehér medve tömlöczébe!

Leviszik a legényt a tömlöczbe, hát ott fel s alá jár a fehér medve nagy morogva, három napja nem evett, egy falást nem adtak enni neki, hogy jól kiéhez-zék, hadd szaggassa széjjel a juhászt. Ahogy a juhász belépett, felállott a két hátsó lábára, nagyot bődült.

— No most, csillagszemű juhász, vége az életednek!

De halljatok csudát, mikor a medve meglátta a juhász csillagszemét, egyszeribe megjuhászodott, lefeküdt a földre, meg sem mozdult. A csillagszemű juhász pedig egész éjjel dúdolt, fütyölt s mikor reggel lejött az udvarmester, szeme, szája tátva maradt, azt hitte, hogy csontját sem találja a juhásznak s hát im ott állott előtte eleve-nen, kutyabaja sem volt. Fölvezetik a juhászt a királyhoz s jelentik:

— Felséges királyom, él a juhász.

— Jól van, jól, mondja a király, — de azért meg-ijedtél ugy-e? Hát most mondod-e, hogy adj Isten egészségére?

Felelte a juhász:

— Nem, amig a leányát nekem nem adja, ha tiz halálba megyek is.

— No hát vessétek tiz halálba, — rikkantott a király.

Vitték a legényt a tömlöczbe, a melyikbe tiz óriás sündisznó volt elzárva. De bezzeg ezek nem szelidültek meg a szemétől, mert egyszerre tiz sündisznónak nem nézhettek a szemébe. No, hanem volt a csillagszemű juhásznak egy szépen szóló furulyája, azt a subája alól eléhúzta, elkezdett furulyázni, kezdette andalgósan, folytatta szaporázva. S hát,

Uram Teremtőm, tánczra kerekednek a sündisznók, járták elébb lassan, azután sebesebben, addig járták, mig el nem dültek s azután lefeküdtek s aludtak, mint a bunda.

Megy le reggel az udvarmester, összecsapja a kezét:

— Hát te élsz? — kérdi a csillagszemű juhásztól.

— Nem is halok meg, — mondja a juhász, — míg a király leánya a feleségem nem lesz.

Fölvezetik a király színe elé.

— No, te legény — mondja a király — most már tiz halál torkában voltál — még most sem mondod, hogy adj Isten egészségére?

— Nem én, felséges királyom, ha még száz halálba visznek is, míg a leányát nekem nem adja.

— Hát akkor vigyétek száz halálba! — ordított a király nagy haraggal, s vitték a csillagszemű juhászt le abba a tömlöczbe, amelynek a közepén volt egy kút, annak a belseje ki volt rakva száz kaszával, a fenekén égett egy mécses. Akit abba beledobtak, az onnét élve ki nem került soha.

— Hej szegény fejem, — gondolta magában a juhász — ennek már fele sem tréfa. Szól a katonáknak, hogy menjenek egy kicsit ki a tömlöczből addig, míg gondolkodik, hogy mondja-e, adj Isten egészségére.

Kimennek a katonák s a juhász nagy hirtelen a fokosát beleszúrja a kút köblébe, a fokosra ráakasztja a tarisznyáját, aztán rá a subáját, a suba nyakára az árvalányhajás kalapját s azzal szépen meghúzódik a tömlöcz sarkában. Bejönnek a katonák s kérdik :

— No, meggondoltad-e?

— Meggondoltam, — mondja a juhász — de még sem mondom, hogy adj Isten egészségére.

— No bizony ha nem mondod, belé is taszítunk a kútba.

A katonák azt hitték, hogy a juhász már ott áll a kút mellett, a subáját, a fokosát, a mindenét belétaszították a kútba s miko. látták, hogy a kút fenekén a mécses kialudt, szentül azt hitték, hogy meghalt a juhász.

Jön le reggel az udvarmester, hadd lássa ő is, igazán elpusztult-e a csillagszemű juhász. Hát halljatok ide,

ott ült a kút mellett, furulyázott. Felviszik a király elé s mondja neki a király:

— No te legény, mostan száz halálban voltál, mondd-e, hogy adj Isten egészségére?

— Nem én felséges királyom, míg a leányát nekem nem adja.

— Abból nem lesz semmi, — mondta a király — pedig nem tudom, mit adott volna azért, ha a juhász azt mondja egyszer, hogy adj Isten egészségére! Hiszen — gondolta a király — majd kevesebbel is megelégszel te.

Befogatott a bársonyos hintájába, maga mellé ültette a csillagszemű juhászt s úgy hajtatott az ezüst erdőbe. Mondta neki:

— Látod-e ezt az ezüst erdőt, te juhász? Neked adom, ha azt mondd, hogy adj Isten egészségére.

Tetszett a juhásznak az erdő, de most is azt mondta:

— Addig nem, felséges királyom, míg a leányát nekem nem adja.

Aztán az erdőből kihajtatott a király s messziről ragyogott feléjük az aranyvár.

— Látod-e azt az arany-várat, juhász? Neked adom ha azt mondd, adj Isten egészségére.

— Nem mondom, felséges királyom, míg nekem nem adja a leányát.

Mentek tovább s értek a gyémánt-tóhoz.

— No, te juhász, — mondta a király — neked adom az ezüst-erdőt, az arany-várat s a gyémánt-tavat, csak egyszer mondd, adj Isten egészségére.

— Nem mondom én, felséges királyom, míg a leányát nekem nem adja.

— Hát jól van, te betyár, neked adom a leányomat, de aztán mondd is, hogy adj Isten egészségire!

Na, hazamennek s a király mindjárt kihirdetteti az egész országban, hogy férjhez adja a leányát a csillagszemű juhászhoz, jőjjön, aki jöhet a vendégségbe, lesz étel, ital elegendő, különösen, ha hoznak magukkal.

Hiszen lett lakodalom, hét országra szóló. Ott ült a csillagszemű juhász a király mellett, ettek, ittak, vigan voltak. Egyszer aztán hozzák a jó tormáshúst, nagyot prüsszent erre a király, s hadarja egymásután a csillagszemű juhász:

— Adj Isten egészségére, adj Isten egészségére, adj Isten egészségére! — Mondta valami százszor.

— Jaj, jaj, ne mondd tovább, inkább neked adom az egész országomat.

Ott egyszeribe meg is koronázták a juhászt, ő lett a király, de bezzeg jó sorsa lett ezután a népnek. Szerették is ezt a királyt. Ha prüsszentett, egy szívvvel, lélekkel kiáltotta mindenki: Adj Isten egészségire.

Aki nem hiszi, járjon a végire s ezt a mesét adj Isten egészségire.

Furulyás Palkó.

Hol volt, hol nem volt, az óperenciás tengeren is túl, még az üveghegyeken is túl, ahol a kis kurtafarkú malacz túr, volt egyszer egy szegény özvegy asszony, annak egy fia: Palkó volt a neve. Nagy szegénységben éltek: mikor volt mit egyenek, mikor nem. Nem volt egyebük, csak egy kidólt-bedólt falú házuk, meg egy kertjük. Azt mondja egyszer Palkó az anyjának:

— Édes anyám, én nem éhezem itthon többet, elmegyek szolgálni, addig haza sem jövök, amíg legalább egy borjút nem szolgállok. A kertünkben majd felnövekedik s ha az Isten megsegít, lesz legalább egy kicsi gazdaságunk.

Elmegy Palkó szolgálatba, odavan egy esztendeig, szolgál egy borjat. Aztán megint elmegy szolgálatba s megint szolgál egy borjat. A harmadik esztendőben is, a negyedik esztendőben is szolgált egy-egy borjat. Volt már négy borjú, de kicsi volt a kert, kevés széna termett benne, nem volt, a mivel tartásuk a borjakat. Ő bizony gondolja magában, vásárra hajtja a borjakat, s eladja. El is indul a négy borjúval, de amint az uton menne, szembe jó vele egy ősz öreg ember s mondja neki:

— Te legény, van nekem egy szépen szóló furulyám, neked adom, ha egy borjat adsz érte.

— Ugyan mit gondol, bátyámuram, csak nem adhatok borjat egy furulyáért.

— Csak adjad, ne félj, nem olyan akármilyen furulya ez, mint a többi. Majd meglátod, hogy nagy hasznát veszed még ennek.

Isten neki, gondolja magában Palkó s odaad egy borjat a furulyáért. Azzal tovább megy. De még egy puskalövésnyire sem mehetett, megint elejébe kerekedik az az ősz öreg ember s mondja neki:

— Te legény, adj még egy borjat, s nézd, ezt az egeret neked adom érte.

Nagyot kaczag Palkó:

— Hát, hogy adnék én borjat egy egérért, mit gondol bátyámuram? Van otthon egér elég, mindig bosszankodik az édes anyám miattuk.

— Jó, jó, de ez nem olyan egér, mint a többi.

Addig beszél az öreg ember, hogy Palkó odaad egy borjat az egérért. Most már két borjával ment a város felé, de, hogy, hogy nem, az égből esett-e le, vagy a földből bújtt ki, megint csak elejébe állott az ősz öreg ember s mondta neki:

— Te legény, van nekem egy futó bogaram, ez csak az igazi. Neked adom, ha egy borjat adsz érte.

— Nem adom én, — mondotta Palkó, — nem bolondultam meg. Elég bolond voltam, hogy két borjat már odaadtam egy furulyáért, meg egy egérért.

— Mondom neked, hogy adj egy borjat ezért a futó bogárért, mert bizony nagy hasznát veszed.

Mit gondolt, mit nem Palkó, odaadta a harmadik borjat is. Ment az egy borjával, hajtotta nagy búsan a város felé, mindegyre vissza akart fordulni, hogyha találkozhatnék valahogyan azzal az öreg emberrel, mert erősen megbánta a vásárt. Na, nem kellett, hogy visszafordul-

jon. Mert, amint nagy búsan mendegélt, tünődött magában, csak elejébe kerül az ősz öreg ember s mondja neki:

— Hallod-e, fiam? Add nekem ezt a borjat is, adok érte egy zsacskót.

— Nem adom én, — mondotta Palkó — bár a többit se adtam volna. Nem tudom, hogy kerülök az anyám szeme elé.

— Csak add ide ezt a borjat. Ne búsulj semmit. Nem akármilyen zacskó ez. Tudd meg, hogy ebbe a zacskóba álom van kötve. Csak mondanod kell neki, hogy

hány órát akarsz aludni, s annyit alszol, s ha mást akarsz elaltatni, azt is elaltathatod, csak szólj a zacskónak.

Gondolja Palkó:

— Ha már így van, minek menjek egy borjúval a vásárra. Legyen az öregé a negyedik borjú is. Mikor a negyedik borjút is általadta az öreg embernek, azt mondta ez:

— No fiam, most menj haza. Otthon nem lesz maradásod, az édes anyád addig ver, amíg valaki ki nem szabadít a keze közül. De, ha kiszabadúlhattál,

szaladj, amerre a szemed lát, s kiáltsd vissza az édes anyádnak:

— Isten áldja meg, édes anyám, addig vissza nem jövök, amíg király nem lesz belőlem!

Hiszen volt otthon nemulass, mikor Palkó hazatért. Kérdezte az anyja:

— Eladtad-e a borjúkat, fiam?

— El, édes anyám, el.

— Hát hol a pénz?

— Nem pénzért adtam, édes anyám, hanem ezekért ni. — S eléhúzta a tarisznyájából a furulyát, az egeret, a futó bogarat s az álomzacskót.

Haj, édes Istenem, megmérgeződött az özvegy asszony! Kapott egy husángot, ütötte Palkót, ahol találta, s ha által nem szalad a szomszédasszony, s ki nem szabadítja a keze közül, bizony mondom, hogy holtra veri.

Szaladott Palkó, amerre a szeme látott, de vissza kiáltott az anyjának:

— Isten áldja meg, édes anyám. Addig vissza nem jövök, amíg király nem lesz belőlem!

Ment, mendegélt Palkó, hetedhét ország ellen, az óperenciás tengeren túl, az üveghegyeken is túl, ahol a kis kurta farkú malacz túr s ért egy nagy városba. Abban a városban lakott a király. Ennek a királynak volt egy gyönyörűséges leánya, de ennek a leánynak nagy betegsége volt. Olyan nagy bánat nehezedett a szívére, hogy senki meg nem tudta nevetetni, s nem jött álom a szemére sem éjjel, sem nappal.

A király éppen akkor hirdettette ki az egész országban, hogy annak adja a leányát és egész országát, aki a leányát megneveteti, s olyan orvosságot ad neki, hogy mikor elkövetkezik a rendes ideje, tudjon aludni. Bezzeg jöttek mindenféle hercegek, grófok, bárók,

hosszúüveges tótok, válogatott cigánylegények, mind szerencsét próbáltak. De a királykisasszonyt sem megnevetetni, sem elaltatni nem tudták.

Megy Palkó is a király udvarába, s jelenti, hogy ő is szerencsét próbál. Csak üljön ki a királykisasszony a palota tornáczára, s majd az udvaron mutat valamit.

Kiül a királykisasszony a tornáczba, kiül a király is, a felesége is, összegyültek mind az udvarbéliek is, hadd lássák, mit tud ez a szegény legény. Akkor Palkó kivette a tarisznyájából az egeret s a futó bogarát, szépen letette a földre. Aztán fujni kezdte szépen szóló furulyáját, s hát, halljatok csudát, az egér derékon kapta a futó bogarat, s járták a magyar tánczot, hogy csak úgy porzott az udvar. De, Uram Isten, akkorát kaczagott a királykisasszony, hogy a kaczagásától csengett a palota. Kaczagott a király is, a felesége is, kaczagott az udvar népe is.

— No, fiam, — mondotta a király — megkaczagattad a lányomat, most még csak altasd el.

Mondotta Palkó:

— Csak vigyék be, felséges királyom a királykisasszonyt a szobájába, fektessék le az ágyába s majd meglátják, hogy mindjárt elalszik.

Mikor a királykisasszonyt lefektették, Palkó bedugta fejét a tarisznyába, s szólt a zacskónak.

— Aludjék a királykisasszony holnap reggel nyolcz óráig.

Abban a pillanatban bekoppant a királykisasszony szeme s aludott édesen másnap reggel nyolcz óráig.

A közben felöltöztették Palkót drága szép biborvörös gúnyába. Papot hívtak s amint a királykisasszony fölébredett, mindjárt összeeskették s csaptak lako-

dalmat. Hét nap s hét éjjel húzták a cigányok, járták a legények és leányok.

Lakodalom után Palkó elment az édes anyja után, s hatlovas hintón a palotába hozta. Sóra, fára nem volt többet gondja.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

Országos Széchenyi Könyvtár

A táltos asszony.

A tatárjárás idejében élt Gyergyóban egy Bákainé nevű székely asszony, aki messze földön híres volt a táltosságáról. Égi háborút, jégesőt, földindulást, minden nagy veszedelmet megjövendölt előre. Egy vasárnap, mikor a népek jöttek ki a templomból, azt mondja Bákainé:

— Atyafiak, valamit mondanék, ha meghallgatnátok. Úgy tudjátok meg, hogy nem sok idő múlva a mi földünkre is elkerülnek a tatárok. Annyian lesznek, mint a polyva s amerre járnak, felégetik a falukat, kardra hányják a férfiakat, rabszíjra fűzik az asszonyokat s úgy viszik magukkal nagy Tatár-országba. Hallgassatok reám, fogadjátok meg a szómat. Mikor látjátok, hogy füstölnek a faluk, minden kaszás ember, aki a réten kaszál, verjen a földbe egy czöveket, tegye rá a kalapját s minden arató az utolsó kévébe, amelyet aratott, vágja bele a sarlóját s arra is tegye rá a kalapot. Ami edényetek van, azt mind dugjátok el a fűben, meg a tarlóban. Hát én, mikor ide kerekednek a tatárok, már nem élek, de kikelek a síromból, közétek jövök, meglátom, hogy szavamat fogadtátok-e, akkor majd megmondom, hogy győztök-e vagy elpusztultok.

Jaj Istenem, megrémültek a népek, mert tudták, hogy amit egyszer Bákainé megjövendölt, be is teljese-dik. S hát csakugyan nem telt belé egy hét, meghalt Bákainé s ahogy eltemették, nem telt belé egy hét, lát-ják az emberek, akik a mezőn dolgoztak, hogy füstölnek a faluk mindenfelé. Aki kaszált, czöveket vert a földbe, rátette a kalapját; aki aratott, hamar összekötötte az utolsó kévét, felállította, beléütötte a sarlóját s rátette a kalapját. Asszonyok, gyermekek, beszaladtak a faluba, hordották ki ami edény volt a háznál, azokat mind elrejtegették a fűben, a tarlóban. A tatárok Szárhegytől nem messze, a Fekete nevű réten táboroztak, aztán egyszerre csak fölkerekedtek s mint valami nagy fekete felleg gomolyogtak elébb-elébb, Gyergyó felé. Szaladtak előttük mindenütt a szárhegyi székelyek, meg sem állot-tak Gyergyóig, ott a népek mind összeverődtek, a gyer-gyóiak, a szárhegyiek a kápolna előtt. A férfiaknak fegyver volt a kezökben, az asszonyok s gyermekek letér-gyelték s imádkoztak. S ím egyszerre csak vágat egy asszony a kápolna felé fekete lovon. Nézik, nézik, ki lehet az. Hát, Uram Teremtőm, Bákainé, a táltos asszony, az vágat feléjük fekete lován, s kiáltja messziről: ne fél-jetek, győztetek! Aztán hirtelen megfordult s elvágatott, eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

Jönnek a tatárok, nagy üvöltéssel, rikoltozással, de amint a gyergyói határba érnek, meghökkenve állnak meg. Látják a kaszáló réteken s a búza földeken a temén-telen sok kalapot, azt hitték, hogy mind egy ember áll ottan. Nem tudták: előre menjenek, hátra-e s mikor ezt a székelyek észrevették, hirtelen a tatárok közé vágat s hullott a tatár, mint kasza nyomán a fűszál. Futott, aki futhatott, de nem is igen futhattak, mert embernek,

lónak megakadt a lába a fű közé, a tarló közé dugdossott edényekbe, még hírmondónak is alig akadt belőlük, úgy lekaszabolták szegényeket.

Azt a dombot, ahol a székelyek a tatárokat eltemették, még máig is tatárdombnak hívják. A kápolna is meg van, ahol a székelyek összegyülekeztek, de Bákainé nevét sem felejtették a gyergyóiak, áldják ma is emlékezetét.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Az ezüst ló.

OL volt, hol nem volt, heted-
hétországán túl volt, volt egy-
szer egy király, annak a
királynak hét fia s hét leá-
nya. A fiúk már mind legénysorban voltak, a leányok
eladók. A hat idősebb fiú meg is házasodott, a hat idő-
sebb leány is férjhez ment, csak a legkisebb királyfi nem
akart megházasodni, s a legkisebb királykisasszony sem
férjhez menni. Ajánlották a királyfinak ezt a királykis-
asszonyt, azt a királykisasszonyt, a királykisasszonynak is
ezt a királyfit, azt a királyfit: nem kellett sem az egyik-
nek, sem a másiknak, sem ez, sem az. Szörnyű haragra
gerjedett a király:

— No, ha sem ez, sem az nem tetszik, menjetek
világgá. Nem nézhetem, hogy a legkisebb fiam legény-
sorban maradjon, a legkisebb leányom meg pártában.

Hát, jól van, elment a királyfi s vele a királykis-
asszony. Mentek hetedhétországán keresztül, hegyeken,
völgyeken által. Estére egy sűrű, rengeteg erdőbe érnek,
ott egy fa alá leheverednek és elalussznak. Mondja reg-
gel a leány a bátyjának:

— Hallgass csak ide, csudálatos álmod láttam ez éjjel. Egy ősz öreg ember volt itt s azt mondta nekem, hogy itt s itt van egy király, annak a teste csupa seb, s a világhíres doktorok sem tudják meggyógyítani. De ettől a fától, amelynek a tövében fekszünk, száz lépésre van egy forrás, abból vigyünk egy korsó vizet, s ha ezzel a vízzel megmossuk a király testét, egyszeribe meggyógyul.

Mindjárt mennek ahhoz a forráshoz. Volt a leánynak egy kicsi korsója, telemeríti, aztán elindultak, mentek hetedhétország ellen, s addig mentek, míg annak a beteg királynak a városába nem értek. Itt bementek egy vendéglőbe, doktori gúnyát szereztek maguknak, mind a ketten doktornak öltöztek s mentek egyenesen a királyhoz. Elémondják, hogy mit akarnak s bezzeg fogadják nagy örömmel, vitték a király szobájába.

Hát csakugyan úgy volt, ahogy az ősz öreg ember mondotta. Azzal a korsó vízzel megmosták a király testét s mintha csak letöröltek volna róla minden sebet, hófehér lett a teste.

Adott a király örömében tenger kincset a királyfinak, építtetett a városban drága szép palotát, hogy lakjanak ott. Senkisémet tudta, nem is sejtette, hogy királyfi a csudadoktor s királykisasszony a másik.

Telik-mulik az idő, fölmege egyszer a királyfi a királyhoz, aki még maga is fiatal legényember volt, s alázatos tisztelettel meghívja a királyt ebédre. Elmege a király s hát, mikor fölmege a palotába, szeme-szája eláll a csudálkozástól, mert a királyfi nem volt többet doktori gúnyában, hanem olyan ragyogó, aranypaszomántos gúnyában, mint ő. S az a másik, akit csudadoktornak tartott, leányruhában volt, drága szép selyemköntösben. Olyan

szép volt, hogy a napra lehetett nézni, de rá nem. Mondja a királyfi:

— Látom, csudálkozik felséged ezen a nagy változáson, de tudja meg, hogy király fia vagyok én is, s ez a leány király lánya, az én testvérem. S elmondta mindjárt, hogy mért kellett nekik elbujdosni.

De iszen, ne lett volna király leánya az a leány, akkor is megakadott volna rajta a király szeme. Ebéd alatt szépen összebarátkoztak, összemelegedtek, »te az enyém, én a tied«, — mondotta a király a leánynak, a leány sem különben a királynak, mentek egyszeribe a király palotájába s csaptak lakodalmat hét országra szólót.

Na, vége lesz a lakodalomnak, de a királyfinak nem volt maradása. Gondolta, elmegy valamerre s ő is megkeresi a párját. Megy, mendegél a királyfi, hetedhétország ellen, s beér egyszer egy városba, éppen a fekete király városába. Kérdi ettől is, attól is, hogy mi ujság? Mondják neki:

— Van itt ujság elég. Van a királynak egy gyönyörűséges szép leánya, de ez csak ahhoz akar férjhez menni, aki eltalálja, hogy miféle három jegy van rajta. Kilenczvenkilenczen próbáltak eddig szerencsét, egy sem találta el, mind a kilenczvenkilencznek karóba került a feje.

— Nem bánom én, — mondja magában a királyfi — egy életem, egy halálom, azért mégis megpróbálom.

Amint megy az utcán végig, kihajol az ablakon egy öreg ember s azt mondja utána:

— No, ez sem fog nálam nélkül boldogulni.

A királyfi egy kicsit visszanezett, megnézte az öreg embert, de nem szólt neki semmit, ment tovább. Végig megy a városon, mégis meggondolja magát, jó lesz visszafordulni ahhoz az öreg emberhez, mielőtt szerencsét

próbálna. Visszamegy az öreg emberhez s hát csak akkor látja a kapun, hogy az az öreg ember aranyműves.

— Ejnye, de jó, — gondolja magában, — úgy is leszakadt az arany sarkantyúmnak a taréja, majd az

öreggel visszaforrasztatom s azalatt kivallatom, hogy mi értelme volt a szavának.

Bemegy az öreg emberhez, odaadja a sarkantyúját, hogy csinálja meg. Mondja az öreg ember:

— Én megcsinálom jó szívvel, de holnap úgy is a levegőben fogod összeütni a bokádat.

— Hát azt honnét gondolja kelmed? — kérdi a királyfi.

— Onnét, mert tudom, hogy miben jársz. De nálam nélkül nem boldogulsz, mert te sem fogod eltalálni, hogy miféle három jegy van a királykisasszony testén.

De bezzeg ígért a királyfi neki mindent, csak adjon valami jó tanácsot.

— Jól van, — mondja az öreg ember — holnap reggelre színezüstből csinállok egy lovat, akkorát, hogy a hasában jól elférsz. Aztán kivitetem a piacra s tudom bizonyosan, hogy senki más meg nem veszi, csak a királykisasszony. A lovat majd felviszik a királykisasszony szobájába s te éjjel bujj ki azon a kicsi ajtón, mit az ezüst ló oldalán látatlanul csinállok s akkor megnézheted, hogy miféle jegyek vannak a királykisasszonyon.

Megcsinálja az öreg ember az ezüst lovat, beleül-teti a királyfit, kiviteti a piacra, ott körülfogják a népek, az urak; csudálják, kérdik az árát, de drága volt, olyan drága, hogy nem tudta azt megvenni senki, csak egyedül a király. Az éppen arra jött a leányával, s hogy a leányának megtetszett, csak az árát kérdezte s kimérette mindjárt a tengersok aranyat az öreg embernek.

Na, jól van, fölviszik az ezüst lovat a palotába, ottan is a királykisasszony szobájába. Elkövetkezik az este, lefekszik a királykisasszony, elalszik, el a dajkája is, s akkor szép csendesén kibújt a királyfi, lábujjhegyen odament a királykisasszony ágyához, s ím halljatok csudát, a homlokán egy nap volt, ragyogó, fényes s a mellén két arany csillag. Nézte, nézte a királyfi s nem tudott onnét elmozdulni, mintha csak oda czövekeltek volna. Hanem amint nézte nagy gyönyörűséggel, egy-

szerre csak fölébredett a királykisasszony s ahogy meglátta a királyfit, sikoltani akart, de a jó Isten tudja, hogy történt, torkán akadt a sikoltás. Úgy kell lenni, hogy megtetszett neki a királyfi.

— No, te királyfi, — mondotta a királykisasszony, — te már tudod, hogy miféle jegyeim vannak, el is találsz, a tiéd is lehetnék most már, de ha az apám megtudja, hogy belopóztál a szobámba, karóba kerül a te fejed is.

Tanakodnak erre-arra, hogy mit csináljanak.

— Valamit gondoltam, — mondja a királykisasszony. — Te csak menj vissza az ezüst lóba, én meg letöröm a lónak mind a két fülét, holnap aztán elküldetem az aranyműveshez, hogy forraszsza vissza, ott szépen kibújhatsz, s soha senki meg nem tudja, hogy itt voltál.

Úgy lett, a hogy a királykisasszony tanácsolta. A lovát visszavitték az aranyműveshez, ott a királyfi kibújt belőle, aztán elment vissza a sógorához, befogatott ottan hat lovat parádés hintóba, ment utána egy regiment huszár s így hajtatott be a fekete király udvarába. Fölment a palotába, s elmondta a királynak, hogy ki s mi, szerencsét próbál ő is.

Tetszett a királynak a királyfi. Mondta neki:

— Hagyd el, fiam, ne próbálj szerencsét. Kár volna meghalnod ilyen fiatalon.

De a királyfi mind csak azt mondotta:

— Egy életem, egy halálom, már én mégis megpróbálok.

Hiszen könnyen megpróbálhatta.

— No, te fiú, — mondotta a király, — szeretném, ha a vejem lennél. Három napot adok hát neked. De jól vigyázz magadra, mert kétszer elvétheted, de ha har-

madszor sem találod el, hogy miféle jegyek vannak a lányomon, karóba kerül a te fejed is.

Bezzeg, hogy a királyfi első nap nem találta el, második nap sem találta el, hogy ne is sejtsek, hogy látta ő már azokat a jegyeket. Hanem harmadik nap szép sorjában elmondotta, hogy miféle három jegy van a királykisasszony testén. De volt-e öröm?! Örült a fekete király, hogy van már akire hagyja a királyságát. Mindjárt papot hivattak, lakodalmat laktak s a fekete király egyszeribe általadta a vejének egész országát s királyságát.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A gulyás leánya.

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl volt, volt egyszer egy királyfi. Ez a királyfi föltette magában, hogy bejár országot, világot s addig meg sem áll, míg magának való feleséget nem talál. Nem bánta, ha király leánya, szegény ember leánya, csak kedve szerint való legyen.

Híre ment ennek az egész országban, még azon is túl, s amerre ment a királyfi, mindenütt kicsődültek a népek a tiszteletére, öregek, ifjak, legények, leányok, de különösen a leányok.

Egyszer egy faluban megpillant a királyfi a leányok között egyet, aki neki erősen megtetszett. Egyenesen ahhoz a leányhoz ment a királyfi, szóba állt vele s kérdezte: kinek a leánya vagy, húgom?

— Én bizony a gulyás leánya vagyok, felséges királyfi, — mondotta a leány.

— Nem bánom én, akárki leánya vagy, feleségem léssz te.

Azzal felültette aranyos hintájába, hazavitte a gulyás leányát, papot hivatott, megesküdtek, nagy lakodalmat csaptak.

Hanem hogy szavamat össze ne keverjem, mielőtt a pap elé állottak, azt mondotta a királyfi:

— Hallod-e, te leány, szívem szerint való vagy, felesé-

gúl veszek, de azt az egyet kikötöm, hogy sohase szólj ellenemre. Amit én teszek, az úgy van jól, az ellen szavad ne legyen.

Jól van, telik-múlik az idő, élnek nagy békességben. Hanem egyszer az történt, hogy egy szegény ember, panaszra jött a királyhoz.

— Felséges királyom, — mondja a szegény ember a szomszédossal a városba mentünk, én két lóval, ő két ökörrel. Az egyik lovamnak volt egy kicsi csikaja. Útközben megháltunk egy helyen. Mikor újra elindultunk, a csikó a szomszédom ökréhez szegődött s akárhogy hívtam, többet nem fordult vissza az anyjához. Erre az én szomszédom azt mondta, hogy az én csikóm az övé s nem akarja visszaadni. Felséges királyom, tegyen igazságot.

— Jól van, — mondotta a király — én teszek igazságot, de abban nem lesz neked nagy örömed, szegény ember, mert én is azt tartom, hogy azé a csikó, aki után megy.

Kimegy a szegény ember nagy búval, bánattal, hogy már a királynál sem lehet találni igazságot, de a másik szobában megállítja a királyné s mondja neki:

— Te szegény ember, hallám, hogy az uram milyen igazságot tett. Eredj, menj ki az erdőbe, hol az uram vadászni szokott, vigy magaddal egy hálót, azt tedd le egy fatuskóra.

Még egyebet is mondott a királyné, de azt nem mondom most meg nektek, mindjárt megtudjátok. Kimegy a szegény ember az erdőbe, hálót visz, azt leteszi a fatuskóra, s tartja a háló nyelét, mintha halászna. Még egy órát sem ült ott, jött a király. Nézi, nézi, hogy mit csinál a szegény ember, nem is tudta megállani szó nélkül, kérdi tőle:

— Hát te mit csinálsz itt, szegény ember?

— Én bizony halászok, felséges királyom.

— Mit beszélsz te, szegény ember, hát hogy lehet a fatuskónak hala?

Mondta a szegény ember:

— Úgy, mint az ökörnek csikaja.

Megszégyenlette magát a király. Bezzeg mindjárt máskép igazította az igazságot s visszaadatta a csikót a szegény embernek. Hanem hogy, hogy nem, mindjárt arra gondolt, hogy erre a furfangosságra az ő felesége tanította a szegény embert.

Hazamegy a király, mondja nagy haraggal a feleségének:

— No asszony, mégis ellenemre szóltál, pedig felfogadtad, hogy nem szólsz ellenemre, az én házamban nincs többé maradásod. Menj vissza az apádhoz!

Sírt a szegény királyné, de hiába sírt, a király meg nem engesztelődött.

— Hát jól van, — mondotta az asszony, elmegyek, de mit adsz azért, hogy eddig hites társad voltam?

Mondta a király:

— Ami neked legkedvesebb, azt adom, csak menj a házamból.

A királyné hirtelen kifordult az ajtón, tett-vett, készülődött, aztán még egyszer leült a király asztalához, hogy utoljára együtt ebédeljenek s amíg a király félretekintett, altatót kevert a boros poharába.

Egyszer csak a király elkezd ásítózni, aztán lekoppan a szeme, ledől az asztalra s ott szépen elalszik. A királynénak sem kellett egyéb, behívatta a szolgákat, a királyt kivitette a hintóra, befogatott hat lovat s úgy hajtattott haza az apjához, a szegény gulyáshoz.

Fölbred a király a gulyás házában, néz erre, néz arra, álmélkodva kérdi:

— Hát én hogy kerültem ide?

— Te bizony úgy, lelkem uram, hogy azt mondtad: Vihetem, ami nekem legkedvesebb. Hát nekem te vagy legkedvesebb, elhoztalak.

De bezzeg egyszeribe elmúlt a király haragja erre a beszédre, megölelte, megcsókolta a feleségét, aztán hintóba ültek, szépen hazamentek s éltek halálíg mint két gerlicze madár.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

